

รายงานวิจัย

เรื่อง

ผลการขับเคลื่อนและการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
จังหวัดเพชรบุรี

คณะวิจัย

ภมร	พราหมณ์แก้ว	หัวหน้าโครงการ
จุฬาร	ศรีรังสรรค์	นักวิจัย
ฐิติมา	สุวรรณชาติ	นักวิจัย
ภาคย์	พราหมณ์แก้ว	นักวิจัย
พนัส	ชัยรัมย์	นักวิจัย
รัฐวรรณ	เทพหัสติน ฦ อยุธยา	นักวิจัย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะวิจัยแห่งชาติ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญภาพ	ช
สารบัญตาราง	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดหลักพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	10
ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์	19
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	20
บริบทจังหวัดเพชรบุรี	39
การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	85
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	101
รูปแบบการวิจัย	101
ประชากร	102
กลุ่มเป้าหมายและขนาดตัวอย่าง	102
วิธีการดำเนินการวิจัย	103
เครื่องมือที่ใช้และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	104
การวิเคราะห์ข้อมูล	107
บทที่ 4 ผลการวิจัย	109
ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	109
ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	166

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	216
สรุปและอภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณ	216
ผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านชุมชนพอเพียง ตามตัวชี้วัด 6×2	229
สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และอภิปรายผล	234
ข้อเสนอแนะ	249
บรรณานุกรม	252
ภาคผนวก	256
ก. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย การขับเคลื่อนและการดำเนินชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี	257
ข. แบบสนทนากลุ่มการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเพชรบุรี	265
ค. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกการขับเคลื่อน และการดำเนินชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเพชรบุรี	269
ง. แบบสอบถามการขับเคลื่อน และการดำเนินชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ชุมชนพอเพียง)จังหวัดเพชรบุรี	276
ประวัติคณะวิจัย	288

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	25
ภาพ 2	ขั้นตอนการพัฒนาของเศรษฐกิจพอเพียง	26
ภาพ 3	ตัวชี้วัดประสิทธิผลของความสำเร็จในการนำนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ในหมู่บ้าน	32
ภาพ 4	แผนที่จังหวัดเพชรบุรี	40
ภาพ 5	ผังการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับพื้นที่/ประเทศ	101
ภาพ 6	การดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดเพชรบุรี	112

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตาราง 1	ลักษณะประชากร จำแนกเพศ และกลุ่มอายุ	151
ตาราง 2	ลักษณะทางสังคม จำแนกตามสถานภาพสมรสและระดับการศึกษา	152
ตาราง 3	ลักษณะทางครอบครัวจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน	153
ตาราง 4	ลักษณะทางเศรษฐกิจจำแนกตามอาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ และการได้รับการอบรมในการประกอบอาชีพ	154
ตาราง 5	ลักษณะรายได้ รายจ่าย จำนวนหนี้สิน	156
ตาราง 6	ลักษณะสุขภาพ	158
ตาราง 7	ลักษณะการรับรู้ และการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	159
ตาราง 8	ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	162
ตาราง 9	ระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	164
ตาราง 10	ระดับการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	165
ตาราง 11	ระดับความคิดเห็นที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	169
ตาราง 12	ระดับสาเหตุที่ไม่ปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง	172
ตาราง 13	เปรียบเทียบระดับความรู้ระหว่างผู้ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	175
ตาราง 14	เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างผู้ปฏิบัติ และผู้ไม่ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	177
ตาราง 15	เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลของการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติ	179
ตาราง 16	เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสาเหตุการไม่ปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติ	181
ตาราง 17	ผลการประเมินตนเอง ครอบครัว และประเทศว่าปัจจุบันมีการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับใด	183
ตาราง 18	สาเหตุที่มีผู้ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน	184
ตาราง 19	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	185
ตาราง 20	ด้านปัญหาของหมู่บ้าน	188
ตาราง 21	ด้านศักยภาพของพื้นที่	190
ตาราง 22	ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น	193

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตาราง 23	ประสิทธิผลการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติด้านลดรายจ่ายเพิ่มรายได้	195
ตาราง 24	ประสิทธิผลการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติด้านการประหยัด	198
ตาราง 25	ประสิทธิผลการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติด้านการเรียนรู้	200
ตาราง 26	ประสิทธิผลการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	202
ตาราง 27	ประสิทธิผลการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติด้านการเอื้ออารี	205
ตาราง 28	ปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงไปปฏิบัติ	207
ตาราง 29	ความพึงพอใจต่อการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	218
ตาราง 30	ทัศนคติและความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	220
ตาราง 31	แนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง	222
ตาราง 32	การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีชีวิตพอเพียง ในจังหวัดเพชรบุรี	227

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เป็นผลมาจาก กระแสโลกาภิวัตน์ เป็นสังคมวัตถุนิยม บริโภคนิยม ส่งผลให้คนไทยในทุกกระดับต้องประสบปัญหากับการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับครอบครัวและชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหานานัปการ เกิดการดำเนินชีวิตที่ไม่รู้จักพอเพียง ไม่รอบคอบในการคิดพิจารณา ขาดคุณธรรมและจิตสำนึกที่ดี อีกทั้งไม่มีความเข้าใจในการแก้ไขปัญหา ลืมรากเหง้า และคนไทยส่วนใหญ่อยู่ในสภาพลืมหืมตา

ปัญหาดังกล่าวจะแก้ไขได้หากประชาชนในสังคมเรียนรู้การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเตือนสติให้ทุกคนได้ตระหนักอย่างต่อเนื่องยาวนานแล้วว่า การพัฒนาตามแนวทางสายกลาง อย่างมีความสมดุล และพัฒนาอย่างมีขั้นตอน ไม่ก้าวกระโดด มีความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันยามวิกฤต และเมื่อประเทศไทยเริ่มมีทิศทางของการพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมตามแนว โนม์กระแสโลกาภิวัตน์ และระบบการค้าเสรีมากขึ้น และมุ่งเป็นเสือตัวที่ห้าของเอเชีย พระองค์ได้ทรงเตือนสติสังคมว่า “การจะเป็นเสือ นั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพอกินและมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอกินพอกิน แบบพอกินหมายความว่า อิ่มชูตัวเองได้ให้พอกินกับตัวเอง”

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นส่วนหนึ่งในแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักความพอเหมาะพอสม มีเหตุมีผล และความพอประมาณ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองอย่างต่อเนื่องยาวนาน ดำรงชีวิตเป็น แบบอย่างได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้ง ได้พระราชทานพระราชดำริให้แก่คนไทยนำไปปฏิบัติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 (สำนักงาน กปร. ,2549 : 2) ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอดีพอกินพอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาเมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยเสริมความเจริญและฐานะ

เศรษฐกิจขั้นที่สูง โดย ลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความสำเร็จเศรษฐกิจขั้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้เห็นปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชน โดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุล ในเรื่องต่างๆ ขึ้นซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุดดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...”

เมื่อคราวเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540 ได้เห็นประโยชน์อย่างชัดเจนขึ้น จากความพึงื่อด้านเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ได้ทำให้สังคมไทยขาดจิตสำนึกของความพอดี และพอเพียง มีการจับจ่ายใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือยทั้งในภาครัฐ เอกชน และประชาชน การดำเนินงานด้านต่างๆ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ระมัดระวัง รอบคอบ ขาดความประหยัด และขาดสติที่จะปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต (สำนักงาน กปร., : 3-4)

ต่อมาภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระวิสัยทัศน์เห็นว่าปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” มีความสำคัญ ยิ่ง จึงได้มีพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ พระราชทานราชานุญาตให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินำปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ไปเผยแพร่เป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทาง สายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความ พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมี ผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างยิ่งในการนำ วิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันต้องเสริมสร้าง พื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลก ภายนอกได้อย่างดี

จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการวิจัย

แห่งชาติ และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ได้จัดสัมมนา และนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10

จากพระบรมราโชวาทปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สรุปเป็นหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างรอบครอบ

การมีภูมิคุ้มกันในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความ ระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่ตระหนี่

แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือ การ พัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการดำเนินการตามหลัก “ทางสายกลาง” ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไข คุณธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ซึ่งจังหวัดเพชรบุรี ได้น้อมนำกระแสพระราชดำรัสดังกล่าว มาเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาจังหวัด และได้บูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชน และประชาชน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่เป้าหมายคือ “ประชาชนอยู่ดีมีสุข”

จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดที่มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่กิจกรรมในพื้นที่จะเป็นกิจกรรมทางด้าน

เศรษฐกิจพอเพียง เพราะฉะนั้นแนวทางของจังหวัดเพชรบุรีได้ใช้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีอยู่เป็นองค์ความรู้ในการขับเคลื่อน ซึ่งเรียกได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดเพชรบุรีนั้น “จะเดินตามรอยพระยุคลบาท”

การดำเนินงานจังหวัดได้กำหนดขั้นตอน (Road Map) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด เพชรบุรี ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี

1.1 ระดับจังหวัด ได้จัดตั้งคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด

1.2 ระดับอำเภอ ได้จัดตั้งคณะกรรมการฯ ระดับอำเภอ

1.3 ระดับตำบล จัดตั้งชุดปฏิบัติการระดับตำบล ชุดละ 5-9 คน ประกอบด้วย ปลัดอำเภอ หรือปลัด อบต. พัฒนาการ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ผู้นำกลุ่มองค์กร ประธานเครือข่าย ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ

(คณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกระดับ รวม 400 คน เรียกว่า “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”)

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเป้าหมายที่จะดำเนินการในปี 2550 จำนวน 50 % ของหมู่บ้าน/ชุมชน จังหวัด เพชรบุรี คือ จำนวน 4000 หมู่บ้าน/ชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำฐานข้อมูลเศรษฐกิจพอเพียง/กำหนดเกณฑ์ชี้วัด

3.1 สสำรวจเมนูประกอบอาชีพจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 14 โครงการ 53 อาชีพ

3.2 สสำรวจข้อมูลต้นทุนทางสังคม/งบประมาณกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจากทุกภาคส่วน

3.3 กำหนดตัวชี้วัด 6X2 เพื่อเป็นเกณฑ์ชี้วัดในการพิจารณาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 4 สัมมนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 400 คน เพื่อทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และนำศึกษาดูงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สัมมนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2550 และนำศึกษาดูงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในวันที่ 19-22 มีนาคม 2550 และวันที่ 2 เมษายน 2550)

ขั้นตอนที่ 5 ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน รัฐวิสาหกิจ สนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ แก่หมู่บ้านเป้าหมาย

จังหวัดประชุมบุคคลตัวอย่าง (Best Practice) ในการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 63 คน ในวันที่ 15 พฤษภาคม 2550 เพื่อขอความร่วมมือในการเป็นต้นแบบ เป็นวิทยากร และขอความคิดเห็นในการดำเนินงาน

จังหวัดลงนามในบันทึกตกลงความร่วมมือกับโรงเรียนจุฬาภรณ์ราชวิทยาลัยเพชรบุรี เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา (29 พฤษภาคม 2550)

อำเภอร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 และ 2 คัดเลือกโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอ ตามโครงการความร่วมมือเผยแพร่ความรู้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเพชรบุรี รวม 8 อำเภอ

จังหวัดประชุมคณะกรรมการจากโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการ จังหวัดที่เกี่ยวข้อง พัฒนาการอำเภอ และผู้แทนจากโรงเรียนจุฬาภรณ์ราชวิทยาลัย เพชรบุรี เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ดังนี้

โรงเรียนจุฬาภรณ์ราชวิทยาลัย เพชรบุรี ได้ดำเนินการฝึกอบรมครูแกนนำ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามโครงการความร่วมมือเผยแพร่ความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี และอบรมนักศึกษาแกนนำโรงเรียนเครือข่ายประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามโครงการความร่วมมือเผยแพร่ความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี

ประสานความร่วมมือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และ 2 ส่งเสริมสนับสนุนทุกโรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี ดำเนินงานโครงการ “หนึ่งโรงเรียน หนึ่งกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง”

คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัดเพชรบุรี อนุมัติงบประมาณให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบุรี เป็นหน่วยงานหลักดำเนินงานโครงการ “คลินิก OTOP สู่มาตรฐานสากลบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง” โครงการดังกล่าวประกอบด้วยกิจกรรมย่อย รวม 4 กิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรม การอบรมการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น
2. การอบรมกิจกรรมการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น
3. กิจกรรมการสัมมนา เรื่องแนวคิดทางการตลาด ช่องทางการตลาดและสินเชื่อเพื่อการลงทุน
4. กิจกรรมการแสดงผลและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนฯ (ROAD SHOW OTOP)

ขั้นตอนที่ 6 คัดเลือกหมู่บ้านชุมชนต้นแบบระดับจังหวัด จำนวน 2 หมู่บ้าน/ชุมชน ผลการคัดเลือก ได้แก่บ้านคอตระออม หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแลง อำเภอท่ายาง และบ้านกวย หมู่ที่ 2 ตำบลไร่โลก อำเภอบ้านลาด

ขั้นตอนที่ 7 จัดงานมหกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 8 ติดตามประเมินผล

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดเพชรบุรี ได้ดำเนินการโดยชี้แจงทำความเข้าใจ ที่ถูกต้องในกลุ่มผู้บริหาร ตั้งแต่ผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการจังหวัด นายอำเภอ องค์กรถึง ประชาชน เพื่อให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันก่อน ต่อจากนั้นได้มีการนำศึกษาดูงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในส่วนของอำเภอ ก่อนการศึกษาดูงาน อำเภอได้สำรวจข้อมูลก่อนว่าในพื้นที่ของอำเภอมีกิจกรรมจริงในเรื่องใด เกษตรกรประกอบอาชีพใด เมื่อไปศึกษาดูงานแล้ว ให้นำองค์ความรู้ที่ได้รับไปขยายผลในพื้นที่

การขยายผลให้ผู้นำกลุ่ม องค์กรเครือข่าย ตำบลหมู่บ้าน ที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตตาม แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้นแบบ

“เศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดเพชรบุรี จึงไม่ใช่เป็นเรื่องปรัชญาอย่างเดียว ได้มีการปฏิบัติตามด้วย เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม”

ในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี มีต้นทุนหลายอย่างคือ ประชาชนจังหวัดเพชรบุรี มีพื้นฐานการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้นำท้องถิ่น กลุ่ม องค์กรที่เข้มแข็ง และมีการประสานกันเป็นเครือข่าย มีปราชญ์ชาวบ้าน ในทุกพื้นที่ มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์อย่างหลากหลาย และมีสถาบันการเงินอยู่ในพื้นที่

จากการที่จังหวัดเพชรบุรีกำหนดเป้าหมายที่ว่าในปี 2550 จังหวัดเพชรบุรีจะพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างน้อย 5 % ของหมู่บ้านทั้งหมด คือ จำนวน 400 หมู่บ้าน ซึ่งจากการประเมินผลโดยตัวชี้วัด 6x2 เป็นเกณฑ์ชี้วัดในการพัฒนา ปรากฏว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดคือ จังหวัดเพชรบุรีได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 400 หมู่บ้าน แต่การรายงานผลดังกล่าว เป็นข้อมูลกว้างๆ ยังขาดการศึกษาผลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้ชัดเจน กลุ่มเล็ก รอบด้าน การค้นหาและศึกษาตัวอย่างของบุคคลและชุมชนที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างประสบความสำเร็จ ยังไม่กว้างขวางอยู่ในวงแคบ และยังไม่เป็นที่รู้จัก นอกจากนี้การพัฒนาบุคคล ครอบครัว ชุมชนที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นตัวอย่างและให้มีเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยังอยู่ในวงจำกัดและยังไม่ปรากฏผลดีในการปฏิบัติ อีกทั้งการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงยังมีน้อยและไม่สามารถผลักดันไปสู่การสร้างควมก้าวหน้าด้านความรู้ความเข้าใจซึ่งเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดเพชรบุรีได้ ผู้วิจัยและคณะจึงสนใจศึกษาการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาตัวอย่างการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและศึกษาผลการปฏิบัติตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี เพื่อส่งเสริมความสำเร็จในการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อนและการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเพชรบุรี

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อนและการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามตัวชี้วัด 6×2 ของชุมชนจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหา อุปสรรค และการแก้ปัญหาจากผลการขับเคลื่อนในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อศึกษาบุคคลและหน่วยงาน ที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนจังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิดังนี้

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มงานส่งเสริม และพัฒนาศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 7 สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดเพชรบุรี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม Focus Group การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำชุมชน หัวหน้าครอบครัว ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนจังหวัดเพชรบุรีที่มีพื้นฐานการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และพระสงฆ์

2. ขอบเขตเนื้อหา

2.1 ศึกษาบริบทชุมชน ได้แก่ ภูมิสังคม สภาพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดเพชรบุรี และบริบทชุมชนศึกษา

2.2 ศึกษาข้อมูลตัวอย่างผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือบุคคลทั่วไปและชุมชน ซึ่งอาจถือได้ว่าปฏิบัติสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ศึกษาผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อุปสรรค ปัญหา และการแก้ไข

3. ขอบเขตด้านประชากร

3.1 ประชากรในการศึกษาเชิงปริมาณ คือ หัวหน้าครัวเรือนและ/หรือสมาชิกของครัวเรือน ผู้นำชุมชน พัฒนาการ ประชาชนชาวบ้าน กรรมการขับเคลื่อนฯ จังหวัดเพชรบุรี ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

3.2 ประชากรในการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ

3.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ชุมชนคัดเลือกเข้าร่วมสนทนากลุ่มๆละ 12-15 คนรวม 3 กลุ่ม

3.2.2 กรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนชาวบ้าน และบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้วิจัยจะจงเลือกสัมภาษณ์เชิงลึก

3.2.3 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นชุมชนต้นแบบระดับจังหวัด และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้วิจัยจะจงเลือกสัมภาษณ์

4. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

4.1 การศึกษาเชิงปริมาณ ศึกษากับประชากรที่ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากสัดส่วนประชากรอำเภอต่างๆ 8 อำเภอ

4.2 การศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาจากพื้นที่ดังนี้

4.2.1 ศึกษาโดยการสนทนากลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างบ้านศาลาเจ็อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี บ้านสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และบ้านวังนางนวล อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

4.2.2 ศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จากหมู่บ้าน หน่วยงาน บุคคลที่มีผลงานและปฏิบัติสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของบุคคล หมู่บ้าน และหน่วยงานต่างๆ จากผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเพชรบุรี

2. ได้ทราบปัญหา อุปสรรค และได้เรียนรู้ถึงแนวทางในการแก้ปัญหาการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถใช้เป็นประโยชน์ต่อภูมิภาคอื่นที่มีลักษณะกายภาพใกล้เคียงกันในการนำไปประยุกต์ใช้

3. หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะไปเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนานโยบาย และ กระบวนการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติในระดับพื้นที่ให้บังเกิดผลดีต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย คือ การพัฒนาตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลาง และความไม่ ประมาท ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ อีกทั้งต้องปฏิบัติตามด้วย เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็น รูปธรรม

การขับเคลื่อน หมายถึง การดำเนินการ การส่งเสริม สนับสนุน โดยชี้แจงทำความเข้าใจที่ถูกต้องในกลุ่มผู้บริหาร ตั้งแต่ ผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการจังหวัด นายอำเภอ องค์กรภาครัฐและเอกชน ประชาชน เพื่อให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน เพื่อนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่เป้าหมาย คือ ประชาชนเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดหลักพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์
3. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. บริบทจังหวัดเพชรบุรี
5. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง
6. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี
7. องค์ความรู้ประสบการณ์ของผู้นำแห่งความพอเพียง
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดหลักพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. หลักพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 จุดหมายชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา

คำสอนของพระพุทธศาสนาสอนไว้ว่า ชีวิตที่สมบูรณ์นั้นต้องประกอบไปด้วยประโยชน์สุขระดับต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิตแบ่งไว้เป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 คือ ประโยชน์สุขที่ตามองเห็น เป็นประโยชน์สุขระดับต้น เรียกว่า ทิฐฐัมมิกัตถะ แปลว่า ประโยชน์ปัจจุบัน หรือประโยชน์ที่ตามองเห็น เป็นประโยชน์ที่มองเห็นเฉพาะหน้า และเป็นฐานที่มั่นคงระดับแรก ทุกคนควรทำให้เกิดขึ้น ถ้าใครขาดประโยชน์ระดับนี้แล้วจะมีชีวิตที่ลำบาก มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้ยาก และจะก้าวไปสู่ความสุขหรือประโยชน์ในระดับสูงขึ้นไปก็คิดซัดมาก มีดังนี้คือ

1. มีสุขภาพดี มีร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย เป็นอยู่สบาย
2. มีทรัพย์สินเงินทอง มีการทำงานอาชีพเป็นหลักฐาน หรือพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ
3. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ หรือมีสถานะในสังคม เช่น ยศศักดิ์ ตำแหน่งฐานะ ความมีเกียรติ มีชื่อเสียง การได้รับการยกย่องหรือเป็นที่ยอมรับในสังคม รวมทั้งความมีมิตรสหายบริวาร
4. มีครอบครัวที่ดีมีความสุข

ถ้าอยู่ในโลก ก็ต้องพยายามสร้างประโยชน์สุขในระดับต้นนี้ให้ได้ พอมีแล้วก็สบายและสิ่งเหล่านี้ก็ต่อเนื่องกัน กล่าวคือ พอมีสุขภาพดี ก็หาเงินได้สะดวกขึ้น เพราะถ้ามีวุ่นวายกับเรื่องเจ็บป่วย ก็จะไม่มีความที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพแล้วสิ้นเปลืองด้วย เมื่อมีทรัพย์สินเงินทองแล้ว ฐานะ

ในสังคมที่ดีขึ้น มักเป็นที่ยอมรับในสังคม กลายเป็นคนมีสถานะ ได้รับการยกย่อง มีเกียรติ แล้วอาจมีอำนาจหรือมีโอกาส ทำให้มีทางได้ทรัพย์สินเงินทองมากขึ้นด้วย จึงต่อเนื่องอาศัยซึ่งกันและกัน

ต่อจากนั้น แขนงข้างในก็คือ ครอบครัว ถ้ามีครอบครัวที่ดี เป็นครอบครัวที่มั่นคงมีความสุข ก็ทำให้การทำหน้าที่การงานปลอดโปร่งใจคล่องตัวยิ่งขึ้น หาเลี้ยงชีพได้ดีมีเงินทอง ก็เลี้ยงดูครอบครัวได้เต็มที่ และให้การศึกษาแก่บุตรธิดา สร้างสรรค์ความเจริญของชีวิตครอบครัวและวงศ์ตระกูลได้ยิ่งขึ้นไป (พระธรรมปิฎก : 2537 : 8-10)

ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คนไทยกว่า 95% นับถือพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย คนไทยมีลักษณะของพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

การปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบันเอื้ออำนวยประโยชน์สุขข้างต้น เรียกว่ากฎอรรถกถาสังวัตตนิคธรรม 4 ประการ (พระเทพเวที : 2535 : 36-37 ; อ้างอิงมาจาก อังคุตตรนิกาย อัญจนปิฎก พระไตรปิฎก เล่ม 23 ข้อ 144 หน้า 289) ประกอบด้วย

1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริตฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่ดี จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

3. กัลยาณมิตตตา คบหาคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักเสวนาคบหาคนไม่คบ ไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลต่ออาชีพการงาน

4. สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายอยู่พอดีสมรายได้ มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีการประหยัดเก็บไว้

คุณธรรมทั้งสี่ประการในหมวดนี้ ถ้าฝึกปฏิบัติให้ได้ครบทุกหัวข้อจนกลายเป็นนิสัยประจำตัว จะมีผลทำให้สามารถตั้งตัวเป็นหลักฐาน อำนวยประโยชน์โดยตรงในการตั้งตัว ย่อโดยถอดเอาอักษรตัวหน้าของธรรมะ 4 ข้อ เรียกว่า “หัวใจเศรษฐี” คือ อุ. อา. ก. ส.” (อุ-อา-กะ-สะ) (ปิ่น มุกทุกันต์ 2535 : 441)

ประโยชน์สุขในระดับที่หนึ่งมีความสำคัญ เป็นสิ่งที่คนมุ่งหมายกันมาก แต่ยังมีข้อบกพร่องคือ ยังไม่ลึกซึ้ง เป็นไปกับความหวาดระแวง ความหวงแหน เช่น เมื่อมีทรัพย์สินเงินทองบางคราวอาจเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย มีความห่วงกังวลและความกลัวแฝงอยู่ในชีวิต อีกทั้งเมื่อแสวงหาเงินทองได้มาก ๆ มีวัตถุมาบำเรอความสุขเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึกว่าถ้ายังมีมากก็จะยิ่งมีความสุขมาก

จึงมุ่งหาเงินทองทรัพย์ยิ่งขึ้นไป กลายเป็นว่าเราวิ่งไล่ความสุขไม่ถึงเสียที เป็นเรื่องที่ทำให้รู้สึกไม่มั่นคง ไปรุ่งใจ

นอกจากนั้นเกียรติและความเคารพนับถืออาจเป็นของเทียม เป็นการเคารพนับถือด้วยความจริงใจหรือเป็นเพียงการแสดงออกภายนอก และเมื่อเปลี่ยนสถานะภายนอกแล้วอาจไม่ได้รับการเคารพนับถือ ทำให้เรามีความรู้สึกไม่โอ้อิ่ม ไม่สบายใจ เป็นบาปในใจ บางทีก็ส่งผลเป็นปัญหาและมีผลต่อพฤติกรรมตลอดจนสุขภาพจิตและสุขภาพกาย

อีกทั้งในการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ก็มักมีเรื่องของการแข่งขันชิงดีชิงเด่น และการปั้นแต่งท่าทาง การกระทำและการแสดงออกมีหวังผลซ่อนเร้น แอบแฝง ตลอดจนความไม่สนิทใจต่อกันทำให้การเป็นอยู่ในสังคมกลายเป็นการสร้างปัญหาในการอยู่ร่วมกัน ปัญหามากมายของมนุษย์จึงเกิดขึ้นจากการปฏิบัติต่อเรื่องประโยชน์สุขระดับต้นนี้ เพราะมันไม่เต็มไม่อิ่ม ไม่โปรงโล่งใจ และมีปัญหาพ่วงมาด้วยนานาประการ รวมทั้งความหวาดระแวง ความอิจฉาริษยา เป็นความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยจากภายนอก และความรู้สึกไม่มั่นคงภายในตนเอง เพราะฉะนั้นเราจะต้องก้าวสู่ประโยชน์สุขขั้นต่อไป ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนประโยชน์สุขระดับที่สองไว้ด้วย (พระธรรมปิฎก : 2537 : 12-13)

ระดับที่ 2 คือ ประโยชน์สุขที่เลยจากตามองเห็นหรือเลยไปข้างหน้า เรียกว่า “สัมปราชัยกัตถะ” เป็นประโยชน์สุขที่เป็นนามธรรม เป็นเรื่องของจิตใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับคุณธรรม ทำให้เรามีความสุขเพิ่มมากขึ้น ประโยชน์สุขระดับที่หนึ่งเมื่อมีประโยชน์สุขระดับที่สองเป็นคู่อยู่ข้างในด้วยก็จะเกิดความลึกซึ้งจริงใจ เช่น การเคารพนับถือ ถ้าเรามีน้ำใจ มีคุณธรรมและช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ด้วยความจริงใจ ก็จะได้รับ การเคารพนับถืออย่างจริงใจ เป็นการแสดงออกจากใจที่แน่นอนสนิทเป็นของแท้จริงที่ลึกซึ้ง

ในทางกลับกัน ประโยชน์สุขระดับที่สองนี้ ก็อาศัยประโยชน์สุขระดับที่หนึ่งมาช่วย กล่าวคือพอเรามีจิตใจที่พัฒนามีคุณธรรม เรามีน้ำใจอยากช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ เราก็เอาสิ่งที่เป็นประโยชน์สุขในระดับแรกมาใช้ เช่นเอาทรัพย์เงินทองที่เป็นวัตถุมาใช้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ยังมีมากก็ยิ่งช่วยได้มาก

นอกจากความสุขใจในการที่ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ ก็คือ ความมั่นใจในชีวิตของตนเอง เช่น มีความมั่นใจในชีวิตที่เป็นอยู่มาด้วยคู่ มีความประพฤติปฏิบัติถูกต้อง ตั้งอยู่ในความดีงาม สุจริต ไม่ทำผิดทำชั่วให้เกิดความมั่นใจในตนเอง เป็นความสุขซึ่งอยู่ภายในและเมื่อเรามีความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยความดีงาม เกิดจากคุณธรรมภายใน ก็ยิ่งทำให้เรามีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น พร้อมทั้งมีความมั่นใจในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วย

นอกจากนี้ยังมีคุณธรรมอื่นที่来帮助เสริมหนุนประโยชน์สุขทางจิตใจอีก คือ ศรัทธา มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม ในคุณงามความดี ในกระทำความดี ในจุดหมายที่ดีงาม ตลอดจนในวิถีชีวิตที่ดีงาม

เมื่อเรามีศรัทธา มีความมั่นใจในคุณค่าแห่งธรรม จิตใจของเราก็มีความมั่นคง มีกำลังเข้มแข็งและผ่อนคลาย พร้อมทั้งมีความสุขที่ประณีตลึกซึ้งอยู่ภายใน (พระธรรมปิฎก : 2537 : 17)

การปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ภายใน อันอำนวยความสะดวกสุขขั้นสูงขึ้นไปเรียกว่า “สัมปราชัยกัตถสังวัตตนกธรรม 4” (พระเทพเวที. 2535 : 173) ประกอบด้วย

1. สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา คือ เชื่อกันที่ควรเชื่อ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น
2. สีสสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล คือ รักษากาย วาจา เรียบร้อยดีไม่มีโทษ
3. จาคสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการเสียสละ หรือถึงพร้อมด้วยการบริจาคทาน เป็นการเฉลี่ยสุขให้แก่ผู้อื่น
4. ปัญญาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา รู้จักบาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น (ปิ่น มุกทุกันต์ : 2514 : 445)

สัมปราชัยกัตถะ ประโยชน์เบื้องต้น หรือประโยชน์ในด้านคุณค่าของชีวิต เป็นขั้นลึกล้ำสำหรับชีวิตด้านใน เป็นหลักประกันชีวิตในอนาคตและภายใน คือ ความเจริญงอกงามของชีวิตจิตใจที่ก้าวหน้าเติบโตใหญ่ขึ้นด้วยคุณธรรม มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมได้ ใช้ทิฐฐัมมิกัตถะในทางที่ชอบธรรม เป็นคุณประโยชน์ จนเป็นผู้มีความมั่นใจในความดีของตน ถึงเวลาละโลกนี้ไปมีใจสงบครองสติได้ ไม่หวั่นกังวลทรมานทรมานหรือหวาดหวั่น กลัวภัยแห่งโลกหน้า (พระเทพเวที. 2535 : 27)

ประโยชน์สุขระดับที่สองจะต้องก้าวให้ถึง ซึ่งจะทำให้ประโยชน์สุขขั้นที่หนึ่งไม่มีพิษไม่มีภัย เป็นประโยชน์เกื้อกูลกว้างขวางออกไป และยังทำให้ความสุขที่มีได้กลายเป็นความสุขที่ลึกซึ้งเต็มที่ ผู้ใดได้ก้าวถึงประโยชน์สุขระดับนี้แล้ว ก็จะมีเชื่อมั่นในคุณค่าแห่งชีวิตของตนเอง มีความมั่นใจด้วยศรัทธาที่เชื่อและชื่นใจในสิ่งที่ดีงาม มีศีลคือมีความประพฤติดีงาม เกื้อกูลไม่เบียดเบียนใคร ทำสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ มีจาคะความเสียสละ ได้ใช้ทรัพย์เงินทองที่หามาได้นำให้เกิดคุณค่า ขยายประโยชน์สุขให้กว้างขวางออกไป แล้วก็มีปัญญา มีความรู้ความเข้าใจในความจริงของสิ่งทั้งหลายพอที่จะปฏิบัติต่อสิ่งมีชีวิตที่เกี่ยวข้อง เริ่มแต่บริโภค บริหารการใช้จ่าย จัดการทรัพย์เงินทองนั้นในทางที่จะเป็นคุณประโยชน์สมคุณค่า และไม่ให้เกิดเป็นปัญหา ไม่ให้เกิดทุกข์ ไม่ลุ่มหลงมัวเมา อยู่อย่างป็นนายมิใช่เป็นทาสของทรัพย์

แม้จะได้ถึงประโยชน์สุข 2 ระดับแล้ว แต่ชีวิตยังไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะเราแม้จะมีความดี มีความภูมิใจ มั่นใจในความดี แต่เราก็มีจิตใจที่ยังมีความหวัง อยากให้คนอื่นยกย่องนับถือ ยังหวังผลในผลตอบแทนของความดีของเรา ยังเป็นความสุขที่อิงอาศัยอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงเป็นความสุขที่ยังไม่เป็นอิสระ ซึ่งถ้าเรามีจิตใจที่รู้เท่าทันความจริงของสิ่งทั้งหลาย รู้ตระหนักในกฎธรรมชาติว่ามันเป็นธรรมดาอย่างนั้น ๆ แล้ว เราก็ทำจิตใจของเราให้เป็นอิสระได้ จนถึงขั้นที่ว่าความเปลี่ยนแปลงเป็นไป

ของสิ่งทั้งหลายตามกฎกรรมชาตินั้น มันเป็นเรื่องของธรรมชาติ ไม่มีผลกระทบต่อจิตใจ เป็นการใช้ปัญญาทำจิตใจให้เป็นอิสระ เป็นการก้าวไปสู่ประโยชน์สุขระดับที่สาม

ระดับที่ 3 ประโยชน์สูงสุด เรียกว่า ปรมัตถะ เป็นประโยชน์สุขที่เป็นนามธรรม ชั้นที่เป็น “โลกุตตระ” เป็นเรื่องของจิตใจที่เป็นอิสระอยู่เหนือกระแสโลก เป็นประโยชน์ที่เป็นสาระแก่นของชีวิต ซึ่งเป็นจุดหมายขั้นสุดท้ายที่ชีวิตควรจะเข้าถึง คือการรู้แจ้ง สภาพของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันคติธรรมคาของสังขารธรรม ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิตไม่ถูกบีบคั้นด้วยอำนาจความยึดติดถือมั่น สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระปลอดโปร่งผ่องใสสะอาด สว่าง สงบ มีความสุขประณีตภายใน เรียกว่า “นิพพาน” คือ ดับกิเลส และกองทุกข์ได้ (พระเทพเวที. 2535 : 27)

ผู้ที่พัฒนาปัญญาถึงประโยชน์สูงสุดนี้ นอกจากอยู่ในโลกโดยรับประโยชน์ขั้นที่หนึ่งและขั้นที่สองสมบูรณ์แล้ว ยังไม่ถูกกระทบกระทั่ง ไม่ถูกกฎธรรมชาติเข้ามาครอบงำบีบคั้น โลกธรรมกระทบก็ไม่หวั่นไหว วางใจและปฏิบัติได้ถูกต้องตามเหตุปัจจัย ความทุกข์ที่มีอยู่ในธรรมชาตีก็คงเป็นทุกข์ของธรรมชาติ ไม่เข้ามากระทบกระทั่งบีบคั้นจิตใจของเราได้ เป็นผู้มีสุขกับตนเองตลอดทุกเวลา เป็นชีวิตที่สมบูรณ์

นอกจากนี้ พระเทพเวที (2532 : 11-13) ได้กล่าวไว้ว่า จุดหมายสูงสุดของชีวิต คือการที่องค์ประกอบ 3 อย่าง รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บรรจบประสานกันได้ คือ

1. มีปัญญารู้ความจริง รู้สังขารธรรม
2. ดำเนินชีวิตถูกต้อง ปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลาย ต่อสังคม ต่อธรรมชาติแวดล้อมถูกต้องก็แก้ปัญหาได้สำเร็จ เรียกว่า ความดีงาม ได้แก่ จริยธรรม พร้อมทั้งคุณธรรมที่อยู่ภายใน
3. ปฏิบัติถูกต้องแล้วแก้ปัญหาได้ ก็เกิดภาวะไร้ปัญญา ภาวะไร้ทุกข์ คือ ความสุข

ดังนั้น การรู้จริง ความดีงาม และความสุข หรือเรียกว่าปัญญาหรือความรู้สังขารธรรม จริยธรรม ภาวะไร้ทุกข์ ทั้ง 3 อย่างประกอบกันเรียกว่า “เป็นจุดหมายสูงสุด” เป็นจุดสุดท้ายปลายทางของการสร้างสรรค์พัฒนามนุษย์ที่เป็นไปตามกระบวนการของธรรมชาติ

การดำเนินชีวิตอย่างมีจุดหมายเป็นการมีชีวิตที่สมบูรณ์ในระดับต่าง ๆ ต้องมีการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมหมวดต่าง ๆ ดังกล่าว ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชีวิตได้รับประโยชน์สุขตามสมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ

1.2 ปัจจัยที่เกิดสัมมาทิฐิ

พระพุทธศาสนาสอนว่า ทางเกิดแห่งแนวความคิดที่ถูกต้อง ต้นทางของความดีงามทั้งปวงมี 2 ลักษณะ ดังนี้

- (1) ปร โด โฆสะ คือ เสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอกหรือการรับฟังคำแนะนำสั่งสอน เล่าเรียนความรู้ สนทนาซักถามฟังคำบอกเล่าชักจูงของผู้อื่น

(2) โยนิโสมนสิการ คือ การใช้ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็น คือ กระทำในใจ โดยแยกกาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา รู้จักสืบสาวหาสาเหตุ แยกแยะสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหา นั้น ๆ ออกให้เป็นตามสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย (พระเทพเวที : ประยุทธ์ ปยุตโต, 2535 : 80)

คุณธรรมทั้ง 2 ประการเป็น “องค์ประกอบของการศึกษา” หรือ “บุพภาคของการศึกษา” ดังนั้นการจะดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องมีความคิด ความเชื่อที่ถูกต้อง ซึ่งเกิดจากการศึกษาเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ และคิดเป็น เป็นสำคัญ

1.3 อบายมุข 6

พระพุทธศาสนาสอนเรื่องอบายมุข 6 คือ ช่องทางของความเสื่อม เหตุย่อหยับแห่งโลก ทรัพย์ มี 6 อย่าง ดังนี้

- (1) ดิดสุราและของมีนเมา
- (2) ชอบเที่ยวกลางคืน
- (3) ชอบเที่ยวคูการละเล่น
- (4) ดิดการพนัน
- (5) คบคนชั่ว
- (6) เกียจคร้านการงาน (พระเทพเวที : ประยุทธ์ ปยุตโต, 2535 : 178)

อบายมุข 6 ประการ ใครประพฤติปฏิบัติจะเกิดความเสื่อม เสียทรัพย์สิ้นและเสียคนในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องงดเว้นอบายมุขทั้ง 6 ข้อ จึงจะทำให้เกิดการ “ลดรายจ่าย” และ “เพิ่มรายได้”

1.4 มรรคมืองค์ 8 (อริยอัฏฐังคิกมรรค)

มรรคมืองค์ 8 แปลว่า ทางมืองค์แปดประการอันประเสริฐ องค์ 8 ของมรรคมิดังนี้

- (1) สัมมาทิฐิ : เห็นชอบ ได้แก่ความรู้หรือยัสจ 4 หรือเห็นไตรลักษณ์ หรือรู้อกุศลและอกุศลมูล กับกุศล และกุศลมูล หรือเห็นปฏิจสมุปบาท
- (2) สัมมาสังกัปปะ : คำริชอบ ได้แก่ ความนึกคิดในทางเสียสละ ไม่ปรนเปรอสนองความอยากของตน ความนึกคิดที่ประกอบด้วยเมตตา ไม่มองในแง่ร้าย และความนึกคิดที่ประกอบด้วยกรุณาไม่คิดร้ายหรือมุ่งร้าย
- (3) สัมมาวาจา : เจรจาชอบ ได้แก่ วชิสุจริต 4
- (4) สัมมากัมมันตะ : กระทำชอบ ได้แก่ กายสุจริต 3
- (5) สัมมาอาชีวะ : เลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ ประกอบสัมมาชีพ

(6) สัมมาวายามะ : พยายามชอบ ได้แก่ ปธาน 4 คือ เพียรระวังบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมีขึ้นและเพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและเจริญขึ้น

(7) สัมมาสติ : ระลึกรชอบ

(8) สัมมาสมาธิ : ตั้งจิตมั่นชอบ

มรรคมีองค์ 8 นี้ได้ชื่อว่า ทางสายกลาง เพราะเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้น เป็นอิสระ ดับทุกข์ ปลอดภัย ไม่ติดข้องในที่สุดทั้งสอง คือ กามสุขัลลิกานุโยค การมัวเมาอยู่ในกามสุข และอัตตกิลมถานุโยค การทรมานตนให้ลำบาก

1.5 มัชฌิมาปฏิปทา : ทางสายกลาง

พระพุทธองค์สอนว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า “ทางสายกลาง” เพราะเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้น เป็นอิสระดับทุกข์ ปลอดภัย ไม่ติดข้องในที่สุด 2 อย่างคือ

(1) กามสุขัลลิกานุโยค การหมกมุ่นด้วยกามสุข

(2) อัตตกิลมถานุโยค การประกอบความลำบากเดือดร้อนแก่ตนเอง การบีบคั้นทรมานตนให้เดือดร้อน

ความพอประมาณในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความหมายอย่างหนึ่งว่า ความพอดีไม่สุดโต่ง และการยืนบนขาของตัวเองได้ เป็นการดำเนินชีวิตอย่างทางสายกลาง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปในมิติต่างๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเอง เป็นสิ่งที่ทำให้เราทำอะไรเต็มตามศักยภาพ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นการยืนได้ด้วยลำแข้งของตนเอง

1.6 สัปปริสธรรม 7 ธรรมของสัตบุรุษ เป็นธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ เป็นคุณสมบัติของคนดีหรือธรรมของผู้ดี มีข้อธรรม คือ

(1) ชัมมัญญุตตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง หลักการรู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น กระทำเหตุอันนี้ หรือกระทำตามหลักการขั้นต้นนี้ ๆ จึงจะทำให้เกิดผลที่ต้องการอันนั้น ๆ เป็นต้น

(2) อัถถัญญุตตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก เช่น การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้ เป็นต้น

(3) อัถตัญญุตตา ความรู้ตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

(4) มัดตัณญา ความรู้ประมาณตน คือ ความพอดี เช่น กฎห้าสัจจะประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ เป็นต้น

(5) กาลตัณญา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น

(6) ปริสตัณญา ความรู้จักบริษัถ คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประพฤติดต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

(7) บุคคลตัณญา หรือ บุคคลปโรปริญาณตา ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอชยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้ จะดำเนิน ขกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

1.7 อิทธิบาท 4 : หลักธรรมของผู้ดำเนินชีวิตแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ความสำเร็จในชีวิตคนเรา บังเกิดขึ้นได้ด้วยการกระทำของตน ความสำเร็จ หรือการได้สิ่งตามที่ปรารถนาไว้ ย่อมอำนวยผลให้แก่คนใจเด็ด

คนใจเด็ดย่อมเผด็จความสำเร็จได้ อันการจะเป็นคนมีใจเด็ดจะต้องฝึกฝนอิทธิบาท 4 ให้เกิดขึ้นในชีวิตของตน ผู้จะดำเนินตามเศรษฐกิจพอเพียง ถ้ามีอิทธิบาท 4 แล้วย่อม ประสบผลสำเร็จในชีวิตอย่างแน่นอน

อิทธิบาท เป็นหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการที่ทำ มี 4 ประการ คือ

(1) ฉันทะ มีใจรัก คือ พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

(2) วิริยะ พากเพียรทำ คือ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วย ความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดยถั่วไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

(3) จิตตะ เอาจิตฝึกฝฝ คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ให้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

(4) วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้อง เป็นต้น ในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลองวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

ตัวอย่างเช่น ผู้ทำงานทั่ว ๆ ไป อาจจำสั้น ๆ ว่า รักงาน สู้งาน ใส่ใจงาน และทำงานด้วยปัญญา

1.8 พระวาทธรรมคติเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ประทานวาทธรรมคติเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า “ไม่ควรอาศัยผู้อื่นเป็นอยู่”

พระพุทธศาสนาสุกายิตบพทหนึ่งกล่าวไว้เช่นนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ในยามเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน ไม่มากก็น้อย และอาจหมายถึงไปถึงเศรษฐกิจแบบพอเพียงได้ เศรษฐกิจแบบพอเพียงที่สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเป็นเครื่องช่วยแก้ไขความทุกข์ยากในการดำรงชีวิตช่วงระยะเวลา

เศรษฐกิจแบบพอเพียงตามกระแสพระราชดำริ คือ การที่ทุกคนรอบครัวมีข้าวปลาอาหารที่จัดหาไว้เอง พอมีพอกิน ไม่ต้องไปมุ่งหาเงินจากข้าวปลาอาหารก่อนคนในครอบครัวได้กินอยู่อิ่มหน้าสำราญเพียงพอๆ ก็คือ อย่าทำขายก่อนทำกินให้เพียงพออิ่มหน้าสำราญทั้งครอบครัว ปลูกผัก ปลูกหญ้า เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ ให้พอเพียงสำหรับมีผักมีไข่ ให้พอกินพออิ่ม แต่ละมือแต่ละวัน เพียงเท่านั้นก็จะแก้วิกฤตในครอบครัวได้

พระพุทธศาสนาสุกายิตบพทที่ว่า “ไม่ควรอาศัยผู้อื่นเป็นอยู่” ก็ทำนองเดียวกัน การมุ่งทำเพื่อขายให้ผู้อื่น ก็คือ การมุ่งอาศัยผู้อื่นเป็นอยู่ ผิดไปจากพระพุทธศาสนาสุกายิต ต้องมุ่งมั่นทำเพื่อให้สามารถเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของผู้คนในครอบครัวให้ได้ก่อน สำเร็จแล้วจึงนำส่วนที่เหลือเพื่อแล้วไปขายให้ผู้อื่นในกรณีเช่นนี้ไม่เป็นการอาศัยผู้อื่นเป็นอยู่ เพราะถึงอย่างไร ก็อยู่ได้แล้วด้วยลำแข้งของตนเอง

ถ้าตนเองยังหิวโหยขาดอาหารอยู่ ก็ไม่ควรใช้เวลาไปสร้างเก็บสมบัติที่หวังจะได้จากผู้อื่นเลย ช่วยตนเองให้หายหิวก่อนดีกว่า ด้วยวิธีที่สุจริต ทำสวนทำนาปลูกข้าวปลูกผัก เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ให้ทันเวลาตั้งแต่บัดนี้เถิด เพื่อปฏิบัติสนองพระราชปรารภที่ทรงดงามนั้

1.9 คุณธรรม 4 ประการ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ, 2525)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานคุณธรรม 4 ประการ ให้พสกนิกรไทยได้ปฏิบัติ ในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริย์ราชเจ้า เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2525 ดังนี้

(1) การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติ แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

(2) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น

(3) การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

(4) การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

1.10 ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2530, หน้า 25-103)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ศึกษาค่านิยมของคนไทยทั่วประเทศ แล้วได้ประกาศค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เพื่อส่งเสริมให้คนไทยมีค่านิยมที่พึงประสงค์ ดังนี้

- (1) ขยัน พึ่งตนเอง และมีความรับผิดชอบ
- (2) มีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
- (3) ประหยัดและออม
- (4) ปฏิบัติดีตามคุณธรรมของศาสนา
- (5) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เป็นพื้นฐานความเชื่อหลักที่จะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติตามค่านิยม ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาสังคม

ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ (A.H Maslow, 1970 : 35-38)

อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์มีลำดับความต้องการ 5 ชั้นเรียงตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางกาย (Physiological Needs) คือความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ขั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety and Security Needs) คือความต้องการที่จะมีชีวิตที่มั่นคงปลอดภัย

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม (Love and Belonging Needs) มนุษย์เมื่อเข้าไปอยู่ในกลุ่มใดก็ต้องการให้ตนเป็นที่รักและยอมรับในกลุ่มที่ตนอยู่

ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น (Self-Esteem Needs) เป็นความต้องการในลำดับต่อมา ซึ่งความต้องการในขั้นนี้ถ้าได้รับจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจใจตนเอง

ขั้นที่ 5 ความต้องการในการเข้าใจและรู้จักตนเอง (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการขั้นสูงของมนุษย์ ซึ่งน้อยคนที่จะประสบได้ถึงขั้นนี้

มาสโลว์ได้กล่าวเน้นว่า ความต้องการต่าง ๆ เหล่านี้ต้องเกิดเป็นลำดับขั้น และจะไม่มีการข้ามขั้น ถ้าขั้นที่ 1 ไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการในลำดับขั้นที่ 2-5 ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ การตอบสนองที่ได้รับในแต่ละขั้นไม่จำเป็นต้องได้รับทั้ง 100% แต่ต้องได้รับบ้างเพื่อจะได้เป็นบันไดนำไปสู่การพัฒนาความต้องการในระดับที่สูงขึ้นในลำดับขั้นต่อไป

ความต้องการต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นความต้องการของมนุษย์ในขั้นแรกจนถึงขั้นสูงสุด ความต้องการระดับต้น ๆ เป็นความต้องการด้านกายภาพหรือด้านร่างกาย ส่วนความต้องการระดับสูงเป็น

ความต้องการด้านจิตใจ ความต้องการต่าง ๆ นั้น เป็นความต้องการที่เมื่อได้รับแล้วจักเกิดความพึงพอใจ หรือความสุขโดยลำดับ

ความต้องการของมนุษย์ เมื่อได้รับการตอบสนองหรือไม่ได้รับการตอบสนอง จะทำให้มนุษย์มีความรู้สึก “พอเพียง” หรือ “ไม่พอเพียง” อีกด้วย ถ้ารู้สึกพอเพียงจะมีความพึงพอใจและเป็นสุข แต่ถ้ารู้สึกไม่พอเพียงจะไม่พึงพอใจและเป็นทุกข์

ดังนั้นจะพัฒนาหรือส่งเสริมบุคคลให้มีความเข้าใจ มีความนิยมและมีการประพฤติปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของตนเอง รู้ตัวเอง และมีวิธีการที่เหมาะสมในการบริหารจัดการตนเอง เนื่องจากความต้องการนั้น ๆ ด้วย

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กำเนิดและพัฒนาการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไม่มีในตำรา ไม่เคยมีระบบเศรษฐกิจพอเพียง มีอย่างอื่นแต่ไม่ใช่คำนี้” (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2541)

แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงปรากฏอยู่ในการดำเนิน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมา ช้านาน ในรูปของหลักการสร้างความ “พออยู่ – พอกิน” และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง พระราชทานแนวคิดนี้เพื่อใช้ปรับทิศทางการพัฒนาประเทศไทยเป็นครั้งแรก

เอกสารทางราชการหลายฉบับระบุสอดคล้องกันว่า การเผยแพร่แนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” เริ่มเป็นครั้งแรก โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ทรงมีพระบรมราโชวาทในพิธี พระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 โดยมีข้อความ ตอนหนึ่งว่า

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกินพอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลัก วิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติแล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะ เศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเท สร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้อง ด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น อาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด” (พระบรม ราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 18 กรกฎาคม 2517)

พระบรมราโชวาทของครั้งชี้ให้เห็นว่า แนวทางพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของ ประเทศเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีความสอดคล้องกับสภาวะของประเทศและของประชาชน

อาจทำให้เกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการพอมิพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงค่อยสร้าง ความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น

หลังจากนั้นพระองค์ก็มีพระบรมราโชวาทที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงในวโรกาสต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องตลอดมา เช่น พระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2517 เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิตซึ่งมีข้อความบางส่วนความว่า “คนอื่นจะว่าอย่างไรช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้ำสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งทันสมัยใหม่ แต่เราอยู่ พอมิพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพอยู่พอกินมีความสุขขณะทำงาน ตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งปณิธานในทางที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบ พอยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักความ พอยู่พอกิน นี้ได้ เราก็จะขอดยิ่งขอดได้”

เป็นที่น่าสังเกตว่าพระบรมราโชวาทนี้ แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานไว้ยาวนานกว่า 30 ปีแล้วก็ตามยังสามารถนำมาเป็นข้อเตือนสติที่ดีเลิศแก่ผู้บริหารบ้านเมืองในเวลานี้ ควรที่จะได้คิดพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนและหนักแน่น ให้เห็นถึงหลักการและวิธีการอันควรที่จะปฏิบัติในเบื้องต้น เพื่อช่วยให้เศรษฐกิจของชาติและการครองชีพของประชาชนดำเนินไปด้วยดี ไม่ให้เกิดความยุ่งยากล้มเหลวในที่สุด (พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์, 2550, 18)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมิใช่เรื่องใหม่ เนื่องจากพระองค์ท่านได้ทรงใช้เป็นหลักในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีอยู่กว่า 3,000 โครงการ ต่อมหกทศวรรษที่ผ่านมา นับตั้งแต่ปี 2493 โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลสกนกรที่ยังยากจนในถิ่นทุรกันดารเป็นเบื้องแรก เพื่อสร้างความ “พอยู่ – พอกิน” อันเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจพอเพียง (มบุญ มุกข์ประดิษฐ์, 2547,18)

แม้ว่ากระแสพระราชดำรัสในเวลาที่ผ่านมาโดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2517 – 2539 พระองค์มิได้ใช้คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจนโดยตรง แต่โดยนัยแห่งความหมายแล้วพระราชดำรัสต่าง ๆ ล้วนมีเนื้อหาใจความ เน้นย้ำกับแนวทางภายใต้หลักการแห่งความสมดุล มั่นคง และความยั่งยืนในระยะยาว โดยการดำรงอยู่อย่างพอมิพอกินพอใช้ และพึ่งพาตนเองเป็นหลักก่อน จึงค่อยมีการพัฒนาตามลำดับ ไม่เน้นการกระทำที่สุดโต่ง แต่เน้นทางสายกลาง พร้อมความรอบรู้รอบคอบ ระวังระวัง ไม่ประมาท และมีคุณธรรมเป็นกรอบนำชีวิต (ธันวา จิตต์สงวน, 2550 : 4)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกระแสพระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ต่อเนื่องมาอีกเป็นระยะ ๆ แต่ก็ดูเหมือนว่า รัฐบาลจะยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดของพระองค์ท่าน การพัฒนาประเทศไทยนับวันยิ่งห่างออกจากการพึ่งตนเองมากขึ้นทุกขณะ ประเทศไทยต้องพึ่งพาต่างประเทศมากขึ้นทั้งตลาดการส่งออก เงินทุน และเทคโนโลยี จวบจนถึงปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในกลางปี พ.ศ. 2540 (เรียกกันทั่วไปอีกชื่อหนึ่งว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง”) วิกฤต

ดังกล่าวได้ถูกลำไปสู่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียและที่อื่น ๆ ในโลก แต่ในอีกด้านหนึ่งของเหตุการณ์นั้นก็เท่ากับเป็นการพิสูจน์ ยืนยันพระอัจฉริยภาพของพระองค์ท่าน ที่ได้ทรงคอยเตือนสติแก่ผู้นำประเทศตั้งแต่ปี 2517 แล้ว แต่พระองค์ต้องอดทนรอด้วยความอดสาหะถึง 23 ปี ที่จะได้มีโอกาสประกาศแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง ถือได้ว่าเป็นคำประกาศ (Manifesto) เพื่อวางรากฐานให้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีพื้นที่ทางความคิด ในสังคมไทยอย่างมั่นคงสืบต่อไป อาจกล่าวได้ว่าในรอบสี่ทศวรรษของการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย จนถึงวิกฤตเศรษฐกิจพองสบู่แตกในปี 2540 ได้เป็นโอกาสให้กระแสแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับการกล่าวขวัญกันมากที่สุด นับจากคนชั้นสูงสุดของสังคมจนถึงชั้นล่างสุดก็ว่าได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่พระราชทานไว้ในวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ณ ศาลาดุสิดาลัย ได้มีความหมายที่ยิ่งใหญ่ในการให้สติแก่บรรดาผู้คนที่กำลังตกอยู่ในท่ามกลางทุกข์ภัยทางเศรษฐกิจอย่างมากโดยการพยายามเปลี่ยนวิกฤตนี้เป็นโอกาส เปิดทางให้กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกระแสพระราชดำรัสบางตอนที่สำคัญมากกล่าวถึงดังนี้ คือ

“ทำไมวิกฤตการณ์นี้ถึงเกิดขึ้นได้ เราเป็นเมืองอุดมสมบูรณ์ และเราก็ได้เชื่อว่าการกำลังก้าวหน้าไปสู่เมืองที่เป็นมหาอำนาจทางการค้า ความจริงวิกฤตการณ์นี้เป็นมาแล้ว แต่ไม่รู้ตัวมา 40 กว่าปี”

“การจะเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญที่เราพออยู่พอกินและมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน”

“ถ้าเราทำแบบที่ไหนทำได้ แบบเศรษฐกิจพอเพียง กับตัวเอง เราก็อยู่ได้ไม่ต้องเดือดร้อนอย่างทุกวันนี้”

“การแก้ไขวิกฤตการณ์...มันต้องถอยหลังเข้าคลอง จะต้องอยู่อย่างระมัดระวัง แล้วต้องกลับไปทำกิจการที่อาจจะไม่ค่อยซับซ้อนนัก... มีความจำเป็นที่จะถอยหลังเพื่อก้าวต่อไป”

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2540 ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต)

ถือได้ว่ากระแสพระราชดำรัสในวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียงนั้นนับเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ (Paradigm shift) เกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาของไทยครั้งสำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจากช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา (สุทธิพันธ์ จีราธิวัฒน์ และคณะ, 2549 : 15-16)

หลังจากนั้น กระแสพระราชดำรัส ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับความสนใจจากบุคคลหรือคณะบุคคลต่าง ๆ นำกระแสพระราชดำรัสไปตีความ เพื่อนำไปปฏิบัติ ในหลายแนวทาง มีทั้งการตีความที่สอดคล้องกัน และการตีความแย้งกัน ซึ่งได้ทำให้เกิดปัญหาในการทำความเข้าใจแนวเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกันสำหรับคนทั้งหลาย ดังนั้นในปี พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิทั้งทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกัน

ประมวลและตีความพระราชดำรัส เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต นำออกเผยแพร่ว่าเป็นกรอบแนวทางการจัดเตรียมแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) และเป็นแนวทางการปฏิบัติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนทั่วไป ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานและทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ พระราชทาน พระบรมราชานุญาตตามที่ขอพระมหากรุณาเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2542)

เศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าต่อ โลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระราชทานในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง)

นอกจาก สคช. ได้พยายามรวบรวมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นเอกภาพแล้ว ในการประชุมระดับชาติของนักเศรษฐศาสตร์ ครั้งที่ 3 เมื่อ 26 ตุลาคม 2550 โดยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้มีการจัดทำเอกสารประกอบการประชุม โดยได้สรุปหลักแนวคิดและองค์ประกอบ พร้อมทั้งคุณลักษณะและนิยามไว้อย่างกระชับ และได้ใจความ ดังนี้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด

เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม

ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กันดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข

การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขและคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ

จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมตอบรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี สรบุปได้ดังภาพ 1

ภาพ 1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550)

ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีพัฒนาการแล้วยาวนานพอสมควร ซึ่งต่อมา ชันวา จิตต์สงวน (2550 : 42) ได้จัดทำสรุปลำดับขั้นตอนการพัฒนาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ได้เป็นอย่างดี ดังแสดงลำดับการพัฒนาในรูปของภาพ 2

2517	- พระราชทานแนวคิดที่ว่าด้วย ความพหิมิ พอกิน พอใช้ และพัฒนาตามลำดับขั้นตอนจากพื้นฐาน
2538	- ทรงอธิบายและทดลองระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อสมดุลของทรัพยากรลดความเสี่ยง และแก้ไขปัญหาคความยากจน
2540	- ทรงสรุปแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการพึ่งพาตนเอง บนทางสายกลางไม่สุดโต่ง
2542	- พระราชทานบรมราชานุญาตให้เผยแพร่สรุปใจความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประมาณ 1 หน้ากระดาษ
2547	- สถาปนา (สศช.) สรุปและเผยแพร่สาระสำคัญของปรัชญา เน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว
2549	- องค์การสหประชาชาติทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้าน การพัฒนามนุษย์ (Human Development Lifetime Achievement Award) เฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี
2550	- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ตีพิมพ์เผยแพร่รายงานเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน (Sufficiency Economy and Human Development)

ภาพ 2 ขั้นตอนการพัฒนาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : ธันวา จิตต์สงวน (2550 : 42)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระบิดาแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสหประชาชาติได้กล่าวสดุดีว่าพระองค์ทรงเป็นพระบิดาแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโลกเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2550 โครงการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาระดับโลกแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (United Nations Development Programme, UNDP) ได้จัดทำรายงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยปี 2550 โดยศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ได้ระดมนักเศรษฐศาสตร์ไทยและต่างชาติมาร่วมวิเคราะห์ วิจัยความคิดทฤษฎีใหม่ที่ไม่มีในตำราเศรษฐศาสตร์ตลอดจนมีการเฝ้าติดตามผลดำเนินงานตลอดปีที่ผ่านมาแล้ว สรุปว่าสามารถใช้ได้จริง ถือเป็นทฤษฎีสากล ซึ่ง UNDP ได้จัดทำเป็นรายงานมีรายละเอียด บอกถึงแนวทางการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้ผล และจะนำไปเผยแพร่ใน 166 ประเทศทั่วโลก

นายอดิศักดิ์ ภาณุพงศ์ (2550) เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงเวียนนา ประเทศ ออสเตรียกล่าวว่า “ต่างชาติสนใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจาก

- (1) มาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงห่วงใยราษฎรของพระองค์

(2) อยากรู้ว่าทำไมรัฐบาลไทยถึงน้อมนำรับเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นนโยบาย

(3) ประเทศที่พัฒนาแล้วศึกษาพิจารณาเพื่อนำไปช่วยเหลือประเทศอื่นหรือประเทศด้อยพัฒนาอื่น ๆ การที่ นายโคฟีอันนัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแสดงความชื่นชมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

“เหนืออื่นใด ทุกประเทศยอมรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจประชาชนทรงเสียสละเวลาและกำลังพระวรกายเพื่อช่วยเหลือประชาชนไทย ซึ่งสิ่งนี้ทำให้ชาวต่างชาติที่ถึงและชื่นชมอย่างมาก”

ในระหว่างการใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้กำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีการดำเนินการ ในทุกภาคส่วน โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นแกนหลักในการริเริ่มการสร้างความรอบรู้ การขับเคลื่อนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสานต่อความคิด และเชื่อมโยงการขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างหลากหลาย รวมทั้งจุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับและนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลการปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง (อภิชัย พันธเสน, 2549)

ในปี พ.ศ. 2549 กระทรวงมหาดไทยได้มีการทดลองดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงทุกจังหวัด ๆ ละ 1 หมู่บ้าน (75 แห่ง) ซึ่งผลการดำเนินงานพบว่าหมู่บ้านต้นแบบส่วนใหญ่สามารถผ่านเกณฑ์ประเมินได้ ทั้งนี้กลุ่มจังหวัดที่มีผลงานโดดเด่นคือ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย จังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดกาญจนบุรี และในปี พ.ศ. 2551 กำหนดเป้าหมายและขยายหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้ครอบคลุม 100 % ทั่วประเทศ โดยสร้างความตระหนักให้ประชาชนเห็นคุณค่าวิถีชีวิตความพอเพียง และสร้างพลังชุมชนขับเคลื่อนสู่ความพอเพียงไปในทุกหมู่บ้าน/ชุมชน และเร่งรัดการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ความยั่งยืนในวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงให้บรรลุความสำเร็จภายในปี พ.ศ. 2552-2554 (กรมการพัฒนาชุมชน, 2550)

ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2546 เห็นชอบให้ทุกจังหวัดยกเว้นกรุงเทพมหานคร บริหารราชการแบบกลุ่มจังหวัด (Cluster) โดยใช้การบริหารงานแบบบูรณาการ (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2547) ซึ่งประกอบด้วยมิติความสัมพันธ์ 2 ด้าน คือ (1) มิติความสัมพันธ์และเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ (Area-based) มีเป้าหมายผนึกกำลังในการแก้ไขปัญหาคาบเกี่ยวระหว่างจังหวัด เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มจังหวัด (2) มิติความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์ (Agenda-based) ที่มีความเกี่ยวเนื่องทางเศรษฐกิจการผลิต การค้า และการลงทุน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งการแก้ไขปัญหาเร่งด่วน

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้พยายามสรุปขบวนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำแนวความคิดไปขยายผลที่หลากหลายและกว้างขวาง ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างกระแส ให้เกิดการประยุกต์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ซึ่งครอบคลุม ทั้งนี้คือ (1) การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (2) การพัฒนาแนวคิดขององค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (3) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ในระดับชุมชน และ (4) การเชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาชุมชนพอเพียงของภาคประชาชน ทั้งนี้งานทั้งสี่ด้านดังกล่าวต้องมีความเชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการ (สำนักโฆษกสำนักนายกรัฐมนตรี, 2549)

รัฐบาลได้ประกาศให้การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นวาระแห่งชาติ ประกอบกับตามแผนบริหารราชการแผ่นดิน 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบคู่ขนาน (Dual Track) มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากกิจการภายในประเทศให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยเฉพาะไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในอันที่ช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเห็นว่ากระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานที่มีองค์กรและบุคลากรในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นในการขับเคลื่อนแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้ดี จึงได้กำหนดนโยบายของกระทรวงมหาดไทย พร้อมทั้งกำหนดให้มีคณะกรรมการอำนวยการเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นกรรมการ และเลขาธิการ และอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นกรรมการอำนวยการเศรษฐกิจพอเพียง ระดับจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ปลัดจังหวัดและพัฒนาการจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการมีอำนาจหน้าที่คือ (1) แปลงนโยบายตามแนวทางของยุทธศาสตร์เศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ (2) บูรณาการของภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและ (3) ดำเนินการระบบฐานข้อมูลแผนงาน โครงการ กิจกรรมและงบประมาณตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงความอยู่ดีมีสุขของประชาชน (กรมการปกครอง, 2549)

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นรูปธรรมกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศนโยบาย “หมู่บ้านต้นแบบตัวอย่างเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (โดยประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2549) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดใช้นโยบายน้อมนำแนวพระราชดำรัส “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางแก้ปัญหาความยากจน มีเป้าหมายเพื่อขยายผลการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมในทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ ได้มอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการคัดเลือกหมู่บ้านตัวอย่างดังกล่าว ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้งบประมาณ ความรู้คู่คุณธรรม (กระทรวงมหาดไทย, 2549)

สำหรับรัฐบาลชุดที่มีนายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และกำชับให้กระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าภาพหลักในการกำกับควบคุม ติดตามประเมินผล

การขับเคลื่อนการดำเนินในทุกจังหวัดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นไปตามตัวชี้วัด 6x2 โดยเร็ว (กระทรวงมหาดไทย, 2551) โดยมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2551 แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น อีกส่วนหนึ่ง มีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ผู้แทนของทุกกระทรวงเป็นกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ กำหนดขอบเขต รูปแบบการบริหารจัดการแนวทาง และการขยายผลการดำเนินงาน โครงการพัฒนา ศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชนฯ (SML) ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์และความ คุ่มค่าที่พึงจะได้รับเป็นที่ตั้ง (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2551)

การดำเนินงานมีความต่อเนื่องโดยมีการกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลชุดที่มี นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี และรัฐบาลชุด ที่มีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ระบุไว้ เป็นนโยบายสำคัญในการบริหารประเทศ (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2551) เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 มีความสำคัญต่อนั้น ดังนี้ “รัฐบาลจะบริหารราชการแผ่นดิน โดยน้อมนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นการใช้คุณธรรมนำความรู้ และจะปฏิบัติตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยอย่างเคร่งครัด”

ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่พื้นที่ควรจะต้องประกอบด้วย กรอบนโยบายที่กำหนดแน่ชัดเป็นวาระแห่งชาติ และองค์กรระดับชาติและระดับส่วนกลาง ความรู้ ความเข้าใจนโยบาย ภาวะผู้นำและบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัด

คุณลักษณะส่วนบุคคลและวิสัยทัศน์ของผู้ว่าราชการจังหวัด ในการขยายผลและประมวล รูปแบบและเนื้อหาเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่คณะกรรมการในทุกระดับที่อยู่ในพื้นที่พร้อม ๆ กับการแสวงหาฐานข้อมูลที่เป็นทุนทางสังคมของพื้นที่ เพื่อให้องค์กรและบุคลากรที่จะเป็นเครื่องมือ ขับเคลื่อนมีองค์ความรู้ความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันร่วมกันนำแนวทางวิธีการในทางปฏิบัติไปสู่ ประชาชนในพื้นที่พร้อม ๆ องค์กรและบุคลากรที่เป็นหน่วยสนับสนุนในด้านเครื่องมือ งบประมาณ ฯลฯ ร่วมปฏิบัติเป็นคู่ขนาน มีการติดตามประเมินผลและรายงานหน่วยที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาหาก พึ่งมี (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)

เนื่องจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีขอบเขตกว้างขวางและลึกซึ้ง และทุกกระทรวง กรม ตลอดจนจนภาครัฐ และเอกชน ได้น้อมนำไปปฏิบัติตามขอบเขตและภาระหน้าที่ของตนเอง ถ้าต้อง ดำเนินการตามการบริหารส่วนกลางก็จะดำเนินการ โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องของหน่วยงาน นั้น ๆ แต่ถ้าดำเนินการในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และหรือในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ก็ อาจจะให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นแกนหลักในการดำเนินการ ตามหลักของการบริหารราชการแผ่นดิน

การที่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะเป็นผู้นำหลักในการขับเคลื่อนให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ การปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาลนั้น จะต้องมีนโยบายหลักการวิธีการแนวทางให้ผู้ว่าราชการจังหวัดได้

เข้าใจ เพื่อจะได้ขับเคลื่อนให้ถูกจุดและเป็นผลดีต่อประชาชนในภูมิภาคและท้องถิ่นนั้น ๆ มีคุณลักษณะ และศักยภาพแตกต่างกัน (เกษม วัฒนชัย, 2546)

ส่วนหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ แนวทางปฏิบัติทฤษฎีใหม่ ประโยชน์ของ ทฤษฎีใหม่ให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพ ในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยากและเลี้ยงตนเอง ได้ตามหลักปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ในหน้าแล้งมีน้ำน้อยก็สามารถนำน้ำที่เก็บไว้ในสระมา ปลุกพืชผักต่าง ๆ ที่ใช้น้ำน้อยได้ โดยไม่ต้องเบียดเบียนชลประทาน ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยมีน้ำ ตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้ร่ำรวยขึ้นได้ ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัว และพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป อันเป็นการประหยัด งบประมาณด้วย (ศรีปริญญา รูปกระจ่าง, 2551)

แนวทางพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางการพัฒนาภาค เกษตรกรอย่างเป็นขั้นตอนในพื้นที่ที่เหมาะสม ซึ่งสามารถเปรียบเทียบกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ซึ่งมีความหมายครมึว่า ทฤษฎีใหม่ทั้งนี้ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 10 ได้ เปรียบเทียบสรุปไว้ ดังนี้คือ

ความพอเพียงในระดับบุคคลระดับครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ พื้นฐานตรงกับทฤษฎีใหม่

ขั้นที่ 1 มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งน้ำฝนและประสบความเสียหายจาก การที่น้ำไม่พอเพียง มีความจำเป็นที่เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการ มูลนิธิ และ ภาคเอกชนตามความเหมาะสม ในระดับชุมชนเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า และตรงกับทฤษฎี ใหม่

ขั้นที่ 2 เป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวมีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะทำให้ครอบครัวต่าง ๆ เหล่านี้หันมารวมกลุ่มบนพื้นฐานของความแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถทำให้ชุมชน โดยรวมเกิดความพอเพียง ในการดำเนินชีวิตและมีขั้นตอนสมดุลอย่างแท้จริง ความพอเพียง ระดับประเทศเป็นเศรษฐกิจระบบก้าวหน้าและตรงกับทฤษฎีใหม่

ขั้นที่ 3 ส่งเสริมให้ชุมชนสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร และสร้างเครือข่ายดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความรู้สืบทอดภูมิปัญญาและ บทเรียนจากการพัฒนา ทำให้ประเทศชาติ ชุมชน สังคมใหญ่ที่ประกอบด้วยชุมชนต่าง ๆ ที่ดำเนินชีวิต อย่างพอเพียง กลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในที่สุด (ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 10, 2550) โดยในเรื่อง ดังกล่าวนี้นี้มีหน่วยงานราชการ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้น้อมนำไปดำเนินการอีกส่วนหนึ่งแล้ว

เศรษฐกิจพอเพียงเฉพาะส่วนที่กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบโดยตรง อันได้แก่กรอบแนวคิดในการขับเคลื่อน “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นรากฐานของชีวิตประชาชนในหมู่บ้าน โดยใช้หลักการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ยึดประชาชนเป็นหลักในการพัฒนา การทำงานแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และใช้เทคนิคการกระตุ้นความคิดสร้างจิตสำนึก เริ่มต้นด้วยตัวชี้วัด 6x2 เป็นเป้าหมาย โดยใช้ภาวะผู้นำของผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะแกนหลักในการผลักดันกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องร่วมขับเคลื่อนกับการพัฒนาให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ทั้งระดับหมู่บ้านและครัวเรือน (กระทรวงมหาดไทย, 2551)

ปรัชญากล่าวถึงแนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับ ความพอเพียงเป็นทั้งวิธีการและผล (Mean and End) จากการกระทำ โดยจะทำให้เกิดวิถีการพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ความสมดุลและความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงหมายถึง ความสมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน ความสมดุลของการกระทำทั้งหมดและผลจะนำไปสู่ ความยั่งยืนของการพัฒนา ภายใต้พลวัตทั้งภายในและภายนอกประเทศ

แนวทางการจัดการทางเศรษฐกิจและธุรกิจ ในอดีตมีจุดอ่อนหลายประการดังกล่าว ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ไม่สมดุลจนเกิดวิกฤต ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นแนวคิดใหม่ ในการบริหารเศรษฐกิจที่ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืนตามวัตถุประสงค์

ประสิทธิผลของการนำนโยบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ได้พิจารณาความสำเร็จแยกเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม คือ ครัวเรือน กลุ่มเศรษฐกิจ ชุมชนและหมู่บ้าน/ชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2549) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การพัฒนาครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง ต้องดำเนินการพัฒนาครัวเรือนอย่างน้อย 1 ครัวเรือน มีตัวชี้วัดหรือแผนครอบครัว คือมีวินัยและการออม และออมทรัพย์กับกองทุนในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ มีกิจกรรมลดรายจ่ายในครัวเรือน หรือลด ละ เลิก อบายมุข ถือปฏิบัติคุณธรรมข้อใดข้อหนึ่ง เช่น ขยัน ประหยัด เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 การพัฒนากลุ่มเศรษฐกิจชุมชน ต้องพัฒนาอย่างน้อย 1 กลุ่ม มีตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ การมีแผนการดำเนินงานของกลุ่ม เครือข่ายหรือแผนธุรกิจมีกิจกรรมระดมทุนดำเนินการเพื่อประกอบอาชีพของกลุ่มและสมาชิก มีกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ธุรกิจชุมชน เพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกและชุมชน มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกและเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ มีกิจกรรมสืบทอดภูมิปัญญา หรือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

กลุ่มสุดท้ายเป็นการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการที่สำคัญคือ (1) มีแผนชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง (2) มีกิจกรรมระดมทุนเพื่อประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ หรือกลุ่มกองทุนอื่น ๆ (3) มีการจัดกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ลานตากผลผลิตชุมชน สวนสมุนไพรเพื่อชุมชน ป่าชุมชน เป็นต้น (4) มีกระบวนการแลกเปลี่ยน

การเรียนรู้ในชุมชนโดยการจัดเวทีประชาคม การฝึกอบรม การศึกษาฐานจัดการชุมชน การจัดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนและ (5) เป็นชุมชนที่มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามอย่างต่อเนื่อง

กรมการพัฒนาชุมชน (2549) กำหนดประสิทธิผลของความสำเร็จในการนำนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในหมู่บ้าน เรียกว่า “สูตร 6×2” หมายถึง มีตัวชี้วัด 6 ด้าน แต่ละด้านมี 2 เป้าหมายตามภาพ 3 ดังนี้

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
1. ด้านการลดรายจ่าย	1. ทำสวนครัว 2. ปลอดอบายมุข
2. ด้านการเพิ่มรายได้	1. มีอาชีพเสริม 2. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
3. ด้านการประหยัด	1. มีการออมทรัพย์ 2. มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ
4. ด้านการเรียนรู้	1. มีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. มีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
5. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	1. ใช้วัสดุคิบบอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ 2. ปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นน่าอยู่
6. ด้านการเอื้ออารีต่อกัน	1. มีการดูแลช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาสและคนประสบปัญหา 2. รู้ รัก สามัคคี

ภาพ 3 ตัวชี้วัดประสิทธิผลของความสำเร็จในการนำนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในหมู่บ้าน

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน (2549)

จากตาราง กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยได้กำหนด ให้เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั่วประเทศนำไปเป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการประเมินประสิทธิผลของความสำเร็จในการนำนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในพื้นที่ต่าง ๆ ในระดับครัวเรือน

ลักษณะของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

“หมู่บ้าน” เป็นหน่วยการปกครองในระดับล่างที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และเป็นหน่วยการปกครองที่กลไกของรัฐเชื่อมโยงไปถึง (เสนห์ จามริก, 2544) และเป็นปัจจัยสำคัญของ

การสร้างรากฐานล่างของสังคมในระดับ “ชุมชน” ท้องถิ่นให้มีศักยภาพแข็งแกร่ง” เพราะเป็นจุดหลักของความร่มเย็นเป็นสุขของประชาชน ในอดีตการพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาที่ทั้งฐานหรือทุบฐานเป็นต้นเหตุที่ทำให้สังคมทั้งหมดอ่อนแอและวิกฤติ ดังนั้นการพัฒนาแนวใหม่จึงต้องสร้างฐานล่างของสังคมให้แข็งแรงเหมือนสร้างพระเจดีย์จากบาน และให้ส่วนบนของสังคมทั้งหมดเชื่อมโยงกับฐานหรือชุมชนท้องถิ่น (ประเวศ วะสี, 2549)

ในการพัฒนาหมู่บ้านให้ไปสู่เป้าหมายหมู่บ้านเข้มแข็งอย่างยั่งยืนภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนั้น รัฐบาลจึงต้องเริ่มดำเนินการที่ “การเสริมสร้างศักยภาพหมู่บ้าน” เป็นจุดแรกแล้ว (ประเวศ วะสี, 2542) ต่อมาดำเนินการขยายผลไปสู่ระดับตำบลเพื่อให้ระดับตำบลเป็นตำบลเศรษฐกิจพอเพียงไปจนถึงระดับอำเภอเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป้าหมายสุดท้ายที่สูงที่สุดก็คือ การทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้ (ไสว บุญมา, 2543) ในปัจจุบันมีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งขอยกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวอย่างดังนี้

เมฆินทร์ เมฆาวีกุล (2551 : 34-39) ได้ศึกษาบ้านภู หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

บ้านภู อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ห่างจากจังหวัดมุกดาหาร 57 กิโลเมตรห่างจากตัวอำเภอหนองสูง 7 กิโลเมตร มีถนนลาดยางตลอดเส้นทาง มีเส้นทางเข้าไปยังตัวจังหวัด จำนวน 2 เส้นทาง

ประชากร มีจำนวน ครัวเรือน 250 หลังคา แยกเป็น หมู่ที่ 1 จำนวน 113 ครัวเรือน หมู่ที่ 2 จำนวน 137 ครัวเรือน ประชากรรวม 955 คน แยกเป็นชาย 416 คน เป็นหญิง 439 คน

การศึกษา เด็กได้รับการศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด ประชากรในชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษา จึงส่งเสริมให้บุตรหลานได้รับการศึกษาในระดับสูง

สภาพเศรษฐกิจ บ้านภูเป็นหมู่บ้านที่มีเศรษฐกิจดีเนื่องจากการแข่งขันในการประกอบอาชีพค่อนข้าง สูงประชากรส่วนมากทำนาเป็นอาชีพหลัก และรองมาคืออาชีพรับราชการ มีพื้นที่ทั้งหมด 10,633 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 6,779 ไร่ ผลผลิตที่จำหน่ายออกสู่ตลาดภายนอกชุมชน ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือ เช่น ผ้าไหมชนิดต่าง ๆ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ของที่ระลึกชุดผ้าไทย ผลผลิตมวลรวมของหมู่บ้าน ประมาณ 32 ล้านบาทต่อปี รายได้ประชากรเฉลี่ยต่อคนต่อปี ประมาณ 38,000 บาท และทุกครัวเรือนมีอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เช่น ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย งานหัตถกรรมต่าง ๆ

ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม สภาพบ้านเรือนชาวบ้านภู มีความมั่นคงถาวร มีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ ครอบครัวมีความอบอุ่นประชาชนส่วนใหญ่สุขภาพดี คนอายุ 35 ปีขึ้นไปได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีทุกคน ผู้สูงอายุ คนพิการได้รับการเอาใจใส่ดูแลอย่างดี เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาภาคบังคับทุกคน เด็กได้รับการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน บ้านภู เป็น

หมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง หมู่บ้านวัฒนธรรมดีเด่น หมู่บ้านเข้มแข็งชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน จึงไม่มีคนติดสุรา ยาเสพติด ทำให้คนในหมู่บ้านมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คนในหมู่บ้านทุกคนครัวเรือนจะเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือปราชญ์ชาวบ้าน เป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นต่อรุ่นเรื่อยมา มีน้ำดื่มน้ำใช้พอเพียงตลอดปี มีแหล่งให้การศึกษาดูงานสำหรับชุมชนอื่น บ้านภูเป็นหมู่บ้านชาวผู้ไทยมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองหลายอย่าง มีสัญลักษณ์ของความ เป็นชาวผู้ไทยคือหญิงสาวจะผิวขาวสวยเนียน มีสำเนียงภาษาเป็นของตนเอง การแต่งกายผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่นสีดำ ตีนซิ่นมีลาย สวมเสื้อแขนยาวสีดำแถบแดง ผู้ชายใส่ชุดเสื้อม่อฮ่อม นิยมแต่งในงานประเพณีต่าง ๆ ชาวผู้ไทยบ้านภูมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างประหยัดและพอเพียง อาหารส่วนมากเป็นผักพื้นบ้านปลอดสารพิษ ปลูกหอม กระเทียมเก็บไว้กินในฤดูฝน มีผักสวนครัวรั้วกินได้ มีศิลปะการแสดง เช่น การฟ้อนภูไทย รำภูไทย (รำละละบ้าน รำละละตูป รำละละภู รำลงช่วง รำเสียง พิธีกรรม ได้แก่ พิธีเหยา พิธีเลี้ยงปู่ตา ชนชาวผู้ไทยมีประเพณีหลายอย่าง เช่น การเกิด การบวช การแต่งงาน งานศพ ประเพณีสงกรานต์ บุญสะเทวด การล้างบ้าน พิธีบายศรี ถูขวัญ ฃญผู้ไทย (วรรณกรรมผู้ไทย) นิทานผู้ไทย ความเชื่อเรื่องการกิน (การกะล่ำ)

การเมืองการปกครอง บ้านภูแบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านจะมีคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ และได้แบ่งออกเป็นคุ้ม จำนวน 18 คุ้ม ซึ่งทุกคุ้มมีหัวหน้าคุ้มคุ้ม และคณะกรรมการประจำคุ้ม ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจในการปกครองของผู้นำหมู่บ้าน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้ง 2 หมู่บ้านร่วมมือกันด้วยดีตลอดมา

การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของหมู่บ้านภู ได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1) **กิจกรรมด้านการลดรายจ่าย** การลดรายจ่ายนับว่าเป็นกิจกรรมแรกเริ่มของการดำเนินตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนดำเนินกิจกรรมในการลดค่าใช้จ่าย ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชเพื่อบริโภคในครัวเรือน การผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพเพื่อการเกษตร การใช้พันธุ์พืชและสัตว์ที่ทางราชการส่งเสริม การใช้วัตถุดิบในชุมชนเพื่อผลิตสินค้า เช่น ใช้ไม้ไผ่ทำเครื่องจักสาน วรรณรงค์ การใช้พลังงานอย่างประหยัด เช่น ใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัด ใช้จักรยานในการสัญจรไปมาใกล้ ๆ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บำรุงรักษาสาธารณสมบัติ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ทุกครัวเรือนร่วมกันบริจาคเงินเพื่อบูรณะศาลาการเปรียญวัดศรีนันทารามเป็นเงิน 400,000 บาท มีการจัดตั้งร้านค้าชุมชน 4 แห่ง มีสมาชิก 715 คน และเน้นความเรียบง่ายในการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม

2) **กิจกรรมด้านเพิ่มรายได้** มีกิจกรรมที่ส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนและชุมชน ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลักคือ (1) การทำอาชีพเสริมของครัวเรือน เช่น ทอผ้า เลี้ยงสัตว์ เพาะเห็ด แกะสลักไม้ ปลูก

ยางพารา เลี้ยงปลา ค้าขาย ทำขนมจีน จักสาน ไม้ไผ่ ปลูกพืชผักสวนครัว และทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ นอกจากนี้ นายเผด็จศักดิ์ แสนโคธา ซึ่งจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงทางการเกษตร ได้นำความรู้ทางการเกษตรมาพัฒนาหมู่บ้านหลายอย่าง ตัวอย่างเช่น ปลูกแก้วมังกร เลี้ยงวัว และมีความตั้งใจที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนให้ดียิ่งขึ้น (2) จัดกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน 9 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู กลุ่มทอผ้าฝ้ายลายจิด กลุ่มข้าวกล้อง-ชกมองคีรีนคร กลุ่มทอผ้าฝ้ายคีรีนคร กลุ่มแปรรูปผ้าฝ้ายบ้านภู กลุ่มผู้เลี้ยงโคแม่พันธุ์ กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มปุ๋ยอัดเม็ดชีวภาพ กลุ่มขนมจีน ซึ่งทุกกลุ่มอาชีพจะมีเงินหมุนเวียนตั้งแต่ 50,750 บาทถึง 314,733 บาท เงินทุนหมุนเวียนนี้ได้มาจากระดมหุ้นจากสมาชิก และเงินทุนที่ทางราชการและองค์กรเอกชนสนับสนุน เงินทุนกู้ยืมจากองค์การบริหารส่วนตำบล และทุนอื่น ๆ โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่มประกอบด้วย กรรมการและสมาชิกคณะกรรมการจากทุกกลุ่มอาชีพเข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาดูงานหลายครั้งเพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการและการผลิต ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ จำหน่ายที่กลุ่ม จำหน่ายในงานแสดง และจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทั่วประเทศ จำหน่ายในงานเทศกาลทั่วไป และมีบริษัทมารับไปจำหน่ายให้ แต่ละกลุ่มอาชีพมีช่องทางการจำหน่ายแตกต่างกันขึ้นอยู่กับศักยภาพของกลุ่ม แผนการดำเนินงานของทุกกลุ่มไม่แตกต่างกันมาก คือ แผนเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มการผลิต แผนพัฒนาสินค้าให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของลูกค้า การพัฒนารายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มการผลิต แผนพัฒนาสินค้าให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของลูกค้า การพัฒนารายได้ที่ต่อเนื่องและการออมบางส่วน โดยเน้น การประชุมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งในกลุ่มอาชีพ ทั้งหมด กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู เป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จสูงที่สุด กลุ่มนี้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2530 มีสมาชิก 35 คน คณะกรรมการได้เข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริการจัดการและการผลิตทั้งในประเทศและต่างประเทศ และได้รับเงินทุนหมุนเวียนที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ มากที่สุดด้วย ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ของลายผ้า เฉพาะถิ่นทำให้ผ้าไหมคีรีนครเป็นสินค้า OTOP ระดับห้าดาว ด้วยการทำที่เน้นการควบคุมคุณภาพ ผลิตจำนวนไม่มาก และทำตามกำลังที่มีเท่านั้น ประกอบกับผู้ทอที่มาทำด้วยใจรัก ดังนั้นผ้าไหมที่นี้จึงสามารถจำหน่ายได้หมดไม่มีตกค้าง นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ จนทำให้กลุ่มทอผ้าไหมบ้านภู ได้รับรางวัลการออกแบบลายผ้าประจำจังหวัดชื่อลาย “แก้วมุกดา” เป็นการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้จากเอกลักษณ์ของชุมชนที่ทอผ้าได้สวยงามประณีต ด้วยความรัก ความสามัคคี การทำงานทำให้กลุ่มมีดอกผลจากการทำงานเป็นกอบเป็นกำ สมาชิกในกลุ่มได้รับเงินปันผลมากถึง 30,000 บาท ต่อคน

3) กิจกรรมการออม กิจกรรมออมทรัพย์ มีหลักการสำคัญคือใช้ 3 ส่วน ออม 1 ส่วน กองทุนหมู่บ้านภู หมู่ 14 วัตถุประสงค์เพื่อฝึกการออมทรัพย์ ให้การบริการทางการเงินแก่ชุมชน สนับสนุนการสร้างงาน และส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน อันจะส่งผลให้เกิดความมั่นคงในระดับประชาชนและระดับชุมชน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเงินในโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการกองทุนเงิน

โครงการแก้ไขความยากจน จำนวน 280,000 บาท ให้ลูกบ้านยืมเงิน 5,000 บาท ต่อครัวเรือนโดยไม่คิดดอกเบี้ย เพื่อการลงทุน และนำส่งเป็นรายปี พิจารณาให้ทุกครัวเรือนยืมเงินเท่าเทียมกัน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านไปติดตามว่ามีการดำเนินการตามที่เสนอโครงการหรือไม่ โดยมีกิจกรรมการออมทรัพย์และการกู้ยืมเงินไปลงทุน

4) **กิจกรรมเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ** การดำเนินการตามวิถีชีวิตของชุมชนมีกิจกรรมเด่น 7 กลุ่มกิจกรรม ดังนี้ (1) การจัดทำแผนชุมชน โดยให้สมาชิกในหมู่บ้านมีส่วนร่วม มีแผนส่งเสริมการจัดงานตามประเพณีวัฒนธรรม นอกนั้นเป็นแผนพัฒนาด้านปัจจัยพื้นฐาน เช่น แผนก่อสร้างประปาหมู่บ้าน ทำถนน ร่องระบายน้ำ คอนกรีตหมู่บ้าน ขุดลอกห้วย ขุดสระ และการพัฒนาหมู่บ้านประจำเดือน (2) กิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ การทำบุญตักบาตร สวดมนต์ไหว้พระทุกวันระหว่างเช้าพรรษา ธรรมะวันเสาร์-อาทิตย์สำหรับเยาวชน และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา (3) กิจกรรมสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาของชุมชน มีกิจกรรมต่อเนื่องตลอดปี รวม 14 ครั้ง เช่น วันขึ้นปีใหม่ บุญข้าวเจ็ดเดือนสาม บุญมหาชาติเดือนพฤษภาคม (4) กิจกรรมป้องกันยาเสพติดมีดังนี้คือ โครงการชาวบ้านร่วมใจสู้เมืองไทยแข็งแรง โครงการถักทอพลังเยาวชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการให้ความรู้เรื่องการลด ละ เลิกบุหรี่ สุรา โครงการให้ความรู้ผู้ประกอบการร้านค้าบุหรี่ สุรา ยาเสพติด โครงการส่งเสริมกิจกรรม To be number one โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา (5) อาสาสมัครพลังแผ่นดินเพื่อเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยจัดกิจกรรมอยู่เวรยามตามป้อมยามของหมู่บ้านประจำทุกคืน เฝ้าระวังลูกหลานไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด แจกข้อมูลข่าวสารเรื่องยาเสพติด ให้กับภาครัฐ ส่งเสริมกีฬาเยาวชนด้านยาเสพติดภายในตำบลและระหว่างตำบล 4 ครั้ง ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามยาเสพติดทุกเดือน (6) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ โดยออกหน่วยคลินิกเบาหวานความดัน เยี่ยมบ้านให้คำปรึกษา ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี ร้อยละ 82 ส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ (7) กิจกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกและการเฝ้าระวังการระบาดของไข้หวัดนก โดยการกำจัดลูกน้ำยุงลายร่วมกับนักเรียน โรงเรียนบ้านภู พันทมอกควัน ทำลายยุงลาย การประชาสัมพันธ์แนวทางการป้องกันโรคไข้หวัดนกในเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป

5) **กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ให้ความสำคัญในการดูแลรักษาป่าเป็นอย่างดีเพราะความผูกพันกับป่ามาตั้งแต่บรรพบุรุษ จัดทำแผนอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และดำเนินการตามแผนดังนี้ (1) กิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โครงการช่วยกระแสน้ำใสร่วมใจชาวบ้านภู โครงการดับไฟป่าที่ ภูหินเหล็กไฟ โครงการปลูกหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำรัส โครงการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้ป่า โครงการเสียงตามสายเพื่อการอนุรักษ์ โครงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวภูจ้อก้อ วังน้ำเอื้อ ดานดอกข่อย ถ้ำจวดก (2) กิจกรรมรณรงค์ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร โดยการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายจากหมอดินและกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด เช่นการ

ทำปุ๋ยหมักชีวภาพในการทำไร่นา การใช้น้ำชีวภาพ การใช้น้ำคอก ปุ๋ยพืชสด ลดการใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชโดยใช้สมุนไพรแทน (3) ส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลอย่างถูกวิธี (4) การดูแลรักษาแหล่งน้ำโดยองค์กรประชาชน ทุกภาคส่วน โดยดูแลการใช้น้ำดินในชุมชน ระบบประปาหมู่บ้านและอ่างเก็บน้ำฝน โครงการห้วยกระเบนน้ำใส โครงการปลูกหญ้าแฝกตามนโยบายของรัฐบาล (5) จัดตั้งชุดป้องกันไฟฟ้าในฤดูแล้ง

6) **กิจกรรมเอื้ออาทร** ช่วยเหลือและแบ่งปันในชุมชน ความเอื้ออาทร ช่วยเหลือและการแบ่งปันเป็นภาพที่พบเห็นได้เสมอในชุมชนแห่งนี้ การดำรงชีวิตยังยึดหลักการแบ่งปันอาหาร ผลผลิตทางการเกษตรระหว่างบ้านใกล้เคียงและเครือญาติอยู่อย่างพี่น้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น ในกรณีเกิดไฟไหม้ที่ครอบครัวหนึ่งไม่มีที่พักอาศัยชาวบ้านญาติช่วยเหลือกันสละเงินและแรงงานสร้างที่อยู่อาศัยให้โดยไม่ทอดทิ้งกัน นอกเหนือจากการมีน้ำใจต่อกันตามประสาของความเป็นญาติพี่น้อง ยังมีการจัดตั้งฌาปนกิจสงเคราะห์ในหมู่บ้าน มีการพึ่งพาอาศัยกันในทุกด้าน และเชื่อมโยงต่อชุมชนอื่น ๆ ยังมีกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งปันในเชิงรูปธรรมที่สมาชิกในชุมชนเห็นพ้องที่จะร่วมมือกันเป็นการแบ่งปันกับผู้ด้อยโอกาสกว่า เช่น สวัสดิการเบี้ยยังชีพ ปีละ 500 บาท สำหรับผู้สูงอายุ 184 คน ผู้ด้อยโอกาส 14 คน และคนพิการ 16 คน การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎร 2 หน่วย ดำเนินการสงเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ สงเคราะห์งานศพ กองทุนฌาปนกิจบ้านญาติ กองทุนฌาปนกิจธนาคารหมู่บ้านศิรินคร กองทุนฌาปนกิจกองทุนหมู่บ้าน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมุกดาหาร, 2550)

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยให้ข้อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบผลสำเร็จแล้ว สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2549) ยังได้ให้ข้อเสนอแนวทางที่จะทำการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จ โดยกล่าวว่า การขับเคลื่อนจะต้องเป็นไปในลักษณะเครือข่ายและระดมพลังจากทุกภาคส่วน แบ่งเป็น 2 เครือข่ายสนับสนุน ตามกลุ่มเป้าหมายเบื้องต้นได้แก่ (1) เครือข่ายด้านประชาสังคมและชุมชนและ (2) เครือข่ายธุรกิจเอกชน รวมถึงการระดมพลังจากเครือข่ายสนับสนุนตามภารกิจเช่น เครือข่ายวิชาการ เครือข่ายการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เครือข่ายการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

กระทรวงมหาดไทยโดยกรมการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดวิธีการและขั้นตอนการนำนโยบายตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับพื้นที่หมู่บ้าน โดยมอบหมายให้จังหวัด/อำเภอสร้างความเข้าใจกับแกนนำชุดปฏิบัติการซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน อาสาสมัคร ผู้นำชุมชน กลุ่ม/องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชนและภาคีพัฒนาในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจหลักและวิธีการปฏิบัติ รวมถึงการเล็งเห็นคุณค่าและประโยชน์ของปรัชญาดังกล่าว ต่อจากนั้นชุดปฏิบัติการลงสู่พื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน ชี้แจงเป้าหมายแนวทาง และขั้นตอนการปฏิบัติ รวมถึงการแนะนำวิธีการปฏิบัติคอยให้คำปรึกษาแก่ประชาชน ใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ในการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนทุกหมู่เหล่า รมณรงค์ เชิญชวน และขยายผลไปสู่ประชาชนให้

ปฏิบัติอย่างพร้อมเพรียงกันทุกคน ทุกครอบครัวในหมู่บ้าน จัดเวทีประชาคมเพื่อพิจารณารื้อเรือนที่กำลังปฏิบัติ และยังไม่ได้ปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้

หลักการพัฒนาอย่างบูรณาการและฐานล่างแข็งแรง มีวิธีปฏิบัติที่ง่ายตามหลักการคือ มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อชุมชนจะเป็นเครือข่ายในอาชีพเดียวกัน หรือระหว่างอาชีพก็ได้ เช่น เครือข่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน เป็นต้น เครือข่ายเหล่านี้ไปเรียนรู้กับชุมชนและสนับสนุนชุมชนในเรื่องที่ตรงกันกับความต้องการและสร้างสรรค์ โดยไม่มีทิฐิอำนาจ และเงินของตนเห็นเป็นตัวนำ แต่มีความเป็นมิตรและการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive Learning through Action) เป็นเครื่องมือ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2446)

โดยสรุป เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ นักเรียน เกษตรกร ข้าราชการ ประชาชนทั่วไป ตลอดจนบริษัท ห้างร้าน สถาบันต่าง ๆ ทั้งนอกภาคการเกษตรและในภาคการเกษตร เพื่อให้สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเอง และผู้อื่น ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน มีความพอกินพอใช้สามารถพึ่งพาตนเองได้

การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงหลักการ 3 ประการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงที่ดีจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ความรู้และคุณธรรม ตลอดจนต้องเป็นคนดีมีความอดทน พากเพียรการดำเนินการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจักนำไปสู่ (1) การดำรงชีวิตที่สมดุลมีความสุขตามอัตภาพ (2) การพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองและประเทศชาติมั่นคงและ (3) การอยู่ร่วมกันในสังคมเกิดการเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ปฏิเสธการเป็นหนี้สิน การกู้ยืมเงินแต่เน้นการบริหารความเสี่ยงคือ แม้ว่าจะกู้ยืมเงินมาลงทุน ก็เพื่อดำเนินกิจการที่ไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงมากเกินไป แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ห้ามไม่ให้ลงทุนหรือขยายธุรกิจ แต่เน้นให้ทำธุรกิจที่ไม่ให้เสี่ยงมากเกินไป ควรลงทุนให้เหมาะสมกับธุรกิจของตนเอง

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ประสิทธิภาพของการนำนโยบายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัตินั้น มีส่วนประกอบหลัก ได้แก่ (กระทรวงมหาดไทย, 2550)

1) ต้องนำ (ภาวะผู้นำ) คือ มีแนวคิดแนวปฏิบัติเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธาของผู้ตาม มีวิสัยทัศน์ มีวิธีการทำงานหรือปฏิบัติที่เหมาะสม ตลอดจนมีคุณธรรมที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นคนดี ซื่อสัตย์สุจริต มีหลักธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน

2) ความรู้หรือความรอบรู้ อย่างละเอียดลึกซึ้งถึงนโยบายให้ชัดเจน เพราะจะได้แปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความรู้หรือความรอบรู้ได้จากการศึกษาหาความรู้ การประชุมรับฟังการชี้แจง เป็นต้น

3) หน่วยงานหรือองค์กรหรือสภาพพื้นที่ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (ดำเนินงาน) หากไม่มีความพร้อมในด้านศักยภาพทางกายภาพ แต่ละด้านได้รับการส่งเสริมสนับสนุน เรื่อง คน งบประมาณ วัสดุ-อุปกรณ์ วิธีการบริหารจัดการ รวมทั้งประชากรในหน่วยหรือพื้นที่ที่ไม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ก็ยากที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ได้ผลอย่างสมบูรณ์

4) การได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าหน่วยเหนือ หน่วยปฏิบัติ หน่วยงานระดับต่าง ๆ ได้แก่ การบริหาร ราชการส่วนกลางส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ตลอดจนภาคเอกชน และผู้นำทั้งเป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำตามธรรมชาติ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนา รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ อีกด้วย

บริบทจังหวัดเพชรบุรี

ขนาดและที่ตั้ง

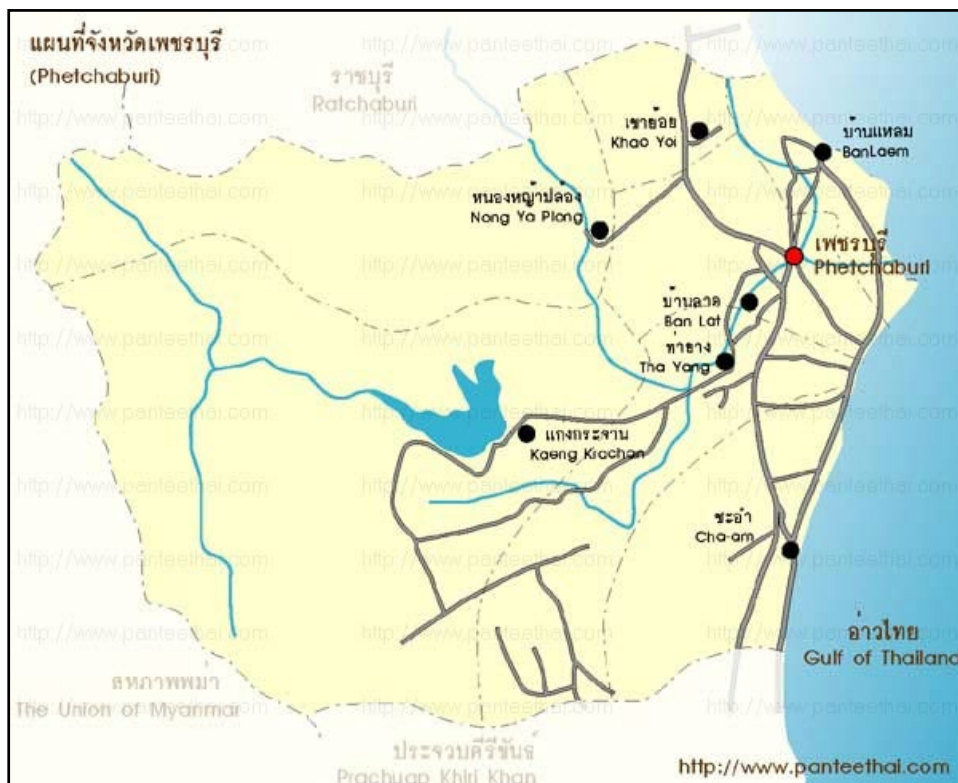
จังหวัดเพชรบุรีตั้งอยู่ในภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ทางรถยนต์สายธนบุรี-ปากท่อ ประมาณ 120 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 6,225,138 ตารางกิโลเมตร หรือเท่ากับ 3,890,771.2 ไร่ จังหวัดเพชรบุรี มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดจังหวัดราชบุรี และจังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศตะวันออก ติดอำเภอไทย

ทิศใต้ ติดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ทิศตะวันตก ติดประเทศเมียนมาร์ (สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า)

ภาพ 4 แผนที่จังหวัดเพชรบุรี

ที่มา : www.panteethai.com

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเพชรบุรีเป็นที่ราบสูง มีภูเขาและป่าไม้ ทางทิศตะวันออกเป็นที่ราบลุ่มไปจนจรดอ่าวไทย เป็นที่ประกอบกรเกษตรได้เป็นอย่างดี ทางทิศตะวันตกเป็นที่ราบสูงและเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งกั้นพรมแดนระหว่างไทยและประเทศเมียนมาร์ (สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า) นอกจากนี้ยังมีป่าไม้อยู่ในท้องที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอบ้านลาด อำเภอท่ายาง อำเภอชะอำและอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดชายทะเล จึงมีอากาศอบอุ่นสบายไม่ร้อนจัดและไม่หนาวจัด ในปี 2554 มีฝนตก 111 วัน ปริมาณน้ำฝนที่วัดได้ 9,777.7 มิลลิเมตร

ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ และสภาพทางเศรษฐกิจ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี คือป่าไม้ นอกจากนี้ยังมีแร่ธาตุต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ หินปูน หินดินดาน หินอ่อน ลิกไนต์ ดินขาว ฟอสเฟส และควอทซ์

มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ประกอบด้วย

แม่น้ำเพชรบุรี ต้นน้ำจากเทือกเขาสูงชันทางด้านตะวันตกของจังหวัด ไหลผ่านอำเภอแก่งกระจาน อำเภอท่ายาง อำเภอบ้านลาด อำเภอเมืองฯ แล้วไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอบ้านแหลม มีความยาว 210 กิโลเมตร เป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญของจังหวัดเพชรบุรีตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

แม่น้ำบางกลอย ต้นน้ำจากเทือกเขาอันเมียนในเขตอำเภอหนองหญ้าปล้อง ไหลมาบรรจบแม่น้ำเพชรบุรีบริเวณอำเภอท่ายาง มีความยาว 45 กิโลเมตร

ห้วยแม่ประโคน ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบริเวณเขตติดต่อระหว่างอำเภอหนองหญ้าปล้องกับอำเภอปากท่อจังหวัดราชบุรี และมีสาขาสำคัญ ได้แก่ ห้วยมะเร็ว ห้วยเสือกัดช้าง ห้วยสมุลแว้งและไหลมาบรรจบรวมกับแม่น้ำเพชรบุรีที่บริเวณ เขตอำเภอท่ายางมีความยาว 56 กิโลเมตร

ห้วยแม่ประจันต์ ต้นน้ำมาจากเทือกเขาในเขตจังหวัดราชบุรี ไหลผ่านอำเภอหนองหญ้าปล้องและไหลมาบรรจบแม่น้ำเพชรบุรีบริเวณเขื่อนเพชรบุรีในเขตอำเภอท่ายาง มีความยาวประมาณ 60 กิโลเมตร

ห้วยผาก ต้นน้ำจากภูเขาอ่างแก้วและภูเขาน้ำหอยในบริเวณเขตอำเภอแก่งกระจานไหลมารวมกับแม่น้ำเพชรบุรีที่บริเวณใต้เขื่อนแก่งกระจานในเขตอำเภอแก่งกระจาน มีความยาว 30 กิโลเมตร

แม่น้ำบางตะบูน เป็นสาขาของแม่น้ำเพชรบุรีซึ่งไหลย้อนขึ้นไปทางเหนือผ่านอำเภอเขาชัย อำเภอบ้านแหลม แล้วไหลออกสู่อ่าวไทยที่ปากอ่าวบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม มีความยาวประมาณ 13 กิโลเมตร

นอกจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติดังกล่าวแล้ว กรมชลประทานได้ดำเนินการพัฒนาระบบชลประทานในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี โดยจัดสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำและคลองชลประทานส่งน้ำอาทิ

เขื่อนเพชร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2493 ในโครงการชลประทานเขื่อนเพชรเป็นเขื่อนทดน้ำกั้นแม่น้ำเพชรบุรี ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าคอย อำเภอท่ายาง จากเขื่อนเพชรนี้มีคลองส่งน้ำสู่พื้นที่เกษตรกรรมในเขตอำเภอท่ายางประมาณ 73,500 ไร่

อ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน ได้มีการทำเขื่อนดินกั้นภูเขา 2 ลูก ที่เหนืออำเภอแก่งกระจาน เป็นอ่างเก็บน้ำ มีความจุน้ำได้สูงสุดถึง 710 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่เก็บกักน้ำรวม 31,000 ไร่ มีการระบายน้ำออกและน้ำเข้าตลอดเวลา

อีกทั้งมีโครงการชลประทานแม่กลองใหญ่ เชื่อมต่อมาจากกลุ่มน้ำแม่กลองอีกด้วย

แม่น้ำ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ คลองส่งน้ำ โครงการชลประทานส่งเสริมให้จังหวัดเพชรบุรีมีน้ำอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเกษตรในพื้นที่ทุกอำเภอในจังหวัดเพชรบุรี

แหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

จังหวัดเพชรบุรีมีแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีหรือเขาวัง ตั้งอยู่ตัวเมืองเพชรบุรี มีพระที่นั่ง พระตำหนัก วัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถาปัตยกรรมตะวันตกแบบนีโอคลาสสิกผสมสถาปัตยกรรมจีน ได้แก่ วัดมหาสมณาราม วัดพระแก้ว พระธาตุจอมเพชร พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ ฯลฯ และกรมศิลปากร ได้จัดสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครคีรี ซึ่งเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมทุกวันตั้งแต่ เวลา 09.00 – 16.00 น.

ถ้าเขาหลวง อยู่บนเขาหลวง ห่างจากเขาวังประมาณ 5 กม. ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปฉลองพระองค์ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดสร้างถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

วัดใหญ่สุวรรณาราม ภายในพระอุโบสถมีภาพเขียนเทพชุมนุมที่แปลกกว่าที่อื่น มีอายุกว่า 300 ปี นอกจากนี้ยังมีศาลาการเปรียญที่เป็นเรือนไม้สักทั้งหลัง มีความสวยงามมาก สำหรับพระอุโบสถและหอไตรเป็นศิลปะสมัยกรุงศรีอยุธยา

พระรามราชนิเวศน์ เดิมเรียกว่า พระราชวังบ้านปืนเป็นพระราชนิเวศน์สำหรับประทับแรมในฤดูฝน ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเจ้าอยู่หัว เป็นสถาปัตยกรรมแบบยุโรป เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมทุกวัน ในเวลาราชการ

หาดเจ้าสำราญ อยู่ห่างจากตลาดเมืองเพชรบุรีประมาณ 15 กม. เป็นชายหาดที่เคยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญมาแต่โบราณ เป็นที่ตั้งของพระตำหนักหาดเจ้าสำราญ (ค่ายหลวงหาดเจ้าสำราญ)

น้ำพุร้อน อยู่ห่างจากอำเภอหนองหญ้าปล้องเข้าไปประมาณ 16 กม. มีอ่างน้ำพุร้อนประมาณ 3 อ่างขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 เมตร นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปชม สามารถตักน้ำขึ้นมาอาบได้เหมือนกับการอาบน้ำแร่ทั่วไป

แหลมหลวง อยู่ห่างจากแยกหาดเจ้าสำราญไปทางเหนือ 4 กม. เป็นปลายแหลมของหาดทรายที่ยื่นยาวไปในทะเลถึง 2 กม. เป็นบริเวณที่สามารถชมพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก

หาดปึกเตียน หาดเพชร เป็นหาดทรายขาวสะอาด เหนือหาดมีลำคลองปึกเตียนไหลผ่านอยู่ห่างจากหาดเจ้าสำราญไปทางใต้ประมาณ 7 กม.

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นอุทยานแห่งชาติที่กว้างใหญ่ที่สุดในประเทศ เป็นป่าดิบชื้นและเป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำหลายสาย เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวผู้รักธรรมชาติและชอบการผจญภัย สถานที่ที่น่าสนใจภายในอุทยานฯ มีทะเลสาบหรืออ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน เขาสน เขาพระนินทง น้ำตกทอทิพย์ และผาน้ำหยด

หุบกะพง อยู่ก่อนถึงชะอำประมาณ 4 กม. จะมีทางแยกขวามือเข้าไปอีก ประมาณ 8 กม. นักท่องเที่ยวสามารถซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและสินค้าในโครงการศิลปาชีพ ซึ่งเป็นผลผลิตที่ทำจากป่านศรนารายณ์

หาดชะอำ อยู่ห่างจากตัวเมืองเพชรบุรีประมาณ 41 กม. เป็นชายหาดที่ผู้คนนิยมไปเที่ยวกันมากเพราะนอกจากทัศนียภาพอันสวยงามแล้ว ยังมีสถานที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวทุกระดับเหมาะแก่การไปพักผ่อน ปัจจุบันการรถไฟแห่งประเทศไทยได้จัดขบวนรถพิเศษนำเที่ยว กรุงเทพฯ - ชะอำทุกวันหยุด

พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน เป็นพระตำหนักที่ประทับริมทะเล ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างขึ้นเป็นพระตำหนักไม้สามหลังที่เชื่อมถึงกันโดยตลอด หันหน้าออกสู่ทะเล

ได้รับขนานนามว่า “พระราชนิเวศน์แห่งความรักและความหวัง” ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของกองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกตำรวจตระเวนชายแดน เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชม ได้ทุกเวลาในเวลาราชการ

ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายทราย อยู่ห่างจากแยกอำเภอชะอำไปทางใต้ประมาณ 15 กม. จะมีทางแยกขวามือเข้าไปประมาณ 4 กม. บริเวณนี้จะมีการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์ป่าหลายชนิดนอกจากนี้ยังเปิดให้นักท่องเที่ยวหรือนักศึกษาที่สนใจเข้าชมสวนสัตว์เปิดอีกด้วย

ศูนย์การศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2526 โดยมีเจ้าหน้าที่จากกองบัญชาการศูนย์ศึกษาฯ มุ่งเน้นศึกษาทดลองในเรื่องการฟื้นฟู ปรับปรุงและรักษาป่าให้เกิดความชุ่มชื้นแก่พื้นที่ในโครงการฯ มีการทดลองปลูกหญ้าแฝก มีการทดลองปลูกพืชผัก และการเลี้ยงสัตว์ แล้วมีการขยายผลบริเวณใกล้เคียงศูนย์

โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักและห่วงใยในปัญหาสภาพแวดล้อมที่เกิดจากน้ำเสียและขยะมูลฝอย ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาเพิ่มความเสี่ยงมากขึ้น จึงทรงพระราชทานแนวพระราชดำริแก่นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2533 ให้ดำเนินการศึกษาวิธีแก้ไขปัญหาล้างแวดล้อมเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและน้ำเสีย ตลอดจนการรักษาสภาพป่าชายเลน โดยวิธีธรรมชาติ เพื่อหาประสิทธิภาพและเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อให้เป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ทั้งยังมีพระราชดำริ ที่จะทำน้ำเสียให้เป็นน้ำดี เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง

การปกครองและประชากร

ในปี 2554 จังหวัดเพชรบุรี แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคเป็น 8 อำเภอ 93 ตำบล 698 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอ ดังนี้ อำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอบ้านแหลม อำเภอบ้านลาด อำเภอชะอำ อำเภอท่ายาง อำเภอเขาย้อย อำเภอหนองหญ้าปล้อง และอำเภอแก่งกระจาน

การปกครองท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 11 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 71 แห่งมีประชากรทั้งสิ้น 466,079 คน เป็นชาย 225,884 คน เป็นหญิง 240,195 คน จำนวนผู้ชายคิดเป็นร้อยละ 48.46 ของประชากรทั้งหมด และจำนวนผู้หญิงคิดเป็นร้อยละ 51.54 ของประชากรทั้งหมด ประชากรอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล 161,493 คน คิดเป็นร้อยละ 34.65 ส่วนที่เหลือ 304,586 คน หรือร้อยละ 65.35 อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมง และปศุสัตว์ รองลงมาเป็นด้านการพาณิชย์กรรม การอุตสาหกรรม การบริการ และการทำนาเกลือตามลำดับ

จากรายงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2553 จังหวัดเพชรบุรีมีมูลค่ารวมผลิตภัณฑ์ (GPP) ตามราคาประจำปี 59,845 บาท

มูลค่าเฉลี่ยต่อหัว (PERCAPITA GPP) 129,586 บาท เป็นอันดับที่ 19 ของประเทศและเป็นอันดับ 3 ของภาคตะวันตก

ทางการศึกษา จากสถิติของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ปีการศึกษา 2554 มีโรงเรียน จำนวน 250 แห่ง มีครูจำนวน 2,764 คน และนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเพชรบุรี เขต 1 จำนวน 23,222 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเพชรบุรี เขต 2 เก็บรวบรวมข้อมูลไม่ได้

การสาธารณสุข มีงบประมาณ 2554 มีโรงพยาบาลของรัฐ 9 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน 3 แห่ง มีเตียงผู้ป่วยจำนวน 855 เตียง แพทย์จำนวน 98 คน และพยาบาลจำนวน 935 คน

คำขวัญของจังหวัดเพชรบุรี

“เขาวิ้งคู่บ้าน ขนมหวาน เมืองพระ เลิศล้ำศิลปะ แดนธรรมะ ทะเลงาม”

วิสัยทัศน์จังหวัดเพชรบุรี

“เพชรบุรีเป็นเมืองประวัติศาสตร์ น่าเที่ยว น่าอยู่ เป็นแหล่งอาหารปลอดภัยสู่สากล”

การคมนาคม และขนส่ง

จังหวัดเพชรบุรีมีทางหลวงแผ่นดิน และทางหลวงจังหวัดที่สามารถใช้เดินทางติดต่อภายในจังหวัดติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง และกรุงเทพมหานครได้ โดยสะดวกมีทางรถไฟสายใต้ผ่านอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัด และยังมีการคมนาคมและขนส่งทางน้ำติดต่อกับจังหวัดชายทะเลต่าง ๆ ในอ่าวไทย นับว่าจังหวัดเพชรบุรีมีการคมนาคมสะดวกมากทั้งทางบกและทางน้ำ

การสาธารณสุข

ในปีงบประมาณ 2554 มีการประปาบังคับประปาส่วนภูมิภาค 2 แห่ง มีกำลังการผลิตรวม 23,652,000 ลูกบาศก์เมตร มีจำนวนผู้ใช้น้ำ 46,686 ราย ปีงบประมาณ 2554 การไฟฟ้ามีการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าภายในจังหวัดทั้งสิ้น 1,135.86 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง ให้แก่ผู้ใช้ไฟฟ้าจำนวน 162,128 ครัวเรือน

สถานพักแรม ห้องพักรู้อยู่เย็น และรายได้จากการท่องเที่ยว พ.ศ. 2553

จังหวัดเพชรบุรี มีสถานพักแรม 141 แห่ง ห้องพัก 6,811 ห้อง นักท่องเที่ยว 1,880,960 คน นักทัศนาจร 2,662,713 คน รายได้จากการท่องเที่ยว 8,216.12 ล้านบาท (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี)

รายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน

ในปี พ.ศ. 2554 จังหวัดเพชรบุรีมีครัวเรือนทั้งสิ้น 20,026 ครัวเรือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 18,275 บาท หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 125,291 บาท อัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายต่อรายได้ 91.3 (การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2554 จังหวัดเพชรบุรี สำนักงานสถิติแห่งชาติ)

สถิติการใช้ที่ดิน จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2554

เนื้อที่ทั้งหมด 3,890,711 ไร่ เนื้อที่ป่าไม้ 2,115,132 ไร่

เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร 942,658 ไร่

ที่อยู่อาศัย 40,559 ไร่ ที่นา 399,822 ไร่ ที่พืชไร่ 113,410 ไร่ ที่ไม้ผลและไม้ยืนต้น 256,252 ไร่ ที่สวนผักและไม้ดอก 6,2259 ไร่ ที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 6,185 ไร่ ที่รกร้าง 28,568 ไร่ เนื้อที่ทำการเกษตรอื่น ๆ 91,604 ไร่

เนื้อที่นอกการเกษตร 832,920 ไร่

เนื้อที่ปลูกข้าวนาปี เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ปีเพาะปลูก 2553/2554

เนื้อที่เพาะปลูกข้าวเจ้า 393,330 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวเจ้า 389,302 ไร่ ผลผลิตข้าวเจ้า 313,311ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 805 กก.

เนื้อที่ปลูกข้าวนาปรัง เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตและผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่

เนื้อที่เพาะปลูกข้าวเจ้า 140,466 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวเจ้า 140,466 ไร่ ผลผลิต 116,131 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 827 กก. (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

ผลผลิตพืชไร่ปีเพาะปลูก 2553/2554

ผลผลิต

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 5,905 ตัน ถั่วเขียวผิวมัน 23 ตัน ถั่วลิสง 397 ตัน เผือก 2,602 ตัน มันสำปะหลังโรงงาน 10,634 ตัน สับปะรด 298,512 ตัน อ้อยโรงงาน 234,845 ตัน กล้วยน้ำว้า 4,418 ตัน กล้วยปลี 413 ตัน ข้าวโพดรับประทานสด 3,685 ตัน ข้าวโพดหวาน 8,705 ตัน กล้วย 1,612 ตัน แตงกวา 12,962 ตัน แตงร้าน 11,466 ตัน แตงโม 1,573 ตัน ถั่วฝักยาว 38,127 ตัน ผักกวางตุ้ง 685 ตัน ผักชี 136 ตัน ผักบุ้งจีน 393 ตัน พริกขี้หนูสวน 246 ตัน พริกขี้หนูใหญ่ 2,737 ตัน พริกใหญ่ 369 ตัน พริกเขียว 983 ตัน พริกทอง 1,860 ตัน มะเขือเทศ 4,193 ตัน มะเขือกลมผลใหญ่ 3,703 ตัน มะระจีน 90 ตัน (สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี)

ผลผลิตไม้ผลและไม้ยืนต้นปีเพาะปลูก 2553/2554

ผลผลิต

มะนาว 62,479 ตัน มะม่วง 11,220 ตัน กล้วยน้ำว้า 31,836 ตัน มะพร้าว 12,669 ตัน กล้วยไข่ 12,363 ตัน ขนุนหน้ 3,208 ตัน ชมพู่ 856 ตัน กล้วยหอม 8,480 ตัน มะละกอ 4,341 ตัน มะขาม 1,247 ตัน (สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี)

จำนวนปลุสัตว์ พ.ศ. 2554

รวมยอด

โคเนื้อ 127,325 ตัว โคนม 8,826 ตัว กระบือ 392 ตัว สุกร 60,769 ตัว แพะ 9,212 ตัว ห่าน 149 ตัว ไก่ 1,444,935 ตัว เป็ด 249,415 ตัว นกกระทาจอกเทศ 6 ตัว (สำนักงานปลุสัตว์เพชรบุรี)

จำนวนสัตว์น้ำจืดที่จับได้ พ.ศ. 2554

รวมยอด 827,220 ตัน แยกประเภท ปลาช่อน 360,000 ตัน ปลานิล 392,420 ตัน ปลาสลิด 72,600 ตัน กุ้งก้ามกราม 2,200 ตัน (สำนักงานประมงจังหวัดเพชรบุรี ข้อมูล ณ วันที่ 31 มกราคม 2555)

จำนวนเงินกู้ของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในปี พ.ศ. 2554

รวมต้นทุนทุกประเภทที่ลูกค้าเป็นลูกหนี้ ยอดรวม 6,897.65 ล้านบาท

เพื่อประกอบอาชีพ	จ่ายเงินกู้		ล้านบาท
	ชำระคืน	1,214.02	ล้านบาท
	ต้นเงินที่ลูกค้าเป็นลูกหนี้	1,180.88	ล้านบาท
	ต้นเงินที่ลูกค้าเป็นลูกหนี้	2,804.23	ล้านบาท
เพื่อพัฒนาความรู้หรือพัฒนา	จ่ายเงินกู้		ล้านบาท
	คุณภาพชีวิตชำระคืน	146.30	ล้านบาท
	คุณภาพชีวิตชำระคืน	11.16	ล้านบาท
	ต้นเงินที่ลูกค้าเป็นลูกหนี้	138.63	ล้านบาท
	รอกขายผลผลิต จ่ายเงินกู้	2,820.04	ล้านบาท
	ต้นเงินที่ลูกค้าเป็นลูกหนี้	2,820.04	ล้านบาท
	ชำระหนี้สินภายนอก จ่ายเงินกู้	3.70	ล้านบาท
	ชำระคืน	0.34	ล้านบาท

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดเพชรบุรี

จำนวนสถานประกอบการ คนทำงาน และลูกจ้างและกิจกรรมทางเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2553

ยอดรวมสถานประกอบการ 2,952 แห่ง

ยอดรวมลูกจ้าง 39,155 คน

ที่มา : กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเพชรบุรี

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

การริเริ่มการสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

หลังจากที่ สศช. ได้เชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาประเทศระยะหนึ่งแล้วก็ได้พบว่า ยังมีความเข้าใจที่ไม่ชัดเจนและมีการตีความที่หลากหลายเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สศช. จึงเสนอริเริ่มการสร้าง

ขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสานต่อความคิดและเชื่อมต่อการขยายผล แนวทางการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในปัจจุบัน รวมทั้งเพื่อจุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การนำหลักปรัชญาฯ ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง

สศช. ได้เสนอกรอบแนวคิดและแนวทางการสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงต่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณา เมื่อเดือนกันยายน 2546 และคณะกรรมการฯ มีมติให้ความเห็นชอบต่อการดำเนินการดังกล่าว ว่าเป็นเรื่องที่ดีควรสนับสนุน โดยมีข้อเสนอแนะให้เน้นการมีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม วิธีการที่หลากหลายในการสร้างความรู้ความเข้าใจ การวัดผลสำเร็จเชิงคุณภาพควบคู่ไปกับเชิงปริมาณและให้ความเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้คณะกรรมการฯ โดยมีนายจรัญ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นประธาน เพื่อเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนฯ ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายของการขับเคลื่อนฯ

การสร้างขบวนการขับเคลื่อนฯ มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างกระแสสังคมให้มีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิดหรือส่วนของวิถีชีวิต ในหมู่ประชาชนทุกภาคส่วน และทุกระดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนประชาชนทุกภาคส่วนและทุกระดับให้สามารถนำหลักปรัชญาฯ ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะที่สอดคล้องกับหน้าที่และบทบาทของแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม และท้ายที่สุด นำไปสู่การปลูกฝังปรับเปลี่ยนจิตสำนึกและกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนนำไปสู่การปรับระบบและโครงสร้างการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ ยุทธวิธีในการขับเคลื่อนจะมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและชัดเจน

แนวทางการสร้างขบวนการขับเคลื่อนฯ

การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งสานต่อความคิดเชื่อมโยงการขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาฯ ไปใช้้อย่างหลากหลาย และจุดประกายให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับและนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น การสร้างขบวนการขับเคลื่อนฯ จะมีขอบเขตการดำเนินงาน 4 แผนงาน ควบคู่กัน ไปดังนี้

1. แผนงานเชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างแกนกลางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อทำหน้าที่ขยาย เชื่อมโยง และพัฒนาเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนสนับสนุนความร่วมมือระหว่างเครือข่าย ให้มี โอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกันรวมทั้งสร้างองค์ความรู้ที่จะเป็นฐานสำหรับเชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้

เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้สามารถเผยแพร่ให้ประชาชนในภาคส่วนต่าง ๆ นำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ และขยายผลได้อย่างต่อเนื่อง

2. แผนงานพัฒนาวิชาการและส่งเสริมการศึกษาวิจัย โดยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ ที่ชี้ให้เห็นแนวทาง วิธีการ ตลอดจนประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การพัฒนาวิชาการจะเน้นการวิจัยเชิงนโยบาย เพื่อให้มีแนวทางเลือกในการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ และการสร้างระบบเตือนภัยเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในสังคม

3. แผนงานสร้างหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ โดยสร้างรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน วิทยากร ครู ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ นักการเมือง เป็นต้น ให้มีโอกาสได้ตรงต่อและเรียนรู้จากการปฏิบัติจนสามารถตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป ทั้งนี้ การสร้างรูปแบบกระบวนการเรียนรู้นี้จะเน้นการร่วมคิดร่วมทำเพื่อหารูปแบบ การหาตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสม ตลอดจนสร้างความพร้อมของแต่ละกลุ่มเป้าหมายให้สามารถไปดำเนินการต่อได้เองอย่างต่อเนื่อง

4. แผนงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อสร้างกระแสสังคม โดยสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในวงกว้าง ปลูกฝังค่านิยม และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนคำนึงถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ กลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่จะต้องมีวิธีการและรูปแบบในการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งสอดคล้องกับเนื้อหาและแนวคิดของหลักปรัชญาฯ

กลไกและระยะเวลาการดำเนินการ

การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องมีแกนกลางในการขับเคลื่อนฯ และเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการ เพื่อความมีประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการระดมพลังและทรัพยากรจากทุกภาคส่วน โครงสร้างการบริหารจัดการจะเป็นกลไก 3 ระดับดังนี้

ระดับที่ 1 คณะที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิเศรษฐกิจพอเพียง ทำหน้าที่ข้อเสนอแนะเชิงแนวทาง และข้อพิจารณาในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับที่ 2 คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอยู่ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่ประสานเครือข่ายทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติให้เกิดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม กำหนดกลยุทธ์และกิจกรรมหลัก ๆ ของการดำเนินงาน ตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมภายใต้แผนงานในการสร้างขบวนการขับเคลื่อนฯ และให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน

ระดับที่ 3 กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งภายในสำนักงานฯ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการฯ และเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงเบื้องต้นของเครือข่ายดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางที่คณะกรรมการ ให้ความเห็นชอบ และรับผิดชอบการดำเนินงานในภาคปฏิบัติตลอดจนการบริหารจัดการทั่วไป

ระยะเวลาดำเนินการ การดำเนินการขับเคลื่อนฯ ได้เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2546 ถึงเดือนธันวาคม 2550 โดยมุ่งเผยแพร่ขยายผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่ประชาชนทั่วไป โดยมีเครือข่ายเรียนรู้และขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงทั่วประเทศตั้งแต่เครือข่ายในระดับเยาวชน จนถึงเครือข่ายในสาขาอาชีพต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่มีพลัง และเครือข่ายต่าง ๆ จะนำเสนอตัวอย่างผลงานของตนเองที่เกี่ยวข้องและโดดเด่นในพื้นที่ หรือตามภารกิจของแต่ละภาคี ตลอดปี 2550 เพื่อเป็นการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายผลการดำเนินงาน เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษาในเดือนธันวาคม 2550

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงนี้ จะเป็นการเสริมสร้างพลังการพัฒนาที่เน้นการพึ่งตนเอง และการอยู่ได้อย่างมั่นคงและมีศักดิ์ศรีในเวทีโลก เพราะแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมในระดับรากหญ้าให้เข้มแข็ง ในขณะที่ส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้มีเสถียรภาพในระดับระหว่างประเทศ สามารถปรับตัวเลือกรับสิ่งที่เป็นประโยชน์และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จากทั้งภายในและภายนอกประเทศได้ และนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยในที่สุด

การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เสนอให้ริเริ่มการสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสานต่อความคิดและเชื่อมโยงการขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาฯ ไปใช้อย่างหลากหลาย รวมทั้งเพื่อจุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับและการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง (กรมพัฒนาที่ดิน, 2549 : 16-18)

จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระองค์ นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา จะพบว่าพระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชา ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันภายใต้ชื่อว่า เศรษฐกิจพอเพียง

สศช. ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่าง ๆ มาร่วมกันกลั่นกรองพระราชดำรัสฯ สรุปเป็นนิยามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้เชิญมาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีความเข้าใจและนำไปประกอบการดำเนินชีวิต

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างเครือข่ายเรียนรู้ ให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิด เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยในทุกภาคส่วน

วัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาฯ ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเสริมพลังให้ประเทศไทย สามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งรักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากรในมิติต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างเท่าทัน และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นในลักษณะเครือข่ายและการระดมพลังจากทุกภาคส่วนได้แก่

1. เครือข่ายด้านผู้นำทางความคิด
2. เครือข่ายด้านประชาสังคม
3. เครือข่ายด้านสื่อมวลชนและประชาชน
4. เครือข่ายด้านสถาบันการศึกษาและเยาวชน
5. เครือข่ายด้านองค์กรภาคธุรกิจเอกชน
6. เครือข่ายด้านองค์กรภาครัฐ
7. เครือข่ายด้านวิชาการ
8. เครือข่ายด้านสถาบันการเมือง

ทั้งนี้แกนกลางขับเคลื่อนมี 3 ระดับได้แก่คณะที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียงและธนาкарสมอง ในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ร่วมกับสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (ทก.) ทำหน้าที่สำนักงานเลขานุการปฏิบัติงานในการขับเคลื่อน และจะทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายผลการดำเนินงานเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา ครบรอบ 80 พรรษา ในเดือนธันวาคม 2550

หน่วยจัดการในการดำเนินการส่งเสริมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหน่วยจัดการที่สำคัญ 2 ระดับที่ควรพิจารณาคือ

1. ระดับฐานราก ซึ่งประกอบด้วย “ท้องถิ่น” และ “องค์กร” คนในชนบทที่อยู่ในท้องถิ่น มีปฏิสัมพันธ์ มีการจัดการ เช่น มีการจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการท้องถิ่น องค์กรชุมชน เครือข่าย องค์กรชุมชน สภาองค์กร ชุมชน อบต. เทศบาล อบจ. ซึ่งเป็นหน่วยจัดการที่เอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง ครอบคลุมทั่วประเทศ แต่ยังมีประชาชนอีกประมาณ ร้อยละ 50 ที่อาจจะไม่ผูกพันกับท้องถิ่นมากนักแต่ผูกพันกับองค์กรที่เขาทำงานด้วย คือคนที่ทำงานในโรงงาน ในสถานประกอบการ ในองค์กรธุรกิจ ในหน่วยงานของรัฐ องค์กรมหาชน รัฐวิสาหกิจ ในหน่วยงานภาคประชาสังคม มูลนิธิ สมาคมต่าง ๆ เป็นต้น ทั้ง “ท้องถิ่น” และ “องค์กร” เป็นหน่วยจัดการระดับฐานรากของสังคม ซึ่งจำนวนมากได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้และเกิดผลดีอย่างน่าพอใจ

2. ระดับประเทศทั้งประเทศ เป็นหน่วยจัดการที่มีการสลับซับซ้อนมากกว่าหน่วยจัดการในระดับฐานรากอย่างมาก เพราะต้องรวมถึงสถาบันระดับชาติ องค์กรระดับชาติ เช่น สถาบันฝ่ายนิติบัญญัติ สถาบันฝ่ายบริหาร สถาบันฝ่ายตุลาการ หน่วยงานของรัฐระดับชาติ หน่วยงานพิเศษต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยงานระดับชาติ สถาบันภาคธุรกิจและภาคประชาชน ที่รวมตัวกันเป็นระดับชาติ สำหรับหน่วยจัดการระดับประเทศทั้งประเทศนี้ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่ชัดเจน ยังไม่หนักแน่นดังนั้นจะดีที่สุดหากรัฐบาลประกาศว่าจะเป็น “รัฐบาลเศรษฐกิจพอเพียง” หรือมีการประกาศนโยบายสำคัญว่า “ประเทศไทยจะเป็นประเทศเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งจะเป็นการปฏิรูปทั้งด้านวิถีคิดหรือกระบวนทัศน์ วิธีกา วัฒนธรรม ระบบโครงสร้าง กลไก กระบวนการ ฯลฯ ครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศไทย ก่อนที่จะพิจารณาไปนำเสนอต่อสหประชาชาติให้พิจารณาประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับโลก เพราะองค์การสหประชาชาติได้เริ่มเห็นแล้วว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเป็นทางออกของโลกที่กำลังวิกฤติได้

ดังได้กล่าวแล้วว่าเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงต้องทำให้เป็น “ขบวนการทางสังคม” หรือ Social Movement ดังนั้นต้องมีอุดมการณ์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการกิจกรรมที่จริงจังและต่อเนื่องและต้องมี “ตัวชี้วัด” หรือ “ดัชนี” เพื่อช่วยให้สามารถจัดการขบวนการได้อย่างมีคุณภาพมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนาได้ดีขึ้น ๆ อยู่เรื่อย ๆ

องค์ประกอบสำคัญในการสร้างขบวนการทางสังคม ประกอบด้วย

1. ความรู้ ถ้ามีตัวชี้วัดจะเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม
2. การสร้างเครือข่าย จะเป็นกลไกช่วยให้เกิดขบวนการที่ขยายและมีพลังเพิ่มขึ้นทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

3. การสื่อสาร ควรมีการใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย มีคุณภาพและเหมาะสมทั้งภายในขบวนการเองและระหว่างขบวนการกับสังคม

4. นโยบายสาธารณะ ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมถึงการมีนโยบาย กฎหมาย ข้อบังคับการจัดสรรงบประมาณที่ดีและเหมาะสม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

5. การจัดการ คือ การจัดการขบวนการซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการ ฝ่ายเลขานุการ คณะทำงาน และผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องจัดการให้สามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ และยังหมายความรวมถึงการจัดการของทุกหน่วยที่ทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หรือเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงด้วย

6. การเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการศึกษาเรียนรู้ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การวัดผล ประเมินผล การพิจารณาทบทวน หาทางปรับปรุงพัฒนา สร้างนวัตกรรม และหรือสร้างจินตนาการใหม่อย่างสร้างสรรค์ นำมาวางแผนและดำเนินการใหม่ ฯลฯ ทำเช่นนี้ให้เป็นวงจรต่อเนื่องไม่รู้จบเพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ และควรมีการใช้กระบวนการนี้เป็นระยะ ๆ อย่างน้อยปีละครั้ง

องค์ความรู้ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมไทยอย่างเข้มแข็ง

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ โดยทำหน้าที่ขับเคลื่อนและประสานเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับ เพื่อให้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม และเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตและวิถีปฏิบัติตลอดจนแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

สศช. ได้ดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนมาโดยตลอด และปัจจัยสำคัญที่ค้นพบว่ามีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรและชุมชนต่าง ๆ คือ ผู้นำองค์กรและชุมชน สศช. จึงจัดเสวนาผู้นำแห่งความพอเพียง พื้นฐานหลักขององค์กรและชุมชนที่ดิงามระหว่างวันที่ 29-30 สิงหาคม 2550 ณ อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร พระราชินีเวศน์มฤคทายวัน ค่ายพระรามหก อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำและระดมความคิดเห็นหาแนวทางการเสริมสร้างผู้นำแห่งความพอเพียง และแนวทางขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมไทย

ต่อมา เพื่อขยายผลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมไทยอย่างกว้างขวางและเร็วมากขึ้น และให้เกิดการกระจายตัวสู่ตัวของผู้นำแห่งความพอเพียงในภูมิภาคต่าง ๆ อันจะเป็นแกนนำในการพัฒนาพื้นที่ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภูมิภาค สศช. จึงได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดโครงการเสวนาผู้นำแห่งความพอเพียงระดับภูมิภาค : การขยายผลผู้นำแห่งความพอเพียง ใน 4 ครั้ง 4 ภูมิภาค ระหว่างเดือน เมษายน – กรกฎาคม 2551 โดยมีผู้นำองค์กรและชุมชนที่น้อมนำปรัชญาฯ ไป

ประยุกต์ใช้อย่างสัมฤทธิ์ผลในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมในแต่ละภูมิภาคเข้าร่วมเสวนา จำนวน 520 คน

ในเวทีเสวนาทั้ง 4 เวที ผู้เข้าร่วมเสวนาได้กล่าวถึงประสบการณ์แห่งความพอเพียงของแต่ละท่านและได้เสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมไทย โดยกำหนดข้อตกลงเวทีการระดับความคิดเห็น ประกอบด้วย การเป็นเวทีกัลยาณมิตร การร่วมแรงร่วมใจ คิดไปข้างหน้า คิดว่าจะขับเคลื่อนอย่างไร และจะอย่างไรเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

การคิดไปข้างหน้าประกอบด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2551 : 98-104)

1. กลยุทธ์/เทคนิค ที่ทำให้แนวทางปฏิบัตินั้นเกิดผลสัมฤทธิ์ (ฝันที่เป็นจริง)
2. กลไกการทำงาน (ความเชื่อมโยงกับภาคส่วนต่าง ๆ)
3. ผู้ที่เกี่ยวข้อง (ใครเป็นหลัก ใครสนับสนุน)
4. ข้อพึงระวัง (สร้างภูมิคุ้มกันในการทำงาน)

ทำให้ผู้เข้าเสวนา ร่วมระดมความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างเข้มข้นและช่วยกันต่อยอดเนื้อหาสาระที่มีอยู่แล้ว จนเกิดแนวทางการทำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ซึ่งมีข้อสรุปเบื้องต้น ดังนี้

1. ความคิดที่ยอมรับร่วมกัน
  - 1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับประเทศไทย เพราะเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตของไทยมาช้านานแล้ว
  - 1.2 เศรษฐกิจพอเพียง มาจากหลักธรรม หรือหลักธรรมชาติ คนจึงต้องมีคุณธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จึงจะทำให้ชีวิตสมดุล มั่นคง และยั่งยืน
  - 1.3 การทำให้สังคมพอเพียง ทำคนเดียวไม่ได้ ต้องทำร่วมกัน ทุกคนต้องเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน
  - 1.4 การน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ต้องปรับแนวคิดให้ได้ จึงจะเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
  - 1.5 องค์กรการเงินชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นตัวสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน
  - 1.6 แผนชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน
2. ประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมไทยอย่างเข้มแข็ง
  - 2.1 คุณธรรมนำความพอเพียง
    - 2.1.1 ปลูกฝังความซื่อสัตย์ โดยสอนให้ทุกคนซื่อสัตย์กับตนเองและผู้อื่น
    - 2.1.2 มีสติในการดำเนินชีวิต ประมาทตน ลด ละ เลิก อบายมุข
    - 2.1.3 ยึดถือศีลห้าเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต
    - 2.1.4 ต้องขจัดนิสัย “จี 3 กอง” ที่เป็นข้อเสียของคนไทย ได้แก่ จีเกียจ จีกลัว จีโกง

2.1.5 ให้ยึดถือพระราชดำรัสในหลวง “...ความดีมีอยู่น้อย ให้ช่วยกันรักษาความดีนี้ไว้ แล้วคนดีจะเกิดขึ้นในสังคม”

2.1.6 ต้องส่งเสริมให้คนคิดดี ทำดี พุคดี

2.1.7 มีความกตัญญูต่อตนเองและผู้มีพระคุณ

2.1.8 ส่งเสริมความร่วมมือร่วมใจ เกิดการช่วยเหลือกัน ทุกคนมีสัมมาชีพ ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2.2 การเสริมสร้างผู้นำแห่งความพอเพียง

2.2.1 ต้องไม่เป็นผู้นำสุดโต่งและไม่หลงตัวเอง กล่าวคือ ไม่เก่งคนเดียว ต้องเหลียวมองคนข้างหลัง และไม่รังแกหรืออิจฉาเพื่อนร่วมงานและลูกน้อง

2.2.2 ต้องรู้จักสร้างคน เพื่อให้เกิดบุคลากรที่มีประสิทธิภาพไปสร้างงานต่อ ทำงานเป็นทีม

2.2.3 ต้องเป็นแบบอย่างแห่งความพอเพียง โดยทำตนให้เป็นตัวอย่างก่อน

2.2.4 กำหนดเป้าหมายการทำงานให้เป็นการทำงานเพื่อคนอื่น ไม่ใช่เป็นไปเพื่อสนองประโยชน์หรือความต้องการตนเอง

2.2.5 ให้ถือว่าทุกท่านเป็นผู้นำที่สามารถพัฒนาบ้านเมืองให้ดีขึ้นได้

3. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

3.1 ควรปลูกฝังเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นหลักให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีวิถีแห่งความพอเพียงในอนาคต โดยยึดหลัก 3 ประการ คือ ทำตนให้เข้าถึงหัวใจของศาสนา ทำความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา และทำตนให้พ้นจากวัตถุนิยม

3.2 สอดแทรกเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษา ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน

3.3 ควรสอนให้เด็กรู้จักคุณค่า และสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงามอันเป็นพื้นฐานของสังคมไทย เรียนรู้การทำงานจริงร่วมกับครอบครัว ผู้ปกครอง

3.4 ควรปลูกฝังคุณธรรมตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้เป็นผู้สืบทอดและสร้างสังคมที่ดี

3.5 สถานศึกษาควรใช้หลักปรัชญาสาขา โดยปลูกฝังเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน เพื่อให้ได้เยาวชนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมคือ (1) การบริหารจัดการยึดหลักทางสายกลาง (กลุ่มผู้บริหาร) (2) กระบวนการเรียนการสอนในกลุ่มสาระ (กลุ่มครู) (3) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กลุ่มเด็ก) (4) การจัดการแหล่งเรียนรู้ (สถานศึกษา) และ (5) ให้นักเรียนปรับไปใช้ในการดำเนินชีวิตวิถีชีวิต (เด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน)

4. การจัดการความรู้ ข้อมูล องค์ความรู้ เป็นสิ่งสำคัญ

4.1 ควรสนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อสร้างเวทีแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากการเรียนรู้แบบ เศรษฐกิจพอเพียงต้อง ใฝ่หาความรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ไม่เป็นน้ำล้นแก้ว แต่พร้อม ที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ

4.2 มีเวทีการเรียนรู้ และควรจัดทำใน 2 ลักษณะ คือ (1) เป็นเวทีการแก้ปัญหาทั่วไป เชิญ คนที่รู้มากมาถ่ายทอดความรู้ให้กับคนที่รู้น้อย เช่น ในสถานศึกษา ให้จับคู่เด็กเก่งกับเด็กไม่เก่ง จะได้ รู้จักแบ่งปันความรู้และทำให้มาตรฐานการเรียนรู้ของทั้งโรงเรียนดีขึ้น (2) เป็นเวทีแก้ปัญหาเรื่องใหญ่ ๆ ต้องให้คนเก่ง ๆ ได้ระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

4.3 จัดการความรู้ โดยผสมผสานภูมิปัญญาพื้นบ้านกับเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าด้วยกัน

4.4 พัฒนาศูนย์เรียนรู้ในแต่ละชุมชน เพื่อเป็นแหล่งการสร้างคนให้รู้จริง

4.5 ให้มีการรวบรวมกรณีศึกษาจากหลายภาคส่วน และถอดบทเรียนโดยร่วมมือกัน ระหว่างหน่วยงานและภาคที่เกี่ยวข้อง

5. การเสริมสร้างองค์กรการเงินชุมชนที่เข้มแข็ง

5.1 ควรส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับ โครงสร้าง ความเข้มแข็ง ของครอบครัว องค์กร และชุมชน

5.2 การทำบัญชีไม่โกหก แต่อยู่บนพื้นฐานคุณธรรมจะช่วยอุดรอยรั่วได้

5.3 ควรสอดแทรกการทำบัญชีเข้าไปในหลักสูตร สอนเด็กทำบัญชีครัวเรือนตั้งแต่เด็ก ๆ ให้มีนิสัยการออมในทุก ๆ ด้าน ทั้งออมเงิน ออมน้ำใจ ออมความคิดทั้งนี้ เด็กที่ทำบัญชีควรชักชวนพ่อแม่ ผู้ปกครองเข้าร่วมด้วย

5.4 สนับสนุนเวทีการเงินของชุมชนให้เป็นเวทีแห่งการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

5.5 สนับสนุนกิจกรรมใน 4 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ การออมทรัพย์ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการส่งเสริมคุณธรรม

5.6 ควรส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสหกรณ์ องค์กรการเงินชุมชน ผู้นำชุมชน เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนระหว่างเงินทุน สินค้า การผลิตและซื้อขาย และธุรกิจชุมชนสามารถพึ่งตนเอง ได้ เกิดการช่วยเหลือระหว่างกัน และเกิดความสามัคคี

6. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน

6.1 สร้างความรู้ความเข้าใจว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถน้อมนำมาใช้ได้กับการ บริหารธุรกิจเช่นกัน

6.2 สร้างเอกลักษณ์และความโดดเด่นของสินค้าและบริการให้เหมาะสมกับความ ต้องการของตลาด ให้เป็นสินค้าที่เข้าข่ายสินค้าที่มีมาตรฐาน

6.3 พัฒนาและดูแลสวัสดิการของบุคลากรในองค์กร พัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานให้มีความสุขและความปลอดภัยในชีวิต

6.4 ลงทุนให้เหมาะสมกับธุรกิจ เหมาะสมกับผลประกอบการของธุรกิจ

6.5 ส่งเสริมและสนับสนุนการทำวิจัยและพัฒนา ตลอดจนสร้างระบบการทำงานที่ดีเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำหรับทำธุรกิจ ให้มีระบบบัญชีที่ชัดเจน รู้จักธุรกิจของตน มีข้อมูลรู้กำไรและขาดทุน

6.6 เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างธุรกิจชุมชนและธุรกิจเอกชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน พัฒนาคนในชุมชนและพัฒนาองค์ความรู้

6.7 ควรเชิญให้บริษัทธุรกิจ ห้างร้าน มีกิจกรรมช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การเชื่อมโยงกับธุรกิจชุมชน ในการซื้อ-ขาย ได้ในราคาส่ง

6.8 สนับสนุนให้มีร้านค้าลอยฟ้าตามใบสั่ง (ร้านค้าที่ไม่ต้องมีร้าน)

6.9 การทำธุรกิจตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ควรประเมินความสามารถตนเอง ความคุ้มค่า และเน้นการทำธุรกิจที่มีความถนัด

7. การขยายผลการประชาสัมพันธ

7.1 สร้างสื่อที่ส่งเสริมคุณธรรม และเผยแพร่สอดแทรกประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเป็นไทย เข้าไปในเวลาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

7.2 มีสื่อที่แสดงข้อมูลแหล่งเรียนรู้ความพอเพียงทั่วประเทศ

7.3 ถอดบทเรียนและเผยแพร่เรื่องราวของการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ที่ประสบผลสำเร็จ ผู้สารณชนทั่วประเทศ

7.4 ส่งเสริมให้ประชาสัมพันธจังหวัดและเครือข่าย รวมทั้งวิทยุชุมชนเป็นศูนย์กลางกระจายความรู้ และการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

8. การปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงกับแนวทางบริหารจัดการ

8.1 ส่งเสริมให้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการชีวิตในทุกเรื่อง โดยอย่าเชื่ออย่างเดียว แต่ต้องรู้จักเรียนรู้ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติด้วย

8.2 สนับสนุนให้แต่ละแห่งมีกระบวนการผลิตตามสภาพภูมิสังคมและศักยภาพของตน โดยผลิตใน 2 ระดับ คือ ผลิตเพื่อสนองความต้องการภายในชุมชน ก่อนขยายการผลิตออกไปสู่ตลาดภายนอก พัฒนาลำดับขั้น

8.3 ยึดหลักการดำเนินชีวิตที่ว่า “หากยังไม่รวย อยู่อย่างรวย จะไม่รวย หากยังไม่จนอยู่อย่างจน จะไม่จน”

9. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับพื้นที่

9.1 ควรทำงานในลักษณะ “ส่งไม้ต่อ” เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกันทุกกลุ่มจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งโรงเรียน ราชการ ธุรกิจ หรือประชาสังคม ฯลฯ

9.2 การขับเคลื่อนฯ ให้ประกอบทั้งคุณอำนวย คุณเอื้อ ห้ามใช้คุณอำนาจ

9.3 ภาครัฐควรมีบทบาท ทำงานพัฒนาในลักษณะที่ระเบิดจากข้างใน มีความจริงใจในการเข้ามาพัฒนาและแก้ไขปัญหา สามารถสร้างความเชื่อมั่นในสายตาของชุมชนได้

9.4 ช.ก.ส.เป็นตัวแทนเชื่อมโยงให้เกิดวิสาหกิจชุมชน และการแลกเปลี่ยนซื้อ-ขายระหว่างกัน โดยดำเนินการผ่านสหกรณ์

9.5 สนับสนุนให้เกิดแผนแม่บทชุมชน และผลักดันให้แผนเกิดผลในทางปฏิบัติ

9.6 ต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างรุ่นสู่รุ่น ระหว่างเด็ก เยาวชน จนถึงผู้สูงอายุ ให้ดูแลกันและกัน ไม่ทอดทิ้งกัน เกื้อกูลกัน

9.7 ควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายในพื้นที่ให้มาก เพื่อให้เกิดพลัง

9.8 ควรขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ระดับจังหวัด โดยจัดระบบบริหารจัดการที่สอดคล้องระหว่างปัญหา/ความต้องการของชุมชน (Demand) กับศักยภาพในการตอบสนองของรัฐ (Supply) โดยผ่านกระบวนการจัดทำแผนและข้อเสนอภาคประชาชน ที่มีข้อมูลผลงานในเวที ระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานผู้เข้าร่วมประกอบด้วย รองผู้ว่าฯ ปลัดจังหวัด นายอำเภอ อบต. ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำหมู่บ้าน และวุฒิสภา

10. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ

10.1 ประเมินสถานะของประเทศ

10.2 กำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจพอเพียงของชาติ ประกอบด้วย

10.2.1 ใช้การเกษตรนำเศรษฐกิจ : เศรษฐกิจการเกษตร

10.2.2 ใช้คุณธรรมค้ำจุนสังคม : สังคมคุณธรรม

10.2.3 คำนึงธรรมชาติสู่ความสมดุล : ทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์

10.2.4 สร้างการรู้จักจริงของคน : สติปัญญา

10.2.5 ส่งเสริมระบบสหกรณ์ : เครือข่ายกัลยาณมิตร

10.3 จัดเวทีสาธารณะเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับทั่วประเทศ ทั้งระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ (การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ) ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับชุมชน (ตำบล/หมู่บ้าน)

10.4 ในระดับประเทศ ควรเน้นการพัฒนาด้านการเกษตร เพราะเมืองไทยมีฐานและทุนที่เหมาะสมกับการทำการเกษตร

10.5 สร้างความเข้าใจร่วมกันถึงความแตกต่างของภูมิสังคมในประเทศไทย

10.6 ขั้นตอนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ระดับประเทศ คือ หาสัมมาชีพในแต่ละอาชีพ ในแต่ละจังหวัดว่า คือใคร อยู่ที่ไหน และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนให้ได้พัฒนาอาชีพนั้น ๆ ให้ดีขึ้น รวมทั้งต่อยอดการวิจัยและพัฒนา

10.7 สถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้มูลนิธิพัฒนาไทยควรมีบทบาทในการสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนปรัชญาฯ โดยทำหน้าที่ประสานและให้การสนับสนุน

การขยายผลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้เข้าร่วมเสวนา ได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในการขยายผลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเข้มแข็งให้ได้ผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

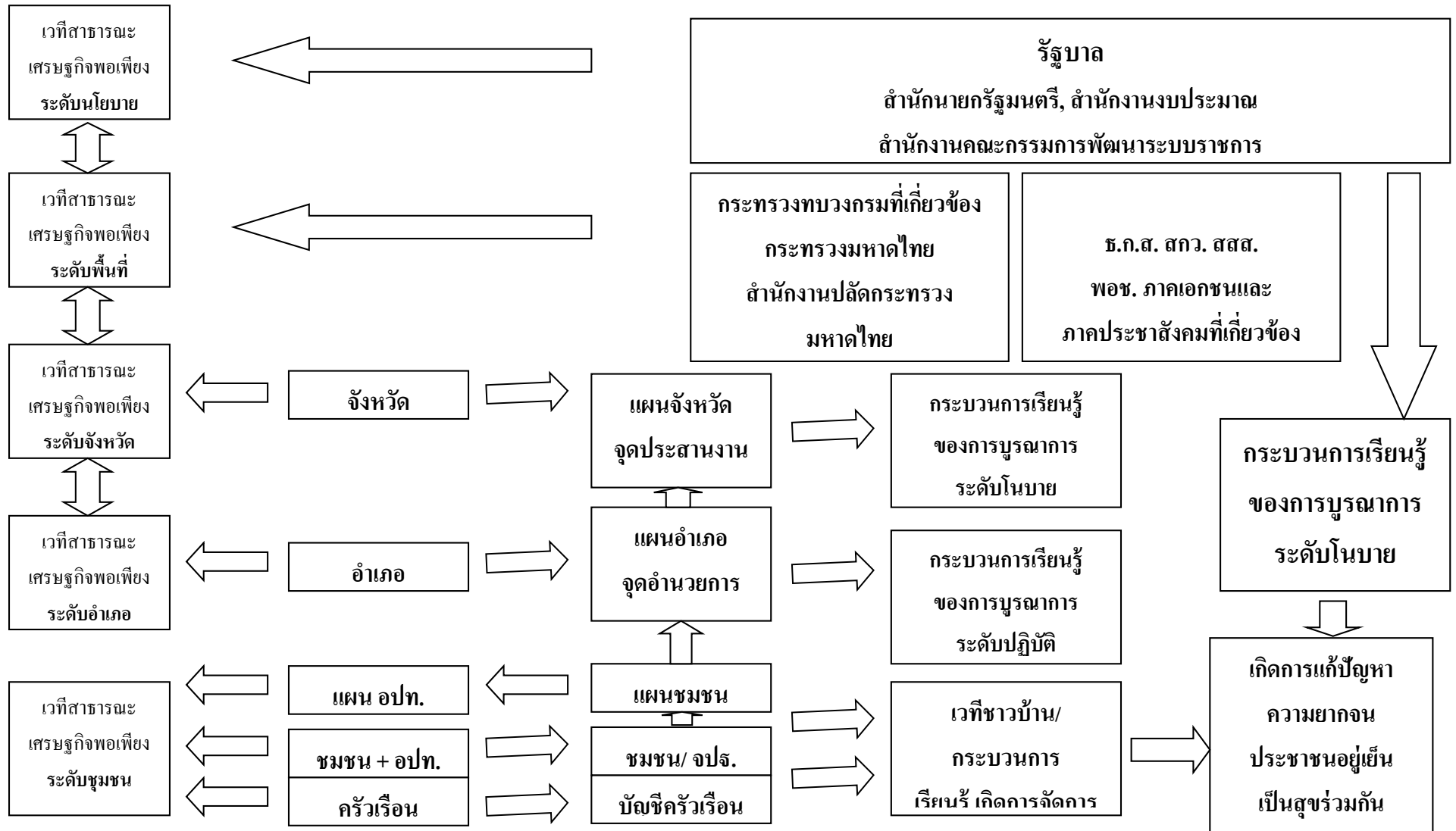
1. ปัญหาที่พบจากงานด้านการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการประสานงานจึงควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการประสานงานเครือข่ายระดับจังหวัด ซึ่งประกอบด้วย บุคลากรที่อยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำตามธรรมชาติ และผู้นำโดยการแต่งตั้ง ให้เข้ามามีบทบาทในการทำงานให้มากกว่านี้ โดยมี สสช. ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางช่วยเชื่อมโยงการจัดทำแผนชุมชนในแต่ละระดับเข้าด้วยกัน และในแต่ละชุมชน ควรสร้างผู้ประกอบการทางสังคม ซึ่งควรจะเป็นผู้นำในระบบคุ้มบ้าน ซึ่งจะระบบย่อยที่เป็นระบบพื้นฐานที่เล็กสุด ทำหน้าที่เชื่อมโยงภาคีในชุมชน

2. ควรต่อยอดเปิดโอกาสให้ สสว. และ สสส. ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระที่มีความคล่องตัวในการบริหารงาน และมีเครือข่ายวิจัยทั่วประเทศได้เข้ามามีบทบาทในการขยายผลการขับเคลื่อนฯ โดยมีหลักการงานที่เน้น ลงทุนน้อยทำได้ง่าย มีคนทำและมีผลสัมฤทธิ์สูง

3. มี 3 ประเด็นปัญหาที่ที่ประชุมเห็นว่า เป็นประเด็นสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ บัญชีครัวเรือน องค์กรการเงินชุมชนเข้มแข็งเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินและความมั่นคงด้านอาหาร

4. ที่ประชุมเห็นว่า ควรให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการให้เกิดการมีส่วนร่วมบูรณาการโดยต้องให้ผู้เข้าร่วมมีความสุขเป็นพื้นฐานสำคัญ ตามหลักการทรงงานตามแนวพระราชดำริ

ผังการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับพื้นที่/ ประเทศ

ภาพ 5 ผังการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับพื้นที่/ประเทศ
ที่มา : การเสวนา 4 ครั้งทั่วประเทศ

คนคุณภาพ...จุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อน

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ประธานอนุกรรมการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้ทำหน้าที่กำหนดกลยุทธ์และกิจกรรมหลัก ๆ ของการดำเนินงาน รวมทั้งประสานเครือข่ายทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติให้เกิดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ได้กล่าวถึงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ดังนี้

1) เครือข่าย เพื่อการปฏิบัติใช้...กลไกขับเคลื่อน

การขับเคลื่อน สำคัญที่ “การปฏิบัติใช้” เมื่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้บัญญัติปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน วางกลยุทธ์และกิจกรรม รวมทั้งประสานเครือข่าย 8 เครือข่ายให้ทำงานไปในทิศทางเดียวกัน คือ เครือข่ายด้านวิชาการ เครือข่ายด้านการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชน เครือข่ายด้านสื่อมวลชนและประชาชน เครือข่ายด้านประชาสังคม เครือข่ายด้านองค์กรธุรกิจเอกชน เครือข่ายด้านองค์กรภาครัฐ เครือข่ายด้านการเมือง เครือข่ายผู้นำทางความคิด ซึ่งทั้งหมดก็คืองานที่ต้องสื่อสารกับคนนั่นเอง

2) คน ศูนย์กลางของทุกการพัฒนา

ศูนย์กลางของการพัฒนาในทุกเรื่องก็คือคน เพราะคนคือผู้ปฏิบัติใช้ คนและคุณภาพของคนจึงเป็นจุดเริ่มต้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน ยิ่งได้คนที่มีคุณภาพ ยิ่งทำให้การประยุกต์ใช้และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน องค์กร สังคม และระดับประเทศเข้มแข็งและส่งผลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น คนเป็นทั้ง means และ end เครื่องจักรเป็นแค่ means ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คู่มือในแง่ end และ means ต้องการให้คนมีความสุข ส่วนรวมคือประเทศก็จะดีด้วย องค์กรต่าง ๆ ก็จะดีและยั่งยืน

3) คนคุณภาพแบบพอเพียง

การบริหารงานบุคคลมีส่วนสำคัญในการพัฒนาในเรื่องคนโดยตรง มีหลักการทางวิชาการ เทคนิคการประเมิน ติดตามผลและตักตักจากแนวคิดที่ได้จากประสบการณ์ เพียงแต่นำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใส่ในเนื้อหา สามารถรับรู้ว่าการขับเคลื่อนของที่อื่น ๆ แล้วนำมาผสมผสาน ก็จะสามารถสร้างคนคุณภาพที่แตกต่างในแบบพอเพียงได้สำเร็จ

คุณภาพของคน มีสองเรื่องคือ คนเก่งและคนดี เรื่องคนเก่งมีสถาบันการศึกษาให้การส่งเสริมอยู่แล้ว แต่คนเก่งในแง่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พูดถึง คือคนเก่งที่มีความรู้ตามหลักการของ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือเป็นความรู้ที่ รอบคอบ ระมัดระวัง ไม่ใช่ความรู้จากตำรา

ส่วนความดีเป็นเรื่องใหญ่ คนดีในแง่ที่มีความใส่ใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน รวมทั้งตัวเองด้วย คิดในเชิงบูรณาการและความพอดีในเรื่อง สิ่งที่ไม่ค่อยมีใครพูดถึง คือ ตัวเอง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบอกว่าต้องเบียดเบียนตัวเองและดูแลตัวเอง สมเด็จพระพี่นางฯ เคยมีพระราชกระแสรับสั่งครั้งหนึ่งว่า “ก่อนที่จะคิดดูแลคนอื่น ต้องดูแลตัวเองก่อน” เพราะถ้าเราไม่ได้อยู่ในสถานะที่จะดูแลคนอื่นได้ ก็จะไม่มีความหมายอะไรที่จะมีความตั้งใจในการดูแลคนอื่น แต่เมื่อมีความดีแล้ว จะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านพฤติกรรมและการตัดสินใจที่ดี

4) การศึกษา ปลุกฝังจริยธรรม

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีข้อเสนอแนะถึงเรื่องของคนเก่งและคนดี แต่เรื่องคนดีคือสิ่งที่ยากยิ่ง จากสภาพแวดล้อม หรือ โลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลให้เห็นว่าคุณธรรมจริยธรรมเริ่มจะเสื่อมลง กระแสบริโภคนิยมที่ทำให้เกิดการใช้จ่ายเกินตัว ในตอนแรกเราหาทางแก้ โดยใช้สื่อต่าง ๆ อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะได้ข้อสรุปจากงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อว่า วิธีให้ผลลัพธ์มากที่สุดและดีที่สุด เอาไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น แต่ที่สุดก็สู้กระแสบริโภคนิยมไม่ได้ ไม่ยั่งยืน ไม่เกิดการเปลี่ยนค่านิยม

ที่สุดจึงมีข้อยุติว่าถ้าจะให้ยั่งยืนคงต้องไปสู่ระบบการศึกษา ต้องเริ่มจากอนุบาล ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานที่ยั่งยืน เราได้มีการปรับปรุงระบบการเรียนการสอน โดยการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านทรงเตือนให้หลักการทรงงานไว้ว่า “ต้องระเบิดจากภายใน” ซึ่งการระเบิดจากภายในไม่ใช่การสั่งจากข้างบนลงมาข้างล่างเท่านั้น แต่ทำโดยให้มีครูอาสาสมัครประมาณ 150 คน ซึ่งถือว่าเป็นการระเบิดจากภายในอย่างแท้จริง โดยให้ครูอาสาสมัครได้เริ่มต้นพิจารณาว่ายินดี มาร่วมกันสอดแทรกและเขียนหลักสูตรเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่แทรกคุณธรรม จริยธรรมเข้าไป จากอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยออกแบบให้เหมาะสมกับวัย เพื่อสร้างความเข้าใจตามลำดับ และสร้างกิจกรรมนอกหลักสูตรที่ออกแบบให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างสอดคล้องกัน

5) สร้างโรงเรียนต้นแบบ สร้างเครือข่าย สร้างคน

เมื่อทำหลักสูตรสำเร็จ ขั้นต่อไปคือการกระจายออกไปทุกโรงเรียน ต้องมีการพัฒนาครูผู้บริหาร โรงเรียนและกรณีศึกษาที่เป็นรูปธรรมไปด้วยและเพื่อป้องกันการแปรผลผิดพลาด จึงมีการประเมินเพื่อให้ได้สถานศึกษาตัวอย่าง ให้ครบทุกภาค โดยเป็นไปตามตัวอย่างภูมิสังคม

6) ภาครัฐ ภาคเอกชน ปัญหาอยู่ตรงไหน

ภาครัฐ โดยเฉพาะรัฐบาลเองก็มีการดำเนินการเต็มที่เท่าที่เขาสามารถทำได้ เพราะต้องคำนึงถึงอุปสรรคต่าง ๆ เช่น สถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งไม่เอื้ออำนวยในการขับเคลื่อนทำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเต็มที่ รัฐบาลมีเสถียรภาพในการทำงานได้อย่างเต็มที่หรือไม่ เขาสามารถคิดและทุ่มเทพรรพยากรให้อย่างดีที่สุดหรือไม่ เมื่อต้องเผชิญปัญหาทางการเมือง ทำให้ต้องทำแบบระยะสั้น ในขณะที่เราต้องคิดในระยะยาว ทำให้เห็นชัดว่า รัฐบาลทำได้เต็มที่แค่ไหน แล้วเราก็ทำเต็มที่ของเรา โดยไม่ต้องไปบ่นว่าใครทำอะไรแล้วแค่ไหน

ส่วนภาคเอกชนในที่นี้ หมายถึง บริษัท ห้างร้านต่าง ๆ เห็นว่าการดำเนินการในส่วนย่อยเห็นผลได้ชัดเจนกว่าเพราะมีข้อจำกัดน้อยกว่า เมื่อปี 2540 เรามีปัญหาต้มยำกุ้ง พอมีปัญหาแฮมเบอร์เกอร์ทำไมบริษัทต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันการเงินของไทย เกือบจะไม่มีผลกระทบเลย นั่นเพราะเราได้เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสมัยตอนต้มยำกุ้ง โดยรูปธรรมเห็นค่อนข้างชัดเจน

7) สร้างต่อ ผู้ต่อ

ในปีที่เริ่มต้นมีการปรับระบบการศึกษา เพื่อต้องการให้คนเป็นทั้งคนเก่งและคนดีจริง ๆ ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพและการพัฒนาของประเทศ การที่จะไปโน้มน้าวคนให้เขาออกมาจากที่เดิม ให้สิ่งจูงใจ เพื่อไม่ทำให้เขาต่อต้านหรือต่อต้านน้อย เพื่อให้เขามีบทบาทอย่างสร้างสรรค์ ต้องอย่าไปทอดทิ้ง ต้องพยายามหาจุดบวก ไปหาการระเบิดจากภายในจากสิ่งที่เป็นเชิงบวก ไปให้กำลังใจเขา เห็นคุณค่าของเขา ซึ่งจะได้พลังขับเคลื่อนระเบิดออกมาอย่างมากมาย

ส่วนวิถีชีวิตของคน กระแสบริโภคนิยม การใช้จ่ายเกินตัว เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีการพูดในเรื่องการใช้จ่ายไว้สองอย่างคือ การเพิ่มรายได้อย่างยั่งยืนและการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ทั้งสองอย่างนำไปสู่จุดแห่งความพอเพียง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นความคิดที่ประโยชน์ที่เราควรพัฒนาต่อไป

เมื่อปี 2550 คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้ร่วมกับ UNDP ทำรายการพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงออกมา ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีมาก และควรขยายต่อในเรื่องการศึกษา ร่วมกับองค์กรต่าง ๆ เช่น UNESCO โดยจะเน้นการสร้างเครือข่ายและแบ่งงานกันทำ เพราะการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ก็ใช้เวลามากมาย ถ้าต้องรวบรวม สิ่งต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายเข้าด้วยกันคงต้องใช้เวลามากมหาศาล

ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันนี้ ส่วนหนึ่งจากการบริหารงานทางด้านทรัพยากรบุคคล แต่ว่าประชาชนของประเทศคือ เป้าหมายของการพัฒนา การส่งเสริมให้เขามีจิตอาสา ใส่ใจผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในทุก ๆ ด้านให้สอดคล้องกันหมดจึงเป็นเรื่องสำคัญ

ที่สุดคนจะมีความตั้งใจในการทำงานและวิถีชีวิตพอเพียง มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน องค์กรก็จะก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ประเทศก็จะพัฒนาไปอย่างมั่นคงและแข็งแรง (มาติสา เชาวพุดพิงศ์ (2552 : 25-31)

เจริญ ภักดีธนากุล (2553 : 11) ได้นำเสนอกระบวนการวิธีหรือแนวทางเพื่อต่อผู้ด้านทานกับ กระแสชนบัตินิยม และวัตถุนิยมบริโภคนิยมสุดโต่งไว้ว่า ให้น้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกลับมาส่งเสริมเผยแพร่ อบรมสั่งสอน ปลูกฝังให้อยู่ในจิตใจของอนุชนรุ่นใหม่ที่ให้มากขึ้น ให้เป็นตัวอย่างกระแสบริโภคนิยมของแพงให้เบาลง แล้วก็ขยายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยตัดคำว่า “เศรษฐกิจ” ออกแล้วใช้เป็น “ปรัชญาพอเพียง” ในทุก ๆ กิจกรรม พอเพียงไม่ใช่

เอาแต่น้อย เอาให้น้อย เอาให้พอเพียง พอได้ประโยชน์สูงสุด ความเสี่ยงน้อยที่สุด ผลกระทบน้อยที่สุด ขยันขันแข็งที่สุด

อย่างที่ท่านอาจารย์พุทธทาสเคยอธิบายไว้ว่า “ไม่ใช่กินคืออยู่ดี แต่คนไทยขอให้เป็นคนกินพอดี อยู่พอดี ตามอัตภาพ แต่ทำงานผลิตให้เต็มที่ มีเหลือเผื่อแผ่สังคม” เป็นภูมิปัญญาของไทยแท้ ๆ ไม่ต้องอาศัยตำราฝรั่งเราก็สามารถพาชาติของเรารอดพ้นวิกฤติต่าง ๆ ในอนาคตได้ มันอาจจะไม่รุ่งเรืองใหญ่โต เป็นมหาเศรษฐีในโลก แต่จะไม่มีวันยากจน จะไม่มีวันตกกระดำลำบาก เพราะแผ่นดินนี้อุดมสมบูรณ์กว่าอีกนับร้อยนับพันแผ่นดินและเป็นแผ่นดินที่ปลอดภัยจากธรรมชาติทั้งหลาย ก็เหลือภัยร้ายแรงเพียงประการเดียวที่เราต้องระวังคือ ภัยจากคนไทยที่เอาแต่ใจตัวเองมากเกินไป

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2554 : 11-14) ได้กล่าวถึงอภิมหาอันตรายของประเทศไทยและของโลกกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ในขณะที่โลกและประเทศไทยกำลังประสบสิ่งที่เรียกว่า “อภิมหาอันตรายของประเทศไทยและของโลก” ซึ่งอภิมหาอันตรายดังกล่าวสามารถสรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. การมีประชากรหนาแน่นเกินไป เมื่อ 60 ปีที่แล้ว ประเทศไทยมีประชากรไม่ถึง 20 ล้านคน แต่ปัจจุบันมีถึง 67 ล้านคน ทั้งโลกเมื่อ 60 ปีมาแล้วมีประชากรประมาณ 2,000 ล้านคน ปัจจุบันมีประมาณ 7,000 ล้านคน ในขณะที่ทรัพยากรมีจำนวนเท่าเดิม คือที่ดินที่เท่าเดิม แต่ป่าและน้ำจืดกลับมีจำนวนน้อยลงหรือสร้างปัญหามากขึ้น ในขณะที่ทั้งดิน แร่ธาตุ น้ำ ป่า ป่าชายเลน ทะเล อากาศ สิ่งแวดล้อม ชั้นบรรยากาศห่อหุ้ม โลกถูกทำลายและทำให้เสื่อมโทรมไปเยอะมากและสั่งสมมากขึ้น ๆ มาตลอดแต่จำนวนคนกลับเพิ่มขึ้นกว่า 3 เท่าตัว

ความหนาแน่นของประชากรทำให้ต้องแก่งแย่งแข่งขันช่วงชิงทรัพยากรหมดไปเหลือน้อยลง ๆ เกิดเป็นความขาดแคลนซึ่งบางกรณีถึงขั้นวิกฤต หรือทรัพยากรถูกทำให้เสื่อมโทรมจนเป็นอันตราย หรือเป็นผลเสียต่อประชากรจำนวนมากขึ้น ๆ และมีความรุนแรงมากขึ้น ๆ เรื่อย ๆ รวมถึงการเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ที่ปรากฏมากขึ้น ๆ ทั้งโดยธรรมชาติและอันเป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมจากกิจกรรมของมนุษย์ เรื่องประชากรหนาแน่นเกินไปกับผลที่ตามมาอันไม่ได้เป็นสถานการณ์เฉพาะในประเทศไทย แต่เป็นสถานการณ์และเป็นแนวโน้ม ร่วมกันทั้งโลกกำลังเผชิญภาวะวิกฤตซึ่งนับวันจะรุนแรงมากขึ้น ๆ หากไม่ได้รับการแก้ไขร่วมกันโดยประชากรของโลก ซึ่งย่อมจะต้องใช้เวลากว่าจะแก้ไขได้สำเร็จเป็นที่น่าพอใจ

2. วัตถุนิยมบริโภคมากเกินไป วัตถุนิยมบริโภคนิยม เป็นกระแสโลกที่ทำให้เรามุ่งสะสมความร่ำรวยสะสมวัตถุต่าง ๆ ทั้งที่ส่วนใหญ่ไม่มีความจำเป็นอะไร แต่ในขณะที่เดียวกัน เรายังมีความยากจน ความอดอยาก การขาดอาหารอยู่ในประเทศและในโลก โดยประชากรของโลกประมาณ 1,000 ล้านคน ยังมีอาหารไม่พอรับประทาน ที่เป็นเช่นนั้น ก็เพราะประชากรที่รวยที่สุดร้อยละ 20 บริโภคถึงร้อยละ 55 ของการบริโภคทั้งหมด และคนที่จนที่สุด ร้อยละ 20 บริโภคเพียงประมาณร้อยละ 4 นี้เป็น

ปัญหาที่ไปซ้ำเติมเพิ่มพูนปัญหาอันเกิดจากการที่เรามีประชากรหนาแน่นเกินไป ทำให้คนเก่งสามารถครอบครอง ช่วงชิงเพื่อให้อำนาจได้มากกว่า นำมาสะสมได้มากกว่า ทั้งโดยวิธีการที่ถูกกฎหมายและโดยวิธีการที่ผิดกฎหมายหรือไม่ชอบธรรม ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำในฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ มากขึ้น ๆ บางกรณีนำไปสู่ความรุนแรง รวมถึงการใช้อาวุธประหารชีวิตทำร้ายกัน ทำให้สังคมทั้งในประเทศและในโลกเกิดความแตกแยกและขาดความสันติสุขอย่างกว้างขวาง

3. คุณธรรมความดีน้อยเกินไป ด้วยสาเหตุ มาจาก 2 ข้อแรก ถ้าของมีมากพอสำหรับทุกคน ก็จะไม่เกิดการแย่งชิงกันเท่าไร สมัยก่อนการแย่งชิงทรัพยากรมีน้อยเพราะมีทรัพยากรมากพอ มาปัจจุบันทรัพยากรเหลือน้อยแถมถูกทำให้เสื่อมโทรม บวกกับวัตถุนิยมบริโภคนิยมซึ่งคือความโลภนั่นเองมีมากเกินไปจนขอบเขตทำให้ต้องแย่งแย่งกันต่อสู้แย่งชิงกันมากขึ้น ผู้คนนำลักษณะนิสัยส่วนที่ไม่ดีในจิตใจออกใช้ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความเกลียด ความเห็นผิดเป็นชอบ ความยึดถือตัวตน ความเห็นแก่ตัว ความมีทิฐิภูมิมานะและความไม่ดีอื่น ๆ แต่ส่วนที่เป็นคุณธรรมความดี ซึ่งเป็นพื้นฐานอยู่ในทุกคน ได้แก่ ความรัก ความเป็นมิตร ความมีเมตตาไมตรี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรู้รักสามัคคี ความซื่อสัตย์สุจริต ความรักความยุติธรรม การมุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ความมีกตัญญูรู้คุณ ความรู้จักพออดิพอดประมาณ เป็นต้น กลับถูกลดทอนความสำคัญ ไม่ถูกนำออกมาใช้ ไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนมากพอ คุณธรรมความดีในตัวคนและในสังคมจึงเสื่อมลงมากขึ้น ๆ เมื่อเทียบกับความไม่ดี

จาก “อภิมหาอันตราย” ของสังคมไทยและสังคม โลกนี้ ยุทธศาสตร์หนึ่งที่จะช่วยได้คือ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสกับองคมนตรี นพ.เกษม วัฒนชัย และผู้เข้าเฝ้าฯ อื่น ๆ จำนวนหนึ่ง เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2554 ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยให้โลกพ้นจากวิกฤตได้” ถ้าเราคิดในภาพใหญ่แบบนี้เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เรื่องเล็ก เป็นเรื่องใหญ่ และเป็นเรื่องสำคัญมากทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร สังคม โลก และมนุษยชาติ การที่โลกกำลังประสบปัญหาวิกฤติใหญ่ในรูปมหันตภัยมากมายทั้งทางธรรมชาติอันได้แก่ อุบัติภัยต่าง ๆ เช่น ปรากฏการณ์โลกร้อน น้ำท่วม น้ำแล้ง ดินถล่ม พายุ โรคระบาด เป็นต้น และมหันตภัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมของมนุษย์ รวมถึงเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และอื่น ๆ ก็เป็นผลมาจากกิจกรรมทำร้ายตัวเองของมนุษย์นั่นเอง ทั้งที่รู้ตัว ทั้งทางตรงและทางอ้อม

บทความในวารสาร The Economist เรียกยุคปัจจุบันว่าเป็น Anthropocene – The age of man หรือยุคที่มนุษย์ครองโลก ในบทความได้กล่าวไว้ว่าโลกในหมื่นปีที่ผ่านมาเป็นยุคของความมีเสถียรภาพพอสมควร แต่จากนี้ไปจะเป็นยุคที่มนุษย์ครองโลก และมนุษย์จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่จะนำมาซึ่งความเสียหายรุนแรงใน โลก ถ้ามนุษย์ไม่แก้ไขมนุษย์จะต้องรับกรรม โดยมีการทำนายกันว่าภายใน 10 ถึง 20 ปี หรืออย่างน้อยภายในคริสต์ศตวรรษนี้ จะมีอันตรายร้ายแรงประเภทน้ำทะเลเอ่อท่วมพื้นที่ต่าง ๆ ในโลกอย่างกว้างขวาง เป็นต้น ขณะเดียวกันปัญหาความแตกแยกรุนแรง สงคราม ความ

ยากจน การขาดอาหาร ความเป็นธรรม ความเหลื่อมล้ำ ฯลฯ ก็ยังคงอยู่กับโลกหรือทวีความรุนแรงจนเกิดเป็นวิกฤตการณ์เป็นระยะ ๆ

ฉะนั้น “เศรษฐกิจพอเพียง” หรือ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ถ้าคิดให้กว้าง คิดให้ไกล ไม่ไปเข้มงวดกับความหมาย แต่เอาหัวใจของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การใช้คุณธรรมความดี และการใช้ความรู้ความสามารถอย่างรอบคอบระมัดระวังและเหมาะสม ถ้าใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในความหมายเช่นนี้ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นยุทธศาสตร์และแผนงานในระดับประเทศและระดับโลก รวมทั้งทำให้เป็นขบวนการทางสังคม (Social Movement) ที่ทุกฝ่ายในสังคม รวมถึงฝ่ายการเมือง ภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชนและชุมชนตลอดจนนักการศาสนา นักวิชาการ นักวิชาชีพ ศิลปิน ฯลฯ มาร่วมกันขับเคลื่อน “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยอาจคัดแปลง รูปแบบ กระบวนการ วิธีการ ฯลฯ ให้เหมาะกับบริบทและสถานการณ์ในแต่ละกรณีด้วยก็ได้ เชื่อได้ว่าจะสามารถช่วยบรรเทาและแก้ปัญหา “อภิมหาอันตรายของประเทศไทยและของโลก” ได้แม้จะต้องใช้เวลาและความมานะพยายามยิ่งยวด เนื่องจากเป็นปัญหาที่มนุษย์ ประเทศ และ โลกได้ปล่อยปละละเลยให้ปัญหาสั่งสมมาเป็นเวลานานนับศตวรรษแล้ว

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี

ขั้นตอนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเพชรบุรี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ซึ่งจังหวัดเพชรบุรี ได้น้อมนำกระแสพระราชดำรัสดังกล่าว มาเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาจังหวัด และได้บูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชน และประชาชน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่เป้าหมายคือ **“ประชาชนอยู่ดีมีสุข”**

จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดที่มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่กิจกรรมในพื้นที่ จะเป็นกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพราะฉะนั้น แนวทางของจังหวัดเพชรบุรี จึงใช้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มีอยู่ เป็นองค์ความรู้ ในการขับเคลื่อน ซึ่งเรียกได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดเพชรบุรีนั้น **“จะเดินตามรอยพระยุคลบาท”**

การดำเนินงานจังหวัดได้กำหนดขั้นตอน (Road Map) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี

1.1 ระดับจังหวัด มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด

1.2 ระดับอำเภอ มีการจัดตั้งคณะกรรมการฯ ระดับอำเภอ

1.3 ระดับตำบล มีการจัดตั้งชุดปฏิบัติการระดับตำบล ชุดละ 5-9 คน ประกอบด้วย ปลัดอำเภอหรือปลัดอบต. พัฒนาการ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ผู้นำกลุ่มองค์กร ประธานเครือข่าย ประชาชนชาวบ้าน ฯลฯ

(คณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกระดับ รวม 400 คน เรียกว่า “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”)

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเป้าหมายที่จะดำเนินการในปี 2550 จำนวนร้อยละ 50 ของหมู่บ้าน/ชุมชนจังหวัดเพชรบุรี คือ จำนวน 400 หมู่บ้าน/ชุมชน

จังหวัดเพชรบุรี มีหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งสิ้น 734 หมู่บ้าน/ชุมชน (698 หมู่บ้านและ 36 ชุมชน) ในปี 2550 จังหวัดตั้งเป้าหมายจะพัฒนาให้มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อย่างน้อยร้อยละ 50 ของหมู่บ้าน/ชุมชนของจังหวัด คือ จำนวน 400 หมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำฐานข้อมูลเศรษฐกิจพอเพียง/กำหนดเกณฑ์ชี้วัด

3.1 สํารวจเมนูประกอบอาชีพจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 14 โครงการ 53 อาชีพ

3.2 สํารวจข้อมูลต้นทุนทางสังคม/งบประมาณกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจากทุกภาคส่วน

3.3 กำหนดตัวชี้วัด 6×2 เพื่อเป็นเกณฑ์ชี้วัดในการพิจารณาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 4 สัมมนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 400 คน เพื่อทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงให้ไปในทิศทางเดียวกัน และนำศึกษาดูงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สัมมนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2550 และนำศึกษาดูงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในวันที่ 19-22 มีนาคม 2550 และวันที่ 2 เมษายน 2550)

ขั้นตอนที่ 5 ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน รัฐวิสาหกิจ สนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ แก่หมู่บ้านเป้าหมาย

5.1 จังหวัดประชุมบุคคลตัวอย่าง (Best Practiae) ในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 53 คน เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2550 เพื่อขอความร่วมมือในการเป็นต้นแบบ เป็นวิทยากรและขอความคิดเห็นในการดำเนินงาน

5.2 จังหวัดลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา (29 พฤษภาคม 2550)

5.3 อำเภอร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 และ 2 คัดเลือกโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอ ตามโครงการความร่วมมือเผยแพร่ความรู้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี รวม 8 อำเภอ 8 แห่ง

รายชื่อโรงเรียนต้นแบบระดับอำเภอ

1) โรงเรียนบ้านตอนนาคุ้ม	ตำบลหนองขนาน	อำเภอเมืองเพชรบุรี
2) โรงเรียนบ้านยางชุม	ตำบลกลัดหลวง	อำเภอยาง
3) โรงเรียนบ้านเขาย้อย	ตำบลเขาย้อย	อำเภอเขาย้อย
4) โรงเรียนบ้านสามเรือน	ตำบลท่าตะคร้อ	อำเภอหนองหญ้าปล้อง
5) โรงเรียนแก่งกระจานวิทยา	ตำบลวังจันทร์	อำเภอแก่งกระจาน
6) โรงเรียนบ้านคลองมอญ	ตำบลท่าแร่	อำเภอบ้านแหลม
7) โรงเรียนวัดโพธิ์ลอย (เรือนวงษ์ผดุง)	ตำบลหนองกะปูลู	อำเภอบ้านลาด
8) โรงเรียนโตนดหลวงวิทยา	ตำบลห้วยทรายเหนือ	อำเภอชะอำ

5.4 โรงเรียนจุฬารัตน์ราชวิทยา เพชรบุรี ดำเนินการฝึกอบรมครูแกนนำ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามโครงการความร่วมมือเผยแพร่ความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี

5.5 อบรมนักเรียนแกนนำโรงเรียนเครือข่ายประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามโครงการความร่วมมือเผยแพร่ความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี

5.6 ประสานความร่วมมือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และ 2 ส่งเสริมสนับสนุนทุกโรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี ดำเนินงานโครงการ “หนึ่งโรงเรียน หนึ่งกิจกรรม เศรษฐกิจพอเพียง”

5.7 คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัดเพชรบุรี ได้ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบุรี เป็นหน่วยงานหลักดำเนินงานโครงการ “คลินิก OTOP ผู้มาตรฐานสากลบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย รวม 4 กิจกรรมคือ

- (1) กิจกรรมการอบรมการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP)
- (2) การอบรมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP)
- (3) กิจกรรม การสัมมนา เรื่องแนวคิดทางการตลาด ช่องทางการตลาดและสินเชื่อเพื่อการลงทุน
- (4) กิจกรรมการแสดงผลและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนฯ (ROAD SHOW OTOP)

ขั้นตอนที่ 6 คัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนต้นแบบ ระดับจังหวัด จำนวน 2 หมู่บ้าน/ชุมชน
ผลการคัดเลือก ได้แก่บ้านคอดละออม หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแลง อำเภอท่ายาง และบ้านกวย หมู่ที่ 2
ตำบลไร่โคก อำเภอบ้านลาด

ขั้นตอนที่ 7 จัดงานมหกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

7.1 การอนุมัติโครงการ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี (นายสุขุมพร ลิ่มไทย) ได้อนุมัติ
งบประมาณในส่วนของบริหารจัดการของผู้ว่าราชการจังหวัด ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด
เพชรบุรีดำเนินงาน “โครงการมหกรรมองค์ความรู้วิถีชีวิต จากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในการ
ควบคุมกำกับดูแลของนายพูนศักดิ์ ทองใย พัฒนาการจังหวัดเพชรบุรี

7.2 การจัดแถลงข่าวจัดให้มีการแถลงข่าวงานมหกรรมองค์ความรู้วิถีชีวิตจากแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้งานตามรอยพ่ออย่างพอเพียง ในวันที่ 20 กันยายน 2550 ณ โรงแรมรอยัล
ไดมอนด์ เพชรบุรี ผู้ร่วมแถลงข่าวประกอบด้วย นายสุขุมพร ลิ่มไทย ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี
นายณรงค์ ศรีพุ่ม เกษตรกรและสหกรณ์จังหวัดเพชรบุรี นางกัญพิมา เชื่อมชิต ผู้อำนวยการโรงเรียน
จุฬารัตน์ราชวิทยาลัยเพชรบุรี และนางอาทิตตยา นิลสุข หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา

7.3 การจัดงานมหกรรมองค์ความรู้วิถีชีวิต จากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (ตามรอยพ่อ
อย่างพอเพียง) ในวันที่ 26-30 กันยายน 2550 บริเวณรัฐพิธี หน้าศาลากลางจังหวัดเพชรบุรี มีกิจกรรม
ต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

- (1) การจัดนิทรรศการเศรษฐกิจพอเพียงภาคราชการ และภาคประชาชนมีดังนี้
  - นิทรรศการโครงการตามพระราชประสงค์หุบกะพง
  - นิทรรศการจากสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรรมราชชนนี มูลนิธิชัย
พัฒนา
  - นิทรรศการจากโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ
  - นิทรรศการผลิตผลการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนจุฬา
ภรณ์ราชวิทยาลัยจังหวัดเพชรบุรี
  - นิทรรศการสมุนไพร-การนวดแผนโบราณ
  - นิทรรศการทอผ้ากะเหรี่ยง
  - นิทรรศการ การสาธิตการขึ้นต้นตาลและการเกี่ยวน้ำตาล
  - การจำลองชีวิตไทย เรือนไทยจำลอง
- (2) การจัดกิจกรรมบนเวที มีกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่
  - การแสดงดนตรี
  - การแสดงนาฏศิลป์ การแสดงโขน

- การประกวดร้องเพลงลูกทุ่ง

(3) การเสวนาสำหรับผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาคธุรกิจ และภาคเกษตรกร

(4) การจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP)

- การจำหน่ายสินค้า

- การประกวดร้านค้าสวยงาม

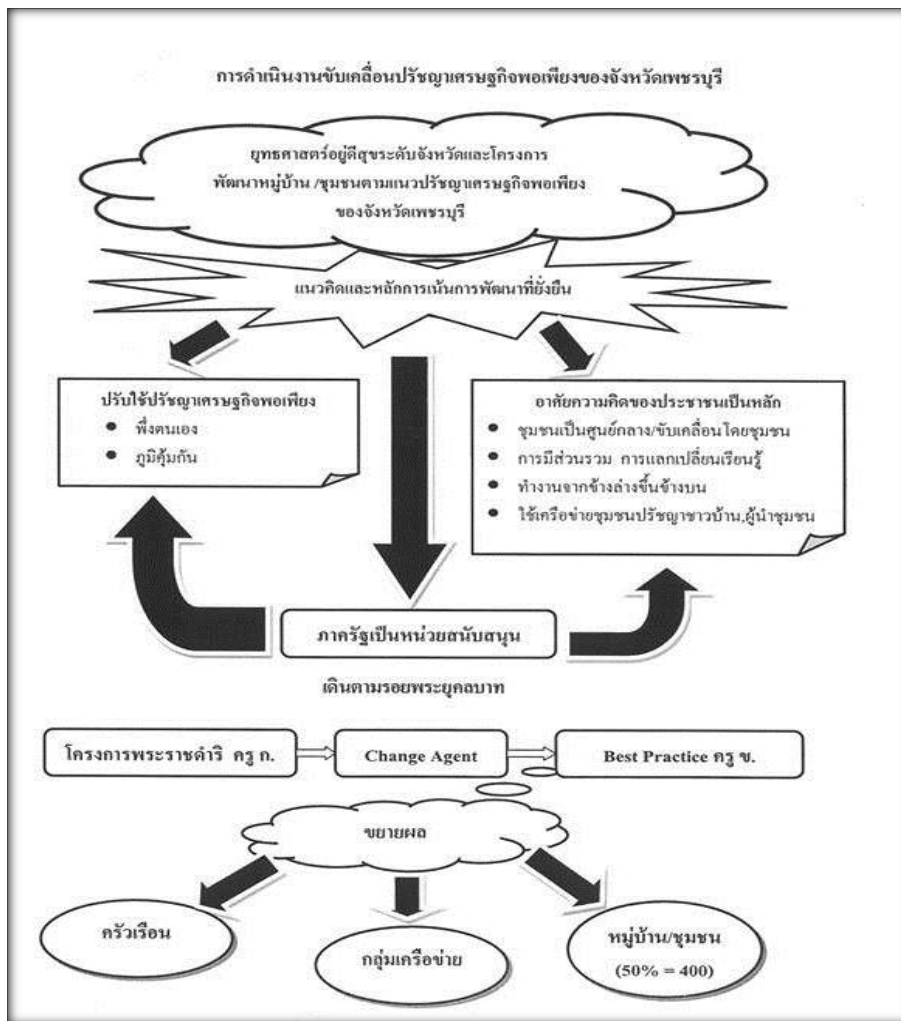
ขั้นตอนที่ 8 ติดตามประเมินผล

จากการที่จังหวัดเพชรบุรี กำหนดเป้าหมายว่าในปี 2550 จังหวัดเพชรบุรีจะพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อย่างน้อยร้อยละ 50 ของหมู่บ้านทั้งหมด คือ จำนวน 400 หมู่บ้าน ซึ่งการประเมินผลโดยใช้ตัวชี้วัด 6×2 เกณฑ์ชี้วัดในการพิจารณา ปรากฏว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด คือ จังหวัดเพชรบุรี ได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 400 หมู่บ้าน

ต้นทุนของจังหวัดเพชรบุรี

ในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1. ประชาชนจังหวัดเพชรบุรี มีพื้นฐานการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีผู้นำท้องถิ่น กลุ่มองค์กรที่เข้มแข็ง และมีการประสานเป็นเครือข่าย
3. มีปราชญ์ชาวบ้านในทุกพื้นที่
4. มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์
5. มีสถาบันการเงินอยู่ในพื้นที่

ภาพ 6 การดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี
ที่มา : จังหวัดเพชรบุรี (2551 : 16)

การดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี มีการกำหนดยุทธศาสตร์ อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด และ โครงการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ จังหวัดเพชรบุรี โดยมีแนวคิดและหลักการเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง เรื่องการพึ่งตนเอง การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยอาศัยแนวคิดของประชาชนเป็นหลัก กล่าวคือ มี ชุมชนเป็นศูนย์กลาง/ขับเคลื่อนโดยชุมชน ใช้วิธีการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำงานจาก ข้างล่างขึ้นข้างบน และใช้เครือข่ายชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน โดยมีภาครัฐเป็นหน่วยสนับสนุน และยึดแนว “เดินตามรอยพระยุคลบาท” มีพนักงานเจ้าหน้าที่โครงการพระราชดำริเป็นผู้ให้ความรู้ เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำการเปลี่ยนแปลง (ครุ ก.) และมีผู้ปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงได้ผลดีเป็นบุคคลตัวอย่างการปฏิบัติ (ครุ ข.) และเป็นต้นแบบวิทยากร และมีการขยายผลการ

ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ครัวเรือน กลุ่มเครือข่าย หมู่บ้าน/ชุมชน จังหวัดเพชรบุรี ร้อยละ 50 ของหมู่บ้าน/ชุมชนของจังหวัด จำนวนหมู่บ้าน/ชุมชน

องค์ความรู้ประสบการณ์ของผู้นำแห่งความพอเพียง

นางจรัส คำงาม

นางจรัส คำงาม (ยายหลอย) คนจนผู้ยิ่งใหญ่ ภาคภูมิ ประทุมเจริญ ราชการ “คนค้นคน” (2557) ได้นำเรื่องยายหลอย มาออกรายการโทรทัศน์ สรุปเรื่องราวได้ดังนี้

นางจรัส คำงาม บ้านเกิดอยู่จังหวัดชัยภูมิ คนทั่วไปเรียกว่า “ยายหลอย” แต่เดิมได้ไปทำงานที่จังหวัดชลบุรี โดยทำงานรับจ้างได้รับค่าจ้างวันละ 32 บาท แต่ไม่พอกับค่าใช้จ่าย เนื่องจากทุกอย่างต้องซื้อเจ็บไข้ได้ป่วยต้องลำบากเป็นทุกข์จากสภาพดังกล่าว ยายหลอยจึงกลับบ้าน และพ่อของนางได้บอกว่า “มีบ่อน้ำที่ในหลวงทรงโปรดให้ขุดในพื้นที่...มีน้ำใช้บริบูรณ์...ควรกลับมาทำมาหากินที่บ้านเกิด...”

ยายหลอยจึงตัดสินใจกลับบ้าน โดยมีสำนักในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และความทุกข์ของตนเองเป็นแรงบันดาลใจ เมื่อยายหลอยกลับบ้านได้เริ่มต้นปลูกพริก 10 ต้น ซึ่งเจริญงอกงามแล้วมีผลดีผลดีและมีชาวบ้านมาขอพริก ตนก็ดีใจและภูมิใจมากที่ได้มีโอกาสทำดี ด้วยการแบ่งปันให้คนอื่น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ยายหลอยได้ตระหนักในความสำคัญของตัวเอง

จากนั้นยายหลอยได้ทำเกษตรผสมผสาน มีพืชผักผลไม้และไม้ผลยืนต้นหลายอย่าง มีการเลี้ยงปลาในบ่อ เลี้ยงไก่ และทำนา โดยเป็นลักษณะเกษตรอินทรีย์ปราศจากสารพิษ และสารเคมี โดยได้ทำด้วยตนเองเต็มพื้นที่ที่มี การเกษตรได้ผลดี นอกจากกินใช้แล้ว ได้มีการนำพืชผักไปขายด้วย โดยขายลูกด้วยมัดพืชผักเป็นกำใหญ่แต่ขายเพียงกำละ 5 บาท โดยทำในลักษณะแบ่งกันกินมากกว่า อีกทั้งสำหรับเพื่อนบ้านใครมาขออะไรก็ให้ แม้เพื่อนบ้านจะพยายามให้เงินก็ไม่เอา โดยมักจะตอบไปว่า “ไม่เอาหรอก...คนกันเองทั้งนั้น มีอะไรแบ่งปันกันได้ก็แบ่งปันกันไป” ในการค้าขายซึ่งขายของถูกทำให้พ่อค้าที่ขายของอยู่ใกล้ ๆ ไม่อยากให้ขายด้วย เพราะขายแบบตัดราคากันเอง

ยายหลอย อยู่บ้านของตัวเอง ซึ่งปลูกบ้านแบบง่าย ๆ พออยู่อาศัย โดยมีความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายคิดว่าความสุขที่แท้จริงคือการเสียสละให้ผู้อื่นเป็นการแบ่งปัน ซึ่งทำให้มีความสุขทั้งสองฝ่าย คือผู้ให้และผู้รับ และยายหลอยมีหลักธรรมเป็นสิ่งที่ยึดถือและปฏิบัติโดยได้เคยกล่าวว่า “ความสุขที่แท้จริงคือ การพึ่งตนเอง ขยันประหยัด อุดม อุดม” ในเรื่องที่อยู่อาศัยท่านเห็นว่า “ใครมีบ้านใหญ่โต ไม่สนใจ ไม่ได้ใฝ่อยากมีสมบัตินอกกาย แต่บุญบาป ความดีความชั่ว สำคัญกว่า...”

การดำเนินชีวิต ยายหลอยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานให้พสกนิกรทั่วไป ในชีวิตประจำวันยายหลอยตื่นแต่เช้า หุงข้าวทำกับข้าว แล้วไปทำบุญตักบาตรที่วัดทุกวัน เหลือจากทำบุญก็เอากลับมากินที่บ้าน โดยก่อนกลับบ้าน จะปิดกวาดทำความสะอาด

สะอาดบริเวณวัด โดยทำอยู่คนเดียว ทุกวันแม้เพื่อบ้านกลับบ้านแล้วก็ตาม อีกทั้งยังได้ล้างถ้วยชามที่ใช้ทำบุญแล้วจัดเก็บอย่างเรียบร้อยทุกวันก่อนกลับบ้าน ยายหลอยได้บอกผู้สื่อข่าวว่า “ทำแล้วจิตใจเป็นสุข”

เมื่อมีงานในชุมชน เช่น งานศพ ยายหลอยได้เก็บพืชผักในสวนกองโต ไปช่วยงานทุกงาน ช่วยในงานวัดเพื่อเลี้ยงพระเลี้ยงแขก ชาวบ้านได้ให้สัมภาษณ์กับผู้สื่อข่าวรายการ “คนค้นคน” ว่า “ยายหลอยเป็นยอดคนใช้ชีวิตแบบพอเพียงจริง ๆ มีความสุข ชอบช่วยเหลือคนอื่น คนรวยจะมีความสุขเท่ายายหลอยหรือเปล่านั้นไม่รู้แกอยู่ท้ายของคนมีดั่งส์ แต่คนมีเงินคงไม่มีความสุขเท่ายายหลอย จนแต่มีความสุขดีกว่าทุกข์แต่รวย”

ในการทำนา ยายหลอยได้ลงมือทำนาด้วยตนเองทุกขั้นตอนตั้งแต่ไถนา การเพาะกล้า ดำนา เก็บวัชพืช ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เก็บเกี่ยวและฟาดข้าว ขนข้าวใส่ยุ้งฉาง เป็นต้น แต่ในบางขั้นตอนเช่นการปักดำและการเก็บเกี่ยวจะมีชาวบ้านแวะเวียนมา “ลงแขก” ช่วยทำนาไม่ต่ำกว่า 10 คน โดยมีเพื่อนบ้านที่มาช่วยงานให้สัมภาษณ์ว่า

“อยากมาช่วยแก เอาคนมาเกี่ยว ฟันน่องญาติ มาช่วยกัน แกเป็นคนใจดี ขายผักก็ขายถูก แกให้เยอะ ขออะไรแกก็ให้ เห็นใจแก ให้แกภูมิใจ ส่งเสริมให้แกมีกำลังใจ...”

ยายหลอยได้ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวรายการ “คนค้นคน” ตอนหนึ่งว่า “อยากฝากให้พวกลูกจ้างมาทำนากัน เราเฮ็ด (ทำ) แล้วเป็นของเราเอง อยากแบ่งให้ใครก็ได้ เป็นความสุขแบบบ้านนอกเรา สุขจริง ๆ ยายค้นพบแล้ว...เรื่องเจริญจะหาคนซื้อสัตย์ไม่มีหรอก ยายไม่เชื่อเรื่องเจริญโดยทั่วไป แต่เจริญที่สุดคือ จิตใจ” รายการคนค้นคน ได้สรุปเรื่องราวของยายหลอยว่า “สุขทุกข์อยู่ที่ใจของตนเอง เข้าถึงใจเราให้ได้ ปรับชีวิตให้อยู่กับมันได้ คนเราออกแบบชีวิตเราให้ได้...”

ยายหลอยค้นพบความสุขได้อย่างแท้จริง ด้วยการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง สมถะพึ่งตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองแบ่งปัน เป็นที่รักนับถือของคนทั่วไป ชีวิตเป็นแบบอย่างได้ดีสมกับคำกล่าวที่ว่า “ยายหลอย...คนจนผู้ยิ่งใหญ่ (ภาคภูมิ ประทุมเจริญ . สัมภาษณ์)

นายแสนหมั่น อินทรไชยา

นายแสนหมั่น อินทรไชยา เกษตรและผู้นำชุมชนวัย 52 ปี จากชุมชนบ้านถ่อนนาลับ อ.บ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้รับแรงบันดาลใจจากการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงตระเวนไปเยี่ยมพสกนิกรของพระองค์ทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย โดยไม่ทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย นายแสนหมั่น จึงขอเป็นส่วนเล็ก ๆ เรียนรู้และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิตเพื่อความพอเพียง ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอย่างหาที่สุดมิได้

ด้วยความอดสาหัส พากเพียรเรียนรู้และทดลองนำมาปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ทำให้นายแสนหมั่น ได้รับรางวัลชนะเลิศด้านประชาชนทั่วไปจากคณะกรรมการตัดสินการจัดประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ได้รับถ้วยพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะที่เป็นบุคคลตัวอย่างผู้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จนสามารถนำพาตนเองและครอบครัว ตลอดจนชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับพระราชดำริและพระราชปณิธานในเรื่องของความพอเพียง

ประวัติโดยสังเขปของนายแสนหมั่น นั้นได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบ้านดุง และบวชเรียนมาตั้งแต่อายุ 16 ปี ทำให้ได้รับการสั่งสอนให้ใช้หลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แต่ต่อมาต้องลาสิกขา และรับช่วงมาเป็นผู้รับผิดชอบดูแลน้อง ๆ เมื่อมารดาป่วยหนัก นายแสนหมั่น จึงต้องวิริยอุตสาหะเลี้ยงดูน้องๆ โดยประกอบอาชีพทำนา และเนื่องจากเป็นผู้ที่มีความชำนาญในด้านช่างไม้ จึงช่วยก่อสร้างบ้านให้แก่ผู้ที่ไม่มียู่อาศัยในชุมชน โดยเป็นครูฝึกอาชีพช่างไม้ให้แก่สมาชิกในชุมชนด้วย

ต่อมา ได้เกิดวิกฤตกับชีวิตเมื่อนาล่มอันเป็นผลพวงจากอุทกภัย ทำให้นายแสนหมั่นต้องหันเหชีวิต ทำไร่นาเดินทางเข้ากรุงเทพฯ มาทำงานรับจ้างเป็นเวลากว่า 2 ปี ซึ่งเมื่อใช้หนี้หมด นายแสนหมั่น ได้ตัดสินใจเดินทางกลับบ้านเกิดอีกครั้ง และเริ่มต้นชีวิตใหม่ โดยการทำเกษตรผสมผสาน ทำให้อยู่รอดสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวมาได้จนถึงทุกวันนี้

นิสัยส่วนตัวของนายแสนหมั่นนั้น เป็นผู้ที่ไม่รู้และหมั่นขวนขวายอบรมดูงานอย่างสม่ำเสมอ รู้จัก นำความรู้มาประยุกต์ใช้จนเป็นแบบอย่างของคนในชุมชนตามวิถีแห่งความพอเพียงบนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นต้องเริ่มต้นจากตนเองก่อน และพัฒนาตนเองอย่างมีคุณภาพขึ้นเรื่อย ๆ จนชีวิตมีอยู่มีกินมีใช้ มีออม สมาชิกในครอบครัวมีความสุข เมื่อครอบครัวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีความสุขแล้ว ก็จะขยายผลสู่คนอื่น ๆ ในชุมชน โดยใช้ความรู้ความสามารถที่มี และจิตใจที่เป็นคุณธรรม มุ่งแบ่งปันทำงานอย่างต่อเนื่องและทำประโยชน์ให้ชุมชน จนชุมชนมีความเข้มแข็ง

แนวทางแห่งความพอเพียงตามทัศนคติของนายแสนหมั่น คือ การชี้แนะให้ชุมชนยึดหลักเดินทางสายกลาง ตามพุทธศาสนาเรื่องพิณ 3 สาย คือ ไม่ตึงและไม่หย่อนเกินไป แต่เป็นการปฏิบัติให้กินและอยู่อย่างพอเพียง ซึ่งเป็นผลให้ประสบความสำเร็จได้ในชีวิต อย่างมีภูมิคุ้มกันที่ถาวรตลอดไป

ในระดับบุคคล นายแสนหมั่น ได้ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แก่สมาชิกคนอื่น ๆ ให้พึ่งตนเองได้โดยช่วยให้คนในชุมชนมีงานทำ ทำให้คนมีวินัยในการเงิน รู้จักออมและจัดการอย่างเป็นระบบ โดยมีธนาคารชุมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานและเรียนรู้ให้เกิดการหมุนเวียนเงินในชุมชน สอนคนให้รู้จักแบ่งปัน มีไมตรีและความเชื่อใจกัน

ในระดับชุมชน แนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านถ่อนนาลับสู่ความพอเพียงนั้น เกิดขึ้นโดยอาศัยวัฒนธรรมประเพณีเป็นเครื่องมือพื้นฐาน อาศัยประเพณีที่มีอยู่ในสังคมมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดกฎระเบียบและในขณะเดียวกันก็แปลงกฎระเบียบให้เป็นประเพณีเพื่อที่ว่าสมาชิกในชุมชนจะสามารถปฏิบัติได้ทุกวัน เช่น ในเรื่องทุนพัฒนาชุมชนนั้น แต่เดิมใช้เงินจากวัดซึ่งได้มาจากเงินผ้าป่าและเงินบริจาคเป็นหลัก เนื่องจากสมัยนั้น สภาพตำบลไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะช่วยเหลือสมาชิกได้ มีแต่วัดเท่านั้นที่มีทุนมากพอจากเงินบริจาคและเงินทำบุญทอดผ้าป่า จากประเพณีความเชื่อของสมาชิกที่ว่าบริจาคเข้าวัดจะได้บุญและกุศลสูง

นายแสนหมั่นอาศัยประเพณีความเชื่อเป็นฐาน ชักชวนสมาชิกร่วมตั้งประชาคมในชุมชนตกลงกับวัดและตั้งกฎระเบียบร่วมกันว่า เงินที่เข้ามาวัดนั้นจะแบ่งให้กับกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การพัฒนาโรงเรียนในชุมชน สถานีอนามัยที่เพิ่มตั้งและยังไม่มีทุนมากนัก และถ้าทุนยังเหลือก็จะแบ่งให้กองทุนสงเคราะห์ช่วยเหลือคนยากจนด้วย

ผลจากการแปลงประเพณีเป็นกฎระเบียบนี้ ทำให้ชุมชนมีทุนพื้นฐานเพียงพอที่จะจัดตั้งเป็นกลุ่มกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยมีกลุ่มออมทรัพย์เกิดขึ้นก่อน พอมีทุนจึงได้นำทุนจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อผลการผลิตมาขยายผลเกิดกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นอีกมากมาย เช่น กลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มคนจักสาน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มธนาคารชุมชน กลุ่มร้านค้าชุมชน กลุ่มข้าวนาปรัง กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มน้ำดื่ม กลุ่มโรงสีชุมชน กลุ่มก่อสร้าง กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กลุ่มเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรและธรรมชาติ กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มสมุนไพร กลุ่มผลิตมุกประดับ ฯลฯ โดยในแต่ละกลุ่มจะมีคณะกรรมการประจำกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบบริหารจัดการดำเนินการในแต่ละกลุ่มซึ่งมักมีแนวทางการบริหารที่คล้ายคลึงกัน

นอกจากนี้ในชุมชนยังจัดทำแผนชุมชน ที่มีสภาชุมชนซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนฯ ไปสู่การปฏิบัติ โดยให้ ประชาคมหมู่บ้านคัดเลือกผู้แทนแต่ละกลุ่มมาเป็นคณะกรรมการสภาชุมชน รวมทั้งสิ้น 15 คน ประชุมกันทุกวันที่ 6 ของเดือน กลุ่มใดมีปัญหาหรือข้อเสนอแนะอย่างไรก็นำเสนอในที่ประชุมให้ทุกกลุ่มช่วยกัน แก้ไขปัญหาโดยไม่คำนึงว่าไม่ใช่กลุ่มของตนเองในการจัดสรรผลกำไรแต่ใช้วิธีการบริหารเงินทุนระหว่างกลุ่ม ที่นายแสนหมั่นใช้คำว่า “ต่อท่อเข้าหากัน” โดยในขณะเดียวกันก็มีวาวปิดด้วย เพื่อไม่ให้เงินทุนล้น ทำให้แต่ละกลุ่มมีการกระจายและโอนเงินทุนระหว่างกันดังนั้น เมื่อมีกลุ่มเกิดขึ้น ก็จะไม่มีการเกิดกลุ่มหนึ่งที่พินาศโดยลำพัง เพราะใช้หลักการพึ่งพาซึ่งกันและกัน เป็นกลุ่มใหญ่ นี้คือความสำเร็จในการบริหารของ ชุมชนถ่อนนาลับ

นอกจากกลุ่มต่าง ๆ จะปันผลให้สมาชิกทุกคนแล้ว ยังได้จัดสรรเพื่อเป็นการพัฒนาหมู่บ้าน จัดสรรสวัสดิการต่าง ๆ แต่คนในชุมชน พัฒนาสมาชิกและกรรมการกลุ่มได้มีโอกาสเพิ่มพูนทักษะโดยการให้มีการอบรมและศึกษาดูงานหน่วยงานต่าง ๆ เป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง โดยการบริหารกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนนั้น นายแสนหมั่นได้ยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ การมี

ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรับผิดชอบร่วมกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน และมีความไว้วางใจกัน

สำหรับความร่วมมือกับภาคีภายนอก เช่น อบต. นั้น สภาชุมชนได้ทำงานเคียงข้างกับ อบต. ในลักษณะที่เกื้อหนุนกัน ดังที่นายแสนหมั่นกล่าวว่า “เราทำงานร่วมกันเหมือน อบต. เป็นสามีและมีสภาชุมชนเป็นภรรยา”

จากการทำงานที่ทุ่มเทจนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง จึงได้ขยายความช่วยเหลือนั้นไปยังชุมชนอย่างเต็มตัวพยายามทำทุกอย่างเพื่อชุมชน รางวัลแห่งชัยชนะที่ได้รับพระราชทานจากสำนักงาน กปร. จึงเปรียบเสมือนเป็นรางวัลแห่งความสำเร็จและเป็นกำลังใจของการทำดีเพื่อสังคม ดังที่นายแสนหมั่นได้กล่าวทิ้งท้ายไว้ว่า “รางวัลพระราชทานที่ได้รับจาก กปร. เป็นการตอบแทนที่คุ้มค่าและทำให้หายเหนื่อย ด้วยการทำงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ได้พยายามขยายผลจากตนเองไปสู่ชาวบ้าน ตำบลจนสามารถทำให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้าใจในสิ่งที่ได้ทำ ทำให้ชาวบ้านเข้าใจถึงความพอเพียงและการร่วมกลุ่มเชิงบูรณาการได้”

พ่อจันทร์ที ประทุมภา

พ่อจันทร์ที ประทุมภา เกิดเมื่อปี 2481 ปัจจุบันอายุ 70 ปี อาศัยอยู่อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา เรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วจึงบวชเป็นสามเณรอยู่ 3 ปี จนสอบได้นักธรรมโท เมื่อสึกออกมาไปเรียนเป็นช่างซ่อมเครื่องยนต์อยู่ 6 ปี แต่งงานกับแม่สำภา ลูกสาวคนโตของพ่อกำนันจำปา มีบุตรด้วยกัน 4 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีเนื้อที่ 62 ไร่ เริ่มทำเกษตรทฤษฎีใหม่เพราะต้องการจะแก้วิกฤติเศรษฐกิจของครอบครัว พ่อจันทร์ที ได้พิสูจน์ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ช่วยให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้อย่างแน่นอน ไม่เป็นหนี้เป็นสิน แต่กว่าจะมาถึง วันที่ครอบครัวมีอยู่มีกิน มีฐานะมั่นคง และมีความสุข พ่อจันทร์ทีได้เล่าประสบการณ์ชีวิตที่เป็นบทเรียนอันมีค่าไว้อย่างน่าสนใจ

ความไม่พอและไม่ระมัดระวังก่อให้เกิดวิกฤติ พ่อจันทร์ทีเป็นบุคคลที่มีความขยันหมั่นเพียร มีครอบครัวที่ดี ฐานะจัดอยู่ในชั้นปานกลาง มีเงินปลอ่ยกู้ และเป็นทีนับหน้าถือตาของคนในหมู่บ้าน ทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองและทำอะไรไม่เคยปรึกษาคนในครอบครัวจนกระทั่งปี 2525 มีนายหน้าซึ่งเป็นคนรู้จักกันมาชักชวน ไปทำงานที่ต่างประเทศ โดยบอกว่าจะมีเงินเดือนสูงถึง 30,000-40,000 บาท และสัญญาว่าจะให้พ่อจันทร์ทีเดินทางไปโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ และจะแบ่งเงินให้อีกร้อยละ 5 ถ้าสามารถหาผู้ที่ต้องการจะไปทำงานเพิ่มได้ ซึ่งพ่อจันทร์ทีรวบรวมผู้สนใจได้ถึง 8 คน และได้รับมอบหมายให้เก็บเงินจากผู้ที่จะไปทำงานต่างประเทศ เพื่อนำเงินไปเป็นค่าประกันวิชาคนละ 24,000-40,000 บาท ได้เงินรวม 2 แสนกว่าบาทซึ่งถือว่ามากในสมัยนั้น มอบให้นายหน้าไปปรากฏว่านายหน้าผู้นั้นได้ขึ้นเครื่องบินหนีไปคนเดียวพร้อมกับเงินทั้งหมด พ่อจันทร์ทีคิดอะไรไม่ออก คิดอยู่

เพียงอย่างเดียว คือ ต้องฆ่าตัวตาย แต่ภรรยาผู้ชีวิตได้ตั้งรับไว้ พวกเขา 8 คนที่ถูกหลอกบางคนจะเอาชีวิต บางคนจะเอาตำรวจมาจับ พ่อจันทร์ที่ได้เจรจาต่อรองเอาข้าวของทรัพย์สินที่มีอยู่ในบ้านทั้งหมด และหมามาได้ถอนหนี้ยังไม่พอก็ต้องไปเอาโรงสีของพ่อมาขาย จ่ายดอกเบี้ยละ 3 บาทต่อเดือน จากที่เคยเป็นคนมีเงินปล่อยกู้กินดอกเบี้ย กลับต้องล้มละลาย ลูกชายต้องออกจากโรงเรียน ชีวิตพลิกผันเพียงชั่วข้ามคืน

ความซื่อสัตย์ ขยัน อดทนช่วยแก้สถานการณ์ แต่ด้วยความซื่อสัตย์ของพ่อจันทร์ที่เงิน 2 แสนกว่าบาท ไม่เคยคิดโกง ต่อมาเพื่อนที่มีฐานะดีทำธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่ประเทศมาเลเซียได้มาชวนไปทำงานด้วย พ่อจันทร์ที่ได้ตกลงไปกับเพื่อน ระหว่างที่อยู่มาเลเซียได้มีฐานะขยันขันแข็ง อดทนทำงานอย่างหนัก คนงาน 500 คน ที่ประเทศมาเลเซีย พ่อจันทร์ที่ทำงานและทำโอทีมากที่สุด จนเพื่อนที่มาด้วยกันถามว่า “ลุงมาทำงาน ลุงจะเอาเงินกลับบ้านหรือจะเอากระดูกกลับบ้าน” และยังมีรู้จักออกอ้อม ซึ่งที่โรงงานมีข้าวให้กิน ก็ไม่เคยไปซื้อข้าวนอกโรงงาน ภายในเวลา 1 ปี ได้เงินมา 150,000 บาท เหลือเงินกลับมาใช้หนี้และไถ่ที่นาคืนได้พอดี มีกำลังใจกลับบ้านมาแม้จะได้ที่นาคืน แต่ก็ยังไม่มีทุนหมุนเวียน ปีแรกจึงทำกินไปวัน ๆ เท่านั้น

เดิมพ่อจันทร์ที่ทำเกษตรเชิงเดี่ยว ซึ่งต้องพึ่งพาทายนอก แต่ทำไปทำมาก็มาถึงทางตัน จึงได้หันมาสนใจทำเกษตรผสมผสานหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ และได้เรียนรู้แนวทางการพึ่งตนเอง โดยการชักชวนคนรู้จักชอบแนวทางเดียวกันได้ 12 คน เริ่มศึกษาวิธีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ว่าควรเริ่มต้นอย่างไร ต่อมาได้ไปดูงานแปลงเกษตรของพ่อผาย สร้อยสระกลาง ปราชญ์ชาวบ้านแห่งจังหวัดบุรีรัมย์ เกิดความพอใจ กลับมาปรึกษาสมาชิกในครอบครัวเห็นชอบร่วมกันว่านี่คือทางเลือก และเป็นหนทางรอด สิ่งสำคัญคือต้องมีความขยันหมั่นเพียร เพราะงานนี้ไม่ใช่งานเบา เป็นงานหนัก ยิ่งกว่านั้นปัจจัยที่จำเป็นในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ก็คือ แหล่งน้ำ และเงินทุนก็ไม่มี แต่มีมรดกที่พ่อแม่ให้มา นั่นคือ มีอ 2 ไร่ 2 ข้างเป็นทุน (ข้างละ 5 แสนบาท) และมีที่ดินพ่อแม่แบ่งปันให้อีกทั้งได้พูดคุยกับคนในครอบครัวตกลงกันว่า จะต้องขุดสระด้วยมือให้ได้จึงรวมแรงร่วมใจขุดสระในช่วงเดือนหงาย ตอนตี 4 เพราะแดดไม่ร้อน พอได้สระแล้วจึงลงมือทำการเกษตรแบบผสมผสานแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยวตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมา โดยทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป เริ่มจากเนื้อที่ 2 งาน ปลูกผักทุกอย่างที่กิน ปีต่อมาขยายเพิ่มเป็น 2 ไร่ และขยายมากขึ้นเป็น 5 ไร่ 12 ไร่ และ 22 ไร่ ในปีที่ 3 ปีที่ 4 และปีที่ 5 ตามลำดับ ทำให้รายจ่ายลดลงอย่างเห็นได้ชัด และยังมีเงินออมเพิ่มขึ้น และสามารถปลดหนี้ทั้งหมดได้ภายใน 5 ปี

การศึกษาค้นคว้าและจดบันทึกข้อมูลช่วยในการวางแผนและตัดสินใจ พ่อจันทร์ที่ไม่เพียงแต่มีความขยันและลงมือปฏิบัติเท่านั้น ยังเป็นผู้ที่รู้จักคิด สืบหาวิเคราะห์ วิจัย และใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายอย่างละเอียด เช่นเดียวกับที่ ธกส. เรียกว่า บัญชีครัวเรือน มีการจัดข้อมูลทุกอย่างว่ามีค่าใช้จ่ายไปทางใดบ้าง เพื่ออุดหนุน นอกจากนี้พ่อจันทร์ก็ยังให้

ความสำคัญกับการวางแผนการปลูกว่าจะปลูกพืชชนิดใด เมื่อไร พื้นที่เท่าไร เพื่อให้มีผลผลิตหมุนเวียนไว้กินและขายได้ตลอดทั้งปี

การออมและการแบ่งปันเป็นสิ่งสำคัญ พ่อจันทร์ที่ได้ให้ข้อคิดว่าการจะทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้ประสบความสำเร็จ ต้องรู้จักการออมในทุก ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะออมดินออมน้ำ ออมต้นไม้ ออมปัญญา และออมคนดี ต้องรู้จักใช้ทรัพยากรทุก ๆ ด้านอย่างรู้คุณค่าและคุ้มค่ามากที่สุด ไม่เพียงเท่านั้น พ่อจันทร์ที่ยังได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงขึ้น เพื่อแบ่งปันความรู้การทำเกษตรผสมผสานหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ที่พ่อจันทร์ที่ได้ลองผิดลองถูกและสั่งสมองค์ความรู้มาตลอดระยะเวลากว่า 17 ปี ให้ขยายผลสู่ชุมชนซึ่งปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงการเกษตรฯ และ ธกส. โดยการสนับสนุนงบประมาณ และส่งคนมาฝึกอบรมที่ศูนย์ฯ เป็นต้น ทุกวันนี้ศูนย์ฯ ของพ่อจันทร์ที่มีสมาชิกจากเดิม 12 คน เพิ่มขึ้นเป็น 385 คน และมีคนแวะเวียนเข้ามาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องไม่เว้นแต่ละวัน

ชีวิตที่มีความสุขบนความพอเพียง ปัจจุบันพ่อจันทร์ที่ไม่มีหนี้สิน ครอบครัวมีความเป็นอยู่สุขสบาย ซึ่งเกียรติที่ได้รับจากการต่อสู้กับวิกฤตชีวิตของตนเอง จนสามารถหาทางออกและยังเอื้อเพื่อต่อผู้อื่นทำให้พ่อจันทร์ที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย อาทิเช่น รางวัลภูมิปัญญาไทยปี 2549 รางวัลครอบครัวพัฒนาดีเด่น รางวัลไร่นาสวนผสมดีเด่น ใบประกาศเกียรติคุณผู้นำดีเด่นในการพัฒนา และได้รับรางวัลชนะเลิศประเภทบุคคลด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ที่จัดขึ้นโดยสำนักงาน กปร. ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นบทพิสูจน์บ่งชี้หนึ่งของการกระทำและผลที่ได้รับจากการน้อมนำแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตตนเอง ครอบครัวและผู้คนรอบข้างได้เป็นอย่างดี จนได้รับการยกย่องเป็น “ปราชญ์ชาวบ้านอีสาน”

หลักในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้ประสบความสำเร็จ ประสบการณ์ชีวิตของพ่อจันทร์ที่หลังจากได้เปลี่ยนจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ซึ่งต้องพึ่งพาทายนอก มาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ทำให้สามารถปลดหนี้ได้ใน 5 ปี และมีชีวิตที่พึ่งตนเองได้มีหลักการสำคัญประกอบด้วย

1. ศึกษาวิธีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างถ่องแท้และเฝ้าหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้โครงการชักชวนคนที่ชอบแนวเดียวกัน 12 คน มาร่วมกันทำ มีการศึกษาหาความรู้จากผู้รู้เช่น ถามจากครูโรงเรียนสาธิตวิทยาคม ที่สอนวิชาเกษตร และเรียนวิธีการเลี้ยงปลาจากผู้เชี่ยวชาญด้านประมง ฯลฯ อีกทั้งพ่อจันทร์ที่จะพกปากกาติดตัวตลอด เวลาคิดอะไรออกจะจดทันที

2. ความขยันหมั่นเพียร ปัจจัยสำคัญของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ แหล่งน้ำ ซึ่งได้ขุดสระด้วยมือของตนเองให้ได้โดยมีมรดกที่พ่อแม่ให้มา คือ มือ 2 ข้างเป็นทุน

3. การรวมกลุ่มและปรึกษาหารือร่วมกัน จากเดิมที่ไม่เคยปรึกษาใคร ตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง หลังจากเกิดวิกฤตมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นกัน ถ้าคนในครอบครัวเห็นพ้องจึงจะลงมือ

ทำ และมีการร่วมกลุ่มคนที่มีความสนใจเหมือนกัน พุดคุยแลกเปลี่ยนปัญหาและประสบการณ์ และมีการลงขัน รวมเงิน 500 บาท หรือตามที่มิเป็นการออมทรัพย์ รวมทุนช่วยเหลือกัน

4. การสำรวจและเก็บข้อมูลโดยละเอียดทุกวัน ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเช่นเดียวกับที่ ธ.ก.ส. เรียกบัญชีครัวเรือน จดข้อมูลทุกอย่างว่า เงินจ่ายไปทางใดบ้าง รวมทั้งเก็บข้อมูลการใช้แรงงานและปัจจัยการผลิต (ปุ๋ยคอก) และรายรับได้น้ำหนักผักก็กรัม ก็ขีด จะชั่งและจดบันทึกทุกอย่าง เหลือเงินเท่าไร จึงรู้ว่าที่ดินทั้งแปลงได้กำไรประมาณ 50,000 กว่าบาท

5. การทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป เริ่มแรกทำจากเล็ก ๆ ก่อน จากปีแรกทำเพียง 2 งาน ปลูกผักทุกอย่างที่กิน ปีต่อมาขยายเพิ่มเป็น 2 ไร่ และขยายมากขึ้นเป็น 5 ไร่ 12 ไร่ และ 22 ไร่ ในปีที่ 3 ปีที่ 4 และปีที่ 5 ตามลำดับ

6. การวางแผนที่ดี มีการวางแผนการผลิตและการขายว่าทำอย่างไร ให้มีอยู่มีกินตลอดปีต้องมีแผนการปลูกพืช และศึกษาถึงลักษณะและระยะเวลาการเติบโตของพืชแต่ละชนิดอย่างละเอียด

7. ใช้หลักการออม ทั้งการออมดิน ออมน้ำ ออมต้นไม้ ออมปัญญา และออมคนดี ตัวอย่างเช่น

7.1 ออมดิน ทำอย่างไรให้ที่ดินขนาดเล็กเกิดประโยชน์สูงสุด การทำเกษตรผสมผสาน คือ การออมดิน ปลูกพืชหลากหลายทั้งพืชผัก ผลไม้ ไม้ยืนต้น อีกทั้งได้มีการวิจัยเกี่ยวกับ การทำเกษตรประณีต 1 ไร่ แก้วจันคนอีสานให้มีอยู่มีกินตลอด ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ น้ำไม่มีและดินไม่ดี สามารถแก้ไขได้โดยวิธีพืช ไบโม่ที่ร่วงหล่น ขนมาถมที่ดิน แล้วเอาปุ๋ยคอกมาวางด้านบน

7.2 ออมน้ำ นอกจากเอามารดพืชผักผลไม้แล้ว ยังใช้เลี้ยงปลาขยายพันธุ์ปลาแทนการซื้อปลากิน ต้องรู้ว่าปลาแต่ละชนิดกินอาหารอะไร รู้จักการทำหัวอาหารเลี้ยงปลา ปลูกข้าวโพด ถั่วเหลือง มันสำปะหลัง ด้วยตนเอง

7.3 ออมต้นไม้ เป็นสิ่งสำคัญและถือเป็นบ้านอายุชีวิตให้แก่ตนเองและลูกหลาน ไม้ยางนามีค่าตั้งทองคำ ถ้าเราเพาะเองปลูกเอง ราคาไม่ถึง 1 บาท ถ้าเราปลูก 10 – 20 ปี ราคาประมาณ 10,000 บาท นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเทคนิคการปลูกผักหวานป่า และถ่ายทอดให้แก่ผู้ที่สนใจ

8. การแบ่งปัน มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน

นายประยงค์ ธรรมรงค์

นายประยงค์ ธรรมรงค์ : ปราชญ์ชาวบ้านชุมชนไม้เรียง อ.ฉวาง จ.นครศรีธรรมราช ผู้ได้รับรางวัลแมกไซไซ สาขาผู้นำชุมชน ประจำปี 2547 เกิดเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2480 ในการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงกับตนเอง/ชุมชน/ศูนย์การเรียนรู้ ท่านเล่าว่า ได้เห็นปัญหาด้านต่าง ๆ ของชาวสวนยางพารา จึงได้ร่วมกับผู้นำชุมชนออกแบบสอบถามถึงสาเหตุเพื่อการแก้ปัญหา นี้สิน และจัดตั้งกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางพาราและจำหน่าย รวมทั้งยังพัฒนากระบวนการแปรรูป ยางพาราเองด้วยการระดม

ทุนจัดตั้งโรงรมยางกันเอง และได้มีการรวมกับผู้นำเกษตรกรชาวสวนยางพาราในการจัดทำแผนพัฒนา
ยางพาราไทยฉบับประชาชน ซึ่งเป็นสาเหตุแห่งการพึ่งพาตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

จากนั้น ได้มีการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ เมื่อปี 2535 เป็นองค์กรแม่ทัพทำหน้าที่บริหารและมิ
องค์กรย่อยที่เป็นองค์กรการจัดการอยู่ภายใต้ศูนย์หลายองค์กร เป็นความร่วมมือ 3 ฝ่าย คือศูนย์ศึกษา
และพัฒนาชุมชน ไม่เรียง เป็นฐานหลักร่วมกับศูนย์เรียนรู้ กศน. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โดย
จัดการเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพหลัก สร้างอาชีพรอง และอาชีพเสริมรวมถึงการจัดการจัดทำแผน
แม่บทชุมชน แผนพัฒนายางพารา การพัฒนารูปแบบวิสาหกิจชุมชน ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหา
ป้องกันปัญหาและพัฒนาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน โดยมีการถ่ายทอดความรู้ และ
ประสบการณ์ให้แก่ผู้นำชุมชนทั่วไปตลอดมา และหลักสูตรที่ใช้อบรมคือ 1) หลักสูตรการจัดทำแผน
แม่บทชุมชน 2) หลักสูตรการพัฒนาอาชีพหลักสร้างอาชีพรอง อาชีพเสริม 3) หลักสูตรการจัดศูนย์
เรียนรู้ชุมชน 4) หลักสูตรการพัฒนาองค์กร และ 5) หลักสูตรการวางระบบวิสาหกิจชุมชน

สำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมไทยอย่างเข้มแข็งนั้น ท่านมีแนวคิดจาก
บทเรียน จากประสบการณ์ ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดต้องทำความเข้าใจให้เกิดการปฏิบัติการปรับ
แนวคิดต้องใช้เวลาหลายปี พอปรับแนวคิดแล้วพฤติกรรมจึงเปลี่ยน หลายคนคิดว่ารวยอย่างเดียวไม่
น่าจะเพียงพอ น่าจะมีความสุขด้วย ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีแนวทางทำให้คนมีความสุขมากขึ้น
หลายคนไปคิดเรื่องเศรษฐกิจ เงินสะพัดมากพอสมควรแต่ความสุขอาจจะลดลงบ้างก็ได้ งดการพึ่งพา
ภายนอกจะทำอะไรได้มาก อย่างช้าแต่รอคอย สส. หรือรัฐบาลมาช่วย โอกาสต่าง ๆ มีค่อนข้างมาก เช่น
ราคาสินค้าเกษตรที่สูงขึ้นมาก พวกเรารู้สาเหตุของปัญหา เป็นผู้ผู้เข้าใจเรามีข้อมูลดีมากมาย สามารถ
พึ่งตนเองได้

นายประยงค์กล่าวว่า ได้รู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อปี 2525 และปฏิบัติอย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง
มา 10 ปี ซึ่งได้ทำแล้วและสามารถปลดเกษียณตนเองเหมือนข้าราชการ ตอนอายุ 55 ปี เมื่อปี 2535 จาก
ประสบการณ์ มั่นใจว่าเป็นแนวทางที่สำคัญ การนำไปปฏิบัติ เศรษฐกิจพอเพียงเหมาะสำหรับคน
อ่อนแอ คนเข้มแข็งไปสู่อุตุนิยมได้ ตอนใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการทำเพื่อทดสอบ
ความสามารถ ความร่วมมือ ทำเรื่องยางพาราเริ่มด้วยสหกรณ์ ถ้าคิดแข่งขันสู้พ่อค้ามีอาชีพไม่ได้ ถ้าใช้
หัวใจวิสาหกิจชุมชน จัดการภายในให้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตามความเป็นจริงสหกรณ์สร้าง
ระบบระเบียบที่ดี เน้นการร่วมมือ สร้างมูลค่าเพิ่ม การอยู่รอด ไม่เน้นกำไรสูงสุดถ้าเน้นความร่ำรวย
ธุรกิจอยู่ไม่ได้

ถัดมา ลองทำแบบธุรกิจการแปรรูปข้าว ขนมันจิ้น ในรูปบริษัทจำกัด แต่ทำงานแบบสหกรณ์ทำ
ได้อยู่ได้เพราะไม่ทำแบบธุรกิจ ประเมินความสามารถ ความเข้มแข็งตลอดเวลา มีฐานเพียงพอ เริ่มจาก
พออยู่พอกินก่อน ถ้ายังมีความสามารถจะพัฒนาไปถึงกินคืออยู่ดีจนกระทั่งมั่งมีศรีสุข

เศรษฐกิจพอเพียง ไม่คิดว่าเอาตัวรอดแล้วอยู่ได้ เราคิดว่าเราจะช่วยเขาได้อย่างไร สังคมเมืองตัวใครตัวมัน แต่สังคมชนบทไม่ได้ แนวทางการใช้ประโยชน์ต่างกัน สำหรับคนอ่อนแอคนลงทุนเป็นพื้นล้าน งบประมาณสินต่ำกว่าหนี้สิน จะมีฐานอ่อนแอ ต้องเปลี่ยนพฤติกรรมที่อยากเรียกร้องให้ใครช่วยลดการเรียกร้องลง เริ่มต้นสร้างฐานให้มั่นคงก่อน สิ่งสำคัญที่ผ่านมาเกษตรกรไปเน้นที่เงินอย่างเดียว ไปทำลายระบบนิเวศน์ ทำให้ได้เงินมาาก ๆ ก็รักษาเงินไว้ไม่ได้ ธรรมชาติเสียเงินก็สูญสลาย ลูกหลานจะอยู่อย่างไร เช่น การที่นำไปหลายรายแต่ก็ยั้งจน

เงินเป็นเครื่องมือเพียงพอ ไม่ใช่ทรัพย์ เน้นคำโบราณที่สอนเราไว้หลายเรื่องนำมาใช้ประโยชน์ ปัญหาคนไทยเจ็บแล้วไม่จำไม่ก็ปีก็ลืม ผิดซ้ำแล้วซ้ำอีก สิ่งที่ล้มเหลวไม่สามารถล้มได้เราต้องไม่ผิดซ้ำอีก บอกเรื่องความล้มเหลวได้อย่างบอกให้คนอื่นไปเลี่ยง

การเรียนรู้เป็นเรื่องจำเป็นที่สุด คนรู้ทุกเรื่องจะเก่งแก้ปัญหาได้ คนไม่รู้ไปทำสิ่งที่ตนเองไม่รู้อันตราย ต้องสร้างภูมิคุ้มกัน ทำให้คนมีความรู้ คิดรอบคอบ ไปทำสิ่งที่รู้จริง ป้องกันการล้มเหลวในอนาคต การเรียนรู้ของชุมชน คนที่เรียนสูงในพื้นที่ออกไปอยู่ข้างนอก คนที่ทำการเกษตรมีความรู้่น้อยมีความเสี่ยง เกษตรกรเป็นผู้ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกแต่ผลิตด้วยคนที่ไม่มีความรู้ การบริหารจัดการสู้เขาไม่ได้ รัฐบาลเปิดเสรีมากขึ้นทำให้เราต้องแข่งขันกับใครต่อใครมากขึ้น แต่เราไม่มีความเข้มแข็งในการผลิตและการบริหาร เศรษฐกิจพอเพียงสร้างภูมิคุ้มกันให้คนทำด้วยความรู้ ให้มีศูนย์เรียนรู้ในชุมชนให้รู้จริง ประสานงานส่งเสริมสนับสนุน ทำอย่างไรปัญหาเรื่องการเรียนรู้มีความจำเป็นต้องมีการจัดการที่ดี

ที่ผ่านมา ทำแผนแม่บทชุมชนเป็นเครื่องมือให้คนมาเรียนรู้ คนรู้จักตนเองมากขึ้น รู้จักผลกระทบจากโลกภายนอกมากขึ้น ทำให้สามารถที่วางแผนป้องกันความเสี่ยง แผนชุมชนทำให้ได้เป้าหมายในชีวิต เป้าหมายและทิศทางของชุมชน เราจะก้าวไปสู่ตรงนั้นอย่างไร กิจกรรมคืออะไรอยู่ที่การวางแผน จะทำให้เกิดความรอบคอบ กำหนดความร่วมมือ เราอยู่คนเดียวไม่ได้ คนรอบครัวชุมชนหน่วยงานภาคเอกชน ทิศทางในการประสานที่ดี มีเจรจาต่อรอง มีจุดยืน แนวทางเราเป็นอย่างไร จะร่วมมือต้องร่วมมือกันอย่างไร ชาวบ้านรู้บางเรื่อง หน่วยงานรู้บางเรื่อง จะประสานสัมพันธ์ด้วยความชัดเจน ด้วยความมีศักดิ์ศรีเท่ากัน จะทำให้เกิดการร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ

นายสุรพล ทวีเลิศนิธิ

นายสุรพล ทวีเลิศนิธิ : กรรมการผู้จัดการบริษัทนิธิฟู๊ดส์จำกัด/ รางวัลชนะเลิศจากการประกวดผลงานตามปรัชญาฯ ด้านธุรกิจขนาดย่อม นายสุรพล ได้เล่าถึงความเป็นมาว่า บริษัทนิธิฟู๊ดส์ จำกัด เป็นบริษัทผลิตสินค้าแปรรูปทางการเกษตร สินค้าที่ผลิตเป็นสินค้าประเภทเครื่องเทศ สินค้าหลักได้แก่ กระเทียมผง กระเทียมเขียว พริกไทย เป็นสินค้าอุตสาหกรรมส่งขายโรงงานที่กรุงเทพฯ ขณะเดียวกันก็ผลิตสินค้าอีกกลุ่มหนึ่งขายให้กับซูเปอร์มาร์เก็ต สร้างแบรนด์ของตัวเองและทำการตลาด

เอง ทำมาประมาณ 10 ปีจนถึงปัจจุบัน ก่อนที่จะมาตั้งบริษัทเอง เดิมเป็นลูกจ้าง บริษัทฝรั่งมาก่อน จนมีความรู้ความเข้าใจดีพอสมควร ทำอยู่สักระยะจนมีความแข็งแกร่งพอสมควรจึงออกมาตั้งบริษัทของตัวเอง ผลผลิตได้นำกลับไปขายให้กลับบริษัทที่เคยทำงานอยู่เนื่องจากตลอดระยะเวลาที่ทำงานในบริษัทเดิม ได้ปฏิบัติตัวเป็นลูกจ้างที่ดีทำงานด้วยความตั้งใจบริษัทเห็นความดีจึงให้การสนับสนุน

ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารธุรกิจ ดำเนินธุรกิจแบบค่อย ๆ เติบโต เริ่มต้นจากการที่มีเงินทุนจำนวนไม่มากนัก โดยรวบรวมเงินจากญาติพี่น้องได้ประมาณ 10 ล้านบาท และกู้ธนาคารอีก 10 ล้านบาท รวบรวมมาได้ทั้งหมดประมาณ 20-30 ล้านบาท มาจัดตั้งบริษัทเครื่องจักรและขบวนการผลิตออกแบบเอง สินค้าที่ผลิตจึงมีความแตกต่าง ทำให้มีรายได้เพิ่มเข้ามาเรื่อย ๆ กำไรที่ได้นำไปจ่ายปันผลให้กับผู้ถือหุ้น 1 ใน 3 และอีก 2 ใน 3 เก็บไว้เป็นทุนขยายกิจการค่อย ๆ ขยายกิจการไปเรื่อย ๆ ธุรกิจโตเฉลี่ยประมาณร้อยละ 12 ต่อปี 10 ปีก็ทบต้น ขยายตัวได้ประมาณ 3 เท่าของตอนที่เริ่มตั้งบริษัท จากการที่เงินทุนของตัวเองที่ได้จากกำไรก็สะสมไว้ในการขยายกิจการทำให้ปัญหาเรื่องความเสี่ยงมีน้อย ไม่ว่าธุรกิจจะมีปัญหาอย่างไรก็ไม่ติดขัด ทำให้ธุรกิจมีความยั่งยืน ทำวันนี้เพื่อไปวันข้างหน้าค่อย ๆ ทำไปให้มีความมั่นคงมีรายได้เข้ามาอย่างมีเหตุผล ทำมาหากินเพื่อชีวิตพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ดังนั้นเวลาต้องมีสติ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำพอประมาณ ค่อย ๆ โตไปเรื่อย ๆ ใช้ทุนสำรองของตัวเอง และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพที่ดี

แนวทางบริหารของ “นิธิฟูตส์”

1) ต้องทำสินค้าหรือบริการให้เป็นเลิศ พัฒนาสินค้า/บริการให้มีคุณภาพที่ดี มีความแตกต่าง ทำให้เป็นสินค้าที่มีพรีเมียม เพื่อขายสินค้าที่มีราคาที่ดีขึ้นและสามารถแข่งขันได้ และในการทำงานต้องมีพื้นฐานความรู้พอสมควรอยู่ในระดับเกณฑ์ที่ยอมรับได้ พยายามสร้าง Idea ขึ้นมา หากไม่มีความรู้เพียงพอ สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐที่มีความชำนาญทางด้านนี้ โดยเฉพาะ เช่น สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ฯลฯ หน่วยงานจะส่งเจ้าหน้าที่มาอบรมให้คำแนะนำ ซึ่งจะทำให้ความรู้ของเราได้พัฒนาขึ้น นอกจากนี้บริษัทได้จ้างผู้ที่จบทางด้านวิจัยและพัฒนามาทำงาน เพื่อวิจัยและพัฒนาสินค้า ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นและลดต้นทุนลง

2) มีระบบงานที่ดี ซึ่งจะเป็นสิ่งยืนยันความสม่ำเสมอของคุณภาพสินค้าและบริการที่ดี บริษัท นิธิฟูตส์ ได้นำระบบที่เป็นมาตรฐานของสากลมาใช้ในการบริหารการผลิตและการจัดการต่าง ๆ เช่น ทางด้านคุณภาพอาหาร มีระบบ GMP, HACCP ด้านระบบการบริหารจัดการนำระบบ ISO9000 ด้านสิ่งแวดล้อมใช้ระบบ ISO14000 ถ้าสามารถผ่านเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้ก็จะได้รับการยอมรับสามารถแข่งขันได้

3) นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ เพื่อประกันว่าเราได้ต้นทุนสินค้าการผลิตที่ดี

4) มีระบบบัญชีที่ดี ระบบบัญชีที่ดีจะทำให้รู้สถานะของบริษัท รู้กำไรขาดทุน รู้ต้นทุนที่แท้จริง สามารถจัดการสถานะการลงทุนหรือการประกอบการที่มีความเหมาะสมกับผลประกอบการของเราได้

5) เอา IT เข้ามาช่วย คอมพิวเตอร์จะช่วยได้มากในการบริหารงาน ทั้งการติดต่อสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ การทำบัญชี เก็บ/ค้นหาข้อมูล ระบบข้อมูลที่ดีจะทำให้การผลิตและซื้อวัตถุดิบได้ถูกตัว ถูกปริมาณ ถูกจำนวน ถูกเวลา

6) สร้างตราสินค้าที่มีเอกลักษณ์ที่ดีของตัวเอง จะทำให้สินค้ามีความมั่นคงมากกว่าสินค้าที่ไม่มีตราสินค้า ถึงแม้จะขายสินค้าที่มีความแตกต่างจากคู่แข่งแต่ไม่มีตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ที่ดีของตัวเอง ความมั่นคงก็ต่างกัน

7) ดูแลพนักงานให้ดี จ่ายค่าแรงที่ดีที่แข่งขันในตลาดได้ นำผลกำไรที่ได้จากการประกอบการมาแบ่งจ่ายเป็นโบนัสให้แก่พนักงานเพื่อให้พนักงานมีกำลังใจในการทำงาน มีสวัสดิการที่ดี จัดสิ่งแวดล้อมที่ดี อบรมให้ความรู้แก่พนักงานทุกระดับ รวมทั้งมี Morning Talk ก่อนทำงานทุกวัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา และส่งเสริมให้พนักงานกล้าแสดงความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน ดูแลเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยและชีวอนามัยของพนักงาน

นอกจากนี้ในการทำงานต้องมีความตั้งใจจริง ขวนขวายหาความรู้ดำเนินธุรกิจด้วย คุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สูงไม่เอารัดเอาเปรียบ พยายามแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน

บริษัท เครื่องปั้นซีเมนต์ไทย จำกัด มหาชน

นายอานวย อภิชัยนันท์ ผู้แทนบริษัท เครื่องปั้นซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ได้เล่าถึงการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในธุรกิจขนาดใหญ่ ดังนี้

1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับภาคเอกชน

บริษัท เครื่องปั้นซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) หรือ SCG สนใจศึกษาเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง หลังจากที่ได้รับรางวัลพระราชทานการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชนจากสำนักงาน กปร. ในปี 2550 ทำให้บริษัทเริ่มปรับปรุงตนเอง เพราะต้องการเป็นต้นแบบที่ดีในสังคมเป็นองค์กรธุรกิจตัวอย่างที่จะเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดการสร้างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ทุกฝ่าย ทั้งบริษัท สังคม ชุมชน นำไปใช้และเติบโตไปด้วยกันอย่างเข้มแข็ง และต้องการจะเป็นกรณีตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในภาคธุรกิจไม่ใช่ประยุกต์ใช้ได้เฉพาะกับภาคเกษตรเท่านั้น

2) กลยุทธ์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร

บริษัทเครื่องปั้นซีเมนต์ไทย ก่อตั้งขึ้นมาในปี 2456 ด้วยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ให้ประเทศไทยผลิตปูนซีเมนต์ใช้เอง เพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้า และเป็นกลไกการ

พัฒนาสาธารณูปโภคเองในประเทศ ดังนั้น การก่อตั้งเครื่องซีเมนต์ไทย หรือปูนซีเมนต์ไทยจึงเกิดขึ้นมาจากองค์กรธุรกิจที่ไม่ได้แสวงหากำไรอย่างเดียว เหมือนธุรกิจทั่ว ๆ ไป แต่เพื่อรับใช้สังคมด้วย

วัฒนธรรมองค์กรของเครื่องซีเมนต์ไทยเป็นบริษัทที่มุ่งรับใช้สังคม เน้นดำเนินการอย่างมีคุณธรรมตามหลักอุดมการณ์ จรรยาบรรณ และบรรษัทภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

2.1 อุดมการณ์ (จริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ) พนักงานทุกคนต้องยึดถือในอุดมการณ์ 4 คือ

2.1.1 ตั้งมั่นในความเป็นธรรม (Fairness) คือ ทำอะไรก็แล้วแต่ต้องเป็นธรรม

2.1.2 มุ่งมั่นในความเป็นธรรม (Excellence) คือ ทำอะไรก็แล้วแต่ให้ทำให้ดี มีคุณภาพ

2.1.3 เชื่อมมั่นในคุณค่าของคน (Value of the individuals) เพราะคนเป็นตัวขับเคลื่อนฯ ที่สำคัญ จึงต้องให้ความสำคัญกับคน

2.1.4 เชื่อมมั่นในความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) เวลาไปตั้งอยู่ในชุมชนหรือพื้นที่ไหน ก็ต้องเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ต้องทำประโยชน์ต่าง ๆ ให้สังคมให้อยู่คู่กับสังคมให้ได้

2.2 จรรยาบรรณ คือ แนวทางหรือข้อพึงปฏิบัติสำหรับพนักงานทุกคนใน เครื่องซีเมนต์ไทยให้ปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม สอดคล้องกับแนวทางขององค์กร ซึ่งบริษัทได้ปรับปรุงอยู่เรื่อย ๆ ทั้งนี้เข้มข้นขึ้นและมีตัวอย่างแสดงให้เห็นชัดเจนขึ้นด้วย พนักงานที่เข้ามาใหม่ทุกคนจะต้องได้รับหนังสือจรรยาบรรณ และให้นำไปศึกษาเรียนรู้ เพื่อการเป็นพนักงานที่ดี ซึ่งจรรยาบรรณของ SCG ประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ 1) การปฏิบัติต่อกันภายใต้สิทธิเสรีภาพ 2) สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความปลอดภัย 3) การให้หรือรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด 4) ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ 5) การจัดหา 6) การทำธุรกรรมกับรัฐ 7) การปฏิบัติต่อข้อมูลและทรัพย์สิน 8) การสื่อสารทางการตลาด 9) การทำธุรกรรม 10) การประกอบธุรกิจในต่างประเทศ 11) การแข่งขันทางการค้า และ 12) การป้องกันการฟอกเงิน

2.3 บรรษัทภิบาล (ธรรมาภิบาล) ครอบคลุมถึง 1) การดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้องเป็นธรรมสอดคล้องกับหลักบรรษัทภิบาล และ 2) การธรรมาภิบาลและประพฤตินั้นเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับองค์กรอื่น ๆ

3) ตัวอย่างการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นธรรม

3.1 ในช่วงที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 บริษัทมีหนี้สิน 246,000 ล้านบาท ณ วันที่ลอยตัวค่าเงินบาท ณ วันนั้น บริษัทได้ยึดหลักการประมาณตน มานั่งทบทวนดูว่า สิ่งใดที่เราควรทำ สิ่งใดที่เราได้ทำแล้วบ้าง ซึ่งก็เป็นการประเมินตนเองสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 บริษัทได้หันมาทบทวนตนเองแล้วจัดทำแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว

3.2.1 แผนระยะสั้น : บริษัทพยายามสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหน้าที่บนพื้นฐานของคุณธรรม โดยบริษัทไม่หวังหนีเจ้าหน้าที่ แต่จะเน้นสร้างความเข้าใจให้เจ้าหน้าที่เข้าใจว่าเรามีภาระอะไรบ้าง เพราะหากเจ้าหน้าที่เข้าใจเราจะรู้สึกดีและมีความเข้าใจเราเห็นใจเรา

3.2.2 แผนระยะยาว : ก่อนเกิดวิกฤติบริษัทนั้นเข้าไปลงทุนร่วมกับบริษัทอื่น ๆ ในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก แต่พอเกิดวิกฤติแล้ว บริษัทจึงเริ่มหันมาตั้งวิเคราะห์ว่าเรามีความชำนาญ มีความสามารถในเรื่องใดบ้าง หันมาเน้นทำเฉพาะธุรกิจหลัก (Core Business) ใน 5 ธุรกิจ ได้แก่ เคมภัณฑ์ กระดาษ ซีเมนต์ ผลิตภัณฑ์ก่อสร้าง และจัดจำหน่าย ทำให้ธุรกิจของเรามีความเชี่ยวชาญและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 การบริหารทรัพยากรบุคคล บริษัทมีการวางแผนกำลังพลปีละ 2 ครั้ง โดยทำแผนประจำปี 1 ครั้ง และทบทวนระหว่างปี 1 ครั้ง เพราะบริษัทมีนโยบายการใช้กำลังพลแบบพอดีไม่มีการใช้กำลังพลเกิน ทุกคนที่รับมาต้องมิกงานทำ โดยบริษัทได้อาศัยหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไขมาใช้ในการจัดกำลังบุคลากร ดังนี้

3.3.1 ความพอประมาณ (1) บริษัทจะจัดกำลังพลโดยยึดความพอดี (2) เน้นดูแลผลตอบแทนพนักงานอย่างเป็นธรรม และ (3) ส่งเสริมพนักงานของบริษัทให้ดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3.2 ความมีเหตุผล (1) การดูแลและการสรรหาพนักงานของเครือซีเมนต์ไทยจะใช้ระบบคณะกรรมการ โดยจะไม่ให้ผู้บังคับบัญชาคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ตัดสินใจโดยลำพัง และจะใช้หลักมติเอกฉันท์ของคณะกรรมการเป็นตัวตัดสินใจ (2) การประเมินผลงานใช้หลัก Performance Based Pay คือ จะใช้หลักพิจารณาตามคุณภาพของผลงานเป็นสำคัญ

3.3.3 การมีภูมิคุ้มกัน (1) เมื่อรับบุคลากรเข้ามาใหม่ ในช่วงเดือนแรกจะฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาเป็นหลัก ให้มีความรู้และความสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงานคนอื่น ๆ ให้เขาคู่เคียงกับวัฒนธรรมองค์กร โดยผู้รับผิดชอบจะสอดแทรกเนื้อหาหลักจรรยาบรรณ อุดมการณ์ (2) ระบบการสอนงานจะใช้ระบบพี่เลี้ยง สอนงานกันอย่างใกล้ชิด (3) ดูแลสุขภาพและความเป็นอยู่ของพนักงานและครอบครัว

3.3.4 เงื่อนไขความรู้ บริษัทได้จัดทำฐานองค์ความรู้ขององค์กร รวบรวมไว้แบ่งปันกัน โดยตั้งเป็นคณะวิชาชีพขึ้นมา 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชาชีพด้านการผลิต กลุ่มวิชาชีพสนับสนุนการผลิต กลุ่มวิชาชีพการตลาดและการขาย กลุ่มวิชาชีพบุคคล กลุ่มวิชาชีพจัดซื้อและจัดหา กลุ่มวิชาชีพจัดจำหน่าย และกลุ่มวิชาชีพบัญชี ให้พนักงานแต่ละกลุ่มได้มาเรียนรู้กัน แบ่งปันประสบการณ์และความรู้ระหว่างกัน และนำมาต่อยอดกัน

3.3.5 เงื่อนไขคุณธรรม บริษัทริเริ่มโครงการสร้างคนเก่งและคนดี ตั้งแต่สมัยคุณพารณ อิศรเสนาฯ เป็นประธาน โดยคนเก่งนั้น ต้องเก่งใน 4 ด้าน คือ เก่งงาน เก่งคน เก่งคิดและ เก่งเรียน ส่วนคนดีนั้น ต้องดีใน 10 ด้าน สรุปสั้น ๆ คือ ประพฤติดี มีน้ำใจ ใฝ่ความรู้ คู่คุณธรรม บนพื้นฐานของคุณธรรม 10 ประการ

4) เรื่องการช่วยเหลือสังคม พนักงานถูกปลูกฝังแนวคิดการทำธุรกิจบนพื้นฐานธรรมาภิบาล และหลักอุดมการณ์ของการเป็นพลเมืองที่ดี ให้รู้จักแบ่งปันสังคม สอดคล้องกับอุดมการณ์ของบริษัทที่ไม่ได้หวังทำธุรกิจเพื่อกำไรอย่างเดียว แต่หวังทำธุรกิจเพื่อให้สังคมอยู่รอดด้วย ทั้งนี้ในเรื่องของการแบ่งปันนั้น บริษัทเน้นสร้างศักยภาพเรื่องคน สังคม และสิ่งแวดล้อมผ่านโครงการ และกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เช่น OCOP (One Community One Project) โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิ โครงการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในด้านศิลปะ กีฬา และการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น ด้านหุ่นยนต์ เป็นต้น โดยปัจจุบันบริษัทสนับสนุนให้พนักงานเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับสังคมและชุมชนมากขึ้น โดยพนักงานสามารถรวมกลุ่มกันเขียนแผนงาน เสนอโครงการหรือกิจกรรมที่ตนเองสนใจแก่ผู้บริหารได้ แตกต่างจากการให้สนับสนุนสังคม แต่เดิมที่บริษัทเน้นให้งบประมาณเป็นหลัก

กล่าวโดยสรุป SCG เชื่อมั่นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบการดำเนินงานด้วยความสมดุล โดยคำนึงถึงศักยภาพของตนเอง ร่วมกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นำไปสู่ความมั่นคงที่แม้มีอุปสรรคเกิดขึ้น ก็ฝ่าฟันสำเร็จ สามารถเติบโตต่อไปอย่างยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขร่วมกันของทุกฝ่าย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการ พัฒนาชุมชนเขต 7 (สพช. เขต 7 2550 : 10-21) ได้จัดทำโครงการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้คนไทยขยายการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรากฐานของชีวิตประชาชนในหมู่บ้านตำบลต่าง ๆ โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครัวเรือนที่มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้แทนครัวเรือนที่มีผลการประเมินในระดับ 3 ดาว จาก 7 จังหวัด คือ จังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร รวมเวทีฯ จังหวัดละ 20 คน รวม 140 คน สรุปผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีดังนี้คือ

1. ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมเวทีฯ ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปผลได้ดังนี้ (1) การพึ่งตนเอง (2) อดทน ขยัน ประหยัด และอดออม (3) รู้จักคิด รู้ทำ รู้จักใช้ (4) สร้างรายได้ ลดรายจ่าย (5) ลด ละเลิก อบายมุข (6) ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก เหลือแบ่งปัน และขาย (7) อยู่อย่างพอดี พอประมาณ (8) ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (9) ชื่อสัตย์สุจริต และเอื้ออาทร (10) เดินสาย

กลางมีเหตุผล (11) มีคุณธรรมจริยธรรม (12) รู้รักสามัคคี (13) ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

2. ความหมายของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” มีดังนี้ (1) ความพอประมาณ คือ พอดีไม่สุดโต่ง (2) มีเหตุผล คือ เหมาะสม (3) มีภูมิคุ้มกัน คือ ไม่ประมาท รู้เท่าทันสถานการณ์ (4) ความรู้ คือ รู้ในสิ่งที่จะทำ รู้ในหลักวิชาการ (5) คุณธรรม คือ ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน อดออม เมตตา เสียสละ เอื้อเฟื้อ สามัคคี

3. แหล่งความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้ คือ (1) จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ (2) จากการประชุม ฝึกอบรม สัมมนา จากทั้งภาครัฐ และเอกชน (3) จากการศึกษาดูงาน แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ (4) จากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน (5) จากภูมิปัญญาท้องถิ่น (6) จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน (7) จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

4. การนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดังนี้ (1) ศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจแล้วจึงลงมือปฏิบัติ (2) ลดรายจ่ายไม่ใช้เกินฐานะ (3) ประหยัดและอดออม (4) เอื้ออาทร ช่วยเหลือผู้อื่นและแบ่งปัน (5) ซื่อสัตย์ สุจริต (6) ขยัน และอดทน (7) ลด ละ เลิกอบายมุข (8) วางแผนชีวิต (9) จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย (10) ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กิน เมื่อเหลือก็ขาย (11) เพิ่มรายได้ด้วยการประกอบอาชีพเสริม (12) ทำปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้เอง ไม่ใช้สารเคมี (13) แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้ (14) ทำการเกษตรแบบผสมผสาน (15) ใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (16) ใช้น้ำไฟฟ้า พลังงานต่าง ๆ อย่างประหยัด (17) ปรับปรุง/พัฒนาตนเอง

5. ผลที่เกิดจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ มีดังนี้ (1) ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ (2) มีการประหยัดและเก็บออม (3) มีการวางแผนการใช้ชีวิต (4) รู้จักคิดมีความรอบคอบขึ้น (5) มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายครัวเรือน ทำให้รู้สภาพของตนเองและครอบครัว (6) มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น (7) มีสุขภาพร่างกายและจิตใจดีขึ้น (8) เกิดครอบครัวตัวอย่างในชุมชน (9) มีการขยายผลไปสู่ครัวเรือนอื่นในชุมชน (10) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน (11) ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาดูงาน (12) ชุมชนอยู่ดีมีสุข

6. ปัญหา/อุปสรรค มีดังนี้ (1) ประชาชนบางคน/บางกลุ่ม ยังไม่เข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง (2) การสนับสนุนจากภาครัฐไม่ต่อเนื่อง

7. วิธีการให้การดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความยั่งยืน มีดังนี้ (1) ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (2) สร้างความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชน และเยาวชนอย่างถ่องแท้ (3) มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตำบลละ 1 แห่ง (4) มีการจัดทำแผนชุมชน และดำเนินงานตามแผนชุมชนร่วมกัน (5) มีการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (6) ผู้นำและ/หรือผู้บริหารชุมชนปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็น

ตัวอย่าง (7) มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ (8) มีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมการรักบ้านเกิด (9) ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในที่ต่าง ๆ เป็นการเปิดโลกทัศน์ แล้วนำสิ่งดี ๆ มาประยุกต์ใช้ (10) มีการประเมินผล ติดตามผลกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงต่าง ๆ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2550 : 2-4) ได้วิจัยพบว่า โครงการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องอาศัยการจัดการที่หลายฝ่ายหลายสาเหตุ แต่ที่สำคัญที่สุด และควรเป็นจุดเริ่มต้น คือ การรณรงค์ในระดับบุคคล ให้เป็นผู้มีจิตใจหลายประการที่เหมาะสม ที่จะไปกระตุ้นและส่งเสริมให้เรามีพฤติกรรมต่าง ๆ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป ซึ่งสมพร เทพสิทธา (2548 : 39-47) ได้กล่าว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครอบคลุมมิติที่สำคัญ 4 ด้านคือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และมิติด้านจิตใจ โดยดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้ให้ข้อสังเกตว่า 3 มิติแรก ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยมิติด้านจิตใจของบุคคลเป็นสำคัญ กล่าวคือบุคคลต้องรู้จัก “พอ” คือมีกาน้ำยืมที่เห็นความสำคัญของความพอดี ความพอประมาณ ประหยัด และมุ่งมั่นที่จะพึ่งตนเองให้มากขึ้น เมื่อบุคคลมีจิตใจดังกล่าว ก็จะใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายมากขึ้นและมีวัฒนธรรมด้านวัตถุนิยมน้อยลง จึงจะทำให้ครอบครัวและชุมชนของตนมีเศรษฐกิจแบบพออยู่ พอกิน และพึ่งภายในกลุ่มตนได้มากขึ้น อันจะทำให้ภายในสังคมมีความรับผิดชอบช่วยเหลือกันมากขึ้น ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้อย่างแท้จริง

พระราชดำรัสในวันที่ 4 ธันวาคม 2541 มีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า “เศรษฐกิจพอเพียงนั้น ครอบครัวหนึ่งหรือหมู่บ้านหนึ่ง ๆ ถ้าทำได้ให้เพียงร้อยละ 25 ของการกระทำทั้งหมดของแต่ละหน่วย ดังกล่าว ก็น่าจะพอเพียงที่จะทำให้เกิดผลดีตามเป้าประสงค์แล้ว” (อัญเชิญมาใน สุนทร กุลวัฒนวรพงศ์. 2544 : 27)

ส่วน ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล (อ้างถึงในสุนทร กุลวัฒนวรพงศ์ 2544 : 180) ได้ให้ข้อสังเกตว่า ในภาคประชาชนนั้น เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีการลงมือกันตรงที่ตรงปลายมากกว่า การยึดถือในจิตใจของข้าราชการ และประชาชน ทำให้ต้องย้ำในการ “ปรับเปลี่ยนปรัชญาในการดำรงชีวิต” ว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องสร้าง ต้องรณรงค์ให้เกิดที่จิตใจของบุคคลต่าง ๆ ให้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547) ได้สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้ (ความรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และเงื่อนไขคุณธรรม (ข้อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน) นำไปสู่เศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน

ส่วนที่ว่ามีการลงมือทำแต่มีตรงปลาย ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2550 : 4) มีความเห็นว่า การมีคงจะหมายถึง การมีกระทรวงต่าง ๆ ไปรวมกันทำแต่ทางด้านการพัฒนาการเกษตรให้เกิดผลผลิตที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ทำให้คาดการณ์ต่อไปได้ว่า อาจจะมีผลที่ไม่ยั่งยืนถ้าไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่จิตใจของเกษตรกรเป็นเบื้องต้นมาก่อนนั่นเอง และจะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่ทำการเกษตร

แบบผสมผสานมาแต่เดิม และทำได้อย่างยั่งยืนนั้น มักเป็นผู้ที่มีจิตใจและวิธีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง

จึงสรุปได้ว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะกลายเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนไทยส่วนใหญ่ ที่ปัจจุบันยังเป็นพวกวัตถุนิยมตามแนวตะวันตกได้นั้น จะต้องมีการระดมสรรพกำลังในการที่จะปรับเปลี่ยนจิตใจ และพฤติกรรมของเขาเหล่านั้นจากระดับตั้งแต่เดิม ให้มีความคิด ความรู้สึก ความพอใจ คุณธรรม ค่านิยม จริยธรรม และความพร้อมที่จะทำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้นกว่าเดิมเป็นสำคัญ

นิรุฒ ถึงนาค และชมพูนุท เมฆเมืองทอง (2550 : 181 – 192) ได้วิจัยและพัฒนากรณีศึกษาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดมหาสารคาม พบว่าปัญหาหลักของเกษตรกรในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีภาระหนี้สินจำนวนมาก ทำให้ต้องดิ้นรนขวนขวายในการประกอบอาชีพภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากต้องการมีรายได้รายวันในการใช้จ่าย และใช้หนี้ การดำเนินชีวิตในลักษณะเกษตรกรพอเพียง เห็นผลผลิตที่เกิดขึ้นช้า ต้องอาศัยความขยันอดทน ทำให้เกษตรกรเกิดความท้อหากมีการส่งเสริมอาชีพเสริมในระยะแรกในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร คือ การทำการเกษตรแบบพอเพียงแล้วจะทำให้เกษตรกรมีกำลังใจ นอกจากนี้ปัญหาการขาดแหล่งน้ำ เป็นปัญหาสำคัญของจังหวัดมหาสารคาม การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการทำการเกษตรแบบพอเพียงจำเป็นต้องมีแหล่งน้ำเกษตรกรส่วนใหญ่ยากจน ไม่มีเงินลงทุนในการขุดสระน้ำ และพื้นที่ส่วนใหญ่จะแห้งแล้ง ซึ่งปัญหาการทำการเกษตรแบบพอเพียงขึ้นกับสภาพพื้นที่ อีกทั้งผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรทุกคนได้รับการคัดเลือกเป็นผู้รู้จักการพอประมาณ แต่จะมากขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมต่าง ๆ แต่ทุกคนมีความพยายามในการลดและเลิกสุรา ซึ่งจะดื่มเฉพาะในเทศกาล ไม่มีใครดื่มทุกวัน ส่วนบุหรี่ยังมีความพยายามในการลด แต่ทุกคนรอบครัวมีความประหยัด อดออม และไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพยายามในการตัดทอนรายจ่ายโดยการปลูกพืชผักทานเอง และเพิ่มรายได้โดยหากเหลือก็นำมาขาย เพื่อสร้างรายได้ให้ครอบครัว นอกจากนี้จะเห็นว่าเกษตรกรทุกคนเป็นผู้รู้จักคิด วิเคราะห์ มีเหตุผล ซึ่งสมควรแก่การนำไปเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต เมื่อศึกษาเงื่อนไข 2 ประการของความพอเพียง พบว่าเงื่อนไขด้านความรู้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การทำการเกษตรแบบพอเพียงประสบความสำเร็จ เพราะเกษตรกรจะมีความรู้ในการทำการเกษตร และสามารถเผยแพร่เป็นตัวอย่างในชุมชน นอกจากนี้คุณธรรม เป็นอีกเงื่อนไขที่สำคัญ เพราะการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การยึดถือหลักทางพุทธศาสนาที่ว่าด้วยความพอดี เกษตรกรที่คัดเลือกทุกคนมีคุณธรรม เป็นพุทธศาสนิกชนอย่างแท้จริง

จากผลการระดมความเห็นดังกล่าวผู้วิจัยพบปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ คือ การได้รับกำลังใจจากหน่วยงานรัฐและได้แนวทางในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ค้นพบจากการวิจัย คือ การสร้างตัวอย่าง

ของความสำเริง หากมีคนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแบบเกษตรพอเพียง ประสบความสำเร็จแล้ว ก็จะทำให้คนในชุมชนทำตามแบบอย่าง มีตัวอย่างที่จะคอยชี้แนะแนวทาง และเกิดกระบวนการรวมกลุ่ม

เกษตรกรทุกคนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้นำที่สามารถเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากเป็นผู้รู้จักการพอประมาณ ทุกรอบครัวมีความประหยัด อุดออม และไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพยายามในการตัดทอนรายจ่าย เกษตรกรทุกคนเป็นผู้รู้จักคิด วิเคราะห์ มีเหตุผล ซึ่งสมควรแก่การนำไปเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต ซึ่งทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงว่าต้องมีการส่งเสริมที่ระบบความคิด ของการมีเหตุมีผลในการดำเนินชีวิต อันจะเป็นปัจจัยในการผลักดันให้เกิดแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบผลสำเร็จต่อไป ในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองเป็นเกราะในการป้องกันสิ่งรอบข้างให้เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และทำการเกษตรแบบพอเพียงต้องทำให้มีคุณลักษณะ เฉพาะการทำ การเกษตรแบบพอเพียง กับการเกษตรแบบพึ่งพาสารเคมี มีความแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะจุดเริ่มต้น การทำการเกษตรแบบพอเพียงได้ผลช้า และต้องต่อสู้กับภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะธรรมชาติของภาคอีสานที่เต็มไปด้วยความแห้งแล้ง ทำให้เกิดความท้อแท้ได้ แต่เมื่อศึกษาถึงคุณลักษณะของเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกแล้วเกษตรกรทุกคนมีแนวคิดและมีภูมิคุ้มกันที่ดีใน

ดังนั้นการที่จังหวัดมหาสารคามมีการสร้างศูนย์เครือข่ายเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนขึ้นทำให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้งานได้ทุกท้องถิ่น มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ หรือในชุมชน รู้จักการทำการเกษตรปลอดภัยจากสารพิษแบบเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ซึ่งทำให้มีการขยายความรู้มากขึ้น เกษตรกรเห็นความสำคัญของการเกษตรแบบพอเพียงมากขึ้น เมื่อดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงก็พบว่า จังหวัดมหาสารคามมีเกษตรกรที่สามารถพัฒนาเป็นแบบอย่างของเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ เพราะมีคุณสมบัติครบถ้วนทั้ง ความรู้ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และมีความรู้ และคุณธรรม

ทั้งนี้ การศึกษาและพัฒนาเกษตรกรที่ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาพบว่า ปัญหาหลักของเกษตรกรในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีภาระหนี้สินจำนวนมาก ทำให้ต้องดิ้นรนขวนขวายในการประกอบอาชีพภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากต้องการมีรายได้รายวันในการใช้จ่าย และใช้หนี้ การดำเนินชีวิตในลักษณะเกษตรพอเพียง เห็นผลผลิตที่เกิดขึ้นช้า ต้องอาศัยความขยันอดทน ทำให้เกษตรกรเกิดความท้อ หากมีการส่งเสริมอาชีพเสริมในระยะแรกในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร คือ การทำการเกษตรแบบพอเพียงแล้วจะทำให้เกษตรกรมีกำลังใจ

ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ คือ การได้รับกำลังใจจากหน่วยงานรัฐ เพราะเกษตรกรยังมีความเชื่อว่าการที่มีหน่วยงานรัฐไปเยี่ยมชม ไปชมเชยในสิ่งที่เขาทำ ทำให้เขาได้รับกำลังใจ และได้แนวทางในการแก้ไขปัญหา บางครั้งการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพา มาสู่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่สวนทางกับคนในชุมชนและสังคม จากเคยทำงานภาคอุตสาหกรรม ต้องมาทำการเกษตร จากเคยมีรายได้รายวันทุกวัน ต้องรอผลผลิตเพื่อค้าขาย ดังนั้นหน่วยงานรัฐต้องไปส่งเสริมความรู้และให้กำลังใจ อีกทั้งคุณธรรมเป็นเงื่อนไขที่สำคัญเพราะการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การยึดถือหลักทางพุทธศาสนาที่ว่าด้วยความพอดี เกษตรกรที่คัดเลือกทุกคนมีคุณธรรมเป็นพุทธศาสนิกชนอย่างแท้จริง ไม่ขาดการงานบุญ และงานพิธีทางศาสนา รวมถึง ฮีต 12 คลอง 14 ตามแบบอีสาน

นอกจากนี้ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ค้นพบจากการวิจัย คือ การสร้างตัวอย่างของความสำเร็จ หากมีคนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง แบบเกษตรพอเพียง ประสบความสำเร็จแล้ว ก็จะทำให้คนในชุมชนทำตามแบบอย่าง มีตัวอย่างที่จะคอยชี้แนะแนวทาง เกิดกระบวนการเมื่อรวมทั้ง 2 ปัจจัย คือ การมีตัวอย่างของความสำเร็จ และได้รับความรู้ และกำลังใจจากหน่วยงานรัฐแล้ว จะทำให้การส่งเสริมการดำเนินชีวิตเกษตรกร ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ

ไพโรจน์ ศรีแก้ว (2550 : บทคัดย่อ) ได้ประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสังฆวิถิ ว่ามีกิจกรรมของกลุ่ม คือ กิจกรรมทำปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก โดยการสอนวิธีการทำปุ๋ยแก่สมาชิกให้เกิดการเรียนรู้ ผลผลิตแบ่งให้สมาชิกรับไปใช้ในครัวเรือนการปลูกพืชผักสวนครัว (ถั่วฝักยาว, ข้าวโพด) ดำเนินการในลักษณะแปลงสาธิต แปลงรวมของกลุ่ม ผลผลิตนำมาจำหน่ายเป็นทุนของกลุ่ม กลยุทธ์ในการทำงานระดับครัวเรือน นำปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในการทำนาและการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ โดยระยะปีแรกใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมี และต่อมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทั้งหมด ทำให้สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้แก่ครอบครัวเมื่อชาวบ้านเห็นความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงแลกเปลี่ยนความรู้กันและเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น เป็นผลให้ทุกครัวเรือนปลูกผักสวนครัวทำปุ๋ยชีวภาพทั้งหมู่บ้าน ผลผลิตจำหน่ายทั้งในชุมชน และตลาดสดของอำเภอ จึงทำให้ลดรายจ่าย มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีงานทำตลอดปี กลยุทธ์ในระดับชุมชนสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีการรวมกลุ่มปุ๋ยชีวภาพเป็นกลุ่มเริ่มงานและขยายผลไปสู่กลุ่มอื่น ๆ ตามมา ได้แก่ กลุ่มปลูกพริก กลุ่มเลี้ยงสัตว์ มีสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเงินสัจจะสะสม กองทุนข้าวเปลือก และศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมุกดาหาร (2550) ได้ทำการศึกษาการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านภู จังหวัดมุกดาหารพบว่า ได้ดำเนินการตามตัวชี้วัด 6×2 อาทิ ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ (1) กิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) กิจกรรมรณรงค์

ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร (3) ส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลอย่างถูกวิธี
(4) การดูแลรักษาแหล่งน้ำโดยองค์กรประชาชนทุกภาคส่วน

เฉลิมศรี ชุมเกษียณ (2550 : 94) ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับภาวะการเป็นหนี้ของข้าราชการทหารสังกัดกองทัพเรือในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครพบว่า ข้าราชการทหารที่มีอายุราชการต่างกัน มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านความมีเหตุมีผลในการดำเนินชีวิตด้านระบบภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตและด้านคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

ทิจิตา เพชรรัตน์ (2551 : 121) ได้ศึกษา การพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านใหม่ริมเมฆ หมู่ที่ 10 ตำบลแม่กา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน คนในครัวเรือนมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน โดยได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ รวมทั้งการไปเข้าอบรมกับหน่วยงานต่าง ๆ และในความคิดของครัวเรือนคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส และประหยัดคอคอม

ชลิตา ลขิตาวงศ์ (2551 : 43-45) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ การศึกษา และการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน ปัจจัยการรับรู้ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง ที่วิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง หมู่ที่ 2 ที่มีการรับรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มตัวอย่าง หมู่ที่ 9 เกือบทุกด้าน

พิมพ์ แสนมะโน (2551 : 54) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอสันกำแพงจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริม การปฏิบัติงานพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงคือ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนได้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ การบริหารจัดการภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองที่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสำหรับการปฏิบัติงานตามนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ชุมพลภัทร์ คงธนาจารุอนันต์ (2551 : 48) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในหมู่บ้านหนองมะจับ ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่มีความเข้าใจแตกต่างกันมีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน โดยมีความรู้และรับทราบแนวปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาจากสื่อโทรทัศน์ มีความตระหนักในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียง มีความพอใจในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียง และมีความภาคภูมิใจหลักใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด

สรินุช เกตุแก้ว (2553 : 78-82) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 65.2 ส่วนได้รับการฝึกอบรมแล้วร้อยละ 34.8 ผู้บริหารได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จากโทรทัศน์ ร้อยละ 100 รองลงมาคือผู้บริหารได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์ และการพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานร้อยละ 98.6 และร้อยละ 27.8 ส่วนที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารร้อยละ 34.8 ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 73.2 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 15.16 รองลงมาคือ มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 18.1 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 7.96 และมีความรู้ความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 8.7 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 22.58 ตามลำดับ

เฉลิมว บุรีภักดี และคณะ (2551 : 3-5) ได้วิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงที่ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีการรับรู้เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นเนื้อหาสาระที่เป็นภาพรวมอย่างแพร่หลายกว้างขวางทั่วทุกครัวเรือน โดยเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 และเพิ่มขึ้นเป็นลำดับตลอดมา แหล่งที่มาของการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นสื่อสมัยใหม่ ได้แก่ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ สิ่งพิมพ์ การประชุมสัมมนา และการบอกเล่าของเพื่อนบ้าน ส่วนความนิยมศรัทธาที่มีต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับที่สูงมาก อย่างไรก็ตาม ยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยอะไร และจะนำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตจริงได้อย่างไร กับมีแนวโน้มว่าจะมีการประพฤติปฏิบัติเพิ่มขึ้น ถ้าแต่ละคนมีความเข้าใจชัดเจนว่าควรปฏิบัติอะไรบ้าง และปฏิบัติอย่างไร ส่วนการประพฤติปฏิบัติที่กระทำอยู่แล้วในครัวเรือน บางอย่างที่ยึดถือกันมาในวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีลักษณะสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การประหยัดคอดอม การเอื้ออาทร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การอยู่อย่างผสมผสานกับธรรมชาติ การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เท่าที่แต่ละคนประพฤติปฏิบัติอยู่แล้ว และมีที่จะปฏิบัติเพิ่มขึ้นในอนาคตเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ถ้ายังไม่มีการเรียนรู้เพิ่มเติมมีแนวโน้มจะเป็นการปฏิบัติในลักษณะที่อาจจะเรียกได้ว่า “จับมาปฏิบัติเป็นจุด ๆ” เช่น การอดออม ประหยัด ปลูกผักกินเอง

ขยัน ลดอบายมุข ช่วยเหลือแบ่งปันผู้อื่น ฯลฯ แต่ยังคงความคิดที่เป็นระบบ ว่าส่วนใดเป็นปัจจัยนำเข้า ส่วนใดเป็นกระบวนการและส่วนใดเป็นผลผลิตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

การประพฤติปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเท่าที่ได้กระทำแล้วนั้น ก่อให้เกิดผลดีในการดำเนินชีวิตหลายประการ เช่น ทำให้ไม่มีหนี้สิน มีเงินออมเพิ่มขึ้น พึ่งตนเองได้ ต้นทุนการทำงานลดลง มีความสุขในการทำงาน มีความสงบทางจิตใจ ครอบครัว มีความสุขไม่เดือดร้อนเป็นผลดีต่อการอบรมบุตรหลาน และเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตต่อส่วนรวม

อย่างไรก็ตามอุปสรรคข้อขัดข้องและผลที่ไม่ดีมีอยู่บ้างในการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เครือญาติ และลูกหลานติดนิสัยฟุ่มเฟือย หรือติดอบายมุข รายจ่ายต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นทั้งนั้น ไม่สามารถลดลงได้เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าอาหาร เป็นต้น ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเนื่องจากข้าวของราคาแพง คนรวยที่มีเงินซื้อทำให้ของกินของใช้ราคาแพง มีหนี้สินเก่าต้องชำระ และการที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

นอกจากนี้ เฉลียว บุรีภักดี ได้สร้างชุดตัวบ่งชี้เรื่อง “การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเชิงระบบของครัวเรือน” และได้สร้าง “ชุดการเรียนรู้ฯ” แล้วได้นำไปใช้ในการริเริ่มทดลองส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายอาสาสมัครเรียนรู้ ปรากฏผลว่าผู้อาสาสมัครกลุ่มทดลอง สามารถเรียนรู้ได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ เรื่องการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ เรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงและเรื่อง การวางแผนกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เชิงระบบ และผู้ผ่านการเรียนรู้ในกลุ่มทดลองได้ประเมินตนเองว่า ได้เรียนรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์หลายอย่างจากการเข้าร่วมทดลองที่ผ่านมา มีความพอใจในระดับสูง เกี่ยวกับความรู้ และทักษะที่รับ มีความสนใจที่จะเรียนรู้เพิ่มขึ้น

เมื่อใช้กระบวนการทัศน์เชิงระบบมาพิจารณาประกอบในการทำความเข้าใจหรือถ่ายทอดความคิดหรือวางแผนการดำเนินงานว่าด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง ปรากฏว่าทำให้เกิดความเข้าใจที่แจ่มชัดว่าคำว่า “พอเพียง” หมายถึง พอดีและพอใจ เท่าที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของแต่ละคน ไม่พยายามฝืนความพอดี ดังกล่าว ส่วนความ “ความพอประมาณ” หมายถึง บุคคลต้องรู้จัก “กะประมาณ” ทั้งปัจจัยนำเข้ากระบวนการและผลผลิตที่คาดหวัง สำหรับการกระทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจแต่ละอย่างโดยคำนึงถึงสภาพบริบท และพอใจตามที่กะประมาณแล้วนั้น ไม่พยายามฝืนขอบเขตดังกล่าว

ดิเรก กษ ภณก่อนกลีบ (2552) ได้วิจัยเรื่อง บุปปัจจัยและผลลัพธ์ของการพัฒนาครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า บุปปัจจัย หรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดการพัฒนาครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อพฤติกรรมและคุณภาพชีวิต คือการสนับสนุนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกลไกของรัฐ การให้การศึกษารัฐเศรษฐกิจพอเพียง การสนับสนุนกระบวนการกลุ่ม และการสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิต

คุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นกับครัวเรือนจากการพัฒนาครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าคุณภาพชีวิตขึ้นอยู่กับคุณลักษณะส่วนบุคคล ทักษะคิด และความทันสมัย คุณภาพชีวิตของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในครัวเรือน ได้แก่ ครัวเรือนประหยัดมีการปลูกพืชผักสวนครัว ครัวเรือนขยันขันแข็งมีอาชีพเสริม ครัวเรือนมีการออมทรัพย์ ครัวเรือนมีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน และครัวเรือนใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือนต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้สึกชื่นชมต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และพยายามที่จะทำตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความทันสมัยของครัวเรือน ได้แก่ การใช้ภาษาไทย การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการเข้าถึงชุมชนอื่น มีอิทธิพลทางตรงมากที่สุดต่อพฤติกรรม การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในครัวเรือน และเป็นบัพปัจจัยที่มีผลมากที่สุดกับทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือนต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีคุณภาพชีวิตมีความสุข ความพึงพอใจในชีวิตความอบอุ่นในครอบครัว และการมีสุขภาพอนามัยที่ดี โดยใช้ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนความสัมพันธที่เกี่ยวเนื่องกับบัพปัจจัยและผลลัพธ์ของการพัฒนาครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ จัดการศึกษา โดยหลักสูตรท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอนเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับภูมิสังคม จัดการเรียนการสอนระบบครอบครัว จัดรายการวิทยุด้วยภาษาชนเผ่ากับภาษาไทย จัดครัวเรือนพอเพียงต้นแบบ เป็นเครือข่ายศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน หมู่บ้าน ตำบล พิจารณาทบทวนวิธีดำเนินการและประเมินโครงการให้เหมาะสมกับภูมิสังคม ควบคุมกำกับดูแลสินค้าที่นำมาขายในตลาดนัดให้มีคุณภาพ และราคายุติธรรม บูรณาการกิจกรรมและโครงการโดยยึดหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ระเบิดจากข้างใน ทำตามลำดับขั้น คำนึงถึงภูมิสังคม ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด การมีส่วนร่วม การมุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่ ขาดทุนคือกำไร รู้รักสามัคคี มีความเพียร พึ่งตนเอง และเรียบง่ายปฏิบัติได้ผล

เมฆินทร์ เมฆาวีกุล (2551 : 149-160) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้ว่าราชการจังหวัดกับการนำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติในกลุ่มภาคกลางตอนบน ซึ่งการศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้ว่าราชการจังหวัดในการนำนโยบายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยได้รับมอบหมายจากรัฐบาล กำหนดตัวชี้วัด 6 ด้าน คือ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ประหยัด เรียนรู้ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและเอื้ออารีต่อกัน แต่ละด้านมีกิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างน้อย 2 กิจกรรม (หรือ เรียกว่า “หลัก 6x2”) ซึ่งสามารถปรับเข้าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือยึดหลักทางสายกลางในเรื่องพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปฏิบัติตามเงื่อนไข ความรู้ และคุณธรรม นำสู่ชีวิต

เศรษฐกิจ สังคม ให้ก้าวหน้าไปอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ไปสู่การปฏิบัติใน 4 จังหวัดภาคกลาง ตอนบน ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสระบุรี ตลอดจนศึกษาปัญหา และอุปสรรครวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายนี้ไปสู่การปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำของผู้ว่าราชการจังหวัดในการนำนโยบายตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน มีผลอย่างสำคัญต่อประสิทธิผลของการปฏิบัติ ผู้ว่าราชการจังหวัดใดสามารถแสดงภาวะผู้นำ และมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกภาคส่วน ตลอดจนลักษณะหมู่บ้านมีความพร้อม การขับเคลื่อนนโยบายนี้จะเกิดผลสัมฤทธิ์ได้

2. ปัญหาและอุปสรรคตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนนโยบายนี้ มีหลายประการ ได้แก่ การบูรณาการนโยบาย ที่ชัดเจน จากความรู้ความเข้าใจในภาพรวมของทั้งผู้ปฏิบัติ และประชาชนในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาด้านงบประมาณและศักยภาพหมู่บ้าน ความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ขนบธรรมเนียมประเพณี ท้องถิ่นเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น ซึ่งแต่ละปัจจัยมีผลต่อกัน ทั้งนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทางในการปรับใช้ในทางปฏิบัติสำหรับผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดและผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ พบว่า ปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินการตามนโยบายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลายประการ โดยสามารถเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้ (1) ปัญหาด้านงบประมาณ โดยงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนในชุมชน เมื่อพิจารณาตัวชี้วัด 6x2 ของเศรษฐกิจพอเพียง จะพบว่า มีกิจกรรมครอบคลุม การดำเนินชีวิตของประชาชนในทุก ๆ ด้าน ในขณะที่ปัจจุบันประชาชนประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย จึงจำเป็นต้องมีงบประมาณดำเนินการอย่างเพียงพอ ซึ่งถึงแม้ส่วนกลางจะมีนโยบายให้หน่วยงานระดับพื้นที่สามารถของงบประมาณเพิ่มเติมในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน แต่เมื่อหน่วยงานระดับพื้นที่ขอรับการสนับสนุนจริงได้รับการอนุมัติเพียงส่วนน้อยเท่านั้น นอกจากนั้น การตัดโอนงบประมาณยังไม่จัดสรรมาส่งผลให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับการติดตามผลการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2550) ที่พบปัญหาส่วนใหญ่ของการนำนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับพื้นที่เกิดจากหลายประการ เช่น ไม่มีงบประมาณในการจัดประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่จะแฝงอยู่ในงบประมาณของหน่วยงานต่าง ๆ และการจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างล่าช้า ส่วนใหญ่งบประมาณจะจัดสรรไปสู่ระดับปฏิบัติในไตรมาสที่ 3 และไตรมาสที่ 6 นอกจากนั้นงบประมาณสนับสนุนผู้ว่าราชการจังหวัด (งบ 10 ล้านบาท) ส่วนใหญ่ถูกกันเป็นงบประมาณไว้ใช้ปลายปี

(2) ทักษะคติของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนบางส่วน ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากมองว่าไม่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ไม่สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงและประชาชนบางกลุ่มมองว่าสวนกระแสกับการปฏิบัติจริงของประชาชนในประเทศ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า สังคมไทยได้เปิดรับวัฒนธรรมตะวันตกใหม่ ๆ ที่หลั่งไหลเข้ามาตามกระแสยุคโลกาภิวัตน์จนให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม หลงไหลฟุ้งเพื่อไปกับสิ่งบำเรอความสุขชั่วคราวที่ไม่ยั่งยืน ซึ่งหากจะให้กลับไปทำไร่ทำสวน ปลูกผัก สวนครัว ใช้ชีวิตพอเพียง ใช้ของแบบไทย ๆ ถือได้ว่าเป็นการสวนกระแสแนวคิดและวิถีชีวิตการปฏิบัติของประชาชนบางกลุ่ม ดังนั้น เมื่อภาครัฐ นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปดำเนินการในพื้นที่และมีกิจกรรมตามชีวิต 6x2 ให้ประชาชนปฏิบัติจึงเป็นการไปเปลี่ยนความคิดดั้งเดิมหรือพฤติกรรมของประชาชน ทำให้เกิดปัญหาในการยอมรับนโยบาย

โดยสรุป ปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบนมีหลายประการ ทั้งด้านงบประมาณ ทักษะคติของประชาชน ความรู้ความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติปัญหาาระบบราชการ เหล่านี้เป็นต้น

สำหรับผลการศึกษาจากการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบนมีหลายประการ เช่น ความชัดเจนของนโยบายที่จะสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติ ความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ การเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น งบประมาณในการดำเนินการ ความเพียงพอและความสามารถของบุคลากร แนวทางบริหารจัดการ ความพอเพียงและทันสมัยของวัสดุ-อุปกรณ์ เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ฯลฯ ซึ่งปัจจัยแต่ละด้านจะส่งผลต่อกันและกัน อาทิ ความตั้งใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจต่อแนวเศรษฐกิจพอเพียง จนทำให้เกิดการต่อต้านและยอมรับ จากข้อค้นพบในการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานมีทัศนคติยอมรับแนวคิดและหลักการของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เห็นว่าสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง รวมถึงจะช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้ประชาชนในพื้นที่ ที่สำคัญเป็นแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ที่พสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่ายินดีน้อมนำมาปฏิบัติ ฉะนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องของรัฐส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อนโยบายนี้ จึงเต็มใจที่จะร่วมกันขับเคลื่อนให้บรรลุผลอย่างสูงสุดนอกจากนั้น ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือว่ามีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ในปัจจุบันมีศักยภาพด้านต่าง ๆ ในระดับสูง ดังนั้นการที่กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้สนองนโยบายดังกล่าวอย่างเต็มที่ โดยในการจัดตั้งงบประมาณประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งงบประมาณ พ.ศ. 2548 ได้จัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งไว้เพื่อดำเนินการดังกล่าว หรือถึงแม้จะมีงบประมาณที่เรียกว่า

โครงการเศรษฐกิจพอเพียงจริง แต่ลักษณะงบประมาณที่ใช้จ่ายไปในการก่อสร้างถนนหนทาง การส่งเสริมโครงการฝึกออาชีพ การส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน ล้วนแต่มีส่วนทางอ้อมช่วยให้ตัวชี้วัดของเศรษฐกิจพอเพียง 6x2 ประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น

การดำเนินการตามกิจกรรมพอเพียง ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นอย่างดีจะสังเกตว่า ปัจจุบันในหมู่บ้าน/ชุมชนมีการรวมกลุ่มฝึกออาชีพจนสามารถสร้างสรรค์ผลผลิตที่สามารถนำไปจำหน่ายทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งเช่นกันในการส่งเสริมและสนับสนุนให้การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประสบผลสำเร็จ

โดยสรุป ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบนมีหลายประการ เช่น ความชัดเจนของนโยบายที่สามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติ ความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ การเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น งบประมาณในการดำเนินการ ความเพียงพอและความสามารถของบุคลากร แนวทางบริหารจัดการ ความพอเพียงและทันสมัยของวัสดุ-อุปกรณ์ เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนบางส่วนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างลึกซึ้ง จะไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการนำไปปฏิบัติพบว่า เยาวชนเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะการซื้อ โทรศัพท์มือถือ การเที่ยวเตร่ในสถานบันเทิงต่าง ๆ อีกทั้งผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายตามหลักปรัชญาพอเพียง ไปปฏิบัติประการหนึ่งได้แก่ การขาดการเรียนรู้ ไม่มีการขยายศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง

จากผลการวิจัยพบว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหน้าที่ของทุกกระทรวงอย่างเท่าเทียมกันเพื่อผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างทั่วถึงในทุกภารกิจ ให้ทุกกระทรวงกำหนดตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมของตนเองตามภารกิจหลักของกระทรวง โดยมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการ การจัดตั้งคณะทำงาน คณะกรรมการขั้นตอนแนวทางปฏิบัติเป้าหมาย ผลลัพธ์ และการติดตามประเมินผลในรูปแบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน แต่ปัจจุบันการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเน้นหลักเฉพาะในส่วนของกระทรวงมหาดไทย โดยมีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นเจ้าภาพหลักเท่านั้น ในขณะที่กระทรวงอื่น ๆ ไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างแท้จริง คงมีการส่งเสริมและสนับสนุนทั่ว ๆ ไปตามหน้าที่เท่านั้น จากผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรที่จะกำหนดให้มี การสนับสนุนหลักการ โครงการ และกิจกรรมเกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบายตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง ซึ่งจะทำการขับเคลื่อนในเรื่องนี้บรรลุวัตถุประสงค์มากขึ้น

จากผลการวิจัยค้นพบว่าในปัจจุบัน มีคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ระดับประเทศ/จังหวัด/อำเภอ อยู่แล้ว แต่คณะทำงานทำหน้าที่ในทางบริหารเท่านั้น ดังนั้น หากมีการจัด คณะทำงานเพื่อศึกษาข้อมูลฯ เพิ่มเติมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง จะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและลึกซึ้งไม่ ว่าในด้านคุณธรรมความพอเพียง การเสริมสร้างผู้นำแห่งความพอเพียงในพื้นที่แต่ละพื้นที่ การ ขับเคลื่อนในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา การจัดองค์ความรู้ ข้อมูลโครงการจัดให้มีเวทีแห่งการ เรียนรู้ผสมผสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน การเสริมสร้างองค์กรการเงินชุมชนที่เข้มแข็ง การขับเคลื่อนในเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงในเขตธุรกิจเอกชน การประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ และทั่วถึง ฯลฯ เป็นต้น จะทำให้การขับเคลื่อนนี้เป็นไปอย่างทั่วและซึมลึกไปสู่วิถีชีวิตของประชาชนในสังคม

จากผลการวิจัยค้นพบว่าในปัจจุบัน รัฐบาลมิได้มีมาตรการใด ๆ ที่จะให้หน่วยงานราชการถือ ปฏิบัติ เป็นเพียงการขอความร่วมมือทำให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ มิได้สนใจอย่างจริงจังที่จะถือปฏิบัติ คงมีเพียงการจัดทำป้ายข้อความประชาสัมพันธ์เชิญชวน รมรณรงค์ให้ประชาชนเพื่อเปลี่ยนแปลงการรับรู้ และทัศนคติของประชาชน ดัดตั้งที่บริเวณต่าง ๆ ของหน่วยงานเท่านั้น

นอกจากนั้น ผลการวิจัยพบว่าในปัจจุบันแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่ (หมู่บ้าน/ชุมชน) ไม่ได้กำหนดเป็นระเบียบวาระแห่งชุมชนแต่ประการใด คงมีเพียงคณะกรรมการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับตำบล/หมู่บ้านเท่านั้น โดยมีกำหนด เป็นประธานกรรมการ จึงดูเหมือน ว่าระยะความสัมพันธ์ยังห่างกับชุมชนมาก อาจจะไม่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของของประชาชนในชุมชน

จากผลการวิจัยค้นพบว่าในปัจจุบันการขยายผลศูนย์การเรียนรู้วิถีเศรษฐกิจพอเพียงอาจกล่าว ได้ว่ายังไม่มีดำเนินการอย่างจริงจัง ศูนย์การเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน ที่สามารถเป็นต้นแบบ ในหมู่บ้าน/ชุมชนอื่นเข้ามาศึกษารูปแบบเพื่อนำกลับไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ยังมีจำนวนน้อย

สมนึก ชัชวาลย์ และคณะ (2551 : 110-111) ได้วิจัยเรื่อง ความเข้าใจ ความพึงพอใจ และการ ปรับตัวประชาชนในเขตภาคเหนือตอนบนเรื่องนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชน ร้อยละ 28.8 เคยได้รับทราบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 40.2 ได้รับ ทราบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระยะ 3-4 ปีที่ผ่านไปมา อีกร้อยละ 34.4 และ 14.5 ได้รับทราบเมื่อ 1-2 ปี และทราบมากกว่า 5 ปี ตามลำดับ

แหล่งรับรู้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รับรู้จากสื่อหลาย ๆ แหล่งประกอบกัน คือ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ผู้นำชุมชน เสียตามสาย เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐมาอบรม เคยไปดู อบรมงาน โดยโทรทัศน์และวิทยุเป็นสื่อหลักที่ประชาชนนิยมใช้ติดตามข่าวสารและความบันเทิง

ความเข้าใจโดยภาพรวมเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เกือบทั้งหมดของตัวอย่างที่ศึกษา ร้อยละ 98.1 เข้าใจกันเป็นอย่างดีว่า ผู้ริเริ่มวางแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับที่ดี (สูง) ร้อยละ 99.3 เช่น แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สอนให้ “คนดำรงชีวิตแบบประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย”

“เศรษฐกิจพอเพียง คือ การเดินทางสายกลาง ทำมาหากินทางอัตภาพของตัวเอง มีธรรมะเป็นเครื่องผูกมัดใจ ไม่โลภ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต พอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ ปลูกในสิ่งที่กิน กินในสิ่งที่ปลูก ทำให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมีความสุขและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

“พออยู่ พอกิน ใช้จ่ายอย่างประหยัด”

“ใช้จ่ายเพียงพอต่อความจำเป็น ไม่เกินรายได้ที่ได้รับมา มีการออม ปลูกผักไว้กินเอง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามัคคี”

คุณธรรมหลัก ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างระบุจำนวนมากไปหาน้อย ได้แก่ (1) ซื่อสัตย์ (2) สามัคคี (3) ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน (4) ยึดมั่นในศีลธรรม เช่น ถือศีล และทำความดี

ผลการศึกษา ความคิดเห็นและความพึงพอใจที่มีต่อแนวคิด/นโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเครื่องมือวัดตามแนว Likert Scale ด้วยคำถามทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยมีคำตอบ 5 ระดับ นับจากเห็นด้วยหรือพึงพอใจอย่างยิ่ง ไปจนถึงไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งแล้วรวมผลคะแนนของชุดคำตอบทั้งหมด (13 ข้อ) พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60.1 มีความพึงพอใจหรือเห็นด้วยกับการรณรงค์เผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับสูง ที่เห็นด้วยในระดับปานกลาง มีอยู่ร้อยละ 39 ส่วนผู้ที่มีความพึงพอใจในระดับต่ำมีเพียงเล็กน้อย คือร้อยละ 0.9

ผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของประชาชนภาคเหนือตอนบนให้สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมปรับตัวคล้ายตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูงมีอยู่ร้อยละ 98 ประพฤติตัวคล้ายตามในระดับปานกลางมีอยู่ร้อยละ 1.5 และประพฤติด้อยตามในระดับต่ำมีเพียงร้อยละ 0.5 ซึ่งพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างคล้ายตามหรือปรับตัวตามร้อยละ 90 ขึ้นไป ได้แก่ พฤติกรรมต่อไปนี้เป็น การประหยัดและอดออมมากกว่าก่อน ลดการบริโภคสิ่งฟุ่มเฟือยต่าง ๆ ลง ลดการเที่ยวเตร่และค่าใช้จ่ายเพื่อการบันเทิงลง ปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคเอง หมั่นติดตามข่าวสารและแสวงหาความรู้ ทำอะไรอย่างมีขั้นตอนและมีแผน ทำอะไรคิดถึงผลกระทบภายหลังที่จะเกิดขึ้น หันมาสนใจเพื่อนบ้านหรือร่วมกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น พยายามใช้ยานพาหนะให้น้อยลง เลิกอบายมุขต่าง ๆ ลดการกู้ยืมให้น้อยลง ลดการซื้อของเงินผ่อนให้น้อยลง สนใจรายจ่าย-รายได้ของงานตนเองหรือครอบครัวมากขึ้น และพยายามหารายได้เสริม เป็นต้น

สัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวตามในระดับสูง เมื่อพิจารณาเทียบกับระดับความเข้าใจ และระดับพึงพอใจ เป็นผลมาจากปัจจัย “การเลียนแบบ” เช่น หากครอบครัวหนึ่งมีการปลูกผักสวนครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงไว้ที่บ้านแล้วมีผลผลิตเหลือแจกจ่ายแก่เพื่อนบ้าน แต่เพื่อนบ้านก็มักจะเกรงใจที่จะไปขอซื้อผักสวนครัวจากเพื่อนบ้านที่ปลูก ตนเองจึงต้องปลูกผักสวนครัวตาม ในการประกอบอาชีพเสริมเช่น การทำปุ๋ย การจักสานตะกร้าออกจำหน่ายหรือการรวมกลุ่มกันเลี้ยงกบ เลี้ยงจิ้งหรีดออกขาย ก็ล้วนเป็นอิทธิพลของปัจจัยการเลียนแบบหรือพฤติกรรมกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล ลักษณะเช่นนี้จึงพบว่า ผู้ตอบมีพฤติกรรมคล้ายตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสัดส่วนที่สูง

ข้อมูลที่เป็นหลักฐานยืนยันพฤติกรรมเหล่านี้ ส่วนใหญ่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นตัวอย่างของการศึกษารุ่นนี้ ซึ่งได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ที่ค่อนข้างสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่

จากการนำเสนอข้อมูลในรายงานวิจัย จะเห็นว่าประชาชนในกลุ่มอาชีพ การศึกษา และในเขตพื้นที่ (เมือง-ชนบท) และภูมิภาคต่าง ๆ (ของภาคเหนือตอนบน) ยอมรับและมีความพึงพอใจพร้อมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อแนวคิด/นโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง ส่วนในระดับการปรับตัว ประชาชนก็มีการประพฤติปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูงด้วย เช่นกัน โดยนัยของผลการศึกษานี้ย่อมตีความได้ว่า แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนช่วยส่งเสริมต่อความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้ประชาชนหันมาวิถีชีวิตในลักษณะพึ่งพาตนเองมากขึ้น อาทิ การรู้จักอดออมมากขึ้น รู้จักการทำบัญชีครัวเรือน หันมาประกอบอาชีพเสริม และปลูกผักสวนครัวและปลูกพืชผักต่าง ๆ ไว้ในบริเวณบ้าน เพื่อไม่ต้องจ่ายหาซื้อจากตลาดเหมือนแต่ก่อน ส่งผลให้ทุนทางสังคม (Social Capital) ในชุมชนสูงขึ้นด้วย โดยคนในชุมชนหันมาพึ่งพาและไว้วางใจกันเอง (Trust) มากกว่าพึ่งพาส่ง ต่าง ๆ จากภายนอกอย่างแต่ก่อน

อย่างไรก็ตาม เรื่องความเข้มแข็งของชุมชน หรือทุนทางสังคม ที่ระบุโดยนัยเช่นนี้ยังไม่เพียงพอจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยหาคำตอบมายืนยันอีกครั้ง ซึ่งก็เท่ากับผลการศึกษา ช่วยสร้างสมมุติฐานให้มีการศึกษาต่อยอดออกไป เพื่อดูผลว่า ชุมชนที่มีการยอมรับและปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และมีทุนทางสังคมสูงขึ้นด้วยหรือไม่

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มคนที่น่าเป็นห่วง และควรมีมาตรการพิเศษอื่น ๆ มากกว่าการรณรงค์ให้หันมาใช้วิถีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแบบทั่วไปก็คือ กลุ่มผู้ยากไร้หรือด้อยโอกาส พวกเขาขาดแคลนทั้งที่ดินที่ใช้ประกอบอาชีพ หรืออยู่ภายใต้ความขาดแคลนยากลำบากต่าง ๆ เช่น ขาดแหล่งน้ำ ขาดทุน ทำให้พวกเขาต้องดิ้นรนมาเป็นแรงงานรายได้ต่ำในเขตเมือง และนำเอาแนวทางบริโภคนิยมกลับไปเป็นแบบอย่างในชุมชน พร้อมทั้งนำพฤติกรรมกระเสพสิ่งเสพติดต่าง ๆ เช่น เหล้า ยาเสพติด ที่พวกเขาต้องเสพเพื่อคลายทุกข์ หรือเพื่อปลดปล่อยความเมื่อยล้าจากการทำงานหนักในแต่ละวัน เข้าไปเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีต่อชุมชนกลุ่มคนอีกพวกหนึ่ง ก็คือ กลุ่มผู้มีอายุน้อย (ในที่นี้พบว่า คือผู้มีอายุต่ำกว่า 35 ปีลงมา) กลุ่มคนพวกนี้มักจะมีแนวคิดคล้อยตามวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม นิยมการเปลี่ยนแปลงและเสพของใหม่ ๆ แฟชั่นใหม่ ๆ วิถีชีวิตแบบใหม่ ๆ เช่นการเปลี่ยนโทรศัพท์มือถือ การเที่ยวเตร่หาความบันเทิง มากกว่าการทำงานหนัก กลุ่มคนพวกนี้มักไม่ค่อยใส่ใจกับการรณรงค์ให้ดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเท่าใดนัก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการขับเคลื่อนและการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเพชรบุรี คณะผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน คือ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

รูปแบบการวิจัย

ขั้นที่ 1

1.1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อน และการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน ปัญหา อุปสรรค และการแก้ปัญหา โดยการสัมภาษณ์บุคคลตามแบบสัมภาษณ์ จำนวน 400 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์

1.2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามตัวชี้วัด 6x2 ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ด้านการเอื้ออริต่อกัน และปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติ โดยการสัมภาษณ์ผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์

ขั้นที่ 2

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เพื่อศึกษาการปฏิบัติจากผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหา อุปสรรค และการแก้ปัญหาในการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง หัวหน้าครัวเรือน หัวหน้าชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนประชาชนตามที่ได้เลือกตัวอย่างได้

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD) เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มกับตัวแทนระดับผู้นำหมู่บ้านตามที่ได้เลือกตัวอย่างได้

2.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคล หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มเป้าหมายและขนาดตัวอย่าง

1. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเชิงปริมาณ ขั้นที่ 1 คือ

1.1 ประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี กำหนดขนาดตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยกระจายสัดส่วนไปตามอำเภอต่างๆ 8 อำเภอ ดังนี้

อำเภอเมืองเพชรบุรี	จำนวน 105 คน	อำเภوتا่ยาง	จำนวน 73 คน
อำเภอชะอำ	จำนวน 61 คน	อำเภอบ้านลาด	จำนวน 42 คน
อำเภอบ้านแหลม	จำนวน 49 คน	อำเภอเขาย้อย	จำนวน 33 คน
อำเภอแก่งกระจาน	จำนวน 24 คน		
อำเภอหนองหญ้าปล้อง	จำนวน 14 คน		

จากนั้นสุ่มเทศบาลตำบลในแต่ละอำเภอจากอำเภอมาอำเภอละ 1 แห่ง รวม 6 แห่ง (อำเภอแก่งกระจาน และอำเภอหนองหญ้าปล้อง ไม่มีเทศบาลตำบล) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ผลปรากฏว่า ได้เทศบาลตำบลหัวสะพาน อำเภอเมืองเพชรบุรี เทศบาลตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง เทศบาลตำบลนายาง อำเภอชะอำ เทศบาลตำบลบ้านลาด อำเภอบ้านลาด เทศบาลตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม เทศบาลตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย สำหรับอำเภอเมืองเพชรบุรี ใช้กลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรีด้วย

สำหรับนอกเขตเทศบาล ได้สุ่มตำบลจาก 8 อำเภอ มาอำเภอละ 1 ตำบล รวม 8 ตำบล จากนั้นสุ่มหมู่บ้านมาตำบลละ 2 หมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ปรากฏว่าได้ตัวอย่างดังนี้ 1) อำเภอเมืองเพชรบุรี ได้แก่ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 4 ตำบลต้นมะม่วง 2) อำเภอท่ายาง ได้แก่ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ตำบลท่าไม้รวก 3) อำเภอชะอำ ได้แก่ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา 4) อำเภอบ้านลาด ได้แก่ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ตำบลท่าเสน 5) อำเภอบ้านแหลม ได้แก่ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ตำบลบางครก 6) อำเภอเขาย้อย ได้แก่ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 4 ตำบลหนองปรัง 7) อำเภอแก่งกระจาน ได้แก่ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ตำบลแก่งกระจาน และ 8) อำเภอหนองหญ้าปล้อง ได้แก่ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ ในการกำหนดขนาดตัวอย่างใช้สัดส่วนในเขตเทศบาลตำบล : นอกเขตเทศบาลเท่ากับ 1:4 ของขนาดตัวอย่างในแต่ละอำเภอดังกล่าวข้างต้น

1.2 ชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ได้เลือกชุมชนในเขตเทศบาลตำบล (ขั้นที่ 1.1) มาแห่งละ 2 ชุมชน จาก 7 แห่ง และชุมชนนอกเขตเทศบาลมาแห่งละ 4 ชุมชน จาก 8 แห่ง รวมทั้งหมด 46

ชุมชน โดยวิธีสุ่มแบบง่าย และใช้วิธีการสัมภาษณ์หัวหน้าชุมชน หรือหัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนชุมชน ชุมชนละ 5 – 6 คน รวมจำนวน 264 คน

2. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเชิงคุณภาพ

ในการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล ครอบครัว และชุมชน ปัญหา อุปสรรค และการแก้ปัญหา การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

2.1 กลุ่มเป้าหมาย ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ตัวแทนระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ในพื้นที่ 46 ชุมชน ที่สุ่มตัวอย่างได้ในชั้น 1.2 จำนวนชุมชนละ 2 – 3 คน รวม 99 คน ตัวแทนดังกล่าวได้รับการเสนอแนะจากบุคคลในชุมชนเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ มีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอสมควร และสามารถแสดงความคิดเห็นได้

2.2 การสนทนากลุ่ม

บุคคลที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเลือกคัดเลือกชุมชนจากผลการศึกษาชุมชนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ได้นำเสนอข้อมูล และผู้วิจัยได้ขอให้ผู้นำชุมชนคัดเลือกบุคคลเข้าร่วมสนทนากลุ่ม โดยมีเกณฑ์ดังนี้ คือ มีอาชีพหลากหลาย เพศชายและเพศหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน สามารถแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมได้ มีความรู้ ความเข้าใจและเกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดให้มีการสนทนากลุ่ม 3 กลุ่มๆ ละ 11 – 12 คน รวม 35 คน ดังนี้ บ้านสามพระยา อำเภอชะอำ บ้านศาลาเขื่อน อำเภอบ้านลาด และบ้านวังนางนวล อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

2.3 คัดเลือกบุคคล ชุมชน หน่วยงาน ที่ประสบความสำเร็จ เป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามตัวชี้วัดความพอเพียง (KPI) ในกรอบความคิด 3 คุณสมบัติ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (ขั้นที่ 1)

การวิจัยเชิงปริมาณ ในขั้นที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์ (Interview) 1.1) กลุ่มตัวอย่างบุคคลในชุมชนและ 1.2) หัวหน้าครัวเรือน หัวหน้าชุมชน หรือตัวแทนชุมชน จังหวัดเพชรบุรี ตามแบบสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ได้แก่ คณะผู้วิจัย และนักศึกษาวิชาเอกสาขาการพัฒนารัฐบาลชุมชน ชั้นปีที่ 4 ที่ผ่านการเรียนวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ และได้รับการอบรมวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์เพื่อให้เข้าใจตรงกัน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (ขั้นที่ 2)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ในขั้นที่ 2 เป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดย 2.1) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตัวแทนคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง หัวหน้าครัวเรือน หัวหน้าชุมชน หรือตัวแทน ตามแบบสัมภาษณ์ และ 2.2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD) ตัวแทนจากชุมชนที่มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 พื้นที่ รวม 3 กลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ (ขั้นที่ 1)

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ในขั้นที่ 1.1 เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ การขับเคลื่อนและการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเพชรบุรี (ภาคผนวก ก) สำหรับสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน เพื่อศึกษาการขับเคลื่อน และการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติระดับบุคคล ครอบครัวยุ และชุมชน เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้จากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรอง ความเพียงพอของรายได้ หนี้สิน ค่าใช้จ่ายอาหารเพื่อบริโภค สุขภาพ การรักษาพยาบาล รวมจำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย

1) การรับรู้ แหล่งความรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง รวมจำนวน 5 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ

2) ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 9 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ ใช่ หรือ ไม่ใช่

3) การปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 20 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scales) 4 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัติน้อย และไม่ได้ปฏิบัติ

4) ผลของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 17 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบประมาณค่า 4 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

5) สาเหตุที่ทำให้ไม่มีการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 17 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบประมาณค่า 4 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

6) สาเหตุที่ทำให้ปัจจุบันมีผู้ปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น จำนวน 5 ข้อ เป็นคำถามให้เรียงลำดับตามความสำคัญ โดยให้ใส่หมายเลขเรียงลำดับการประเมินตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ ในการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 4 ข้อ เป็นคำถามให้ค่าระดับคะแนน จาก 1 คะแนน ถึง 10 คะแนน

1.2 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในขั้นที่ 1.2 เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์ การขับเคลื่อนผลการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเพชรบุรี ตามตัวชี้วัด 6x2 ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ลักษณะของผู้ให้สัมภาษณ์ เพศ ระดับการศึกษาสูงสุด อายุ อาชีพหลัก อาชีพรอง รวมจำนวน 7 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ลักษณะของหมู่บ้าน ประกอบด้วย

1) ด้านปัญหาของหมู่บ้าน ได้แก่ ปัญหาการเลี้ยงโชค ปัญหาการลักขโมย ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง จำนวน 4 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ

2) ด้านศักยภาพพื้นที่ ได้แก่ สภาพพื้นที่ทำการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ ปัญหา การขาดแคลนน้ำ การตลาด จำนวน 6 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ

3) ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ การจัดงานประเพณีท้องถิ่น การให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน การเคารพผู้อาวุโสของเยาวชนในหมู่บ้าน การทำบุญตักบาตร การมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของชุมชน จำนวน 5 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 3 ประสิทธิผลของการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ รวมจำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วย

1) ด้านการลดรายจ่าย จำนวน 5 ข้อ

2) ด้านการเพิ่มรายได้ จำนวน 5 ข้อ

3) ด้านการประหยัด จำนวน 5 ข้อ

4) ด้านการเรียนรู้ จำนวน 5 ข้อ

5) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน จำนวน 5 ข้อ

6) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน จำนวน 5 ข้อ

ลักษณะคำถามทั้ง 6 ด้านเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติ จำนวน 8 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์บุคคลในชุมชนเพื่อศึกษาการขับเคลื่อน และการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน และแบบสัมภาษณ์หัวหน้าชุมชน หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนชุมชนเพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงตามตัวชี้วัด 6X2 ของชุมชน กล่าวคือ เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ได้นำไปทดลองสัมภาษณ์กับบุคคลใน หมู่ที่ 1 ตำบลเวียงคอย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 50 คน และชุมชนจำนวน 20 ชุมชน ตำบลไร่ส้ม ภายหลังการทดลองใช้แบบสัมภาษณ์ได้ให้นักศึกษา ผู้ร่วมวิจัยเข้าร่วมเสนอผลการสัมภาษณ์ ปัญหาและอุปสรรคที่พบ การใช้ถ้อยคำ ความชัดเจนของข้อความต่าง ๆ จากนั้น ได้ปรับแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์

3. เกณฑ์การพิจารณาคะแนนตัวแปรที่ศึกษาในการศึกษาเชิงปริมาณ

3.1 ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 9 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ตอบถูก 1 คะแนน

ตอบผิด 0 คะแนน

ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีคะแนนต่ำสุด 0 คะแนน คะแนนสูงสุด 9 คะแนน

3.2 การปฏิบัติเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 20 ข้อ เป็นคำถามแบบประมาณค่าให้เลือกตอบ 4 ระดับ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ปฏิบัติดีมาก 4 คะแนน

ปฏิบัติปานกลาง 3 คะแนน

ปฏิบัติน้อย 2 คะแนน

ไม่ได้ปฏิบัติ 1 คะแนน

3.3 ผลการปฏิบัติเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 17 ข้อ เป็นคำถามแบบประมาณค่า ให้เลือกตอบ 4 ระดับ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

มาก 4 คะแนน

ปานกลาง 3 คะแนน

น้อย 2 คะแนน

น้อยที่สุด 1 คะแนน

4. การกำหนดค่าระดับคะแนนเฉลี่ย การปฏิบัติ และผลการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง

$$\text{ให้สูตร} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนกลุ่ม}} \quad \text{แบ่งได้ดังนี้}$$

ค่าเฉลี่ยของระดับคะแนน

1.00 - 1.75 หมายถึง	ไม่ได้ปฏิบัติ / น้อยที่สุด
1.76 - 2.50 หมายถึง	ปฏิบัติน้อย / น้อย
2.51 - 3.25 หมายถึง	ปฏิบัติปานกลาง / ปานกลาง
3.26 - 4.00 หมายถึง	ปฏิบัติมาก / มาก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (ขั้นที่ 2)

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ ประเด็นคำถามแบบมีโครงสร้างสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก (ภาคผนวก ค) และประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (ภาคผนวก ง) เป็นแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยสังเคราะห์จากเอกสารงานวิจัย บทความ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และสอดคล้องกับประสิทธิผลในการนำนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในหมู่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (ขั้นที่ 1)

ภายหลังการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน (ขั้นที่ 1.1) และสัมภาษณ์หัวหน้าชุมชน หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนชุมชนตามแบบสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ จากนั้นได้นำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (Description Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) คือค่าที (T- independent) ในการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างผู้ปฏิบัติกับผู้ไม่ปฏิบัติ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (ขั้นที่ 2)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยการถอดเทป ประมวลข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล ทำดัชนีข้อมูล ทำข้อสรุป และนำเสนอข้อมูล ในการนำเสนอข้อมูลมุ่งแสดงความคิดเห็นที่เด่นชัด และความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยอ้างคำพูด (Quotation) เพื่อเป็นหลักฐานประกอบประเด็นที่น่าสนใจ การอ้างคำพูดนั้นแม้อาจตัดตอนบางส่วนจากการสนทนา แต่ไม่ทำให้ความหมายของถ้อยคำเปลี่ยนแปลงไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

บทนี้เป็นผลการวิจัย ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งผลการวิจัยเชิงปริมาณ (ขั้นที่ 1) คือ 1.1) การศึกษาผลการขับเคลื่อนและประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติระดับบุคคลครอบครัว และชุมชนและ 1.2) ผลการศึกษาการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามตัวชี้วัด 6x2 ของชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ส่วนที่สอง ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (ขั้นที่ 2) คือ 2.1) ผลการศึกษาการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาอุปสรรค และการแก้ปัญหาจากผลการขับเคลื่อนในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 2.2) ผลการศึกษานุคคล และหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ผลการศึกษาการขับเคลื่อนและการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนจังหวัดเพชรบุรี เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชนจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 400 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากร สังกคจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เศรษฐกิจรายได้รายจ่าย และสุขภาพ (ตาราง 1 ถึง ตาราง 6)

ตาราง 1 ลักษณะประชากร จำแนกเพศ และกลุ่มอายุ

	ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
- ชาย		164	41.00
- หญิง		236	59.00
รวม		400	100
อายุปัจจุบัน			
- 20 - 30 ปี		112	28.00
- 31 - 40 ปี		124	31.00
- 41 - 50 ปี		102	25.50

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
- 51 – 60 ปี	41	10.25
- มากกว่า 60 ปี	21	5.25
รวม	400	100

จากตาราง 1 ผลการศึกษา ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงเท่ากับร้อยละ 59 มีเพศชายเท่ากับร้อยละ 41 ทั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี เท่ากับร้อยละ 31 รองลงมาคือผู้ที่มีอายุ 20 – 30 ปี และ 41 – 50 ปี เท่ากับร้อยละ 28 และ 25.50 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปเท่ากับร้อยละ 15.5

ตาราง 2 ลักษณะทางสังคมจำแนกตามสถานภาพสมรสและระดับการศึกษา

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
- โสด	100	25.00
- สมรส	257	64.25
- หม้าย	34	8.50
- หย่า/แยก	9	2.25
รวม	400	100.00
ระดับการศึกษา		
- ต่ำกว่าประถมศึกษา	13	3.25
- ประถมศึกษา	142	35.50
- มัธยมศึกษาตอนต้น	48	12.00
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	74	18.50
- ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	17	4.25
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	18	4.50
- ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	69	17.25
- สูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	17	4.25
- อื่น ๆ	2	0.50
รวม	400	100.00

จากตาราง 2 ผลการศึกษาลักษณะทางสังคมพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.25 คือผู้สมรสแล้ว รองลงมาคือผู้เป็นโสด เท่ากับร้อยละ 25 ส่วนผู้เป็นหม้ายและหย่าร้างเท่ากับร้อยละ 10.75

ในด้านระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่คือผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษาเท่านั้น ร้อยละ 35.50 รองลงมาคือ ผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายเท่ากับร้อยละ 18.50 และผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 17.25 ตามลำดับ

ตาราง 3 ลักษณะทางครอบครัวจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน(นับรวมท่านด้วย)		
- 1 – 3 คน	99	24.75
- 4 – 6 คน	246	61.50
- 7 – 10 คน	44	11.00
- 10 คนขึ้นไป	11	2.75
รวม	400	100.00
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ต้องอุปการะเลี้ยงดู (เช่น คนชรา คนพิการ ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ)		
- ไม่มี	66	16.50
- 1 – 3 คน	300	75.00
- 4 – 6 คน	33	8.25
- 7 – 10 คน	1	0.25
รวม	400	100.00
จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว		
- ไม่มี	6	1.50
- 1 – 3 คน	316	79.00
- 4 – 6 คน	70	17.50
- 7 – 10 คน	7	1.75
- 10 คนขึ้นไป	1	0.25
รวม	100	100.00

จากตาราง 3 ผลการศึกษาลักษณะทางครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.50 เป็นผู้มีสมาชิกในครัวเรือน 4 – 6 คน รองลงมา มีสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน เท่ากับ ร้อยละ 24.75

ในเรื่องจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ต้องอุปการะเลี้ยงดู พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 75 ต้องอุปการะเลี้ยงดูสมาชิกจำนวน 1 – 3 คน

ส่วนจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานนั้นพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 79 มีจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงาน 1 – 3 คน รองลงมา ร้อยละ 17.5 มีจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานเท่ากับร้อยละ 17.5

ตารางที่ 4 ลักษณะทางเศรษฐกิจจำแนกตามอาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้และการได้รับการอบรมในการประกอบอาชีพ

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลักในปัจจุบัน		
- ทำนา ทำสวน ทำไร่ (กสิกรรม)	109	27.25
- เลี้ยงสัตว์	23	5.75
- ประมง	10	2.50
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	9	2.25
- ค้าขาย	58	14.50
- รับราชการ / วิสาหกิจ	52	13.00
- รับจ้าง	109	27.25
- อื่น ๆ	30	7.50
รวม	400	100.00
รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก (ต่อปี)		
- ไม่มี	4	1.00
- ไม่เกิน 10,000 บาท	66	16.50
- 10,001 – 20,000 บาท	56	14.00
- 20,001 – 30,000 บาท	37	9.25
- 30,001 – 40,000 บาท	48	12.00
- 40,001 – 50,000 บาท	44	11.00
- 50,000 ขึ้นไป	145	36.25
รวม	400	100.00

ตาราง 4 (ต่อ)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพรอง / เสริมในปัจจุบัน		
- ไม่มี	57	14.25
- ทำนา ทำสวน ทำไร่ (กสิกรรม)	82	23.91
- เลี้ยงสัตว์	81	23.62
- ประมง	9	2.62
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	20	5.83
- ค้าขาย	80	23.32
- รับจ้างทั่วไป	132	38.48
- ช่วยเหลือบุตรหลาน	43	12.54
- อื่น ๆ	13	3.79
รวม	400	100.00
รายได้จากการประกอบอาชีพรอง (ต่อปี)		
- ไม่มี	59	14.75
- ไม่เกิน 10,000 บาท	130	32.50
- 10,001 – 20,000 บาท	79	19.75
- 20,001 – 30,000 บาท	37	9.25
- 30,001 – 40,000 บาท	48	12.00
- 40,001 – 50,000 บาท	21	5.25
- 50,000 ขึ้นไป	26	6.50
รวม	400	100.00
การได้รับการอบรมในการประกอบอาชีพ		
- ไม่เคยได้รับการอบรม	182	45.50
- เคยได้รับการอบรม	-	-
- ทำนา ทำสวน ทำไร่ (กสิกรรม)	110	27.50
- เลี้ยงสัตว์	31	7.75
- ประมง	10	2.50
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	30	7.50

ตาราง 4 (ต่อ)

	ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
-	อื่น ๆ	37	9.25
	รวม	400	100.00

จากตาราง 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือ ทำนา ทำไร่ ทำสวน และอาชีพรับจ้างในสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 27.25 รองลงมาประกอบอาชีพขายเท่ากับ ร้อยละ 14.50 รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ เท่ากับร้อยละ 13 ตามลำดับ ทั้งนี้ส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักต่อปี 50,000 บาทขึ้นไปเท่ากับร้อยละ 36.25 รองลงมามีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทเท่ากับร้อยละ 16.50 และมีรายได้ประมาณ 10,001 – 20,000 บาทเท่ากับร้อยละ 14 ตามลำดับ

ในเรื่องอาชีพเสริม พบว่าร้อยละ 38.48 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาประมาณร้อยละ 23 ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์และค้าขาย ส่วนผู้ที่ช่วยเหลือบุตรหลานเท่ากับร้อยละ 12.54 สำหรับรายได้จากการประกอบอาชีพรอนั้น พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 32.50 มีรายได้จากการประกอบอาชีพรอนต่ำกว่า 10,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 19.75 มีรายได้จากอาชีพรอนประมาณ 10,001 – 20,000 บาทต่อปี และร้อยละ 12 มีรายได้ประมาณ 30,001 – 40,000 บาทต่อปี

เรื่องประสบการณ์ของการได้รับการอบรมในการประกอบอาชีพนั้นพบว่า เป็นผู้ไม่มีประสบการณ์ในการอบรมเท่ากับร้อยละ 45.50 ส่วนผู้เคยได้รับการอบรมในการประกอบอาชีพเท่ากับร้อยละ 54.50 ทั้งนี้ส่วนใหญ่ ร้อยละ 27.50 เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการทำนา ทำสวน ทำไร่ ผู้เคยได้รับการอบรมเรื่องเลี้ยงสัตว์ และอุตสาหกรรมในครัวเรือนเท่ากับ ร้อยละ 7.75 และ 7.50 ตามลำดับ

ตาราง 5 ลักษณะรายได้ รายจ่าย จำนวนหนี้สิน

	ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เพียงพอกับรายจ่าย			
-	ไม่เพียงพอ	75	18.75
-	พอกิน พอใช้ไม่เหลือ	212	53.00
-	มีเหลือเก็บ	111	27.75
-	อื่น ๆ	2	0.50
	รวม	400	100.00

ตาราง 5 (ต่อ)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนหนี้สินในปัจจุบัน		
- ไม่มีหนี้สิน	130	32.50
- ต่ำกว่า 20,000 บาท	62	15.50
- 20,001 – 40,000 บาท	62	15.50
- 40,001 – 60,000 บาท	47	11.75
- 60,001 – 80,000 บาท	9	2.25
- 80,001 – 100,000 บาท	26	6.50
- 100,000 บาทขึ้นไป	64	16.00
รวม	400	100.00
แหล่งกู้ยืมเงิน (กรณีมีหนี้สิน)		
- ญาติ พี่น้อง	129	39.21
- นายทุน (แหล่งเงินกู้้นอกระบบที่ดอกเบี้ยสูง)	37	11.25
- ธนาคารพาณิชย์	65	19.76
- สหกรณ์ หรือ กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน	112	34.04
- กองทุนหมู่บ้าน	125	37.99
- อื่น ๆ	25	7.60
รวม	400	100.00
ค่าใช้จ่ายประจำวันในการซื้ออาหารเพื่อบริโภค		
- ไม่ต้องซื้อ (ผลิตได้เองในบ้านและไร่นา)	8	2.00
- ซื้อเป็นส่วนน้อย(ส่วนใหญ่ผลิตได้เองซื้อเฉพาะที่ผลิตไม่ได้)	117	29.25
- ซื้อเป็นส่วนใหญ่(ผลิตได้น้อยต้องซื้อเป็นส่วนใหญ่)	168	42.00
- ซื้อทุกอย่าง	107	26.75
รวม	400	100.00

จากตาราง 5 ผลการศึกษาความเพียงพอของรายได้กับรายจ่าย พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 53.00 ระบุว่ามิพอกิน พอใช้ ไม่มีเหลือเก็บ ร้อยละ 27.75 ตอบว่ามีเหลือเก็บ ส่วนผู้ที่ระบุว่าไม่เพียงพอ เท่ากับร้อยละ 18.75 ตามลำดับ

สำหรับจำนวนหนี้สินนั้น ร้อยละ 32.5 ระบุว่าไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 67.5 มีหนี้สิน โดยร้อยละ 16 ระบุว่าหนี้สิน 100,000 บาทขึ้นไป และมีหนี้สินต่ำกว่า 20,000 บาทและ 20,001 – 40,000 บาทในสัดส่วนเท่ากันคือร้อยละ 15.50

ในเรื่องแหล่งเงินกู้ยืมเงินนั้น ร้อยละ 39.21 ระบุว่ายืมเงินจากญาติพี่น้องรองลงมาร้อยละ 37.99 กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน และร้อยละ 34.04 ระบุว่าส่วนผู้กู้ยืมเงินจากสหกรณ์หรือกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้านตามลำดับกู้ยืมเงินจากนายทุนซึ่งเป็นแหล่งเงินกู้นอกกระบบมีเพียงร้อยละ 11.25

ในเรื่องค่าใช้จ่ายประจำวันในการซื้ออาหารเพื่อบริโภคนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 42 ซื้อเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นส่วนน้อยเท่ากับร้อยละ 29.25 ส่วนผู้ตอบว่าซื้อทุกอย่างเท่ากับร้อยละ 26.75 ตามลำดับ

ตาราง 6 ลักษณะสุขภาพ

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
สุขภาพในปัจจุบัน		
- แข็งแรง เจ็บป่วยเป็นบางครั้ง	347	86.75
- ไม่แข็งแรงมีโรคประจำตัว	53	13.25
รวม	400	100.00
ลักษณะการรักษาพยาบาล กรณีเจ็บป่วย		
- ปล่อยให้หายเองตามธรรมชาติ	4	1.00
- ซื้อยามารับประทานเอง	93	23.25
- ใ้ยาสมุนไพรประจำบ้าน	8	2.00
- ไปพบแพทย์	277	69.25
- ซื้อยามารับประทานเองและไปพบแพทย์	13	3.25
- อื่น ๆ	5	1.25
รวม	400	100.00

ตาราง 6 (ต่อ)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล กรณีเจ็บป่วย		
- ไม่ต้องจ่ายเงิน	46	11.50
- ต้องจ่ายเงิน	101	25.25
- ให้หลักประกันสุขภาพ	224	61.00
- ต้องจ่ายเงินและใช้หลักประกันสุขภาพ	9	2.25
รวม	400	100.00
จำนวนเงินที่ใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลกรณีเจ็บป่วย		
- ไม่ต้องจ่ายเงิน	46	11.50
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	281	70.25
- 5,001 – 10,000 บาท	45	11.25
- 10,000 บาทขึ้นไป	28	7.00
รวม	400	100.00

จากตาราง 6 ผลการศึกษาลักษณะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มากกว่าร้อยละ 80 คือ ร้อยละ 86.75 มีสุขภาพแข็งแรง มีเจ็บป่วยบางครั้ง ทั้งนี้ในกรณีเจ็บป่วยร้อยละ 69.25 ระบุว่าไปพบแพทย์ ส่วนร้อยละ 23.25 ซึ่ยอมารับประทานเอง โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 61 ใช้หลักประกันสุขภาพ ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.25 ใช้เงินจ่ายในการรักษาพยาบาลต่ำกว่า 5,000 บาท สำหรับกรณีที่ต้องจ่ายเงินเพิ่ม

ตอนที่ 2 การรับรู้และการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ตาราง 7)

ตาราง 7 ลักษณะการรับรู้และการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
การรู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง		
- รู้	359	89.75
- ไม่รู้	41	10.25
รวม	400	100.00

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งการเรียนรู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง		
- วิทยุ	136	37.57
- โทรทัศน์	302	83.43
- หนังสือพิมพ์	172	47.51
- การประชุมชาวบ้าน	120	33.15
- การอบรม/ศึกษาดูงาน	106	29.28
- การแนะนำจากหน่วยงาน	103	28.45
- อื่น ๆ	8	2.21
รวม	400	100.00
การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง		
- ไม่ได้ใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	91	22.75
- ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	-	-
- 1 – 5 ปี	235	58.75
- 6 – 10 ปี	49	12.25
- 11 – 15 ปี	11	2.75
- 16 – 20 ปี	11	2.75
- มากกว่า 20 ปี	3	0.75
รวม	400	100.00
การได้รับการอบรมเกี่ยวกับความรู้ด้านแนวเศรษฐกิจพอเพียง		
- เคย	220	55.00
- ไม่เคย	180	45.00
รวม	400	100.00
ประสบการณ์การดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้ชีวิตตามการได้รับการอบรมเกี่ยวกับความรู้ด้านแนวเศรษฐกิจพอเพียง		
เกษตรกรทฤษฎีใหม่		
- เคย	143	35.75
- ไม่เคย	257	64.25
รวม	400	100.00

ตาราง 7 (ต่อ)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
การทำบัญชีภาพ		
- เคย	191	47.75
- ไม่เคย	209	52.25
รวม	400	100.00
การอนุรักษ์ / พัฒนาสิ่งแวดล้อม		
- เคย	172	43.00
- ไม่เคย	228	52.25
รวม	400	100.00
สวนสมเด็จพระเจ้า		
- เคย	90	22.50
- ไม่เคย	310	77.50
รวม	400	100.00
ศูนย์พัฒนาห้วยทราย ฯ		
- เคย	130	32.50
- ไม่เคย	270	67.50
รวม	400	100.00
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในที่ต่าง ๆ		
- เคย	150	37.50
- ไม่เคย	250	62.50
รวม	400	100.00

จากตาราง 7 ผลการศึกษาลักษณะการรับรู้และการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ส่วนใหญ่รู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเท่ากับร้อยละ 89.75 มีผู้ไม่รู้เรื่องดังกล่าวเพียง ร้อยละ 10.25

สำหรับแหล่งที่รู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.43 รู้จากการเผยแพร่ทางโทรทัศน์ รองลงมา ร้อยละ 47.51 รู้จากหนังสือพิมพ์ ที่รู้จากทางวิทยุและการประชุม

ชาวบ้านเท่ากับ ร้อยละ 37.57 และร้อยละ 33.15 ตามลำดับ ส่วนที่รู้จากการอบรม / การศึกษาดูงาน และการแนะนำจากหน่วยงาน เท่ากับ ร้อยละ 29.28 และร้อยละ 28.45 ตามลำดับ

ส่วนการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้นผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่าผู้ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเท่ากับร้อยละ 77.25 ส่วนผู้ที่ไม่ได้ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีร้อยละ 22.75 สำหรับผู้ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงพบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.75 ได้ใช้ชีวิตตามแนวดังกล่าวในระยะ 1 – 5 ปี เท่านั้น

ทั้งนี้ผู้ระบุว่าเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเท่ากับ ร้อยละ 55 ส่วนผู้ที่ไม่เคยได้รับการอบรมเท่ากับ ร้อยละ 45

ในเรื่องประสบการณ์การดูงานเกี่ยวกับการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ร้อยละ 35.75 ระบุว่าเคยดูงานการเกษตรทฤษฎีใหม่ ร้อยละ 47.75 เคยดูงานการทำปุ๋ยชีวภาพร้อยละ 43 เคยดูงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์/พัฒนาสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 22.50 เคยดูงานสวนสมเด็จพระเจ้า ร้อยละ 32.50 เคยดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย ฯ ส่วนผู้เคยดูงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในที่ต่าง ๆ เท่ากับร้อยละ 37.50

ตอนที่ 3 ความรู้/การปฏิบัติ/และผลการปฏิบัติ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเปรียบเทียบความรู้ การปฏิบัติ และผลการปฏิบัติระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ตาราง 8 ถึง ตาราง 16)

ตาราง 8 ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็น	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยความรู้พอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว	366	91.50	34	8.50
2. ความพอประมาณหมายถึงความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น	389	97.25	11	2.75
3. ความมีเหตุผลคือการพิจารณาถึงเหตุและผลที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ	369	92.25	31	7.75

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเด็น	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. การมีภูมิคุ้มกัน คือความไม่ประมาทรู้เท่าทัน สถานการณ์ต่าง ๆ	335	83.75	65	16.25
5. บุคคลที่ปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงได้ประสบ ผลสำเร็จต้องมีความรู้คู่คุณธรรม	337	84.25	63	15.75
6. ความรู้หมายถึง ความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง	359	89.75	41	10.25
7. คุณธรรมคือ มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีสติปัญญา ขยัน อดทน รู้จักแบ่งปัน	386	96.50	14	3.50
8. ผู้ที่จะดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ถ้ามี อิทธิบาท 4 (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ย่อมประสบ ความสำเร็จในชีวิต	319	76.75	81	20.25
9. การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือการ นำไปใช้ ในเกษตรทฤษฎีใหม่เท่านั้น	247	61.75	153	38.25

จากตาราง 8 ผลการศึกษาความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ประมาทร้อยละ 90 มีความรู้ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีค่าร้อยละ ตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 ร้อยละ 97.25 รู้ว่าความพอประมาณหมายถึงความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ลำดับที่ 2 ร้อยละ 96.50 รู้ว่าคุณธรรม คือ การมีความซื่อสัตย์สุจริต มีสติปัญญา ขยันอดทน รู้จักแบ่งปัน ลำดับที่ 3 ร้อยละ 92.25 รู้ว่าความมีเหตุผลคือการพิจารณาถึงเหตุและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการ กระทำอย่างรอบคอบ และลำดับที่ 4 ร้อยละ 91.50 รู้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ส่วนข้อที่มีความรู้ ร้อยละ 83 - 89 มีจำนวน 3 ข้อ โดยมีค่าร้อยละตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 5 รู้ว่าความรู้ หมายถึงความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง เท่ากับร้อยละ 89.75 ลำดับที่ 6 รู้ว่าบุคคลที่ปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงได้ประสบผลสำเร็จต้องมีความรู้คู่คุณธรรม และลำดับที่ 7 คือ ร้อยละ 83.75 รู้ว่าการมีภูมิคุ้มกันคือความไม่ประมาทรู้เท่าทันสถานการณ์ต่าง ๆ

สำหรับข้อที่มีความรู้ สองลำดับสุดท้าย คือ ร้อยละ 79.75 รู้ว่าผู้ที่จะดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงถ้ามีอิทธิบาท 4 ย่อมประสบความสำเร็จในชีวิต และร้อยละ 61.75 ตอบว่าการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ใช้ในการเกษตรทฤษฎีใหม่เท่านั้น

ตาราง 9 ระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
รู้มาก (8 - 9 คะแนน)	236	59.00
รู้ปานกลาง (6 - 7 คะแนน)	133	33.00
รำน้อย (ต่ำกว่า 6 คะแนน)	31	7.80
รวม	400	100.00

จากตาราง 9 ผลการศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 59 มีความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก 8 – 9 คะแนน ร้อยละ 33 มีความรู้ในระดับปานกลาง 6 – 7 คะแนน และผู้ที่มีความรู้ในระดับน้อยต่ำกว่า 6 คะแนน ทำกับร้อยละ 7.8

ตาราง 10 ระดับการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็น	ระดับการปฏิบัติ (ร้อยละ)				ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD.)	ระดับการ ปฏิบัติ	ลำดับที่
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ				
1. การรู้จักความพอดี พอประมาณ ไม่โลภ	33.80 (135)	65.50 (262)	.75 (3)	-	3.33	.49	มาก	5
2. การกินอยู่อย่างประหยัด เหมาะสมกับฐานะ	38.25 (153)	58.50 (234)	3.25 (13)	-	3.35	.54	มาก	4
3. การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าเพียงพอ	29.00 (116)	61.50 (246)	9.50 (38)	-	3.20	.59	ปานกลาง	11
4. การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลลดรายจ่าย	32.00 (128)	58.00 (232)	9.75 (39)	.25 (1)	3.22	.62	ปานกลาง	8
5. การดำรงชีวิตความเป็นอยู่โดยพึ่งตนเองได้	38.75 (155)	55.50 (222)	5.75 (23)	-	3.33	.58	มาก	6
6. การกินดี อยู่ดี มีรายได้ สมดุลกับรายจ่าย	27.25 (109)	63.00 (252)	9.25 (37)	.50 (2)	3.17	.60	ปานกลาง	12
7. มีการออมทรัพย์	32.25 (129)	46.25 (185)	18.00 (72)	3.5 (14)	3.07	.80	ปานกลาง	16
8. ขยัน ประหยัด อุดหนุน เพื่อมีพอกินพอใช้	40.50 (162)	55.25 (221)	4.00 (16)	.25 (1)	3.36	.57	มาก	2

ตาราง 10 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับการปฏิบัติ (ร้อยละ)				ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD.)	ระดับการ ปฏิบัติ	ลำดับที่
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ				
9. มีความสามัคคี ช่วยเหลือกันและกันในชุมชน	29.75 (119)	58.00 (232)	11.25 (45)	1.00 (4)	3.17	.65	ปานกลาง	13
10. ยึดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้	42.00 (168)	52.50 (210)	5.25 (21)	.25 (1)	3.36	.59	มาก	3
11. ไม่ก่อกวนเพิ่ม	37.00 (148)	50.00 (200)	10.00 (40)	3.00 (12)	3.21	.74	ปานกลาง	10
12. ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างรู้คุณค่า/อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	29.7 (119)	59.25 (237)	8.75 (35)	2.25 (9)	3.17	.67	ปานกลาง	14
13. ทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายครัวเรือน	14.75 (59)	29.75 (119)	29.00 (116)	26.50 (106)	2.33	1.02	น้อย	19
14. ปลูกพืช ผัก สวนครัวไว้กินเอง	16.75 (67)	40.25 (161)	18.75 (75)	24.25 (97)	2.50	1.04	น้อย	18
15. ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เองไม่ใช้สารเคมี	11.00 (44)	32.75 (131)	20.00 (80)	36.25 (145)	2.18	1.05	น้อย	20
16. ใช้น้ำ ไฟฟ้า อย่างประหยัด	30.50 (122)	58.00 (232)	9.25 (37)	2.25 (9)	3.17	.68	ปานกลาง	15

ตาราง 10 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับการปฏิบัติ (ร้อยละ)				ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD.)	ระดับการ ปฏิบัติ	ลำดับที่
	มาก	ปานกลาง						
17. ทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้	17.25 69	51.75 207	21.25 85	9.75 39	2.76	.85	ปานกลาง	17
18. ลดละเลิกอบายมุข	42.00 168	40.75 163	14.00 56	3.25 13	3.22	.80	ปานกลาง	9
19. ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีคุณธรรมและจริยธรรม	49.75 199	47.00 188	2.75 11	0.50 2	3.46	.58	มาก	1
20. ทำความดีเบื่องต้นด้วยการให้แบ่งปันผู้อื่น	38.00 152	55.00 220	6.50 26	0.50 2	3.30	.61	มาก	7
รวม					3.09	.36	ปานกลาง	

จากตาราง 10 ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างพบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09)

ผลการศึกษาตามรายชื่อ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากจำนวน 7 ข้อ ระดับปานกลาง 10 ข้อ และระดับน้อย จำนวน 3 ข้อ

ข้อที่มีการปฏิบัติในระดับมาก จำนวน 7 ข้อ มีค่าเฉลี่ยสามลำดับแรกดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีคุณธรรมจริยธรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46) ลำดับที่ 2 คือการมีความขยัน ประหยัด อดทนเพื่อพอกินพอใช้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36) ลำดับที่ 3 คือ การยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36) ตามลำดับ ส่วนค่าที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยอยู่ในลำดับสุดท้าย คือ การทำความดีเบื้องต้นด้วยการให้แบ่งปันผู้อื่น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30)

ข้อที่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง จำนวน 10 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสามลำดับแรก คือ ลำดับที่ 1 การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ลดรายจ่าย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22) ลำดับที่ 2 คือ การ ลด ละ เลิกอบายมุข (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22) และลำดับที่ 3 คือ ไม่ก่อหนี้เพิ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.21) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดย มีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย คือ การทำอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76)

ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติในระดับน้อยจำนวน 3 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ การปลูกพืช ผัก สวนครัวไว้กินเอง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.50) ลำดับที่ 2 คือการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ครัวเรือน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย คือ การทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ไม่ใช่สารเคมี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.18)

ตาราง 11 ระดับความคิดเห็นที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับผลการปฏิบัติ (ร้อยละ)				ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน/ มาตรฐาน (SD.)	ระดับการ ปฏิบัติ	ลำดับที่
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ				
1. ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เพิ่มรายได้	4.37 (175)	50.00 (200)	5.25 (21)	1.00 (4)	3.36	.63	มาก	8
2. รู้สถานการณ์ของตนเองและครอบครัว	46.00 (184)	50.50 (202)	3.25 (13)	.25 (1)	3.42	.57	มาก	3
3. มีการวางแผนการใช้ชีวิต	49.30 (197)	46.75 (187)	3.75 (15)	.25 (1)	3.45	.58	มาก	2
4. รู้จักคิดรอบคอบ มีเหตุผล	48.50 (194)	47.75 (191)	3.75 (15)	- -	3.45	.57	มาก	1
5. ความเป็นอยู่ดีขึ้นคุณภาพชีวิตดีขึ้น	44.50 (178)	50.75 (203)	4.75 (19)	-	3.40	.58	มาก	6
6. มีการประหยัด และออม	46.25 (185)	44.50 (178)	8.50 (34)	.75 (3)	3.36	.67	มาก	9
7. ครอบครัวอบอุ่นเป็นสุขเพิ่มขึ้น	46.50 (186)	48.00 (192)	5.50 (22)	-	3.41	.59	มาก	4
8. เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง	46.25 (185)	49.00 (196)	4.50 (18)	.25 (1)	3.41	.59	มาก	4

ตาราง 11 (ต่อ)

ผลการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการผลการปฏิบัติ (ร้อยละ)				ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน/ มาตรฐาน (SD.)	ระดับการ ปฏิบัติ	ลำดับที่
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ				
9. เป็นครอบครัวตัวอย่างได้	18.75 (75)	63.25 (253)	15.00 (60)	3.00 (12)	2.98	.68	ปานกลาง	16
10. เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น	20.00 (80)	64.75 (259)	13.50 (54)	1.75 (7)	3.03	.64	ปานกลาง	15
11. ไม่มีหนี้สิน หรือหนี้สินลดลง	36.25 (145)	50.00 (200)	11.00 (44)	2.75 (11)	3.20	.74	ปานกลาง	11
12. สุขภาพร่างกายและจิตใจดีขึ้น	43.00 (172)	51.50 (206)	5.50 (22)	-	3.37	.59	มาก	7
13. ชุมชนอยู่ดีมีสุข	30.00 (120)	59.75 (239)	8.75 (35)	1.50 (6)	3.18	.64	ปานกลาง	13
14. ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาดูงาน	19.75 (79)	54.50 (218)	19.75 (79)	6.00 (24)	2.88	.79	ปานกลาง	17
15. ช่วยเหลือบุคคลอื่นได้ด้วยเมตตา	29.50 (118)	61.00 (244)	8.50 (34)	1.00 (4)	3.19	.62	ปานกลาง	12
16. ใช้สติปัญญา	37.50 (150)	54.25 (217)	7.75 (31)	.50 (2)	3.29	.63	มาก	10

ตาราง 11 (ต่อ)

ผลการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับผลการปฏิบัติ (ร้อยละ)				ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน/ มาตรฐาน (SD.)	ระดับการ ปฏิบัติ	ลำดับที่
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ				
17. รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ต่าง ๆ	27.75	59.50	12.00	0.75	3.14	.64	ปานกลาง	14
	(111)	(238)	(48)	(3)				
รวม					3.27	.39	มาก	

จากตาราง 11 ผลการศึกษา ความคิดเห็นที่มีต่อผลการปฏิบัติหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีความคิดเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27)

ผลการศึกษาตามรายชื่อ พบว่า การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดประเด็นต่าง ๆ ในระดับมากจำนวน 10 ข้อ ในระดับปานกลาง จำนวน 7 ข้อ สำหรับการปฏิบัติแล้วทำให้เกิดประเด็นต่าง ๆ ในระดับมากจำนวน 10 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสามลำดับแรกได้แก่ ลำดับที่ 1 ทำให้รู้จักคิดรอบคอบ มีเหตุผล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45) ลำดับที่ 2 คือ ทำให้มีการวางแผนการใช้ชีวิต (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45) ลำดับที่ 3 คือ ทำให้รู้สถานการณ์ของตนเองและครอบครัว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42) ส่วนข้อที่มีผลในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้ายคือ ทำให้ใช้สติปัญญาในการตัดสินใจและดำเนินงานต่าง ๆ ได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29)

ส่วนข้อที่มีผลต่อการปฏิบัติในระดับปานกลาง มีจำนวน 7 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสามลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 คือ ทำให้ไม่มีหนี้สิน หรือหนี้สิน ลดลง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20) ลำดับที่ 2 คือ ทำให้ช่วยเหลือบุคคลอื่น ได้ด้วยเมตตา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19) และลำดับที่ 3 คือ ทำให้ชุมชนอยู่ดีมีสุข (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18) ส่วนข้อที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง โดยมีความเฉลี่ยในลำดับสุดท้ายคือ ทำให้ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.88)

ตาราง 12 ระดับสาเหตุที่ไม่ปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง

สาเหตุที่ทำให้ไม่มีการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง	สาเหตุที่ทำให้ไม่ปฏิบัติ (ร้อยละ)				ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน/ มาตรฐาน (SD.)	ระดับการ ไม่ปฏิบัติ	ลำดับที่
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ				
1. ไม่เข้าใจแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง ถ่องแท้จึงไม่ปฏิบัติ	18.50 (74)	52.50 (210)	23.25 (93)	5.75 (23)	2.84	.79	ปานกลาง	10
2. ขาดการส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง	24.75 (99)	57.75 (207)	19.25 (77)	4.25 (17)	2.97	.78	ปานกลาง	4
3. ต้องการมีชีวิต สุข สะดวก สบายในปัจจุบันตามสังคม	30.75 (123)	53.50 (214)	13.00 (52)	2.75 (11)	3.12	.73	ปานกลาง	2
4. บุคคลเป็นเหยื่อโฆษณาในสังคมโลกาภิวัตน์ วัตถุนิยม บริโภคนิยม	39.50 (158)	37.25 (149)	19.25 (77)	4.00 (16)	3.12	.86	ปานกลาง	3
5. มีหนี้สินมากต้องปลดเปลื้องหนี้สินโดยเร็ว	29.25 (117)	40.75 (163)	21.50 (86)	8.50 (34)	2.91	.92	ปานกลาง	8
6. มีค่าใช้จ่ายในครอบครัวมาก จึงต้องการหาเงินให้มาก โดยเร็ว	25.50 (102)	48.75 (195)	20.00 (80)	5.75 (23)	2.94	.83	ปานกลาง	6
7. ขาดศรัทธาในการดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจ พอเพียง	12.00 (48)	49.75 (199)	27.75 (111)	10.50 (42)	2.63	.83	ปานกลาง	17
8. ขาดบุคคลตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	15.25 (61)	53.75 (215)	24.25 (91)	6.75 (27)	2.78	.79	ปานกลาง	15

ตาราง 12 (ต่อ)

สาเหตุที่ทำให้ไม่มีการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง	สาเหตุที่ทำให้ไม่ปฏิบัติ (ร้อยละ)				ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน/ มาตรฐาน (SD.)	ระดับการ ไม่ปฏิบัติ	ลำดับที่
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ				
9. ขาดโอกาสในการศึกษาดูงาน เพื่อเปิดโลกทัศน์ แล้ว นำแบบอย่างมาประยุกต์ใช้	18.75 (75)	51.75 (207)	23.50 (94)	6.00 (24)	2.83	.80	ปานกลาง	12
10. ผู้นำไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างอย่างจริงจัง	20.25 (81)	55.25 (221)	20.00 (80)	4.50 (18)	2.91	.76	ปานกลาง	7
11. มีการปฏิบัติไม่จริงจัง และขาดความต่อเนื่อง	20.50 (82)	56.50 (226)	19.50 (78)	3.50 (14)	2.94	.73	ปานกลาง	5
12. การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเห็นผลคิช้า	13.50 (54)	59.00 (236)	22.50 (90)	5.00 (20)	2.81	.73	ปานกลาง	13
13. ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนอย่างสม่ำเสมอ	17.50 (70)	57.00 (228)	22.00 (88)	3.50 (14)	2.89	.72	ปานกลาง	9
14. ขาดความขยัน อดทน อดออม และความเพียรอย่าง สม่ำเสมอ	15.50 (62)	53.25 (213)	26.00 (104)	5.25 (21)	2.79	.76	ปานกลาง	14
15. ขาดการรับรู้ในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียงอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง	15.50 (62)	57.25 (229)	22.50 (90)	4.75 (19)	2.83	.74	ปานกลาง	11
16. บุคคลส่วนใหญ่มีความโลภ อยากรได้อยากรวยเร็ว	39.00 (156)	44.25 (177)	137.7 (55)	3.00 (12)	3.19	.78	ปานกลาง	1

ตาราง 12 (ต่อ)

สาเหตุที่ทำให้ไม่มีการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง	สาเหตุที่ทำให้ไม่ปฏิบัติ (ร้อยละ)				ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน/ มาตรฐาน (SD.)	ระดับการ ไม่ปฏิบัติ	ลำดับที่
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ				
17. ไม่มั่นใจว่า การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะมีผลดีจริง	16.25 (65)	52.25 (209)	23.25 (93)	8.25 (33)	2.77	.82	ปานกลาง	16
รวม					2.90	.50	ปานกลาง	

จากตาราง 12 ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อสาเหตุที่ทำให้ไม่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.90) ผลการศึกษาตามรายชื่อ พบว่า สาเหตุที่ทำให้ไม่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ทั้ง 17 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสามลำดับแรกคือ ลำดับที่ 1 บุคคลส่วนใหญ่มีความโลภ อยากได้ อยากรวยเร็ว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19) ลำดับที่ 2 คือ ต้องการมีชีวิต สุข สะดวกสบาย ในปัจจุบันตามสังคม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12) ลำดับที่ 3 คือ บุคคลเป็นเหยื่อโฆษณาในสังคมโลกาภิวัตน์ วัตถุนิยม บริโภคนิยม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12) สำหรับข้อที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่ปฏิบัติตามในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้ายคือ การขาดศรัทธาในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63)

ตาราง 13 เปรียบเทียบระดับความรู้ ระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็น	ระดับความรู้				t	Sig.
	ผู้ปฏิบัติ (309 คน)		ผู้ไม่ปฏิบัติ (91 คน)			
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD		
1. เศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว	.95	.22	.80	.40	3.33	.00**
2. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น	.99	.11	.92	.27	2.22	.03*
3. ความมีเหตุผล คือ การพิจารณาถึงเหตุและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ	.95	.21	.81	.39	3.31	.00**
4. การมีภูมิคุ้มกัน คือ ความไม่ประมาท รู้เท่าทันสถานการณ์ต่างๆ	.90	.31	.64	.48	4.84	.00**
5. บุคคลที่ปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงได้ ประสบผลสำเร็จต้องมีความรู้ คู่คุณธรรม	.85	.36	.81	.39	.87	.38
6. ความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง	.91	.29	.86	.35	1.30	.20
7. คุณธรรม คือมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีสติปัญญา ขยัน อดทน รู้จักแบ่งปัน	.97	.16	.93	.25	1.45	.15
8. ผู้ที่จะดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง นั้น ถ้ามีอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ย่อมประสบความสำเร็จในชีวิต	.81	.40	.77	.42	.76	.45
9. การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การนำไปใช้ในเกษตรทฤษฎีใหม่เท่านั้น	.39	.49	.37	.49	.20	.84
รวม	0.86	.28	0.77	.41	4.50	.00**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างผู้ปฏิบัติ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (จำนวน 309 คน) และผู้ไม่ปฏิบัติ (จำนวน 91 คน) พบว่า โดยรวม ผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติมีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 โดยผู้ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีระดับความรู้สูงกว่าผู้ไม่ปฏิบัติ

ผลการศึกษาตามรายชื่อ พบว่า ข้อที่ผู้ปฏิบัติและไม่ปฏิบัติมีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติมีจำนวน 4 ข้อ โดยข้อที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ข้อ 1 คือ เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมี ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ข้อ 3 ความมีเหตุผล คือ การพิจารณาถึงเหตุและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการ กระทำอย่างรอบคอบ และข้อ 4 การมีภูมิคุ้มกัน คือความไม่ประมาท รู้เท่าทันสถานการณ์ต่าง ๆ ส่วนข้อที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ข้อ 2 คือ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติตามแนว เศรษฐกิจพอเพียงมีระดับความรู้สูงกว่าผู้ไม่ปฏิบัติ ส่วนข้ออื่น ๆ พบว่าผู้ปฏิบัติและไม่ปฏิบัติมี ระดับความรู้ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 14 เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติ
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็น	ระดับการปฏิบัติ				t	Sig.
	ผู้ปฏิบัติ		ผู้ไม่ปฏิบัติ			
	(309 คน)	(91 คน)	(309 คน)	(91 คน)		
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
1. การรู้จักความพอดี พอประมาณ ไม่โลภ	3.36	.49	3.22	.47	2.54	.01**
2. การกินอยู่อย่างประหยัดเหมาะกับฐานะ	3.37	.52	3.27	.60	1.51	.13
3. การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าเพียงพอ	3.26	.57	2.98	.60	3.99	.00**
4. การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ลดรายจ่าย	3.27	.57	3.03	.74	3.28	.00**
5. การดำรงชีวิตความเป็นอยู่โดยพึ่งตนเองได้	3.39	.56	3.14	.61	3.40	.00**
6. การกินดี อยู่ดี มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย	3.25	.57	2.90	.62	5.03	.00**
7. มีการออมทรัพย์	3.16	.73	2.78	.95	3.50	.00**
8. ขยัน ประหยัด อุตุน เพื่อมีพอกินพอใช้	3.41	.54	3.18	.64	3.55	.00**
9. มีความสามัคคี ช่วยเหลือกันและกันใน ชุมชน	3.24	.62	2.91	.69	4.31	.00**
10. ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้	3.41	.57	3.20	.64	3.04	.00**
11. ไม่ก่อหนี้เพิ่ม	3.23	.71	3.13	.85	1.04	.30
12. ใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างรู้คุณค่าอนุรักษ์	3.25	.65	2.89	.66	4.55	.00**
13. ทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายครัวเรือน	2.46	1.01	1.88	.95	4.89	.00**
14. ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง	2.67	1.00	1.89	.92	6.68	.00**
15. ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ไม่ใช้สารเคมี	2.35	1.03	1.64	.94	6.21	.00**
16. ใช้น้ำ ไฟฟ้า อย่างประหยัด	3.20	.62	3.05	.84	1.81	.07
17. ทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้	2.83	.82	2.55	.92	2.60	.01**
18. ลด ละ เลิก อบายมุข	3.24	.77	3.14	.90	0.98	.33
19. ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นมีคุณธรรมและ	3.51	.56	3.29	.60	3.31	.00**
20. ทำความดีเบื่องต้นด้วยการให้ แบ่งปัน ผู้อื่น	3.36	.33	3.12	.73	3.31	.00**
รวม	3.16	0.33	2.86	.36	7.55	.00**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 14 การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างผู้ปฏิบัติ และผู้ไม่ปฏิบัติ พบว่า มีระดับการปฏิบัติโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 โดยผู้ปฏิบัติมีระดับการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่า ผู้ไม่ปฏิบัติ

ผลการศึกษาตามรายชื่อ พบว่า ผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติมีระดับการปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 จำนวน 10 ข้อ ไม่แตกต่างกันจำนวน 4 ข้อ ข้อที่มีระดับการ ปฏิบัติแตกต่างกัน ได้แก่ การรู้จักความพอดี ความพอประมาณ ไม่โลภ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล การพึ่งตนเองได้ การมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย มีการออมทรัพย์ ขยัน ประหยัด อุดหนุน มีความสามัคคีในชุมชนยึดหลักพอกินพอใช้ ใช้ทรัพยากรต่างๆ คุ้มค่า/อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ทำบุญชียารับ-รายจ่าย คราวเรือน ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นและ รู้จักการให้แบ่งเป็นผู้อื่น ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีระดับการปฏิบัติสูงกว่าผู้ไม่ปฏิบัติ

ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกันมีจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ การกินอยู่อย่างประหยัด เหมาะสมกับฐานะ การไม่ก่อหนี้เพิ่ม การใช้น้ำ ไฟฟ้า อย่างประหยัด และการลดละเลิกอบายมุข

ตาราง 15 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลของการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติ

ผลการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความคิดเห็น				t	Sig.
	ผู้ปฏิบัติ (309 คน)		ผู้ไม่ปฏิบัติ (91 คน)			
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
1. ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เพิ่มรายได้	3.39	.58	3.26	.79	1.48	.14
2. รู้สถานการณ์ของตนเองและครอบครัว	3.48	.57	3.23	.52	3.92	.00**
3. มีการวางแผนการใช้ชีวิต	3.48	.56	3.34	.64	2.05	.04*
4. รู้จักคิดรอบคอบ มีเหตุผล	3.50	.53	3.29	.66	2.79	.01**
5. ความเป็นอยู่ดีขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น	3.41	.56	3.34	.64	1.07	.29
6. มีการประหยัดและออม	3.42	.63	3.18	.77	3.06	.00**
7. ครอบครัวอบอุ่นเป็นสุขเพิ่มขึ้น	3.45	.58	3.27	.62	2.49	.01**
8. เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง	3.47	.53	3.21	.72	3.23	.00**
9. เป็นครอบครัวตัวอย่างได้	3.05	.63	2.74	.79	3.48	.00**
10. เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น	3.09	.60	2.82	.72	3.21	.00**
11. ไม่มีหนี้สิน หรือหนี้สินลดลง	3.23	.70	3.08	.86	1.78	.08
12. สุขภาพร่างกายและจิตใจดีขึ้น	3.44	.55	3.16	.65	3.95	.00**
13. ชุมชนอยู่ดีมีสุข	3.26	.59	2.92	.75	4.47	.00**
14. ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาดูงาน	2.96	.74	2.59	.88	3.65	.00**
15. ช่วยเหลือบุคคลอื่นได้ด้วยเมตตา	3.24	.58	3.01	.71	3.17	.00**
16. ใช้สติปัญญาในการตัดสินใจและ ดำเนินงานต่างๆได้	3.37	.57	3.02	.73	4.73	.00**
17. รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ	3.24	.59	2.81	.68	5.82	.00**
รวม	3.32	.35	3.08	.44	4.94	.00**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 15 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อผลของการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติ พบว่าโดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ปฏิบัติมีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีผลให้เกิดประเด็นต่าง ๆ สูงกว่าผู้ไม่ปฏิบัติ

ผลการศึกษารายข้อ พบว่าผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 13 ข้อ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05 จำนวน 1 ข้อ

ข้อที่ผู้ปฏิบัติและไม่ปฏิบัติมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ได้แก่ การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงทำให้รู้สถานการณ์ของตนเอง ครอบครัว รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีการประหยัดและออม ครอบครัวเป็นสุข ภาควุฒิใจในตนเอง เป็นครอบครัวตัวอย่าง ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น สุขภาพกายและใจดีขึ้น ชุมชนอยู่ดีมีสุข เป็นแหล่งศึกษาดูงาน ช่วยเหลือบุคคลได้ด้วยเมตตา รู้จักใช้สติปัญญาตัดสินใจต่าง ๆ ตลอดจนเท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ มีการวางแผนการใช้ชีวิต ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติมีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดประเด็นต่าง ๆ สูงกว่าผู้ที่ไม่ปฏิบัติ

สำหรับข้อที่ผู้ปฏิบัติ และไม่ปฏิบัติมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน มีจำนวน 3 ข้อ คือ การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เพิ่มรายได้ ความเป็นอยู่คุณภาพชีวิตดีขึ้น และไม่มีหนี้สิน หรือหนี้สินลดลง

ตาราง 16 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อสาเหตุการไม่ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
ระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติ

สาเหตุการไม่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับสาเหตุที่ไม่ปฏิบัติ				t	Sig.
	ผู้ปฏิบัติ		ผู้ไม่ปฏิบัติ			
	(309 คน)	(91 คน)	(309 คน)	(91 คน)		
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
1. ไม่เข้าใจแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้จึงไม่ปฏิบัติ	2.89	.78	2.67	.82	2.31	.02*
2. ขาดการส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง	3.00	.75	2.86	.89	1.43	.16
3. ต้องการมีชีวิตสุข สะดวกสบาย ในปัจจุบันตามสังคม	3.17	.72	2.97	.77	2.32	.02*
4. บุคคลเป็นเหยื่อโฆษณาในสังคมโลกาภิวัตน์ วัตถุนิยม บริโภคนิยม	3.23	.80	2.75	.94	4.48	.00**
5. มีหนี้สินมาก ต้องปลดเปลื้องหนี้สินโดยเร็ว	3.02	.86	2.53	.99	4.28	.00**
6. มีค่าใช้จ่ายในครอบครัวมากจึงต้องการหาเงินให้มาก	3.04	.78	2.60	.91	4.15	.00**
7. ขาดศรัทธาในการดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง	2.68	.83	2.48	.79	1.96	.05*
8. ขาดบุคคลตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	2.81	.77	2.67	.83	1.45	.15
9. ขาดโอกาสในการศึกษาดูงานเพื่อเปิดโลกทัศน์ แล้วนำแบบอย่างมาประยุกต์ใช้	2.87	.76	2.70	.90	1.61	.11
10. ผู้นำไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างอย่างจริงจัง	2.96	.75	2.75	.77	2.38	.02*
11. มีการปฏิบัติไม่จริงจัง และขาดความต่อเนื่อง	2.97	.72	2.84	.76	1.55	.12
12. การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเห็นผลดีช้า	2.85	.69	2.68	.83	1.75	.08
13. ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนอย่างสม่ำเสมอ	2.90	.71	2.84	.76	0.75	.46
14. ขาดความขยัน อดทน อดออม และความเพียรอย่างสม่ำเสมอ	2.84	.76	2.63	.74	2.34	.02*

ตาราง 16 (ต่อ)

สาเหตุการไม่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับสาเหตุที่ไม่ปฏิบัติ				t	Sig.
	ผู้ปฏิบัติ (309 คน)		ผู้ไม่ปฏิบัติ (91 คน)			
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
15. ขาดการรับรู้ในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง	2.88	.72	2.69	.77	2.11	.04*
16. บุคคลส่วนใหญ่มีความโลภ อยากได้ อยากรวยเร็ว	3.27	.75	2.92	.82	3.80	.00**
17. ไม่มั่นใจว่าการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีผลดีจริง	2.79	.82	2.67	.83	1.26	.21
รวม	2.95	.49	.272	.52	3.90	.00**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

จากตาราง 16 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อสาเหตุการไม่ปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าโดยรวมมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ปฏิบัติมีระดับความคิดเห็นต่อสาเหตุการไม่ปฏิบัติตามประเด็นต่าง ๆ สูงกว่าผู้ไม่ปฏิบัติ

ผลการศึกษา ตามรายข้อพบว่าผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติมีระดับความคิดเห็นว่าประเด็นต่าง ๆ เป็นสาเหตุของการไม่ปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 4 ข้อ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ข้อ

ข้อที่ผู้ปฏิบัติ และผู้ไม่ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีความคิดเห็นว่าเป็นสาเหตุทำให้ไม่ปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ บุคคลเป็นเหยื่อโฆษณาในสังคมโลกาภิวัตน์ วัตถุนิยม บริโภคนิยม มีหนี้สินมากต้องการปลดปล่อยหนี้สินโดยเร็ว มีค่าใช้จ่ายมาก จึงต้องการหาเงินให้มากโดยเร็ว และบุคคลส่วนใหญ่มีความโลภ อยากได้ อยากรวยเร็ว ส่วน ข้อที่เป็นสาเหตุ ให้ไม่ปฏิบัติ โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ การไม่เข้าใจแนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง ความต้องการให้ชีวิต สะดวกสบายตามสังคม การขาดศรัทธาในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำไม่ได้ปฏิบัติเป็น

ตัวอย่างอย่างจริงจัง ขาดความขยันอดทน อดออม และความเพียร และขาดการรับรู้การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างกว้างขวางต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติมีระดับความ คิดเห็นว่า สาเหตุในประเด็นต่างๆ เป็นสาเหตุทำให้ไม่ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าผู้ไม่ปฏิบัติ

สำหรับข้อที่ผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติมีความคิดเห็นว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่ปฏิบัติไม่แตกต่างกัน คือ ขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้ปฏิบัติอย่างจริงจัง ขาดบุคคลตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ ขาดโอกาสศึกษาดูงาน ปฏิบัติไม่จริงจังขาดความต่อเนื่อง การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเห็นผลช้า ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความไม่มั่นใจว่าการปฏิบัติแล้วจะมีผลดีจริง

ตอนที่ 4 การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ (ตาราง 17 ถึงตาราง 18)

ตาราง 17 ผลการประเมินตนเอง ครอบครัว และ ประเทศว่าในปัจจุบันมีการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับใด

ระดับ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (9-10 คะแนน)	มาก (7-8 คะแนน)	ปานกลาง (5-6 คะแนน)	น้อย (3-4 คะแนน)	น้อยที่สุด (1-2 คะแนน)
- ตนเอง	19.25 (77)	46.25 (185)	26.50 (106)	5.00 (20)	3.00 (12)
- ครอบครัว	15.75 (63)	47.74 (191)	29.00 (116)	5.25 (21)	2.25 (9)
- ชุมชน	18.50 (74)	37.50 (150)	32.75 (131)	7.50 (30)	3.75 (15)
- ประเทศ	20.25 (81)	27.75 (111)	36.00 (144)	8.00 (32)	8.00 (32)

จากตาราง 17 ผลการให้กลุ่มตัวอย่างประเมินว่า ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ มีการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในระดับใด โดยให้คะแนนเต็ม 10 คะแนน

ในระดับตนเอง ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.25 ตอบว่ามีการปฏิบัติในระดับมาก รองลงมา ร้อยละ 26.50 ประเมินว่าอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 19.25 ประเมินว่าอยู่ในระดับมากที่สุด

ในระดับครอบครัวก็เช่นเดียวกันส่วนใหญ่ร้อยละ 47.74 ประเมินว่ามีการปฏิบัติในระดับ มาก รองมาที่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง และระดับมากที่สุดเท่ากับร้อยละ 29 และร้อยละ 15.75 ตามลำดับ

ในระดับชุมชน ร้อยละ 37.50 ประเมินว่ามีการปฏิบัติในระดับมากร้อยละ 32.75 ประเมินว่าปฏิบัติในระดับปานกลาง และร้อยละ 18.50 มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

สำหรับในระดับประเทศ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 36 มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 27.75 มีการปฏิบัติในระดับมาก และร้อยละ 20.25 มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ตาราง 18 สาเหตุที่มีผู้ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

สาเหตุของการปฏิบัติ	ลำดับที่				
	1	2	3	4	5
- รักในหลวง ปฏิบัติตามพระราชดำรัส	74.75 (299)	7.75 (31)	7.25 (29)	4.25 (17)	3.75 (15)
- มีการปฏิบัติกันมาแต่โบราณ	5.00 (20)	19.75 (79)	9.75 (39)	8.50 (34)	18.00 (72)
- ปฏิบัติแล้วได้ผลดี	6.75 (27)	27.50 (110)	26.00 (104)	15.25 (61)	15.25 (61)
- ปฏิบัติตาม ๆ กันมาตามกระแสสังคม	2.25 (9)	5.00 (20)	9.00 (36)	22.00 (88)	22.00 (88)
- เป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบันว่าการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้	6.50 (26)	28.50 (114)	27.00 (108)	15.75 (63)	01.00 (56)
- การเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน	4.00 (16)	9.25 (37)	16.25 (65)	28.75 (115)	15.50 (62)
- ปฏิบัติเพราะความจำเป็น	0.75 (3)	2.25 (9)	4.75 (19)	5.50 (22)	11.50 (46)

จากตาราง 18 ผลการศึกษาถึงสาเหตุที่มีผู้ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้น ลำดับที่ 1 คือ รักในหลวง ปฏิบัติตามพระราชดำรัส ลำดับที่สอง คือ เป็นที่ยอมรับกันว่าการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ ลำดับที่ 3 คือ ปฏิบัติแล้วได้ผลดี ลำดับที่ 4 คือ การเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านและลำดับที่ 5 คือ ปฏิบัติตาม ๆ กันมาตามกระแสสังคม

1.2 การศึกษาผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามตัวชี้วัด 6x2 ของชุมชน จังหวัดเพชรบุรี โดยการศึกษาของชุมชนต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรีจำนวน 46 ชุมชน และสัมภาษณ์ หัวหน้าครัวเรือน หัวหน้าชุมชน ตัวแทนชุมชนในแต่ละชุมชน จำนวน 264 คน ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ (ตาราง 19)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นผู้นำครอบครัวเท่ากับร้อยละ 67.8 ส่วนใหญ่คือเพศชายเท่ากับ ร้อยละ 69.6 เพศหญิงเท่ากับร้อยละ 30.3 ทั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปีเท่ากับร้อยละ 42.4 รองลงมาคือผู้มีอายุ 40 ปีลงไปเท่ากับร้อยละ 31 และผู้มีอายุมากกว่า 50 ปี เท่ากับร้อยละ 26.4 ตามลำดับ ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 36.7 คือเกษตรกร รองลงมาร้อยละ 25.0 ประกอบ อาชีพรับจ้าง และส่วนใหญ่ร้อยละ 14.7 อาชีพพรองคือเกษตรกร (ตาราง 19)

ตาราง 19 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะของบุคคล		
- หัวหน้าครอบครัว	179	67.8
- หัวหน้าชุมชน	15	5.6
- กำนัน	3	1.1
- ผู้ใหญ่บ้าน	13	4.9
- นายก อบต.	1	0.3
- สมาชิก อบต.	21	7.9
- อื่น ๆ สมาชิกครัวเรือน	32	12.1
เพศ		
- ชาย	184	69.6
- หญิง	80	30.3

ตาราง 19 (ต่อ)

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษาสูงสุด			
- ประถมศึกษา		102	38.6
- มัธยมศึกษาตอนต้น		45	17.0
- มัธยมศึกษาตอนปลาย		36	13.6
- อนุปริญญา		16	6.0
- ปริญญาตรี		56	21.2
- ปริญญาโท		5	1.8
- ไม่ได้เรียน		4	1.5
อายุปัจจุบัน			
- 20 – 30 ปี		27	10.2
- 31 – 40 ปี		55	20.8
- 41 – 50 ปี		112	42.4
- 51 – 60 ปี		51	19.3
- 61 ปีขึ้นไป		19	7.1
อาชีพหลัก			
- ข้าราชการ		44	16.6
- เกษตรกร		97	36.7
- ค้าขาย		46	17.4
- รับจ้าง		66	25.0
- แม่บ้าน		6	2.2
- นักศึกษา		5	1.8
อาชีพรอง			
- เกษตรกร		39	14.7
- ค้าขาย		9	3.4
- รับจ้าง		14	5.3
อาชีพเสริม			
- เกษตรกร		9	3.4
- รับจ้าง		2	0.7

ตอนที่ 2 ลักษณะของหมู่บ้าน ได้แก่ ด้านปัญหาของหมู่บ้าน ด้านศักยภาพพื้นที่ และด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ปรากฏผลดังนี้ (ตาราง 20 ถึง ตาราง 22)

ด้านปัญหาของหมู่บ้าน

ผลการสัมภาษณ์ปัญหาของหมู่บ้านเรื่อง การเสี่ยงโชค ปัญหาหลักเล็กขโมยน้อยปัญหา เสพติดหรือคดียาเสพติดอื่น ๆ ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างเพื่อนบ้านหรือกลุ่มต่าง ๆ ปรากฏผลดังนี้ (ตาราง 20)

1) ปัญหาการเสี่ยงโชค เช่น ซื้อสลากกินแบ่ง หวยใต้ดิน เล่นการพนัน พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 84.8 ระบุว่า มีการเสี่ยงโชคในเรื่องดังกล่าวทั้งนี้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 35.6 มีความถี่ในการเสี่ยงโชคในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด รองลงมาร้อยละ 32.6 กล่าวว่ามีความถี่ในการเสี่ยงโชคในระดับปานกลางส่วนที่ระบุว่ามีความถี่ในระดับมากถึงมากที่สุดเท่ากับร้อยละ 16.6 สำหรับเงินที่ใช้ในการเสี่ยงโชคแต่ละเดือนนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 31.4 ระบุว่าอยู่ระหว่าง 201 – 500 บาทรองลงมาร้อยละ 28 ใช้เงินในการเสี่ยงโชคต่ำกว่า 200 บาทต่อเดือน ส่วนผู้ที่ใช้เงินเสี่ยงโชคมากกว่า 500 บาทต่อเดือนเท่ากับร้อยละ 25.4 ตามลำดับ

2) ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.3 กล่าวว่าในชุมชนมี ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย โดยส่วนใหญ่ระบุว่ามีปัญหาดังกล่าวในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เท่ากับร้อยละ 51.9

3) ปัญหาเสพติด หรือคดียาเสพติดอื่น ๆ ส่วนใหญ่ให้สัมภาษณ์ว่ามีปัญหาเท่ากับร้อยละ 68.9 แต่ทั้งนี้ก็มีปัญหาดังกล่าวในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดเท่ากับร้อยละ 46.6 รองลงมาระบุว่า มีปัญหาในระดับปานกลางเท่ากับร้อยละ 12.1 ส่วนผู้ระบุว่ามีปัญหาในระดับมากถึงมากที่สุดเท่ากับร้อยละ 9.7

4) ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างเพื่อนบ้านหรือกลุ่มต่างๆ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.6 ระบุว่า มีปัญหาดังกล่าวโดยส่วนใหญ่ระบุว่า มีปัญหาดังกล่าวในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เท่ากับร้อยละ 50.8 ระดับปานกลางเท่ากับร้อยละ 8.3 และระดับมากถึงมากที่สุดเพียงร้อยละ 4.5

ตาราง 20 ด้านปัญหาของหมู่บ้าน

ปัญหาของหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ในหมู่บ้านท่านมีการเสี่ยงโชคหรือไม่ เช่น ซื้อสลากกินแบ่ง หวย		
ได้ดิน เล่นการพนัน		
- ไม่มี	40	15.2
- มี	224	84.8
- น้อยที่สุด	28	10.6
- น้อย	66	25.0
- ปานกลาง	86	32.3
- มาก	36	13.3
- มากที่สุด	8	3.0
ท่านใช้เงินเพื่อการเสี่ยงโชคเดือนละเท่าไร		
- ต่ำกว่า 200 บาท	74	28.0
- 201 – 500 บาท	83	31.4
- 501 – 800 บาท	36	13.6
- 801 – 1,100 บาท	16	6.1
- 1,100 บาทขึ้นไป	15	5.7
ในหมู่บ้านท่านมีปัญหาหลักเล็ขโมยน้อยหรือไม่		
- ไม่มี	97	36.7
- มี ระบุ	167	63.3
- น้อยที่สุด	65	24.6
- น้อย	72	27.3
- ปานกลาง	11	4.2
- มาก	10	3.8
- มากที่สุด	9	3.4

ตาราง 20 (ต่อ)

ปัญหาของหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ในหมู่บ้านท่านมีผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือคดีผิดกฎหมายอื่นๆ		
ปะปนอยู่หรือไม่		
- ไม่มี	82	31
- มี ระบุ	182	68.9
- น้อยที่สุด	82	19.7
- น้อย	71	26.9
- ปานกลาง	32	12.1
- มาก	18	6.8
- มากที่สุด	9	3.4
ในหมู่บ้านท่านมีการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างเพื่อนบ้านหรือกลุ่มต่างๆ หรือไม่		
- ไม่มี	96	36.4
- มี ระบุ	168	63.6
- น้อยที่สุด	64	24.3
- น้อย	70	26.5
- ปานกลาง	22	8.3
- มาก	8	3.0
- มากที่สุด	4	1.5

ด้านศักยภาพพื้นที่

1. สภาพพื้นที่ในการทำการเกษตร ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่าในชุมชนมีสภาพพื้นที่ในการทำการเกษตรเท่ากับร้อยละ 91.0 โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 40.1 ระบุว่าสภาพพื้นที่ดังกล่าวสามารถทำการปลูกพืชได้ทุกประเภท รองลงมาร้อยละ 30.6 ระบุว่าใช้ปลูกข้าวได้ทุกชนิด และร้อยละ 28.7 ระบุว่าสามารถปลูกพืชอายุสั้นตามฤดูกาลได้

2. สภาพพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 91.3 กล่าวว่าสภาพพื้นที่ในชุมชนสามารถใช้เลี้ยงสัตว์ได้ โดยร้อยละ 38.6 ระบุว่าสภาพพื้นที่สามารถใช้เลี้ยง

สัตว์ได้ทุกชนิด ร้อยละ 37.8 ระบุว่าใช้เลี้ยงสัตว์ประเภท เป็ด ไก่ ปลา และใช้เลี้ยงวัว ควาย เท่ากับ ร้อยละ 35.8 ตามลำดับ

3. ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 62.1 กล่าวว่าเคยมี ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ทั้งนี้ร้อยละ 25.4 ระบุว่าขาดแคลนน้ำในบางช่วง ร้อยละ 21.2 ระบุว่าขาด แคลนเฉพาะช่วงฤดูแล้ง และร้อยละ 13.2 ระบุว่าไม่แน่นอน

4. ความเพียงพอของพื้นที่ในการทำการเกษตรส่วนใหญ่ร้อยละ 83.3 กล่าวว่าในหมู่บ้านมี พื้นที่เพื่อทำการเกษตรเพียงพอในการดำรงชีพ

5. การเช่าพื้นที่เพื่อทำการเกษตร ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.3 กล่าวว่าในชุมชนมีพื้นที่ สำหรับเช่าเพื่อทำการเกษตรได้สัมภาระส่วนใหญ่ร้อยละ 67.8 ระบุว่าในชุมชนมีตลาดรองรับการ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชุมชนได้

6. การมีตลาดรองรับในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.8 ระบุว่าใน หมู่บ้านมีตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (ดูรายละเอียดในตาราง 21)

ตาราง 21 ด้านศักยภาพของพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
ในหมู่บ้านท่านมีสภาพพื้นที่ทางการเกษตรสามารถทำการเกษตร ได้ได้บ้าง		
- ไม้ได้	24	9.0
- ได้ ระบุ	240	91.0
- พืชเฉพาะพื้นดินแห้งแล้ง	7	2.6
- พืชอายุสั้นตามฤดูกาล	76	28.7
- ข้าวทุกชนิด	81	30.6
- ไม้ผล	51	19.3
- พืชทุกชนิด	106	40.1

ตาราง 21 (ต่อ)

ศักยภาพของพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
ในหมู่บ้านทำนสภาพพื้นที่ทางการเกษตร สามารถทำการเลี้ยงสัตว์		
ชนิดใดบ้าง		
- ไม้ได้	23	8.7
- ได้ ระบุ	241	91.3
- สัตว์เลี้ยงตามไต้ถุนบ้าน	28	10.6
- สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้แรงงาน	14	5.3
- สัตว์เลี้ยงเพื่อจำหน่าย (เป็ด ไก่ ปลา)	100	37.8
- สัตว์เลี้ยงเพื่อจำหน่าย (วัว ควาย)	95	35.8
- สัตว์เลี้ยงทุกชนิด	102	38.6
ในหมู่บ้านทำนเคยมีปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรหรือไม่		
- ไม่เคย	100	37.9
- เคย ระบุลักษณะ	164	62.1
- เฉพาะช่วงฤดูการ	56	21.2
- บางช่วง	67	25.4
- ไม้แน่นอน	35	13.2
- ทุกช่วง	6	2.3
- ตลอดเวลา	-	-
ในหมู่บ้านทำนมีพื้นที่ทำการเกษตรเพียงพอแก่การดำรงชีพหรือไม่		
- ไม้เพียงพอ	44	16.7
- เพียงพอ	220	83.3
ในหมู่บ้านทำน หากต้องการเช่าพื้นที่เพื่อทำการเกษตรสามารถเช่าได้หรือไม่		
- ไม้ได้	89	33.7
- ได้	175	66.3

ตาราง 21 (ต่อ)

ศักยภาพของพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
ในหมู่บ้าน หากต้องการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ มีตลาดรองรับ		
การจำหน่ายหรือไม่		
- ไม่มี	85	32.2
- มี	179	67.8

ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

1) การจัดงานประเพณีท้องถิ่น ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่าในหมู่บ้านมีการจัดงานประเพณีท้องถิ่นเท่ากับร้อยละ 99.2 ทั้งนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 42.7 ระบุว่ามีการจัดงานในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด

2) การให้ความร่วมมือของประชาชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่ร้อยละ 99.6 กล่าวว่าประชาชนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยร้อยละ 45.4 ระบุว่าประชาชนให้ความร่วมมือในระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 45.0 ระบุว่าประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือในระดับปานกลางค่อนข้างใกล้เคียงกัน

3) การให้ความเคารพผู้อาวุโสในหมู่บ้านของเยาวชน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ กล่าวว่าเยาวชนรุ่นใหม่ให้ความเคารพผู้อาวุโสในหมู่บ้านเท่ากับร้อยละ 98.9 โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 57.9 ให้ความเคารพผู้อาวุโสในระดับมากถึงมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 31.9 ระบุว่าให้ความเคารพในระดับปานกลาง

4) ความนิยมในการทำบุญตักบาตร ผลการสัมภาษณ์พบว่าในชุมชนร้อยละ 99.2 มีการทำบุญตักบาตร โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 66.2 มีการทำบุญตักบาตรในระดับมากถึงมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 25.8 ทำบุญตักบาตรในระดับปานกลาง

5) จิตสำนึกในการรักบ้านเกิด และต้องการพัฒนาให้ชุมชนเจริญก้าวหน้า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.1 กล่าวว่าประชาชนในหมู่บ้านมีความรักในบ้านเกิด และต้องการให้หมู่บ้านเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 47.7 ระบุว่าประชาชนในหมู่บ้านมีลักษณะดังกล่าวในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 33.3 ระบุว่าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (ดูรายละเอียดในตาราง 22)

ตาราง 22 ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

วัฒนธรรมท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
ในหมู่บ้านท่านมีการจัดงานประเพณีท้องถิ่นบ่อยหรือไม่		
- ไม่เคยจัดงาน	2	0.8
- จัด ระบุความถี่	262	99.2
- จัดน้อยที่สุด	21	7.9
- จัดน้อย	92	34.8
- จัดบ่อยปานกลาง	46	17.5
- จัดบ่อย	78	29.5
- จัดบ่อยมาก	25	9.5
ในหมู่บ้านท่านหากมีการจัดงานประเพณีท้องถิ่นหรือการขอความร่วมมือจากประชาชนให้ช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ ประชาชนให้ความร่วมมืออย่างไร		
- ไม่เคยให้ความร่วมมือ	1	0.4
- เคย ระบุ	263	99.6
- ให้ความร่วมมือน้อยที่สุด	10	3.7
- ให้ความร่วมมือน้อย	15	5.5
- ให้ความร่วมมือปานกลาง	119	45.0
- ให้ความร่วมมือมาก	111	42.0
- ให้ความร่วมมือมากที่สุด	9	3.4
ในหมู่บ้านท่านเยาวชนรุ่นใหม่ให้ความเคารพผู้อาวุโสหรือไม่ อย่างไร		
- ไม่ให้ความเคารพ	3	1.1
- ให้ความเคารพ ระบุ	261	98.9
- ให้ความเคารพน้อยที่สุด	7	2.6
- ให้ความเคารพน้อย	19	7.1
- ให้ความเคารพปานกลาง	82	31.0
- ให้ความเคารพมาก	125	4.3
- ให้ความเคารพมากที่สุด	28	10.6

ตาราง 22 (ต่อ)

วัฒนธรรมท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
ในหมู่บ้านทำประชาชนนิยมทำบุญตักบาตรหรือไม่		
- ไม่นิยมทำบุญตักบาตร	2	0.8
- นิยมทำบุญตักบาตร ระบุ	262	99.2
- ทำน้อยที่สุด	4	1.5
- ทำน้อย	15	5.7
- ทำปานกลาง	68	25.8
- ทำมาก	129	48.8
- ทำมากที่สุด	46	17.4
ในหมู่บ้านทำประชาชนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดและต้องการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าหรือไม่		
- ไม่มี	5	1.9
- มี ระบุ	259	98.1
- มีน้อยที่สุด	4	1.5
- มีน้อย	41	15.5
- มีปานกลาง	126	47.7
- มีมาก	78	29.5
- มีมากที่สุด	10	3.8

ตอนที่ 3 ประสิทธิผลของการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

ผลการสัมภาษณ์ชุมชนในเรื่องประสิทธิผลของการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และด้านการเอื้ออารีต่อกันปรากฏผลดังต่อไปนี้ (ตามตาราง 23 ถึงตาราง 27)

3.1) ด้านการลดรายจ่าย จากการสัมภาษณ์ รายจ่ายของการครอบครัวในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับรอบปีที่ผ่านมา พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 50.4 กล่าวว่า โดยรวมครอบครัวมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น รองลงมาร้อยละ 37.4 กล่าวว่าไม่มีรายจ่ายคงที่

ผลการสัมภาษณ์การลดรายจ่าย ในการซื้อของบริโภคต่างๆ นั้นผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.6 กล่าวว่ามีการซื้อพืชผักสวนครัวเพื่อการบริโภค ทั้งนี้ร้อยละ 43.2 ระบุว่าซื้อในระดับ ปานกลาง รองลงมาร้อยละ 31.5 ระบุว่าซื้อพืชผักในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ส่วนการซื้อเนื้อสัตว์ เพื่อการบริโภคนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.5 ซื้อเนื้อสัตว์เพื่อบริโภค โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 49.3 ซื้อใน ระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 31.4 ซื้อในระดับมากถึงมากที่สุด และร้อยละ 17.8 ซื้อเนื้อสัตว์ใน ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด

สำหรับการลดรายจ่ายโดยการไม่ซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และงดการเลี้ยงโชคต่างๆ นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 59.8 ระบุว่าในชุมชนยังมีการซื้อเครื่องแอลกอฮอล์ ทั้งนี้ส่วนใหญ่ ร้อยละ 31.8 ระบุว่ามีการซื้อในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ 22.3 ซื้อในระดับปานกลางส่วนการ เลี้ยงโชคต่างๆ ส่วนใหญ่ยังมีการเลี้ยงโชคต่างๆ เท่ากับร้อยละ 69.7 (ตาราง 23)

3.2) ด้านการเพิ่มรายได้ ผู้ให้สัมภาษณ์มีการเพิ่มรายได้ โดยส่วนใหญ่มีการปลูกพืชเลี้ยง สัตว์และนำไปจำหน่ายเท่ากับร้อยละ 51.9 ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.9 มีอาชีพเสริม เพื่อหารายได้เพิ่ม จากอาชีพประจำ ร้อยละ 59.5 ระบุว่ามีการใช้เทคโนโลยีในการทำเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตมาก ขึ้นร้อยละ 69 มีความสนใจในการเรียนรู้ฝึกวิชาชีพเพื่อหารายได้เสริมและร้อยละ 36.4 ระบุว่าได้เข้า ร่วมเป็นสมาชิกสินค้าพื้นเมือง เพื่อหารายได้เสริม (ดูรายละเอียดตาราง 23)

ตาราง 23 ประสิทธิภาพการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ด้านการลด รายจ่าย เพิ่มรายได้

ด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการลดรายจ่าย		
ในปัจจุบันรายจ่ายในครอบครัวท่าน โดยเฉลี่ยลดลงหรือเพิ่มขึ้น หากเทียบกับปีที่ผ่านมา		
- ลดลง	32	12.7
- คงที่ (ไม่ลด ไม่เพิ่ม)	99	37.5
- เพิ่มขึ้น	133	50.4

ตาราง 23 (ต่อ)

ด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้	จำนวน	ร้อยละ
ท่านมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลี้ยงโชค (สลากกินแบ่งรัฐบาล) หรือ การเลี้ยงโชคอื่นๆ หรือการพนันหรือไม่		
- ไม่มี	80	30.3
- มี	184	69.7
ท่านซื้อพืชผักสวนครัวเพื่อการบริโภคหรือไม่		
- ไม่ซื้อ	9	3.4
- ซื้อ ระบุ	255	96.6
- น้อยที่สุด	24	9.2
- น้อย	55	22.3
- ปานกลาง	114	43.2
- มาก	50	18.9
- มากที่สุด	80	3.0
ท่านซื้อเนื้อสัตว์เพื่อการบริโภคหรือไม่		
- ไม่ซื้อ	4	1.5
- ซื้อ ระบุ	260	98.5
- น้อยที่สุด	6	2.3
- น้อย	41	15.5
- ปานกลาง	130	49.3
- มาก	70	26.5
- มากที่สุด	13	4.9
ท่านซื้อเครื่องเค็มแอลกอฮอล์หรือนูหรีหรือไม่		
- ไม่ซื้อ	106	40.2
- ซื้อ ระบุความถี่ในการซื้อ	158	59.8
- น้อยที่สุด	22	8.3
- น้อย	42	23.5
- ปานกลาง	59	22.3
- มาก	10	3.8
- มากที่สุด	5	1.9

ตาราง 23 (ต่อ)

ด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการเพิ่มรายได้		
ท่านได้จัดแบ่งพื้นที่การเกษตรออกเป็นสัดส่วนเพื่อการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แล้วนำไปจำหน่ายหรือไม่		
- ไม่	127	48.1
- ทำแล้วนำไปจำหน่าย	137	51.9
(หากไม่มีงานทำประจำไม่ต้องตอบ) นอกจากงานประจำแล้วท่านมีอาชีพเสริมอื่นๆ จนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากรายได้ประจำหรือไม่		
- ไม่มี	81	31.0
- มี	126	60.9
ท่านสนใจที่จะไปเรียนรู้การศึกษาศึกษาอาชีพเพื่อหารายได้เสริมหรือไม่		
- ไม่สนใจ	82	31.0+69.0
- สนใจ	182	
ท่านใช้เทคโนโลยีในการทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น		
- ใช่	157	59.5
- ไม่ใช่	107	40.5
ท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสินค้าพื้นเมืองเพื่อเป็นการหารายได้เสริมหรือไม่		
- ไม่เข้าร่วม	168	63.6
- เข้าร่วม	96	36.4

3.3) ด้านการประหยัด

ผลการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 69.7 มีบัญชีออมทรัพย์ของครัวเรือน ทั้งนี้ร้อยละ 41.7 มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายดังกล่าว ร้อยละ 58.3 ไม่มีการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย

ในเรื่องการซื้อสินค้าโดยวิธีการผ่อนชำระ ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.3 มีการซื้อโดยการผ่อนชำระ ทั้งนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 36.7 มีการซื้อผ่อนชำระในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด รองลงมาร้อยละ 19.7 ซื้อผ่อนชำระในระดับปานกลาง

การเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 64 เป็นสมาชิกกลุ่ม ในเรื่องการประหยัดค่าใช้จ่าย โดยการซ่อมแซมเสื้อผ้าที่ขาดเล็กน้อย ให้สามารถใช้ได้อยู่เสมอ โดยไม่ทิ้งหรือซื้อใหม่หากไม่จำเป็นนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.2 ระบุว่าได้ทำสิ่งดังกล่าว (ดูรายละเอียดตาราง 24)

ตาราง 24 ประสิทธิภาพการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ด้านการประหยัด

ด้านการประหยัด	จำนวน	ร้อยละ
ท่านมีบัญชีออมทรัพย์ของครัวเรือนหรือไม่		
- ไม่มี	80	30.3
- มี	184	69.7
ท่านทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของครัวเรือนหรือไม่		
- ไม่ทำ	154	58.3
- ทำ	110	41.7
ท่านซื้อสินค้าใดด้วยวิธีการผ่อนชำระหรือไม่		
- ไม่	110	41.7
- ซื้อ โปรคระนุกความถี่	154	58.3
- น้อยที่สุด	28	10.6
- น้อย	69	26.1
- ปานกลาง	52	19.7
- มาก	7	2.7
- มากที่สุด	-	-
ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้านหรือไม่		
- ไม่เป็น	25	36.0
- เป็น	169	64.0

ตาราง 24 (ต่อ)

ด้านการประหยัด	จำนวน	ร้อยละ
ท่านซ่อมแซมเสื้อผ้าขนาดเล็กน้อยเพื่อให้สามารถใช้ได้อยู่เสมอ โดยไม่ทิ้งหรือซื้อใหม่หากไม่จำเป็น		
- ใช่	217	82.2
- ไม่ใช่	47	17.8

3.4) ด้านการเรียนรู้

ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่า ในหมู่บ้านเคยมีส่วนราชการหรือหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ มาศึกษาดูงานเกี่ยวกับการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เท่ากับร้อยละ 61.8 ทั้งนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.9 ระบุว่าในหมู่บ้านมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตนเอง

ในเรื่องการเรียนรู้และการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 94.7 ระบุว่าในหมู่บ้านมีการเรียนรู้และใช้เศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ร้อยละ 47.7 กล่าวว่ามีการใช้ในระดัปลานกลาง รองลงมาร้อยละ 33.4 ระบุว่ามีการใช้ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด

นอกจากนั้นส่วนใหญ่ร้อยละ 69.0 กล่าวว่าในหมู่บ้านเคยไปทัศนศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมู่บ้านอื่น ทั้งนี้ส่วนใหญ่ระบุว่าเคยไปในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ 34.9 และผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 71.6 ระบุว่าในหมู่บ้านมีปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประชาชนได้ (ดูรายละเอียดตาราง 25)

ตาราง 25 ประสิทธิภาพการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติด้านการเรียนรู้

ด้านการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
หมู่บ้านท่านเคยมีส่วนราชการหรือหมู่บ้าน / ชุมชนอื่นๆ มา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์หรือไม่		
- ไม่เคย	101	38.2
- เคย ระบุ	163	61.8
- น้อยที่สุด	12	4.5
- น้อย	49	18.6
- ปานกลาง	89	33.7
- มาก	10	3.7
- มากที่สุด	3	1.1
หมู่บ้านท่านมีภูมิปัญญาท้องถิ่น (สิ่งที่ชาวบ้านร่วมกันคิดจน ได้รับการยอมรับว่ามีประโยชน์ต่อส่วนรวม) หรือไม่		
- ไม่มี	90	34.1
- มี	174	65.9
หมู่บ้านท่านมีการเรียนรู้และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในชีวิตประจำวันหรือไม่เพียงใด		
- ไม่มีการเรียนรู้และไม่นำมาใช้	14	5.3
- มีการเรียนรู้และนำมาใช้ โปรครระบุ	250	94.7
- น้อยที่สุด	20	7.6
- น้อย	68	25.8
- ปานกลาง	126	47.7
- มาก	32	12.1
- มากที่สุด	4	1.5

ตาราง 25 (ต่อ)

ด้านการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
หมู่บ้านท่านเคยไปทัศนศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมู่บ้านอื่น ที่ได้รับการยอมรับเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านตนหรือไม่		
- ไม่เคย	82	31.0
- เคย ระบุ	182	69.0
- น้อยที่สุด	17	6.5
- น้อย	75	28.4
- ปานกลาง	77	29.2
- มาก	13	4.9
- มากที่สุด	-	-
ในหมู่บ้านท่านมีประชาชนบ้านที่สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือไม่		
- ไม่มี	75	28.4
- มี ระบุ	189	71.6
- น้อยที่สุด	32	12.1
- น้อย	65	24.6
- ปานกลาง	73	27.7
- มาก	15	5.7
- มากที่สุด	4	1.5

3.5) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

การใช้ปุ๋ยในการทำการเกษตร ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 95.1 ใช้ปุ๋ยในการทำการเกษตรโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 81.1 มีการใช้ทั้งปุ๋ยคอก และปุ๋ยเคมีร่วมกัน

การรณรงค์ปลูกต้นไม้ใหญ่ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.3 ระบุว่าในหมู่บ้านเคยมีการรณรงค์ร่วมกันปลูกต้นไม้ใหญ่ทั้งนี้มีการรณรงค์ในระดับปานกลางเท่ากับร้อยละ 35.2 และระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เท่ากับร้อยละ 29.1

ตาราง 26 (ต่อ)

ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน	จำนวน	ร้อยละ
- มาก	36	13.6
- มากที่สุด	6	2.4
หมู่บ้านท่านมีการทำปุ๋ยหมักใช้เองหรือไม่ อย่างไร		
- ไม่มี	70	29.2
- มี ระบุ	187	70.8
- น้อยที่สุด	28	10.6
- น้อย	70	26.5
- ปานกลาง	63	23.9
- มาก	21	7.9
- มากที่สุด	5	1.9
หมู่บ้านท่านมีการรณรงค์ให้ประชาชนร่วมประหยัดพลังงานหรือไม่		
- ไม่มี	39	14.8
- มี ระบุ	225	85.2
- น้อยที่สุด	27	10.2
- น้อย	63	23.9
- ปานกลาง	94	35.6
- มาก	35	13.2
- มากที่สุด	3	2.3
หมู่บ้านท่านใช้สารเคมีที่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือไม่อย่างไร		
- ไม่ใช่	65	24.6
- ใช้ ระบุ	199	75.4
- น้อยที่สุด	50	18.9
- น้อย	58	21.9
- ปานกลาง	67	25.3
- มาก	18	6.8
- มากที่สุด	6	2.2

3.6) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน

ด้านการเข้าร่วมงานประเพณี งานบุญในหมู่บ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.1 มีการเข้าร่วมประเพณีงานบุญในหมู่บ้าน เช่น ร่วมทำบุญที่วัด ตักบาตรวันพระ งานแต่งงาน งานบวช ฯลฯ โดยมีการปฏิบัติงานเรื่องต่างๆ ดังกล่าวในระดับมากถึงมากที่สุด เท่ากับร้อยละ 52.6 รองลงมา ปฏิบัติในระดับปานกลางเท่ากับร้อยละ 35.6

การช่วยเหลือคนพิการ คนด้อยโอกาส คนชรา ผลการสัมภาษณ์พบว่าร้อยละ 91.7 มีการใช้เงินช่วยเหลือคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและคนชราในหมู่บ้าน

การจัดกิจกรรมร่วมกันในหมู่บ้าน ในเรื่องการจัดกิจกรรมในหมู่บ้าน เช่น แข่งขันกีฬาหมู่บ้าน กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.8 ระบุว่า มีการจัดกิจกรรมดังกล่าวร่วมกัน ทั้งนี้มีการจัดกิจกรรมร่วมกันส่วนใหญ่ในระดับปานกลาง เท่ากับร้อยละ 41.7 รองลงมาในระดับมากถึงมากที่สุด เท่ากับร้อยละ 24.6

ความรักใคร่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ผลการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนร้อยละ 98.9 มีความรักใคร่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน โดยมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง เท่ากับร้อยละ 56.8 ระดับมากถึงมากที่สุด เท่ากับร้อยละ 33.6 และระดับน้อยถึงน้อยที่สุดเท่ากับร้อยละ 8.2 ตามลำดับ

การขอความร่วมมือร่วมแรงจากประชาชนในหมู่บ้าน ผลการสัมภาษณ์พบว่า หากมีการขอความร่วมมือร่วมแรงจากประชาชนในหมู่บ้าน เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว หรือการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 92.5 ให้ความร่วมมือทั้งนี้ร้อยละ 45.4 ให้ความร่วมมือในระดับปานกลาง ร้อยละ 25.6 ให้ความร่วมมือในระดับมากถึงมากที่สุด และร้อยละ 21.8 ให้ความร่วมมือในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดตามลำดับ (ตาราง 27)

ตาราง 27 ประสิทธิภาพการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจไปปฏิบัติด้านการเอื้ออารีต่อกัน

ด้านการเอื้ออารีต่อกัน	จำนวน	ร้อยละ
ท่านเคยไปร่วมงานประเพณีงานบุญในหมู่บ้าน เช่น ร่วมทำบุญ ที่วัด ตักบาตรวันพระ งานแต่งงาน งานบวช ฯลฯ หรือไม่ อย่างไร		
- ไม่เคย	5	1.9
- เคย ระบุ	259	98.1
- น้อยที่สุด	6	2.3
- น้อย	20	7.6
- ปานกลาง	94	35.6
- มาก	112	42.4
- มากที่สุด	27	10.2
ในหมู่บ้านมีเงินช่วยเหลือคนพิการ คนด้อยโอกาส คนชรา หรือไม่		
- ไม่มี	22	13.2
- มี	242	86.8
ในหมู่บ้านท่านมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น แข่งขันกีฬา หมู่บ้าน กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด บ่อยหรือไม่ อย่างไร		
- ไม่มี	35	13.2
- มี ระบุ	229	86.8
- น้อยที่สุด	10	3.8
- น้อย	44	16.7
- ปานกลาง	110	41.7
- มาก	52	19.7
- มากที่สุด	13	4.9

ตาราง 27 (ต่อ)

ด้านการเอื้ออารีต่อกัน	จำนวน	ร้อยละ
ในหมู่บ้านท่านประชาชนมีความรักใคร่ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันหรือไม่		
- ไม่มี	3	1.1
- มี ระบุ	261	98.9
- น้อยที่สุด	6	2.2
- น้อย	16	6.0
- ปานกลาง	150	56.8
- มาก	81	30.6
- มากที่สุด	8	3.0
ในหมู่บ้านท่าน หากมีการขอความร่วมมือร่วมแรง เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว หรือการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ประชาชนให้ความร่วมมืออย่างไร		
- ไม่ให้ความร่วมมือ	20	7.5
- ให้ความร่วมมือ ระบุ	244	92.5
- น้อยที่สุด	20	7.5
- น้อย	38	14.3
- ปานกลาง	120	45.4
- มาก	62	23.4
- มากที่สุด	6	2.2

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

ผลการสัมภาษณ์พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่ร้อยละ 85.2 ระบุว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ โดยระบุถึงปัญหาที่เกิดขึ้นตามลำดับดังนี้ ปัญหาขาดงบประมาณร้อยละ 47.7 ปัญหาหลักการขาดการบริหารจัดการที่ดีร้อยละ 43.1 ขาดบุคลากรในการดำเนินงานร้อยละ 41.7 เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ใส่ใจอย่างจริงจังร้อยละ 37.5 ประชาชน

ไม่ให้ความร่วมมือร้อยละ 31 สภาพพื้นที่ของหมู่บ้าน ชุมชนไม่เอื้ออำนวยร้อยละ 29.5 ผู้นำหมู่บ้าน ชุมชน ไม่มีความสามารถเพียงพอร้อยละ 24.2 และปัญหาอื่นๆ โดยระบุว่าขาดผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง ร้อยละ .75 (ตาราง 28)

ตาราง 28 ปัญหา อุปสรรคในการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติ

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่มี	39	14.8
- มี ได้แก่ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	225	85.2
- ขาดงบประมาณ	126	47.7
- ขาดหลักการบริหารจัดการที่ดี	114	43.1
- ขาดบุคลากร	110	41.7
- เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ใส่ใจอย่างจริงจัง	99	37.5
- ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ	82	31.0
- สภาพพื้นที่ของชุมชน / หมู่บ้านไม่ให้ความร่วมมือ	78	29.5
- ผู้นำของหมู่บ้าน / ชุมชน ไม่มีความสามารถเพียงพอ	64	24.2
- อื่นๆ โปรดระบุ	2	.75

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 การศึกษาผลการปฏิบัติ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหา อุปสรรค และการแก้ปัญหาจากผลการขับเคลื่อนในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลในชุมชนจำนวน 99 คน ปรากฏผลดังนี้

1) การได้รับความรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (33 ราย) กล่าวว่าได้รับความรู้จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ จนเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ดังกล่าวจึงได้น้อมนำมาปฏิบัติ รองลงมา กล่าวว่าได้รับความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อประมาณ 4-5 ปี ที่ผ่านมา (21 ราย) นอกนั้นระบุว่าได้รับความรู้เมื่อประมาณ 10-20 ปี ที่ผ่าน (15 ราย) บางราย (7 ราย) กล่าวว่าได้รับความรู้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และมีบางรายกล่าวว่า ได้รับความรู้มาจากการปฏิบัติตนของบิดา มารดา ตั้งแต่จำความได้ (6 ราย) ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจสังคมในปัจจุบันสามารถนำไปปฏิบัติจริง ทำให้รู้จักการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ปฏิบัติได้ไม่ยาก แม้ว่าอาจต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างนานถึงจะเห็นผลแต่มีผู้ให้สัมภาษณ์บางรายกล่าวว่า ปฏิบัติได้ค่อนข้างยาก

“ตั้งแต่เมื่อเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษา ทั้งตอนต้นและตอนปลายในความรู้สึกของตัวภรรยาผม นั้น รู้สึกถึงความเป็นอยู่ที่พอมีพอกินที่พอประมาณ”

“เมื่อปี 2540 เกิดเหตุการณ์ฟองสบู่แตก ทำให้ต้องหันกลับมามองแนวทางการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัส ทำให้เรารู้สึกว่าการอยู่อย่างพอเพียงทำให้เราพอดีไม่ต้องแก่งแย่งเพื่อผลประโยชน์ที่มากกว่า”

“ประมาณปี พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและนำมาปรับใช้ในการบริหารงานภายในองค์กร ซึ่งเป็นผลได้จริง”

“ประมาณ 3-4 ปี แนวคิดนี้ไม่น่าจะใช้ได้จริง และยังไม่เข้าใจว่าพอเพียงแบบไหนถึงจะเรียกว่าพอเพียง”

2) ท่านได้รับความรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจจากแหล่งใด เพราะเหตุใดจึงดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (69 ราย) กล่าวว่าได้รับแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ส่วนใหญ่กล่าวว่าได้รับรู้เรื่องดังกล่าวจากการประชาสัมพันธ์โดยสื่อต่าง ๆ ได้แก่ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต แผ่นพับ ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน (58 ราย) บางรายกล่าวว่า ได้รับความรู้จากการศึกษาดูงาน โครงการตามแนวพระราชดำริ และโครงการหลวงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (16 ราย) บางรายกล่าวว่าได้รับรู้จากผู้นำท้องถิ่น จากผู้ประสบความสำเร็จในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ (10 ราย) มีเพียงส่วนน้อย (5 ราย) กล่าวว่าได้ปฏิบัติตามบิดามารดา ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีผลให้คุณภาพชีวิตส่วนบุคคล ครอบครัวดีขึ้น ในเรื่องรายรับรายจ่ายผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นว่า ทำให้ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ บางรายมีเงินออมเพิ่มขึ้น และผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนน้อย แสดงความคิดเห็นว่า การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศน์ได้

“ได้รับแรงบันดาลใจ จากในหลวงของเรา ทรงมีโครงการต่าง ๆ มากมาย ให้ประชาชนได้ไปศึกษาหาความรู้ตามโครงการทั่วประเทศไทย”

“เนื่องจากศรัทธาแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่พสกนิกร และเกิดจากแรงบันดาลใจว่าจะดำเนินชีวิตตามแนวทางนี้ โดยการได้รับความรู้จาก หนังสือ รายการทีวี และ อินเทอร์เน็ต”

“ได้รับแรงบันดาลใจจากครั้งหนึ่งได้รับการบอกเล่าเรื่องการใช้ยาสีฟันของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ท่านทรงใช้อย่างคุ้มค่า ถึงแม้จะเป็นกษัตริย์ก็ยังทรงไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักคุณค่าของที่ใช้ทุกชิ้น”

“ประมาณปี พ.ศ. 2550 รู้สึกว่าเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่สามารถนำมาปรับใช้ได้กับคนทุกระดับ และเห็นผลได้จริง”

3) กิจกรรมใดบ้างที่แสดงถึงความพอเพียง

ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่ากิจกรรมที่แสดงถึงความพอเพียงที่ตนเองปฏิบัติมีดังนี้ ส่วนใหญ่ (82 ราย) ระบุว่าคือการใช้จ่ายอย่างประหยัด ตามความจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย คิดก่อนซื้อ ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในครัวเรือน และบางรายยังระบุว่าการปฏิบัติดังกล่าวมีผลทำให้มีเงินออม รongลงมา (53 ราย ระบุว่าได้ปลูกพืชผักสวนครัว และ หรือเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทานในครัวเรือน บางรายมีเหลือได้นำไปขายและบางรายได้นำไปแจกจ่ายให้เพื่อนบ้านได้ด้วย นอกจากนี้ยังมีผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วน (18 ราย) กล่าวว่าได้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเรื่องรายรับ รายจ่าย ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนระบุว่าได้ทำบัญชีครัวเรือนจนเป็นนิสัย ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายกล่าวว่าได้ใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายพออยู่พอกินในครัวเรือนตามฐานะ (17 ราย) ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นเกษตรกร ได้ทำไร่นาสวนผสม บางส่วนทำเกษตรประณีต บางส่วนปลูกพืชแบบผสมผสาน (13 ราย) บางรายกล่าวว่าได้ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง แทนการใช้ปุ๋ยเคมี เป็นการลดต้นทุนการทำเกษตร และบางรายระบุว่าการใช้ปุ๋ยชีวภาพมีผลทำให้สุขภาพของตนเองดีขึ้น นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วน (10 ราย) ระบุว่าตนเองได้ใช้สิ่งของต่าง ๆ ในครัวเรือนอย่างคุ้มค่า บางอย่างได้นำมาประยุกต์ใช้ต่อ มีบางรายส่วนน้อยกล่าวว่า ได้มีการคัดแยกขยะ และนำบางสิ่งบางอย่างไปขาย บางรายระบุว่าได้ใช้พลังงานต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า น้ำ อย่างประหยัด บางรายระบุว่าได้เลิกสร้างหนี้สิน เลิกเล่นการพนัน บางรายงดสูบบุหรี่

“เริ่มมีการทำบัญชีเรื่อง รายรับ-รายจ่ายของการใช้จ่ายในแต่ละวัน ซึ่งเมื่อได้ทำแล้ว เราจึงได้เห็นการซื้อของที่ไม่มีคามจำเป็น ซึ่งมันเป็นตัวเงินที่มากพอสมควร”

“สิ่งสำคัญคือ การประหยัด สิ่งไหนที่ยังใช้ได้ก็ใช้ไปไม่ต้องไปห่อของใหม่ มีความพอใจยินดีในชีวิตที่เป็นอยู่อย่างสมถะ ไม่ฟุ่มเฟือย ประหยัด ไฟ-น้ำ ในบ้าน ไปธุระใกล้ ๆ ก็เดินเอาออกกำลังกายด้วย หรือไม่ก็ขี่จักรยาน อาหารก็ซื้อมาพอกิน ไม่จ่ายเงินกินพอดี อยู่แบบพอดี อิ่มชูตัวเองได้”

4) ครัวเรือน บุคคลในครอบครัว มีการใช้เศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ครัวเรือน บุคคลในครอบครัวส่วนใหญ่ (28 ราย) มีการใช้เศรษฐกิจพอเพียงพอสมควร รongลงมา (25 ราย) ระบุว่ามีการใช้ในระดั้มาก ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนน้อย (6 ราย) กล่าวว่ามีการใช้บ้างเป็นครั้งคราว ในการใช้เศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า คือ พฤติกรรมการอุปโภคบริโภค มีการใช้จ่ายในครัวเรือนอย่างประหยัด ตามฐานะใช้ชีวิตแบบพออยู่พอกิน ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น มีการปลูกพืชผักสวนครัวไปขาย และ หรือ แจกจ่ายให้เพื่อนบ้านใกล้เคียง บางรายทำบัญชีครัวเรือน บางรายทำไร่นาสวนผสม ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เองเป็นการลดต้นทุนการผลิตจากการใช้ปุ๋ยเคมี

“เข้าใจแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงพอควร เช่น ปลูกทุกอย่างที่จะกิน และกินทุกอย่างที่ปลูก เหลือกก็แบ่งขาย ทำบัญชีครัวเรือน เพื่อจะได้รู้รายได้และรายจ่ายที่พอควร”

“ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมากพอสมควร ในเรื่องพฤติกรรมกรอุปโภคบริโภคสินค้า การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ไม่หลงตามกระแสวัตถุนิยม”

5) มีปัญหาหรืออุปสรรคบ้างหรือไม่ในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในครัวเรือนหรืองาน และมีวิธีแก้ปัญหาหรืออุปสรรคนั้นอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (53 ราย) ระบุว่ามีปัญหาอุปสรรคบ้างในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในครัวเรือนหรืองาน โดยเฉพาะในระยะแรกของการปฏิบัติ อุปสรรค/ปัญหาที่พบคือ การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง บางรายแสดงความคิดเห็นว่าการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต้องใช้เวลา นานกว่าจะเป็นผลในทางปฏิบัติ ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายระบุว่าได้แก้ปัญหาโดยการปรึกษาร่วมกันกับบุคคลในครัวเรือน และหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายระบุว่าได้แก้ปัญหาโดยปรึกษานักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ขอรับการสนับสนุนการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์จากองค์การบริหารส่วนตำบล เกษตรอำเภอ บางรายแก้ปัญหาโดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ปรึกษาผู้รู้ มีส่วนน้อยระบุว่าปัญหาคือขาดเงินทุนต้องกู้ยืมเงินและพยายามหาทางส่งคืนโดยการทำการเกษตร เป็นต้น

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ที่ระบุว่าไม่มีปัญหาในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ (จำนวน 26 ราย) กล่าวว่า เป็นเพราะครัวเรือนของตนเองมีการปฏิบัติตน โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เป็นประจำในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้สมาชิกส่วนใหญ่ในครัวเรือนร่วมกันปฏิบัติทุกคน แต่มีผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนน้อยบางรายระบุว่า บางคนในครัวเรือนไม่สามารถปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงโดยให้เหตุผลว่าเป็นเพราะหน้าที่การงาน และบางคนยังยึดติดตามความต้องการตามกระแสโลกาภิวัตน์

“มีอุปสรรคในตอนแรกคือ คนในครอบครัวไม่คิดจะทำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิธีแก้ปัญหา อธิบายถึงภาวะความจำเป็นของครอบครัว เช่น ขณะนี้มีปัญหาเรื่องนี้สิน ความจำเป็นของการใช้เงิน ทุกคนในครอบครัวต้องร่วมกันรับผิดชอบในภาวะวิกฤตของครอบครัว”

“บางครั้งไม่สามารถทำตามได้เนื่องจาก ยังมีความต้องการ และขวนขวายอยากได้สิ่งที่ไม่จำเป็น วิธีแก้คือ ต้องพยายามนำเหตุผล เข้าใจ เริ่มตัดสิ่งไม่จำเป็นออกทีละอย่าง ไม่จำเป็นต้องทำครั้งเดียว”

“ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครอบครัวและความไม่เข้าใจกันในการตัดสินใจ จะดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากลูกเป็นเด็กแก้ปัญหาโดยการกระทำเป็นตัวอย่าง และพูดคุยทำความเข้าใจ ตลอดจนสอนชี้แนะถึงผลที่ได้จากการดำเนินชีวิตที่ได้เห็น คือ ความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น”

“ไม่มีปัญหา เพราะเงินรายได้ของเราแน่นอนจะซื้ออะไรบ้างในแต่ละเดือน สิ่งของจำเป็นเท่านั้น ที่เหลือ เราจะเก็บทุกเดือน ฝากออมทรัพย์”

6) ท่านคิดว่าในปัจจุบันท่านประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (70 ราย) คิดว่าประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่วนใหญ่คิดว่าประสบผลสำเร็จพอสมควร มีส่วนน้อยคิดว่าประสบผลสำเร็จมาก ทั้งนี้เพราะการใช้ชีวิตตามแนวดังกล่าวทำให้รู้จักใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ประหยัด ทำให้ไม่มีหนี้ บางรายระบุว่าหนี้สินลดลง บางรายมีเงินเหลือเก็บออมได้ ผลคือคุณภาพชีวิตส่วนบุคคลและครอบครัวดีขึ้นกว่าเดิม มีความเครียดน้อยลง บางรายระบุว่าสามารถช่วยเหลือญาติพี่น้องได้อีก นอกจากนั้นผู้ให้สัมภาษณ์บางรายระบุว่า การรู้จักพอ รู้จักประมาณตนในการใช้ชีวิตทำให้สามารถเตรียมพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้

สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์บางราย (22 ราย) คิดว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเท่าที่ควร โดยให้เหตุผลว่าเพราะค่าครองชีพสูง ค่าใช้จ่ายส่วนตนและครอบครัวค่อนข้างสูง ไม่มีเงินเหลือเก็บ บางรายระบุว่ายังมีหนี้สินค้างชำระอยู่ นอกจากนั้นผู้ให้สัมภาษณ์บางรายระบุว่า เป็นเพราะตนเองยังมีกิเลส มีความอยากได้สิ่งต่าง ๆ ไม่รู้จักพอ

“ประสบความสำเร็จ เนื่องจากหนี้สินในบ้านลดลง ใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่ให้เต็มที่ ชีวิตมีความสุข ไม่ต้องคอยกังวลเรื่องภาระหนี้สิน”

“ประสบความสำเร็จ ดำรงชีวิตพอเพียงไม่มีหนี้สิน ไม่มีปัญหาในการดำเนินชีวิต แม้ภาวะเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลง”

“ประสบความสำเร็จ เพราะทำให้เป็นคนรู้จักคิดในเรื่องที่จะกระทำ มีการวางแผน รู้จักใช้ที่ดินที่มีให้เกิดประโยชน์ นำมาปลูกพืช ผัก ลดการใช้จ่าย ทำให้มีเงินออม สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสุขสบาย ช่วยเหลือผู้อื่นได้มากที่สุดที่จะทำได้”

“ความสำเร็จนั้นคงจะสำเร็จได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ไม่มีหลักสูตรที่ตายตัว สามารถพลิกแพลงได้เสมอ”

7) การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของท่านทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากการใช้ชีวิตจากที่เคยเป็นอยู่เดิมหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (48 ราย) ระบุว่า การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากการใช้ชีวิตจากเดิมดีขึ้นมาก บางราย (8 ราย) ระบุว่าดีขึ้นในระดับหนึ่ง และมีบางส่วน (7 ราย) ระบุว่าชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นกว่าเดิมอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยให้เหตุผลว่ายังต้องใช้เวลา นอกจากนั้นผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนน้อย (4 ราย) กล่าวว่ายังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมเพราะเพิ่งเริ่มปฏิบัติ ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ที่ระบุว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิต เนื่องจากได้มีการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมานานแล้ว ตั้งแต่บรรพบุรุษ (13 ราย)

“เกิดความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจากแต่ก่อนต้องซื้อกินทุกอย่าง ปัจจุบันลดการซื้อของในการประกอบอาหารได้หลายอย่าง และยังได้ร่วมทำอาหารกันเองในครอบครัว แล้วยังเหลือเงินไว้ซื้อของอย่างอื่นได้อีก”

“เปลี่ยนจากเดิมมาก เดิมใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่เห็นค่าของเงินมากนัก หนี้สินมากมาย แต่ปัจจุบันรู้จักเก็บออม หนี้สินลดลงและหมดในที่สุด”

“ตลอดชีวิตมีแต่การคืนรอนตามหามูลค่าของเงิน แต่ปัจจุบันรู้จักชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไป รู้ว่าชีวิตนี้มีคุณค่ามากกว่าเงินตรา”

“ในด้านความเป็นอยู่ดีขึ้น ไม่ลำบากเหมือนแต่ก่อน เพราะเมื่อก่อนจะทำพืชเชิงเดี่ยว ไม่มีการปลูกหลายอย่างรวมกัน เมื่อเจออุปสรรคก็จะหมดหนทางแก้ไข”

8) ภายหลังจากการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแล้วมีผลอะไรบ้างต่อชีวิตของท่าน ครอบครัวของท่าน

ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า ภายหลังจากใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ส่วนใหญ่มีผลต่อรายรับ รายจ่ายของตนเอง/ครอบครัว (46 ราย) กล่าวคือ ทำให้รู้จักกิน รู้จักใช้ รู้จักประหยัด ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น บางรายกล่าวว่าทำให้มีเงินออม มีเงินส่งลูกหลานในการศึกษา บางรายกล่าวว่าทำให้หนี้สิน

ลดลง บางรายระบุว่าปัจจุบันไม่มีหนี้สิน บางรายกล่าวว่าปัจจุบันมีงานทำทุกวัน มีรายได้ ไม่มีอด ในด้านชีวิตครอบครัว ผู้ให้สัมภาษณ์ (35 ราย) กล่าวว่า ทำให้ชีวิตครอบครัวอบอุ่นมีความสุข บางรายกล่าวว่าทำให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เกิดความรักความผูกพันกันมากขึ้น นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์บางราย (17 ราย) ระบุว่าการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ตนเอง/ครอบครัวรู้จักการวางแผนชีวิต ใช้ชีวิตอย่างมีสติ ไม่ประมาท บางรายระบุว่าสามารถเรียนรู้การใช้ชีวิตในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงได้โดยไม่เครียด และเกิดความวิตกกังวลน้อยลง

“ก็ครอบครัวมีความสุข มีกิจการทำทุกวัน มีรายได้ ไม่มีอด”

“ครอบครัวมีความสุขขึ้นเพราะได้ทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น”

“มีรายได้เพิ่มขึ้นเพราะของที่ปลูกไว้กินไม่หมดก็นำไปขายบ้าง แจกบ้าง”

“มีเงินเหลือเก็บเพิ่มขึ้น”

9) เพื่อนบ้าน/บุคคลรอบข้างของท่านมีการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงบ้างหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็นว่ามีเพื่อนบ้าน/บุคคลรอบข้างส่วนใหญ่ (59 ราย) มีการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงบ้างแต่ปฏิบัติไม่มากนัก ส่วนใหญ่ปฏิบัติเรื่องลดการใช้จ่าย และปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ไว้รับประทานเองในครัวเรือน รองลงมาคือมีผู้ใช้ชีวิตตามแนวดังกล่าว เป็นส่วนใหญ่ (20 ราย) ส่วนผู้ไม่ใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีเพียงส่วนน้อย (7 ราย) ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า เป็นเพราะบุคคลรอบข้างไม่เข้าใจในหลักการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บางคนอาจคิดว่าเขามีทรัพย์สินมาก จึงใช้ชีวิตอย่างไรก็ได้

“บุคคลรอบข้างมีการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงบ้างพอสมควร บางคนอาจยังไม่เข้าใจคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” กล่าวคือบางคนไม่ยอมใช้จ่ายเพราะคิดว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การไม่ใช้จ่ายเงิน จึงเห็นว่าบุคคลรอบข้างที่มีการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจริงมีส่วนน้อย”

“มีอยู่บ้างแต่หลายครัวเรือนรู้แต่ไม่ปฏิบัติตาม เพราะ ชีวิตของเขาเหล่านั้นถูกปลูกฝังมากับสิ่งเดิม ๆ จนไม่อยากเปลี่ยนแปลง”

10) ตามความคิดเห็นของท่าน บุคคล/ครอบครัวที่ไม่ดำเนินชีวิต ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เกิดจากสาเหตุใดบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า การที่บุคคล/ครอบครัวไม่ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะเกิดจากสาเหตุต่อไปนี้ ส่วนใหญ่ (67 ราย) เป็นเพราะการไม่รู้จักรพอ การยึดติดกับลาภยศ สรรเสริญ การมีค่านิยมยึดติดวัตถุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกระแสโฆษณา บางคนชอบความสะดวกสบาย เห็นใครมีสิ่งใดก็อยากมีบ้าง บางคนชอบความหรูหราฟุ่มเฟือย ใช้เงินเกินตัว บางคนขาดสติในการใช้จ่าย รองลงมาผู้ให้สัมภาษณ์ (23 ราย) แสดงความคิดเห็นว่าเป็นเพราะบุคคล/ครอบครัวขาดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาเพราะบุคคล/ครอบครัวไม่สนใจไม่ให้ความสำคัญ และไม่มี ความตั้งใจจริงในการใช้ชีวิตตามหลักดังกล่าว นอกจากนั้นผู้ให้สัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็นว่า น่าจะเป็นเพราะนิสัยส่วนตัวของแต่ละบุคคล ตามความเคยชินในการใช้ชีวิต เคยใช้จ่ายอย่างไรก็จะปฏิบัติ อย่างนั้น บางรายเกิดจากความยากจนครอบครัวมีปัญหาเรื่องเงิน ต้องดิ้นรนกับสภาพเศรษฐกิจ ค่าครองชีพสูง บางรายขาดเงินทุน ขาดพื้นที่ทำไร่นา ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บางรายให้ความคิดเห็นว่าเป็นเพราะระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบันทำให้ไม่ยอมใช้ชีวิตตามแนวดังกล่าว บางรายแสดงความคิดเห็นว่ายังขาดบุคคลตัวอย่างผู้ประสบความสำเร็จในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เห็นอย่างชัดเจน

“การที่บุคคลต่าง ๆ ทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบทไม่ได้ใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตนั้น น่าจะเป็นกระแสสังคมสมัยใหม่ที่ในปัจจุบันกลายเป็นค่านิยมว่าจะต้องมีบ้านใหญ่ มีรถ มีฐานะดี ถึงจะได้การยอมรับจากสังคม ประกอบกับขาดการส่งเสริมทั้งการศึกษาและการสนับสนุนที่จริงจังในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง”

“ยังลดกิเลสของความอยากไม่ได้ คือ อยากได้นอนอยากได้นี้ เห็นคนอื่นมีก็อยากมีบ้าง ใช้เงินฟุ่มเฟือยจนเป็นนิสัย”

“สาเหตุสำคัญคือความอยากเป็นกิเลส ที่ทำให้อยากได้ อยากมี ทำให้เกิดความทะเยอทะยานเกินตัว ขาดสติในการใช้ชีวิต และยังขาดตัวอย่างของคนที่ประสบความสำเร็จให้เห็นเป็นรูปธรรม”

“ไม่รู้จักรคำว่าพอดี พอประมาณเป็นอย่างไร เห็นใครมีอะไรก็อยากจะมีบ้าง ทั้ง ๆ ที่ฐานะ ความร่ำรวย ความยากจนแต่ละครอบครัวไม่เท่ากัน อุปสรรคสำคัญคือใจ ทำให้ความอยากครอบงำ”

“เกิดจากความไม่รู้”

“เกิดจากคิดว่าเป็นหนี้สินอยู่มาก ต้องทำให้มากเพื่อหลุดหนี้สิน”

“ความรู้และสภาพแวดล้อมจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญ”

11) จากสภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม ความทันสมัย เทคโนโลยีต่าง ๆ มีผลต่อการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของท่าน/บุคคลรอบข้างหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (56 ราย) แสดงความคิดเห็นว่าสภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม ความทันสมัย เทคโนโลยีต่าง ๆ มีผลต่อการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก ถึงค่อนข้างมาก ที่ระบุว่าไม่มีผลใด ๆ มีเพียงส่วนน้อย (8 ราย) รองลงมาคือมีผลบ้างทั้งทางดีและไม่ดี ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ (6 ราย) โดยผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่าเป็นเพราะกระแสการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม ปัจจุบันกระแสการโฆษณา เทคโนโลยีที่ทันสมัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความสะดวกสบายมากขึ้น เกิดการยึดติดในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ การรับค่านิยมทางตะวันตกเข้ามาในสังคมไทย เกิดระบบการแข่งขัน ค่านิยมความทันสมัยต้องใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยเกินฐานะของบางคน เห็นคนอื่นมีก็อยากมีบ้าง ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์บางคน แสดงความคิดเห็นว่า แต่บางครั้งเทคโนโลยีสื่อสารที่ทันสมัยก็กลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายคิดว่าปัจจุบันบางคนมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นกับสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้โดยไม่จำเป็น

“สาเหตุเนื่องจากสังคมปัจจุบันมีสิ่งต่าง ๆ ที่ดึงดูดใจ และค่านิยมในหมู่สังคมตลอดเวลาจึงทำให้คนจึงยังมีความสุขกับใช้ชีวิตที่ฟุ่มเฟือย เช่น ค่านิยมการใช้โทรศัพท์มือถือ การใช้กระเป๋าแบรนด์เนม ซึ่งเป็นการตามกระแสนิยมของสังคม อุปสรรคเนื่องจากเทคโนโลยีและความล้ำสมัย และโลกของสื่อที่เผยแพร่ไปทุกสังคมแม้กระทั่งชนบท ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว”

“คือบุคคลเหล่านั้นไม่รู้จักประมาณตัวเอง และขาดภูมิคุ้มกัน หลาย ๆ ครอบครัวชอบหลง มัวเมาในอบายมุข กินเหล้า สูบบุหรี่ เล่นการพนัน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ยากที่จะหันมาดำเนินแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง”

“มีเพราะเมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้มนุษย์ต้องการความสะดวกสบาย โดยไม่คำนึงถึงเรื่องค่าใช้จ่าย ฐานะความเป็นอยู่ ทรัพยากรลดลง โรงงานมากขึ้นทำให้มีคนที่น่าสนใจเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้มีน้อย เพราะปฏิบัติยากและต้องใช้ความตั้งใจและความอดทนสูง”

“มีเพราะความทันสมัย เทคโนโลยีทำให้คนรู้จักความฟุ่มเฟือยมากขึ้น ได้เห็นโลกในหลาย ๆ มุม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้เรารู้สึกอยากไปให้ทันโลก จนลืมหืมว่าความพอเพียง”

“มีผลมากทั้งในด้านที่ดีและไม่ดี อยู่ที่เรารู้จักที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์หรือเป็น โทษแต่ สิ่งเหล่านี้จะทำให้สังคมที่อยู่อย่างเกื้อกูล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่น้อยลง”

“มีผลเพราะสิ่งยั่วยุต่าง ๆ เข้ามา ทำให้เกิดกิเลสความอยากได้ ทำให้เกิดการแข่งขัน”

12) ท่านมีความพึงพอใจต่อการใช้ชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียงของท่านหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (62 ราย) กล่าวว่ามีความพอใจมาก และมีความสุขต่อการใช้ชีวิตตาม แนวเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ได้ให้ผู้สัมภาษณ์ให้คะแนนความพึงพอใจในการใช้ชีวิตดังกล่าว (คะแนน เต็ม 10 คะแนน) พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 50.5 ให้คะแนนความพึงพอใจต่อการมีชีวิตของตนเองในระดับมาก (8-10 คะแนน) รองลงมาร้อยละ 48.48 ให้คะแนนความพึงพอใจในระดับปานกลาง (4-7 คะแนน) และร้อยละ 1.01 ให้คะแนนความพึงพอใจในระดับน้อย (1-3 คะแนน (ตาราง 29) โดยมี ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจเท่ากับ 7.42 คะแนน (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.87)

ส่วนการให้คะแนนความพึงพอใจต่อการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับครัวเรือน ของตน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.53 ให้คะแนนความพึงพอใจในระดับมาก (8-10 คะแนน) รองลงมาร้อยละ 44.44 ให้คะแนนความพึงพอใจในระดับปานกลาง (4-7 คะแนน) ส่วนผู้ให้ คะแนนความพึงพอใจในระดับน้อยมีเพียงร้อยละ 2.02 (1-3 คะแนน) ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ เท่ากับ 7.44 คะแนน (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.90) (ตาราง 29)

“มีความพอใจถึงแม้ว่าจะปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ไม่ทั้งหมด แต่ก็มีความสุขที่เป็น ส่วนหนึ่งที่เราสามารถเดินตามรอยเท้าพ่อของแผ่นดินที่ทรงเป็นต้นแบบ จากการใช้ชีวิตจริงของ พระองค์”

“ปัจจุบันดิฉันและครอบครัวมีความสุขกับการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และไม่ทำให้ เหนื่อยมากเกินไปในการที่จะต้องพยายามสร้างฐานะอย่างแต่ก่อน สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ตามอัธยาศัย”

“พึงพอใจและมีความสุขเพราะไม่ต้องมีภาระหนี้สิน ลดความฟุ่มเฟือย และไม่ต้องสร้างความ เดือดร้อนให้ใคร”

ตารางที่ 29 ความพึงพอใจต่อการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ความพึงพอใจ	ระดับคะแนน										รวม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
ตนเอง	-	-	1.01 (1)	2.02 (2)	10.1 (10)	5.05 (5)	31.31 (33)	33.33 (33)	7.07 (7)	10.1 (10)	99 (100)	7.42	1.87
ครอบครัว	-	1.01 (1)	1.01 (1)	-	14.14 (14)	7.07 (7)	23.23 (23)	28.28 (28)	15.15 (15)	10.1 (10)	99 (100)	7.44	1.90

หมายเหตุ คะแนนเต็ม 10 คะแนน

- 1 – 3 คะแนน หมายถึง ระดับน้อย
 4 – 7 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง
 8 – 10 คะแนน หมายถึง ระดับมาก

13) ท่านคิดว่าศาสนามีส่วนเสริมการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง (มีหลักสำคัญอะไรบ้าง)

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นว่าศาสนามีส่วนเสริมการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ ส่วนใหญ่ (53 ราย) แสดงความคิดเห็นว่าเป็นการเป็นคนมีคุณธรรม ศีลธรรม เป็นคนดี มีอิทธิบาทสี่ รongลงมา (53 ราย) แสดงความคิดเห็นว่าเป็นคนรู้จักพอประมาณ การรู้จักพอในสิ่งที่มีอยู่ปัจจุบัน รู้จักเดินทางสายกลาง ไม่โลภไม่หลงในสิ่งต่าง ๆ บางรายแสดงความคิดเห็นว่าต้องเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วน (23 ราย) ให้ความคิดเห็นว่า การช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่เบียดเบียนกัน รู้จักให้ มีเมตตา เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่เห็นแก่ตัว บางรายระบุว่าแม้จะนับถือศาสนาต่างกันแต่สิ่งเหล่านี้จะช่วยเสริมการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ นอกจากนั้นผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า ต้องมีสติในการใช้ชีวิต ใช้ปัญญาแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (9 ราย) การรู้จักพึ่งตนเองคือ อัตตาหิ อัตโนนาโถ (9 ราย) ความขยัน อดทน มัธยัสถ์ (9 ราย) การปฏิบัติตามเบญจศีลเบญจธรรม (5 ราย) เป็นต้น

14) การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตที่ท่านยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจแนวชีวิตดังกล่าว มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไรบ้าง

การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน มีความแตกต่างกับในอดีตที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจแนวชีวิตดังกล่าว ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (63 ราย) ระบุว่ามีความแตกต่างกัน มีส่วนน้อย

(8 ราย) ระบุว่าไม่แตกต่างกัน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ที่ระบุว่าแตกต่างกันส่วนใหญ่จะระบุว่าเข้าใจคำว่า “พอเพียง” มากขึ้น บางรายระบุว่ามียุทธศาสตร์ในการดำเนินชีวิตมากขึ้น รู้จักคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น บางรายระบุว่ามีความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น กล่าวคือ ตอนแรกเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงใช้เฉพาะกับเกษตรกร ทำไร ทำนา ปัจจุบันเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกอาชีพ ทุกฐานะ โดยมีหลายวิธีการ ได้เห็นตัวอย่างจากบุคคล กลุ่ม องค์กรต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายระบุว่ารู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมากขึ้น ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ที่ระบุว่าไม่แตกต่างกันได้ให้เหตุผลว่า เพราะปฏิบัติตามหลักความพอเพียงมาตั้งแต่เกิด

“ต่างกัน ตอนที่ไม่มีความรู้ ก็คิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงทำได้เฉพาะชาวนาชาวสวน แต่เมื่อมีความเข้าใจก็สามารถประยุกต์ได้กับคนทุกอาชีพ ทุกฐานะ”

“มีมากพอสมควรเนื่องจากไม่ทราบว่าพอเพียงคือความพอประมาณ มีเหตุผล แต่คิดว่าความพอเพียงคือสิ่งที่ต้องประหยัด ไม่ใช่จ่าย ไม่ใช่อะไรเลย เพื่อให้มีเงินเหลือมาก ๆ”

“แตกต่างกัน เนื่องจากทำให้เราใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งความสุขนั้นมาจากภายใน คือ เมื่อใจหยุดพอต่อสิ่งต่าง ๆ ก็จะทำให้ชีวิตสงบสุขขึ้น”

15) ทศนคติต่อชีวิตและความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ท่านเห็นด้วยกับปัจจัยที่ทำให้ชีวิตของท่านมีความมั่นคง และมีความสุขในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงทัศนะต่อชีวิตและความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านปัจจัยที่ทำให้ชีวิตมีความมั่นคงจำนวน 7 ข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 65 ขึ้นไปเห็นด้วยในระดับมาก รองลงมาเห็นด้วยในระดับปานกลาง ยกเว้นการมีเงินและมีรายได้มากส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับปานกลาง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67) ผลการสัมภาษณ์ตามรายข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 6 ข้อ ระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยตามลำดับดังนี้ การมีครอบครัวอบอุ่น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90) การมีสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บป่วย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80) การมีบ้านของตนเอง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77) การไม่มีหนี้สิน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76) การมีความรู้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.66) และการมีบุคคลที่ไว้วางใจพึ่งพากันได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63) ส่วนข้อการมีเงินและมีรายได้มากมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางเท่ากับ 2.20

ด้านปัจจัยที่ทำให้ชีวิตมีความสุขจำนวน 6 ข้อ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่แสดงทัศนะเห็นด้วยในระดับมาก รองลงมาเห็นด้วยในระดับปานกลางจำนวน 4 ข้อ ยกเว้นการมีฐานะร่ำรวย การมีความเป็นอยู่หรูหรา ส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59) ผลการสัมภาษณ์ตามรายข้อพบว่ามีค่าเฉลี่ยในระดับมากจำนวน 4 ข้อ ตามลำดับดังนี้ การมีครอบครัวที่อบอุ่น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91) การมีคุณธรรมความดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ

2.72) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.09) คือการมีฐานะที่ร่ำรวย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.61) คือ การมีความเป็นอยู่หรูหรา (ตาราง 30)

ตาราง 30 ทักษะคติและความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่	ทัศนคติและความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับทักษะและความเข้าใจ			รวม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)	ระดับความมั่นคง/ ความสุข
		มาก	ปานกลาง	น้อย				
ปัจจัยที่ทำให้ชีวิตมีความมั่นคง								
1	การมีเงินและมีรายได้มาก	24.24 (24)	71.72 (71)	4.04 (4)	100 (99)	2.20	.49	ปานกลาง
2	การมีบ้านของตนเอง	76.77 (76)	23.23 (23)	-	100 (99)	2.77	.42	มาก
3	การมีสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บป่วย	80.81 (80)	18.18 (18)	1.01 (1)	100 (99)	2.80	.43	มาก
4	การมีความรู้	65.66 (65)	34.34 (34)	-	100 (99)	2.66	.48	มาก
5	การมีบุคคลที่ไว้วางใจพึ่งพากันได้	64.65 (64)	33.33 (33)	2.02 (2)	100 (99)	2.63	.53	มาก
6	การมีครอบครัวอบอุ่น	89.90 (89)	10.10 (10)	-	100 (99)	2.90	.30	มาก
7	การไม่มีหนี้สิน	77.78 (77)	20.20 (20)	2.02 (2)	100 (99)	2.76	.48	มาก
รวม						2.67	.27	มาก
ปัจจัยที่ทำให้ชีวิตมีความสุข								
8	การมีครอบครัวที่อบอุ่น	90.91 (90)	9.09 (9)	-	100 (99)	2.91	.29	มาก
9	การมีปัจจัย 4 ที่พอเพียง	75.76 (75)	24.24 (24)	-	100 (99)	2.76	.43	มาก
10	การไม่มีหนี้สิน	75.76 (75)	20.20 (20)	4.04 (4)	100 (99)	2.72	.54	มาก

ตาราง 30(ต่อ)

ที่	ทัศนคติและความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับทัศนคติและความเข้าใจ			รวม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD.)	ระดับความ มั่นคง/ ความสุข
		มาก	ปาน กลาง	น้อย				
ปัจจัยที่ทำให้ชีวิตมีความสุข								
11	การมีคุณธรรมความดี	82.83 (82)	16.16 (16)	1.01 (1)	100 (99)	2.82	.41	มาก
12	การมีฐานะร่ำรวย	17.17 (17)	74.75 (74)	8.08 (8)	100 (99)	2.09	.50	ปานกลาง
13	การมีความเป็นอยู่หรูหรา	6.06 (6)	48.49 (48)	45.45 (45)	100 (99)	1.61	.60	น้อย
รวม						2.48	.24	มาก
รวมทุกด้าน						2.59	.22	มาก

16) ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับแนวทางการขับเคลื่อน ส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 11 ข้อ ดังนี้ มากกว่าร้อยละ 80 เห็นด้วยในระดับมาก คือการใช้คุณธรรมนำความพอเพียง (ร้อยละ 82.83) และการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงกับชีวิตตนเอง/ครอบครัว (ร้อยละ 80.81) ร้อยละ 70-75 เห็นด้วยในระดับมาก คือ การเสริมสร้างผู้นำแห่งความพอเพียง การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาและการจัดการความรู้ ข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนอกนั้น ร้อยละ 60-69 เห็นด้วยในระดับมาก เช่นเดียวกัน (ตาราง 31)

ผลการพิจารณาค่าเฉลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61) ผลการศึกษาตามรายข้อพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์แสดงทัศนคติต่อแนวทางการขับเคลื่อนอยู่ในระดับมากทั้ง 11 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยตามลำดับดังนี้ การใช้คุณธรรมนำความพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82) การปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการชีวิตของตนเอง/ครอบครัว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82) การปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการชีวิตของตนเอง/ครอบครัว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73) การเสริมสร้างผู้นำแห่งความพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72) การจัดการความรู้ ข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67) การขยายผลการประชาสัมพันธ์เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับพื้นที่/ชุมชน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.55) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในระดับจังหวัด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54) การเสริมสร้างองค์กรการเงินชุมชนที่เข้มแข็ง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.47) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

พอเพียงระดับประเทศ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.46) และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ/เอกชน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43)

ตาราง 31 แนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

ที่	แนวทางการขับเคลื่อน	ระดับความคิดเห็น การขับเคลื่อน			รวม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD.)	ระดับการ ขับเคลื่อน
		มาก	ปาน กลาง	น้อย				
1	การใช้คุณธรรมนำความพอเพียง	82.83 (82)	16.16 (16)	1.01 (1)	100 (99)	2.82	.41	มาก
2	การเสริมสร้างผู้นำแห่งความพอเพียง	73.74 (73)	24.24 (24)	2.02 (2)	100 (99)	2.72	.50	มาก
3	การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่ สถานศึกษา	75.76 (75)	21.21 (21)	3.03 (3)	100 (99)	2.73	.51	มาก
4	การจัดการความรู้ข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียง	69.70 (69)	27.27 (27)	3.03 (3)	100 (99)	2.67	.53	มาก
5	การเสริมสร้างองค์การการเงินชุมชนที่เข้มแข็ง	54.55 (54)	38.38 (38)	7.07 (7)	100 (99)	2.49	.63	มาก
6	การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ เอกชน	50.51 (50)	42.42 (42)	7.07 (7)	100 (99)	2.43	.63	มาก
7	การขยายผลการประชาสัมพันธ์เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง	60.61 (60)	34.34 (34)	5.05 (5)	100 (99)	2.56	.59	มาก
8	การปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหาร จัดการชีวิตของท่าน (ตนเอง/ครอบครัว)	80.81 (80)	18.18 (18)	1.01 (1)	100 (99)	2.80	.43	มาก
9	การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับพื้นที่/ ชุมชน	61.62 (61)	31.31 (31)	7.07 (7)	100 (99)	2.55	.63	มาก
10	การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในระดับ จังหวัด	59.60 (59)	34.34 (34)	6.06 (6)	100 (99)	2.54	.61	มาก
11	การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับ ประเทศ	57.58 (57)	31.31 (31)	11.11 (11)	100 (99)	2.46	.69	มาก
รวม						2.61	.41	มาก

17) ท่านเห็นว่าบุคคล/หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวหรือไม่ได้มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง และต่อเนื่องหรือไม่เพียงใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นว่า บุคคล/หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว (60 ราย มีผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนน้อย (15 ราย) แสดงความคิดเห็นว่าเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการถ่ายทอดสื่อสารให้ประชาชนอย่างเป็นธรรมชาติ และเข้าใจง่าย ตลอดจนประยุกต์ใช้กับอาชีพต่างๆ ได้

ในการดำเนินงานส่งเสริม/สนับสนุนการนำแนวคิดดังกล่าวนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (68 ราย) แสดงความคิดเห็นว่า ยังขาดการสนับสนุนของรัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริง ทำให้เห็นผลในการปฏิบัติไม่ชัดเจน รองลงมาผู้ให้สัมภาษณ์ (40 ราย) แสดงความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานล่าช้า ไม่ทันเหตุการณ์ ทำเหมือนไฟไหม้ฟาง ทำไปตามกระแส บางหน่วยงานส่งเสริม/สนับสนุนเพียง 2-3 ครั้งก็ยุติ ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายแสดงความคิดเห็นว่าหน่วยงานยังไม่สามารถถ่ายทอด สื่อสารให้ประชาชนที่ต้องการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเข้าใจง่าย (28 ราย) มีผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนน้อย (3 ราย) เสนอว่าหน่วยงานยังขาดการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และเห็นว่ารัฐควรจัดงบประมาณในการสนับสนุนให้เกษตรกรในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติด้วย (3 ราย)

“มีความรู้ แต่บางองค์กรยังไม่รู้แจ้ง และการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้เข้าใจง่ายยังทำได้ไม่ดีและขาดความต่อเนื่อง”

“บุคคล/หน่วยงาน ขาดความรู้ความเข้าใจ จะดำเนินการเมื่อมีการสั่งการ ทำให้ขาดความต่อเนื่อง เสี่ยงงบประมาณโดยไม่เกิดประสิทธิผล”

“ก็มีการดำเนินการไม่จริงจังเท่าที่ควร เหมือนไฟไหม้ฟาง ทำกันแบบไม่ต่อเนื่อง”

“มีความรู้ มีการดำเนินการอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง และประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านเข้าใจ ให้ได้รับรู้ข่าวสารในการปฏิบัติ”

18) ท่านเห็นว่าประเด็นอะไรบ้างที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า ทุกภาคส่วนคือภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่ม องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนต้องมีความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง รู้จักประยุกต์ใช้กับอาชีพ และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ตลอดจนมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในการส่งเสริมและขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน (35 ราย) ผู้นำทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ควรมีความรู้ความเข้าใจ (10 ราย) มีความตั้งใจจริงในการขับเคลื่อน มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังต่อเนื่อง (15 ราย) มีแหล่งข้อมูลข่าวสาร มีแบบอย่างของบุคคล องค์กร หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ เพื่อให้ประชาชนเห็นประโยชน์จากการปฏิบัติ (12 ราย) นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังแสดงความเห็นว่า รัฐต้องการบริหารจัดการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอย่างครบวงจร ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง (9 ราย)

“การสร้างกลุ่มองค์กรที่มีความรู้ความเข้าใจ ในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ในการอยู่รอด พออยู่พอกิน แบ่งปันกัน”

“ส่วนมากชุมชนที่อยู่นี้เป็นชาวเรือออกทะเลมีความรู้ น้อย ความเข้าใจน้อย จึงต้องอาศัยผู้นำชุมชนต้องหมั่นชี้แจงบ่อย ๆ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์พร้อมทั้งทำให้ดูเป็นตัวอย่าง จะได้นะนำชักชวนให้มาใช้ชีวิตแบบพอเพียงมากขึ้น”

19) เพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และตัวอย่างของหน่วยงาน/บุคคลในการดำเนินงานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมากมาย ท่านคิดว่าควรมีวิธีการ/แนวทางส่งเสริมสนับสนุนอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (50 ราย) แสดงความคิดเห็นว่าควรจัดให้มีการอบรม สัมมนาหรือศึกษาดูงาน โดยใช้ตัวอย่างแบบอย่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และ/หรือตัวอย่างหน่วยงาน บุคคลที่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนรู้จักการนำไปประยุกต์ใช้ ประการสำคัญให้ศึกษาดูงานในจังหวัดเพชรบุรี ก่อนศึกษาจากพื้นที่อื่น รองลงมาผู้ให้สัมภาษณ์ (29 ราย) แสดงความคิดเห็นว่า จังหวัดควรประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่น หลากหลายวิธีอย่างต่อเนื่อง และมีศูนย์ให้คำปรึกษา กรณีที่นำไปปฏิบัติเกิดปัญหา นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์บางราย (25 ราย) เสนอความคิดเห็นว่าจังหวัดควรสนับสนุนทั้งบุคลากรงบประมาณ ตลอดจนมีการติดตามประเมินผลด้วย ทั้งนี้มีผู้ให้สัมภาษณ์บางราย (10 ราย) เสนอข้อคิดเห็นว่า จังหวัดควรสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชน เห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ โดยเฉพาะตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเรียน

“หากทุกฝ่ายเข้าใจกรอบแนวคิดคุณลักษณะค่านิยมของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแจ่มชัดแล้ว ก็ จะง่ายขึ้นในการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติและจะนำไปสู่ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือการพัฒนาที่ สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม”

“สำหรับหน่วยงานท้องถิ่น การสนับสนุนสามารถทำได้โดยจัดงบประมาณสำหรับไปศึกษาดู งานตามโครงการพระราชดำริต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้กับพื้นที่ มีผู้ที่ขับเคลื่อนอย่างจริงจังทั้งมีการจัด อบรมให้มีความรู้รวมทั้งมีวิทยากรมาให้ความรู้ และหน่วยงานราชการต้องสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง มี การติดตามผลและให้คำแนะนำอยู่เสมอ”

“หน่วยงานราชการ-เอกชน จัดให้มีการศึกษาดูงานอย่างจริงจังแทนการดูงานในต่างจังหวัด เพราะคนในจังหวัดเราควรต้องมีความรู้ให้ดีกว่าที่อื่น”

“ต้องให้ความรู้กับประชาชน ให้รู้และเข้าใจถึงหลักการอย่างแท้จริง และต้องส่งเสริมให้ ประชาชนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างจริงจัง โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด และประเทศโดยมีตัวชี้วัดที่ชัดเจน และติดตามผลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะจนสัมฤทธิ์ผล ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้”

20) ท่านเห็นว่าการนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ช่วยแก้ปัญหาสำคัญอะไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ช่วยแก้ปัญหา สำคัญดังต่อไปนี้ ช่วยแก้ปัญหาความยากจน การว่างงาน ค่าครอบครัว (33 ราย) ช่วยให้สุขภาพสังคมดี ขึ้น เกิดการรวมกลุ่ม สามัคคีกัน ลดความเอาเปรียบซึ่งกันและกัน รู้จักการแบ่งปันกัน (30 ราย) คุณภาพ ชีวิตส่วนบุคคล และครอบครัวดีขึ้น มีเวลาให้กันและกันมากขึ้น (22 ราย) สภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มี กินมีใช้ ไม่เครียด (17 ราย) หนี้สินลดลง บางรายหนี้สินหมดไป (15 ราย) มีเงินออม รู้จักเพิ่มรายได้ ลด รายจ่าย บางรายให้ความเห็นว่า อยู่ดีกินดี (13 ราย) ช่วยให้สังคมอยู่รอดมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม (10 ราย) ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (6 ราย) ทำให้ทรัพยากรได้แก่ดิน และน้ำมีคุณภาพดีขึ้น รู้จักประหยัดพลังงาน และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (6 ราย) ทำให้สุขภาพกายดีขึ้น (2 ราย) รู้จักปลูกพืชอย่างถูกวิธี (2 ราย) และลดความฟุ้งเฟ้อของเด็กและ เยาวชน (2 ราย)

“เศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาหลายอย่าง ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่เป็นหนี้ สอนให้คนมีความโลภน้อยลง เพียงพอในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ แก้ปัญหาในทุกระดับตั้งแต่ระดับบนถึงล่าง คือ รู้ รัก สามัคคี จะทำอะไรต้องรู้ก่อนถึงปัญหาและรู้วิธีแก้ปัญหา เมื่อรู้แล้วก็รักในงานที่ทำ เมื่อทำแล้วต้องคำนึงอยู่เสมอว่าเราทำคนเดียวไม่ได้ต้องร่วมกันทำเป็นองค์กร หมู่คณะจึงจะเกิดพลังสามัคคี”

21) การขยายผลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเข้มแข็งให้ได้ผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น ควรทำอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า การขยายผลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเข้มแข็งให้ได้ผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น ควรทำดังนี้ มีการรณรงค์ ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ให้มีการปฏิบัติทุกภาคส่วนอย่างจริงจังต่อเนื่อง ทุกรูปแบบ (40 ราย) สร้างเครือข่ายในระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล จังหวัด และระดับประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม (23 ราย) มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างครบวงจรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เห็นผลในการปฏิบัติ โดยมีการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม (19 ราย) เสริมสร้างความรู้ ปลุกจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชน ดำเนินชีวิตตามรอยพระยุคลบาท โดยผ่านสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้ใหญ่ต้องเป็นแบบอย่าง (14 ราย) สร้างผู้นำในระดับต่าง ๆ ในการขับเคลื่อน (11 ราย) สนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ สำหรับผู้ต้องการความช่วยเหลือ เช่น ที่ดิน งบประมาณ การตลาด (10 ราย) ดำเนินการโดยใช้หลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข อย่างจริงจัง พัฒนาให้สมดุลทั้งกายและใจ (8 ราย) ยกย่องบุคคลหน่วยงาน องค์กรที่ดำเนินการประสบผลสำเร็จตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ให้คำแนะนำ และเป็นหลักในการขับเคลื่อน (7 ราย) จัดตั้งกลุ่มอาชีพผู้ประสบผลสำเร็จ (4 ราย) องค์กรบริหารส่วนตำบลจัดทำนโยบายและดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังต่อเนื่อง (2 ราย) และจัดทำเป็นนโยบายเร่งด่วนในทุกระดับ (2 ราย)

“สร้างจุดแข็งของแต่ละชุมชน”

“สร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านเศรษฐกิจและองค์ความรู้”

“แนวทางการส่งเสริม ควรเริ่มจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ระดับชุมชนโดยหน่วยงานท้องถิ่น (เทศบาล, อบต.) เป็นผู้สนับสนุน โดยมีอำเภอเป็นหน่วยงานหลัก ในขั้นต่อไปเป็นระดับจังหวัดและระดับประเทศ โดยลำดับ”

22) ท่านเห็นว่าการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีชีวิตพอเพียงในจังหวัดเพชรบุรี หากได้คะแนนจะอยู่ในระดับใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้คะแนนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น และวิถีชีวิตพอเพียงดังนี้ (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) (ตาราง 32)

ตาราง 32 การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีชีวิตพอเพียงในจังหวัดเพชรบุรี

รายการ	ระดับคะแนน										รวม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD.)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
1. การขับเคลื่อนระดับจังหวัด	1.01 (1)	3.03 (3)	5.05 (5)	7.07 (7)	22.22 (22)	21.21 (21)	22.22 (22)	14.14 (14)	2.02 (2)	2.02 (2)	100 (99)	5.96	1.74
2. การขับเคลื่อนระดับท้องถิ่น	2.02 (2)	2.02 (2)	7.07 (7)	8.08 (8)	24.24 (24)	17.17 (17)	14.14 (14)	17.17 (17)	5.05 (5)	3.03 (3)	100 (99)	5.96	1.96
3. วิถีพอเพียงระดับครัวเรือนทั่วไป	-	5.05 (5)	6.06 (6)	11.11 (11)	20.20 (20)	23.23 (23)	9.09 (9)	15.15 (15)	10.10 (10)	-	100 (99)	5.89	1.91
4. วิถีพอเพียงระดับชุมชน	2.02 (2)	5.05 (5)	1.01 (1)	12.12 (12)	28.28 (28)	14.14 (14)	11.11 (11)	16.16 (16)	9.09 (9)	1.01 (1)	100 (99)	5.89	1.98
5. วิถีพอเพียงระดับจังหวัด	2.02 (2)	3.03 (3)	8.08 (8)	11.11 (11)	17.17 (17)	15.15 (15)	24.24 (24)	10.10 (10)	7.07 (7)	2.02 (2)	100 (99)	5.88	1.99
6. วิถีพอเพียงระดับครัวเรือนของท่าน	1.01 (1)	3.03 (3)	1.01 (1)	6.06 (6)	12.12 (12)	13.13 (13)	21.21 (21)	22.22 (22)	14.14 (14)	6.06 (6)	100 (99)	6.88	1.95

หมายเหตุ คะแนนเต็ม 10 คะแนน
 1-3 คะแนน หมายถึง ระดับน้อย
 4-7 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง
 8-10 คะแนน หมายถึง ระดับมาก

การขับเคลื่อนระดับจังหวัด ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.72 ให้คะแนนในระดับปานกลาง (4-7 คะแนน) รองลงมาร้อยละ 18.18 ให้คะแนนระดับมาก (8-10 คะแนน) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.96 คะแนน (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.96)

วิถีพอเพียงระดับครัวเรือนทั่วไป ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.63 ให้คะแนนระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 25.25 ให้คะแนนระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.96 คะแนน (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.91)

วิถีพอเพียงระดับชุมชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.65 ให้คะแนนระดับปานกลาง รองลงมาให้คะแนนระดับมากเท่ากับร้อยละ 26.26 ทั้งนี้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.88 คะแนน (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.99)

วิถีพอเพียงในระดับครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.52 ให้คะแนนระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 42.42 ให้คะแนนระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.88 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.95)

2.2 การศึกษาการขับเคลื่อนการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสนทนากลุ่มจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ บ้านศาลาเขื่อน อำเภอบ้านลาด, บ้านสามพระยา อำเภอชะอำ และบ้านวังนางหวล ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มละ 11-12 คน รวมจำนวน 35 คน ปรากฏผลดังนี้

สรุปผลการสนทนากลุ่มการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

1. บ้านศาลาเขื่อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

การสนทนากลุ่มการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านศาลาเขื่อน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีอาชีพเป็นเกษตรกร รับราชการ ค้าขาย และรับจ้าง มากน้อยตามลำดับ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เข้ามาในหมู่บ้านในราวปลายปี พ.ศ. 2549 โดยที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ทราบข่าวเกี่ยวกับ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อที่มีอยู่ในสังคมโดยทั่วไป แต่หลังจากนั้นหน่วยงานของทางราชการในท้องถิ่น เช่น อำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบลละหารใหญ่ก็ได้มีการสนับสนุนให้ประชาชนได้มีความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการพาตัวแทนจากชาวบ้านไปทัศนศึกษาดูงานที่ศูนย์ศึกษาคูณการพัฒนาวัยทราษอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และที่อื่น ๆ ในการศึกษาดูงานครั้งนั้น ได้เน้นในเรื่องของการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากวิทยากรประจำศูนย์ฯ

ผลจากการไปทัศนศึกษาดูงานที่ศูนย์ฯ ในครั้งนั้น ชาวบ้านบางส่วนก็ได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับตนเอง ดังนี้

ลุงเหน่ย หรือ นายเสน่ห์ นิมเพชร มีอาชีพเป็นเกษตรกรอยู่แล้วได้กลับมาพัฒนาที่ดินของตนเองที่มีอยู่ประมาณ 5 ไร่ ที่เมื่อก่อนเวลาปลูกอะไร ก็จะปลูกเพียงอย่างหรือสองอย่างเท่านั้น โดยลุงเสน่ห์ บอกว่า “ได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร” รายจ่ายก็มีมากเพราะต้องซื้อปุ๋ย ซื้อยาฆ่าแมลง ที่มีราคาแพงที่มีขายอยู่ในท้องตลาด ผลผลิตก็ไม่เป็นที่ต้องการของตลาดมากนัก เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่จะปลูกอะไรที่เหมือน ๆ กัน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ราคาสินค้าทางการเกษตรราคาตกต่ำ ในตอนแรกลุงมุ่งเน้นเพื่อการขายจนมากเกินไป แต่เมื่อสินค้าขายไม่ได้ หรือขายได้ แต่ราคาต่ำในที่สุดหนี้สินที่เกิดจากค่าปุ๋ย ค่ายาที่เป็นหนี้อยู่กับทางร้าน ก็ไม่พ้นที่จะต้องนำสมบัติอย่างอื่นไปขายเพื่อชำระหนี้

ในที่สุดลุงเสนห์ ก็หันมาพึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวฯ ในตอนแรก ๆ ลุงพบกับความลำบากพอสมควร เพราะการจัดการที่ยังขาดความเป็นระบบ ประกอบกับที่ลุงคิดว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นคงใช้ได้กับงานเกษตรเพียงอย่างเดียว แต่หลังที่ได้มีโอกาสไปดูงานบ่อยครั้งเข้า ก็ทำให้ลุงเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นใช้ได้กับคนทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพ

ขั้นการปรับใช้ของลุงเสนห์ในระยะแรก ลุงปลูกต้นไม้หลาย ๆ ชนิดที่เหมาะสมกับที่ดินของตนเอง และปลูกผักไว้รับประทานเอง มีบ่อน้ำไว้ใช้ในสวนของตนเอง เพาะเห็ดภูฐานไว้รับประทานเอง ถัารับประทานไม่หมดก็นำไปขายในตลาดใกล้บ้าน แต่ถ้ามีมากก็จะมีแม่ค้ามารับซื้อถึงบ้าน ซึ่งถือเป็นรายได้เสริมอีกด้านหนึ่ง

หลังจากนั้นลุงได้จัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายภายในครอบครัวแล้วพบว่ามียาจ่ายที่มากกว่ารายรับ และหลังจากนั้นลุงก็พยายามลดรายจ่ายลง โดยการไม่ซื้อสิ่งที่ไม่มีความจำเป็น เช่น จากการใช้เลขซื้อปุ๋ย ซื้อยา ก็เปลี่ยนมาเป็นการทำน้ำหมักชีวภาพใช้เอง พบว่าได้ผลดีไม่แพ้สารเคมี และยังเป็นการรักษาสุขภาพของตนเอง ตลอดจนถึงเป็นการอนุรักษ์พื้นดินอีกทางหนึ่งด้วย

สรุปการเรียนรู้ จากการที่ลุงเสนห์ นิยมเพชร ได้นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในการดำเนินชีวิต พบว่าคนเรานั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ขึ้นอยู่กับกระบวนการคิดที่มีแบบแผน และการน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่านมาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยการปรับใช้ที่เหมาะสมกับตัวเอง โดยอาศัยเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรมมากำกับในที่สุดแล้วชีวิตก็จะประสบกับความสำเริง วันนี้อาจจะไม่ร่ำรวยมากนักแต่ก็มีกินอย่างสบายใจ

ป้าเยาว์ หรือ นางนงเยาว์ เอกภาพรังสรรค์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานเครดิตยูเนียน บ้านศาลาเขื่อน ได้เล่าถึงการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงในส่วนตัวให้พวกเราฟังว่า คือการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับรายได้ของตนเอง โดยจะแบ่งเงินที่เป็นรายได้ของตนเองออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ได้เก็บหรือนำมาเป็นเงินออม และอีกส่วนหนึ่งจะนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการใช้อย่างประหยัด จะซื้อในเฉพาะสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต หรือกล่าวโดยเข้าใจง่าย ๆ ว่า รู้จักกิน รู้จักใช้ และก็ใช้อย่างพอประมาณ แต่ไม่ถึงขั้นตระหนี่

สรุปผลการเรียนรู้ จากคำตอบของป้านงเยาว์ พบว่าการน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ นั้น ใช้ได้ทุกอาชีพ ขึ้นอยู่กับการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม เพราะหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับคนไทยที่สุด

ป้าสว่าง หรือ นางสาวสว่าง มาเยี่ยม ประธานกลุ่มข้าวหอมมือ บ้านศาลาเขื่อน ได้กล่าวถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าตนเองมีวิธีการคือ การที่เราใช้ชีวิตที่รู้จักการพึ่งตนเอง เช่น การที่เราปลูกผักไว้รับประทานเอง ปลูกตามรั้วบ้าน แล้วเราก็นำไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้านหรือ

บางครั้งก็นำไปขาย ซึ่งเป็นการลดรายจ่ายไปในตัว และเรายังได้กินผักที่ปลอดสารพิษ และยังได้กินผักที่หลากหลาย

ป้าสว่าง ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ หลักที่ป้าคิดว่าเป็นการทำให้คนเราอยู่และใช้ชีวิตอย่างมีสติ ความพุงเพือคือการใช้ชีวิตอย่างขาดสติ มีแต่สิ้นเปลืองทั้งเวลา ทรัพย์สิน และที่สำคัญที่สุดคือการสิ้นเปลืองชีวิตเพราะการใช้ชีวิตที่ขาดสติ พุงเพือ จะนำไปสู่ความยากจน และในที่สุดก็กลายเป็นหนี้ ต้องมานั่งปวดใจกับหนี้สินที่ไร้ความสามารถที่จะปลดหนี้ให้กับตนเอง

พี่วิ หรือ นางวิภาดา ภิญาเกษมโชค ผู้ประกอบการค้ารถยนต์ ได้กล่าวถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือหลักการที่ทำให้เราอยู่รอดในวันนี้ โดยเฉพาะในยุคเศรษฐกิจแบบนี้คนไทยต้องรู้จักรัดเข็มขัด รู้จักประมาณการใช้จ่ายหรือระคับระคองตัวให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ในส่วนตัวของพี่วิแล้ว การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในครอบครัวก็คือ การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล หรือความเหมาะสมที่ต้องจ่าย โดยเฉพาะตนเองเป็นนักประกอบการ การใช้จ่ายแต่ละครั้งต้องมีการวางแผน

สรุปการเรียนรู้ จากการฟังข้อคิดเห็นจากป้าสว่าง และพี่วิพอสรุปได้ว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือหลักการที่สอนให้คนพึ่งตนเอง สอนให้ใช้ชีวิตที่คุ้มค่าง่ายเกิดประโยชน์ และรู้จักการประมาณการในเรื่องรายจ่าย ให้ยึดความเหมาะสม มีเหตุผล การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้นั้น ใ้กับทุกอาชีพ

2. บ้านสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ได้รับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเวลาประมาณ 10 ปีแล้ว โดยได้รับการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริก่อน หลังจากนั้นได้เข้าเป็นสมาชิกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ต่อมาสมาชิกเพิ่มจำนวนขึ้นก็ได้รับการสนับสนุนพันธุ์พืชบ้าง พันธุ์สัตว์บ้าง เป็นแนวทางเริ่มต้นให้ชาวบ้านนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นทางด้านเกษตรเป็นหลัก เมื่อชาวบ้านเข้าเป็นสมาชิกของศูนย์ฯ ห้วยทรายกันมากแล้ว จึงได้ยกทั้งหมู่บ้านเป็นสมาชิกของศูนย์ฯ ห้วยทราย ซึ่งอาชีพหลักของหมู่บ้าน คือ การเลี้ยงสัตว์ อาชีพรองคือการปลูกพืช ภายหลังจึงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นด้วย เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการเดินทางไปศึกษาดูงานที่อื่น เช่น ดอนผิงแดด สวนนายคำที่ชุมพรและบางครั้งก็ดูงานกันเองในหมู่บ้าน ในการดูงานมีทั้งใช้ได้และใช้ไม่ได้ ต้องนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบ้านของตนเองภายในหมู่บ้าน ในส่วนของอาชีพที่ทำอยู่ทุกวันนี้ คือ อาชีพเลี้ยงโคนม รู้สึกรู้ว่าเป็นอาชีพราชการเหมือนกัน เพราะเป็นอาชีพพระราชทาน ดังนั้น จึงภาคภูมิใจในอาชีพนี้เป็นอย่างมาก

ภายหลังจากนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้แล้วชาวบ้านมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะเมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการใช้เศรษฐกิจพอเพียงแล้วปรากฏว่าเมื่อก่อนนี้เป็นหนี้ทุกปี แต่ปัจจุบันหนี้สินลดลง ส่วนใหญ่หนี้ที่มีอยู่จะเป็นหนี้ซื้อรถจักรยานยนต์

ทุกวันนี้กินทุกอย่างที่ปลูก มีการทำบัญชีรายจ่าย ตั้งแต่สิ่งของขนาดเล็ก ไปถึงสิ่งของขนาดใหญ่ ว่าสิ่งใดสมควรจ่าย สิ่งใดไม่สมควรจ่าย เช่น เหล้า ถ้าไม่กินเหลือเงินแน่ ๆ บุหรี่ ถ้าไม่สูบเหลือเงินแน่ ๆ และสิ่งที่ตามมา คือ ความสุขจะเพิ่มขึ้นแน่นอน ชีวิตสบายขึ้น ผลผลิตที่ได้้นอกจากขายแล้วยังมีเหลือไว้แจก และจะได้เพื่อนบ้านอีกด้วย ซึ่งภายหลังเพื่อนบ้านเขาจะมีของอย่างอื่นมาให้เรา ทำให้ความภาคภูมิใจเกิดขึ้นด้วย

เมื่อได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้แล้ว ทำให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้น ชาวบ้านรู้สึกรักพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากขึ้น สิ่งที่พระองค์ท่านสอนช่วยได้มาก และพระองค์ท่านทรงทำเป็นต้นแบบให้เราได้ปฏิบัติตามจะเห็นว่านาฬิกาที่พระองค์ท่านยังข้อมือใช้อยู่เลย ทุกอย่างที่มีใช้อยู่ทุกวันนี้เรียกว่ามีครบทุกอย่าง สิ่งที่ต้องการเพิ่มจากที่มีอยู่คงจะเป็นรถยนต์ยี่ห้อที่สูงขึ้นเท่านั้นเอง

สำหรับคนที่ไม่นำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ นั่น มีเหตุผลที่เขาตอบมาว่า ไม่มีเวลาเพราะเศรษฐกิจพอเพียง ต้องทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกัน คือ ต้องลงทุนทำหลายอย่าง และบางคนบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่สามารถทำเป็นธุรกิจได้ เพราะคนทำเศรษฐกิจพอเพียงจะไม่มีเวลาทำธุรกิจ และบางคนคิดว่าเวลาของการทำเศรษฐกิจพอเพียงจะหมดไปกับการเกี่ยวหญ้า เวลาจะทำกับข้าวยังไม่มีเลย เขาก็จะซื้อกับข้าวกิน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าเราไปห้วงงานมากกว่าชีวิต แล้วมีความคิดว่าการทำงานต้องทำแข่งกับเวลา

ในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาส่วนใหญ่คนจะเป็นหนี้เพราะลูกนั้น สำหรับชาวบ้านสามพระยานี้เนื่องจากเป็นหมู่บ้านผู้นับถือศาสนาอิสลาม จะเป็นการเรียนควบคู่กันสองสาย คือ สายสามัญและสายศาสนา ซึ่งจะเป็นการควบคุมไม่ให้มีการฟุ่มเฟือยอยู่แล้ว โดยเด็กหญิงเมื่อจบสายศาสนาแล้วจะเรียนต่อไปเกี่ยวกับอาชีพการงานและแม่บ้าน ปัจจุบันนี้เราสามารถส่งบุตรหลานไปเรียนจนจบการศึกษา ระดับปริญญา หลายคนจบจากต่างประเทศก็มี นอกจากนี้ ตามหลักศาสนาอิสลามยังสอนให้มีความอดทน เห็นได้จากการถือศีลอด จะรวยหรือจนทุกคนต้องถือศีลอดเท่ากันหมด และในส่วนของการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ หลักศาสนาสอนให้เก็บหอมรอมริบ เพราะต้องไม่เป็นหนี้ เมื่อเก็บเงินได้เพียงพอที่จะไปได้ก็เดินทางไปสักครั้งหนึ่งในชีวิต

จากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มมีความเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การลดรายจ่ายในครัวเรือนก่อให้เกิดความสุข นอกจากนี้ การกระทำตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงยังก่อให้เกิดความสุขอีกหลายประการ คือ การกินผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงสัตว์บางชนิด ทำนันทนาการน้อย เห็นผลผลิตที่ตนสร้าง ล้วนก่อให้เกิดความสุข

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ที่ยังไม่ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้
ดังนี้

1. สำหรับผู้ที่เริ่มจะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ให้เริ่มจากการซื้อเมล็ดผักมาปลูกเอง กิน
เหลือแล้วแบ่งให้เพื่อนบ้านกินบ้าง ทุกคนก็จะได้กินผักปลอดสารพิษ และเป็นการประหยัดด้วย

2. เมื่อทำได้ระดับหนึ่งแล้วให้มีการขยายผล โดยให้ขยายผลในหมู่พวกเราตนเอง จะดีกว่าให้
หน่วยงานต่าง ๆ มาขยายผลให้ เพราะการปฏิบัติให้เป็นจริงจะได้ผลดีกว่า ถ้าเป็นวิชาการชาวบ้านจะไม่
ชอบ

3. ถ้าทุกบ้านสามารถทำบัญชีครัวเรือนได้จะเป็นเรื่องดีมาก แต่โดยรวมแล้วชาวบ้านส่วน
ใหญ่ไม่ค่อยจดกัน เพราะพอรายจ่ายมากก็ไม่อยากจดแล้ว

4. สำหรับหมู่บ้านสามพระยานั้นสามารถปลูกพืชได้หลายชนิด ทั้งที่ปลูกกลางแจ้งและปลูก
ในร่ม แต่ในฤดูแล้งจะลำบากในเรื่องน้ำ และทางหมู่บ้านเคยเสนอที่ศูนย์ฯ ห้วยทรายฯ ว่าถ้าต้องการน้ำ
จากแม่น้ำเพชรบุรีจะอย่างไร เพราะบริเวณห้วยมีพื้นที่สูงกว่าแม่น้ำเพชรบุรี ถ้าจะใช้กังหันก็จะสูง
ไป แต่ถ้าใช้เครื่องสูบน้ำก็จะใช้งบประมาณมากเกินไป ตอนนี้กำลังหาแนวทางอยู่โดยจะใช้แนว
พระราชดำริในวิธีการไล่ระดับน้ำ ซึ่งจะทำให้ทุกพื้นที่ได้ใช้น้ำทั้งหมด

3. การสนทนากลุ่มบ้านวังนางนวล หมู่ที่ 6 ตำบลแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

สรุปประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง มีความสำคัญ คือ เป็นการดำเนินชีวิตสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยซึ่งมี
พระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น ๆ เป็นแกนหลัก และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางดำเนินชีวิต

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ธุรกิจโรงแรม เกษตรกร ค้าขาย และรับจ้าง มี
รายได้พออยู่ พอกิน พอใช้

บ้านวังนางนวล มีรีสอร์ทและมีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีลุงไโลเป็นเจ้าของกิจการ
รีสอร์ท และไร่ผักกูด โดยมีการปลูกผักกูดเต็มพื้นที่ 3 ไร่ มีการทำปุ๋ยอินทรีย์ มีการทำน้ำส้มควันไม้
เป็นต้น ผลผลิตของผักกูดที่ปลูกได้เก็บขายส่งรีสอร์ท ร้านอาหารในละแวกนั้น และขายให้บุคคล
ทั่วไปซึ่งขายได้ทุกวัน นอกจากนี้เมื่อมีบุคคลหรือคณะบุคคลมาศึกษาดูงานเศรษฐกิจพอเพียง ลุงไโลได้
ให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การปลูกผักกูด มีการแบ่งปัน และให้ความรู้อย่างเป็นกันเอง และเมื่อ
มีความประสงค์จะปลูกผักกูดเป็นอาชีพบ้าง ลุงไโลจะให้ความรู้อย่างละเอียดและช่วยดูแลการปลูกให้

ในการสนทนากลุ่มผู้แทนชาวบ้านวังนางนวลพบว่า

1. มีการรับรู้เรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงครั้งแรก ๆ ตั้งแต่ 10 กว่าปีที่ผ่านมา

2. มีการรับรู้เรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดการจุดประกายความคิดจากข่าวสารทาง

โทรทัศน์

3. ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในครั้งนี้มีความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ความพอประมาณ ผู้เข้าร่วมสนทนา ได้ดำเนินการไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการปลูกผัก ปลูกหรือการดำเนินงานรีสอร์ท โดยยึดหลักความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล ถึงแม้ว่าผู้เข้าร่วมสนทนา จะมีการกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนแต่ได้ศึกษา และพิจารณาความเสี่ยง ว่าอะไรที่ลงทุนแล้วได้เงินก็จะดำเนินการ แต่ถ้าอะไรลงทุนแล้วไม่ได้เงินจะไม่ทำ ซึ่งเป็นการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ผู้เข้าร่วมสนทนาไม่ได้แสดงทักษะในการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

4. ผู้เข้าร่วมสนทนามีการลงมือปฏิบัติ จนเกิดความรู้จริงในด้านการเกษตร โดยเฉพาะ เรื่องของการปลูกผักกาด จนสามารถที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันอย่างรอบคอบ เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

5. เงื่อนไขคุณธรรมผู้เข้าร่วมสนทนามีความตระหนักในคุณธรรม โดยมีความขยัน การประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน และการละอวยมุขทั้งปวง นอกจากนี้ยังมีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

6. สมาชิกในครัวเรือนของผู้เข้าร่วมสนทนามีความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเดียวกับผู้เข้าร่วมสนทนา เนื่องจากมีการดำเนินงานในรูปแบบของกลุ่มและเครือข่าย ประกอบด้วย ลูก ๆ หลาน ๆ และญาติพี่น้อง

7. ผู้เข้าร่วมสนทนาและบุคคลในครอบครัวมีการนำและใช้หลักคุณธรรม 5 ด้าน ได้แก่ (1) ขยัน (2) ประหยัด (3) ซื่อสัตย์ (4) อดทน (5) หลีกเลียงอวยมุขทั้งหลาย นอกจากนี้มีความสามัคคี และการมีน้ำใจแบ่งปันให้กับคนในชุมชน

8. ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แสดงทักษะว่าหลักการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่ดีสำหรับสังคมไทยเนื่องจากการที่ทำให้บุคคลรู้จักพอ ปราศจากความโลภ สามารถบริหารจัดการตนเองให้อยู่อย่างง่าย ๆ โดยไม่เดือดร้อนตนเองและผู้อื่น สามารถลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้นได้

9. ผู้เข้าร่วมสนทนาคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตเพราะเป็นเรื่องที่จริงจัง ๆ หาข้อที่ไม่ดีไม่ได้เลย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราก็ได้พระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาให้

10. สาเหตุที่ทำให้ผู้เข้าร่วมสนทนากล่าวว่าหลังจากที่ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ทำให้ชีวิตมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีการดำเนินงานเป็นกลุ่ม มีเพื่อนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมติดตามผลการดำเนินงานร่วมกัน มีการสร้างงานให้กับคนในครอบครัวและชุมชน

11. คนส่วนใหญ่ที่ไม่ใช่หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แสดงทัศนคติว่าเพราะว่าบุคคลยังมีความโลภอยู่ นอกจากนี้หน่วยงานทางภาครัฐไม่ได้เข้ามาดูแลในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเต็มที่ผู้เข้าร่วมสนทนากล่าวว่าที่จริงพวกตนได้ดำเนินงานตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงก่อนที่ทางหน่วยงานรัฐบาลจะส่งตัวแทนเข้ามาดูแลพวกตนเสียอีก ทั้งนี้บุคคลที่ภาครัฐส่งเข้ามาดูแลแม้เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ระดับปริญญาโท ปริญญาเอก ก็ไม่สามารถอธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจได้ เพราะพวกเขาไม่ใช่ชาวบ้าน พวกกันคนละภาษา

ผลการถอดบทเรียน บุคคล และ ชุมชน หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี

จำเอก เขียน สร้อยสม : เกษตรดีเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2549

จำเอก เขียน สร้อยสม อยู่บ้านเลขที่ 999/22 ถนนคลองชลประทาน ตำบลชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โทรศัพท์ 0-3245-1152, 08-9369-7350

แรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

จำเอกเขียน สร้อยสม ได้รับแรงบันดาลใจจากความซาบซึ้งในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระองค์ได้พระราชทาน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ใช้เป็นนโยบาย และวิธีการในการดำรงประเทศ ดำรงสังคม ดำรงชุมชน ดำรงครอบครัว และดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล อีกทั้งพระองค์ได้ปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง ประกอบกับได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์การศึกษาและพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริจนเกิดการเรียนรู้และเห็นความสำคัญในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อได้มีการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตก็ประสบผลดี จึงกระทำต่อมาอย่างสืบเนื่อง อีกทั้งแต่เดิมเคยปลูกพืชเชิงเดี่ยวไม่ประสบผลดี จึงต้องหาทางแก้ปัญหา

การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล จำเอกเขียน สร้อยสม ได้มีการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้รู้รายได้รายจ่ายของครัวเรือน ทำให้มีความรอบคอบระมัดระวังในการดำเนินชีวิต มีการวางแผนชีวิต มีการออมทรัพย์ เพื่อเป็นหลักประกันชีวิตในอนาคต

จำเอกเขียน สร้อยสม ได้ทำเกษตรแบบผสมผสาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 ในพื้นที่ทำการเกษตร 15 ไร่ โดยมีการปรับปรุงพื้นที่ที่มีความเป็นด่างให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ปลูกพืชได้ โดยนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการปลูกหญ้าแฝกคลุมดิน ชะลอการสูญเสียน้ำดิน และเพิ่มน้ำดิน ความอุดมสมบูรณ์ในดินมีการปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชไร่แมลง ทำกิจกรรมการเกษตร

ต่าง ๆ ได้แก่ การทำนา การปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก มะเขือ แพง ผักบุ้ง ผักกวางตุ้ง ผักชีลาว ข่า ตะไคร้ การปลูกไม้ผลต่าง ๆ เช่น มะม่วง มะพร้าว กัลยาลำไย ส้มโอ มะละกอ ขนุน ใผ่หวาน เป็นต้น และมีการเลี้ยงปลา เลี้ยงวัว เลี้ยงไก่ เพื่อการจำหน่ายและการบริโภค

การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ จำเอกเขียน สร้อยสมได้ ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย เลิกอบายมุข ประหยัดและอดออม ทำให้ไม่มีหนี้สิน ลดการใช้สารเคมี โดยใช้สารสกัดชีวภาพเพิ่มผลผลิต ใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก แปรรูปผลผลิต และจำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง ฯลฯ

ตำแหน่งทางสังคม จำเอกเขียน สร้อยสม ได้ทำงานด้วยจิตอาสา จึงได้มีตำแหน่งงานสำคัญ คือ

1. ประธานอาสาสมัครเกษตรและยุวเกษตรกรจังหวัดเพชรบุรี
2. ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชะอำ
3. หมอดินอาสา
4. ประมงอาสา

ผลงานที่ได้รับการยกย่องและประกาศเกียรติคุณ จากการทำงานประสบผลสำเร็จ จึงได้รับการยกย่องและประกาศเกียรติคุณ ดังนี้

1. เกษตรกรดีเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศปี พ.ศ. 2549
2. หมอดินอาสาดีเด่นระดับประเทศ
3. ได้รับรางวัลรองชนะเลิศการประกวดศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรระดับจังหวัด

เพชรบุรี ปีพ.ศ. 2549

ผลงานดีเด่น

1. วิทยากรดีเด่นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. เกษตรกรดีเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียง ระดับเขต ระดับประเทศ ประจำปีพ.ศ. 2549
3. เกษตรกรปลูกหญ้าแฝกดีเด่นประเภทบุคคลระดับประเทศ
4. ผู้มีผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านประชาชนของจังหวัดเพชรบุรีประจำปีพ.ศ.

2550

5. ปัจจุบันที่บ้านจำเอกเขียน สร้อยสม เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี

ทำอย่างไรให้ชีวิตปลอดภัย มีกำไร ใจเป็นสุข

คำตอบของจำเอกเขียน สร้อยสม คือ “เศรษฐกิจพอเพียงหล่อเลี้ยง ด้วยคุณธรรม นำชีวิตให้อยู่รอด ปลอดภัย มีกำไร ใจเป็นสุข” ด้วยความมุ่งมั่นที่จะฟันฝ่ากับปัญหา อุปสรรค สภาพดินเสื่อมโทรม ขาดความอุดมสมบูรณ์ มีความต้องการยื่นด้วยลำแข้งของตนเอง ประกอบกับการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการปลูกพืชคลุมดินชนิด

ต่าง ๆ และใช้หญ้าแฝกปลูกร่วมกับไม้ผล พืชผักสวนครัว เพื่อบริโภค มีรายได้ขายผลผลิตที่เหลือเป็นรายวัน

นายณรงค์ บัวแย้ม

นายณรงค์ บัวแย้ม เป็นเกษตรกร อยู่กับแม่อายุ 92 ปี บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอนาทายาง จังหวัดเพชรบุรี การศึกษา ป. 4 เคยบวชเณร 2 ปี และบวชพระ 11 พรรษา ย้ายมาจากบ้านหนองหงส์ มาอยู่ที่บ้านไร่ใหม่พัฒนา เนื่องจากอ่างเก็บน้ำหนองหงส์ใช้การไม่ได้

อาชีพ รับจ้าง (ช่างไฟฟ้า) และเกษตรกรโดยทำการเกษตรแบบไร่นาสวนผสม พื้นที่ 17 ไร่ แร้งบันดาลใจในการดำเนินชีวิต ตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

- ประกายความคิดเกิดจากการสำนึกรักในหลวง
- จากการศึกษาดูงาน ปี พ.ศ. 2536 ที่จังหวัดระนอง ได้รับความรู้เรื่องธนาคารต้นไม้
- จากการศึกษาดูงานที่บ้านจำรุง จังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ. 2553

เกิดประกายความคิด เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาเอาเยี่ยงได้ การทำกิจกรรมต้องรอบรู้ รอบคอบ การปลูกป่าให้ช่วยเรื่องน้ำ ปัจจัยหลัก เรื่องน้ำและเงินทุนเป็นสิ่งสำคัญมาก เมื่อได้ศึกษาดูงาน มีการจุดประกายความคิดให้ทำงานจริงจังขึ้น และได้นำผลจากประสบการณ์ และจากการศึกษาดูงานได้ ไปขยายผลเศรษฐกิจพอเพียง ที่โรงเรียนบ้านไร่จิก หมู่ที่ 1 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี สอนให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในแปลงทดลองหลังโรงเรียน โดยมีการปลูกข้าว พืชผักสวนครัว พักแพง การทำน้ำส้มควันไม้ การทำปุ๋ยชีวภาพ การทำน้ำสมุนไพรปราบศัตรูพืช ฯลฯ

การทำเกษตรผสมผสานในพื้นที่ทำการเกษตร

การปลูกพืช มีการปลูกพืชมรดก ตามโครงการธนาคารต้นไม้ ได้แก่ ไม้สัก ไม้แดง ไม้พยุง ไม้มะค่า ไม้จันทร์หอม ไม้ตะเคียนทอง ไม้จำปาทอง ไม้ฝาง หางไหลขาว หางไหลแดง ไม้มะฮ็อกกานี ไม้มะขามป้อม ไม้ประดู่ ไม้สะเดา ฯลฯ และปลูกไม้เลื้อยชีพได้แก่ ไม้ไผ่ มะนาว มะพร้าว มะละกอ กัญชง มะเขือ พริก น้อยหน่า ขนุน ตะไคร้ มะกรูด ฯลฯ

ในการทำเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีน้ำเป็นปัจจัยหลัก กล่าวคือ เรื่อง “น้ำไหลไฟสว่าง ทางสะดวก” ต้องมีน้ำไหลเป็นอันดับหนึ่ง แต่ประชาคม อบต.ชอบทำทาง ทำถนนเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่ต้องทำตามนโยบายของรัฐบาลลงสู่จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการส่งเสริมความเจริญด้านวัตถุ และไม่ได้สะท้อนปัญหาหรือตอบ โจทย์การส่งเสริมอาชีพและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในชนบทเท่าไรนัก น้ำที่ใช้ในการเกษตรใช้น้ำจากลำห้วย ซึ่งมาจากอ่างเก็บน้ำหนองหงส์ซึ่งรั่วใช้การไม่ค่อยได้ น้ำจากลำห้วยหน้าแล้งน้ำจึงน้อยเกือบจะไม่มี จึงต้องมีการขุดบ่อน้ำใช้ในไร่

ในการให้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช มีการทำน้ำส้มควันไม้ใช้ในการปราบศัตรูพืช และใช้สารสมุนไพรจากการเคี้ยวหางไหลแดง และเมล็ดน้อยหน่าผสมกับแมททิลแอลกอฮอล์ เมื่อใช้ผสมน้ำกับสารผสม 30 : 50 ซีซี และใช้น้ำสมุนไพรไล่ที่เป็นยาจับใบ

การทำกิจกรรมอาชีพมีหน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุนน้อย หรือ มีก็ไม่ค่อยต่อเนื่อง จึงต้องพึ่งตนเองเป็นสำคัญ สัน โดย ต้องขยันอย่างฉลาด ปราศจากอภายมุข มีสำนึกรักบ้านเกิด สร้างความรู้ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ต้องรู้จักเป็นผู้ให้ และแบ่งปัน

การดำเนินชีวิตและการทำงานอุดมการณ์ นายณรงค์ บัวเยี่ยม มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ส่วนอาชีพช่วงไฟฟ้า ทำเป็นครั้งคราวเมื่อรอคอยผลผลิตจากสวน อาชีพเกษตรกร มีรายได้พอเลี้ยงตัวเองและครอบครัว เพราะไม่ได้ทำกิจการที่ต้องลงทุนมาก อีกทั้งการปลูกไม้มรดกต้องรอคอยการเจริญเติบโต นับสิบปีจึงจะใช้ได้ผล แต่เมื่อมองในอนาคต ต้นไม้แต่ละต้นจะมีมูลค่าสูง

นอกจากนี้ นายณรงค์ บัวเยี่ยม เป็นคนมีอุดมการณ์ มีจิตอาสา จึงได้ทำงานสังคมร่วมกับกลุ่มคนรักเมืองเพชร กลุ่มคนรักในหลวง และกลุ่มรักชาติรักแผ่นดิน ฯลฯ ทำให้บางครั้งไม่มีเวลาให้กับงานการเกษตรฯ ผลผลิตจึงออกสู่ตลาดมีรายได้เพียงพออยู่ได้ เมื่อลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงได้ใช้การพึ่งตนเองเป็นหลัก ประหยัด แบ่งปัน ลดรายจ่าย รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมพออยู่พอกิน

นายสว่าง พันชวงศ์

นายสว่าง พันชวงศ์ อายุ 71 ปี ภรรยาชื่อ นางทิม พันชวงศ์ อายุ 67 ปี เดิมนายสว่าง พันชวงศ์ เป็นคนอัมพา จังหวัดสมุทรสงคราม แล้วมาทำมาหากินแถวเขาตะเครา อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ได้เข้ามาทำมาหากิน เมื่อ 30 ปีก่อนที่หมู่บ้านไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี ครอบครัวมีลูกสาวและลูกเขยอยู่ร่วมบ้านเดียวกัน นับเป็นครอบครัวรุ่นแรก ๆ ที่เข้ามาทำไร่นาสวนผสมหรือเกษตรพอเพียงในดินแดนแถบนี้

แรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

แรงจูงใจ มาจากการเข้าอบรมที่ศูนย์ศึกษาและพัฒนาห้วยทรายเสมอ ๆ เมื่อเกิดการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ แล้วนำมาทดลองปฏิบัติ จนได้บทเรียน ได้ประสบการณ์ แล้วทำให้ได้ประโยชน์สูงสุด

การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

นายสว่าง และนางทิม พันชวงศ์ ทำอาชีพเกษตรกร คือ การเลี้ยงวัว และ การเพาะปลูก ลูกสาวและลูกเขยประกอบอาชีพค้าขาย ครอบครัวนายสว่าง มีพื้นที่ประมาณ 30 ไร่เศษ

1) การเลี้ยงวัว

มีการเลี้ยงวัวพันธุ์เนื้อ 25 ตัว ลงทุนทั้งหมดประมาณ 8 แสนบาท เลี้ยงไว้ 3 เดือน ได้กำไรตัวละ 3,000 – 4,000 บาท ทำให้ได้กำไรพอสมควร การสร้างโรงเรือนมีการทำเอง เพราะเคยเป็นกรรมกร

ก่อสร้างมาก่อน ได้ขีวซึ่งนำมาเป็นปุ๋ยได้ดี มีการเลี้ยงปลา โดยขุดบ่อเลี้ยงปลา ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนพันธุ์ปลาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย ฯลฯ

2) การเพาะปลูก มีการปลูกพืชหลายชนิด คือ การปลูกข้าวโพด ทำเป็นอาหารวัว การปลูกหญ้า ใช้สำหรับเลี้ยงวัว ปลูกต้นดอกดาวเรือง เพื่อขายทั่วไปและขายในช่วงเทศกาลสำคัญ การปลูกต้นปาล์ม พื้นที่ประมาณ 10 ไร่ พื้นที่เกษตรผสมผสาน พื้นที่ประมาณ 15 ไร่ มีการปลูกมะม่วง มะนาว มะพร้าว ส้มโอ ขนุน กระท้อน มังคุด ตะมุค ลำไย มะเฟือง มะละกอ ต้นยอ มะกรูด ข่า ตะไคร้ พริก เป็นต้น มีรายได้จากผลผลิตผลการเพาะปลูก ขายได้ทุกวัน เช่น ใบยอ ขายได้กิโลกรัมละ 5 บาท ใบมะกรูด กิโลกรัมละ 30 บาท และมี ข่า ตะไคร้ พริก มะละกอ อีกด้วยที่จำหน่ายได้ทุกวัน

ในไร่มีบ่อน้ำบาดาลดั้งเดิมได้บุกเบิกขุดกันเอง ทำให้มีน้ำทำการเกษตร ต่อมามิไฟฟ้าเข้าใช้ในหมู่บ้าน ศูนย์ศึกษาและพัฒนาห้วยทรายได้ขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลให้อีก ทำให้มีน้ำใช้พอเพียง ได้มีการวางท่อน้ำเพื่อส่งน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรให้ทั่วถึงโดยทำแบบค่อยเป็นค่อยไป และมีน้ำจากเขื่อนทุ่งขามไหลลงมาผ่านพื้นที่ ทำให้มีน้ำใช้ตลอดปี

นายสว่าง พันธวงศ์ เป็นหมอดินอาสาได้เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาดินและได้ขยายผลให้ชาวบ้านได้เรียนรู้เรื่องดินอีกด้วย นายสว่าง ได้นำความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ มาใช้ในการปลูกพืชอยู่เสมอ เช่น การทำปุ๋ยหมัก ทำปุ๋ยชีวภาพ การทำน้ำส้มควันไม้ เป็นต้น ได้มีการใช้ถุงปุ๋ยคลุมดินโคนต้นไม้ที่เพิ่งปลูกยังเล็กอยู่ เพื่อรักษาความชุ่มชื้นในดิน และเป็นการควบคุมวัชพืชไม่ให้ขึ้นแย่งอาหารต้นไม้ที่ปลูก ซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรมที่ใช้ได้ผลดี อีกทั้งได้ต้นไม้ใหญ่ได้มีการถอนหรือกำจัดวัชพืชไม่ให้ขึ้นแย่งอาหารด้วย

ความมีคุณธรรม นายสว่าง พันธวงศ์ เข้าวัดและถืออุโบสถศีลในวันพระที่วัดในละแวกบ้าน ชยันทำงาน อดทน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข จึงสร้างฐานะได้ และเป็นตัวอย่างให้ลูกสาว ลูกเขยและหลาน ๆ ได้เป็นอย่างดี

การนำความรู้มาใช้ นายสว่าง พันธวงศ์ เมื่อจะทำอะไรต้องศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ อย่างแท้จริงแล้วลองทดลองปฏิบัติให้ได้วิธีที่ดีที่สุด แล้วจึงกระทำจริง วิธีการศึกษามีทั้งการเข้ารับการอบรม การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการทดลองปฏิบัติ ดังนั้นจึงปรากฏผลว่า การดำเนินชีวิต การทำเกษตร ทั้งการเลี้ยงวัว เลี้ยงปลา และการปลูกพืช ประสบผลสำเร็จในทุกเรื่อง เป็นตัวอย่างได้ จึงเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่ดีอีกแห่งหนึ่ง

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี นายสว่าง เป็นคนละเอียดรอบคอบ ได้รับการอบรมเรื่องการทำบัญชีครัวเรือนแล้วได้นำมาทำบัญชีครัวเรือนโดยแยกทำบัญชีเกี่ยวกับการเลี้ยงวัว การทำบัญชีเกี่ยวกับการทำการเพาะปลูก เป็นคนละเอียด ทำให้เห็นเหตุผลของการรับจ่ายชัดเจนอย่างละเอียด โดยได้มีการทำบัญชีครัวเรือนหลายปีสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งเมื่อจะทำกิจกรรมอะไร ๆ ก็ตามจะมีการศึกษาถึง

ความคุ้มทุนอย่างเป็นระบบ ทำให้กิจการต่าง ๆ ที่ทำไม่พลาด และสามารถปลดหนี้จากธนาคารเกษตร และสหกรณ์ได้อย่างรวดเร็ว

รางวัลเกียรติยศที่ได้รับการยกย่อง จากศูนย์ศึกษาและพัฒนาห้วยทราย

1. ผู้ทำบัญชีครัวเรือนดีเด่น จากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
2. หมอดินอาสาดีเด่น

นายสวาสดี ปัญญา

นายสวาสดี ปัญญาอยู่บ้านเลขที่ 45/1 หมู่ที่ 3 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัด เพชรบุรี อยู่กับครอบครัวร่วมกับภรรยาและบุตรหลาน

อาชีพ ประกอบอาชีพรับเหมาก่อสร้าง และทำเกษตร อาชีพรับเหมาก่อสร้างทำเป็นครั้งคราว โดยส่วนใหญ่รับเหมาและทำงานเองมีภรรยาและคนงานเป็นลูกมือ แต่ด้วยเป็นหัวหน้าและงานเกษตร อีกทั้งการรับเหมาก่อสร้างบางครั้งขาดทุน จึงไม่ได้ทุ่มเทให้กับงานก่อสร้าง ส่วนอาชีพการเกษตร มีการเพาะปลูก การเลี้ยงปลุคสัตว์ และเลี้ยงปลาเป็นแบบเกษตรผสมผสาน

การเพาะปลูก เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกมีดินไม่ค่อยดี ฝนตกน้อย ขาดแหล่งน้ำจึงมีการพัฒนา ที่ดินโดยการขุดสระพื้นที่ประมาณ 2 งาน กักเก็บน้ำ

การพัฒนาที่ดิน ได้มีการไถพื้นที่ ใส่ปุ๋ยชีววิ และทดลองปรับปรุงดินหลายวิธีจนหญ้าขึ้นได้ แล้วเริ่มทำไร่สับปะรดได้ผลดีบ้าง บางครั้งได้ผลไม่ค่อยดี ด้วยบางปีแล้งมาก อีกทั้งบางครั้งหน้าดินจะ หมดปุ๋ย จึงใช้ปลาทำปุ๋ยชีวภาพใส่ไร่สับปะรด ปรากฏว่าสับปะรดมีรสชาติหวานน้ำกว่าใช้ปุ๋ยเคมี

ในพื้นที่ทำการเกษตรได้ปลูกยางพารา ไม้หวาน มังคุด ทุเรียน ขนุน มะละกอ มะม่วง และ พืชผักสวนครัว การปลูกไม้ยืนต้นได้ทดลองปลูก และเฝ้าดูการให้ผล เพื่อการขยายผลต่อไป

การเลี้ยงปลุคสัตว์ ได้มีการทดลองเลี้ยงวัวอยู่บ้าง แต่เนื่องจากขาดแรงงานในการดูแลจึงไม่ได้ ทำอย่างจริงจังต่อเนื่อง และได้มีการเลี้ยงไก่แบบปล่อยอิสระอยู่ด้วย

การเลี้ยงปลาได้มีการขุดบ่อเลี้ยงปลาประมาณ 2 งาน เลี้ยงปลานิล ปลาสลิด โดยเลี้ยงแบบ ธรรมชาติให้กินฝักรอบบ่อ ได้ผลดีพอสมควร

ปัจจุบันฐานะ “พออยู่ พอกิน” นอกจากทำอาชีพเกษตรแบบผสมผสานแล้วได้ทำอาชีพรอง เป็นการเพิ่มรายได้ ในช่วงการรอผลการเก็บพืชผล

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเพชรบุรี

บ้านคอดะอ่อม หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแลง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

อดีต บ้านคอดะอ่อมเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่มีคลองล้อมหมู่บ้าน ชาวบ้านเรียกว่า “บ้านคลองอ้อม” และแผลงมาเป็น “คอดะอ่อม” จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบัน ชาวบ้านคอดะอ่อม มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และได้ น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และได้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนใน หมู่บ้านให้ดีขึ้น

อนาคต ชาวคอดะอ่อม ต้องการเห็นคนในหมู่บ้านปลอดภัยอยู่อย่างพอเพียง ชาวบ้านมี สุขภาพแข็งแรง รู้จักสามัคคี

การดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรียนรู้สู่การปฏิบัติ มีการนำตัวชี้วัดมาเป็น แนวทางในการดำรงชีวิต

1. ด้านการลดรายจ่าย

1.1 การปลูกพืชผักสวนครัว ชาวบ้านคอดะอ่อมได้ปลูกพืชผักไว้บริโภค เหลือก็นำไป ขายและยังมีพืชผักที่หาได้ตามธรรมชาติ ได้แก่ ตำลึง สะเดา จี่เหล็ก เห็ดโคน เห็ดเผาะ

1.2 ชุมชนปลอดภัยพอเพียง บ้านคอดะอ่อมเป็นหมู่บ้านที่ปลอดภัยพอเพียงทุกประเภท ทุก ครัวเรือนมีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน มีการจัดทำบัญชีรายรับ-จ่ายประจำเดือน และมีการจัดเวที ประชาคมสม่ำเสมอ

2. ด้านการเพิ่มรายได้

2.1 ครัวเรือนมีอาชีพเสริม โดยมีการปลูกผักปลอดสารพิษ

2.2 ครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยทุกครัวเรือนมีการทำปุ๋ยชีวภาพ ใช้น้ำมัน ไปโอดีเซล และมีมาตรการประหยัดไฟฟ้า น้ำประปา

3. ด้านการประหยัด

3.1 ครัวเรือนมีการออม โดยครัวเรือนมีการออมกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่ม เงินทุนเครดิตยูเนียน ธนาคาร การหยอดกระปุก

3.2 ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ โดยในชุมชนมีแหล่งเงินทุนเพื่อการออม และสวัสดิการ

4. ด้านการเรียนรู้

4.1 ชุมชนมีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยในชุมชนมีภูมิปัญญาด้านหมอ พื้นบ้าน (กวาดยา) ดอนวัว ทำขนมหวาน นวดแผนไทย แสดงกลองยาว โขน จักสาน ไม้ไผ่ ช่างไม้ ช่าง ปูน ถักตุ๊กตาจากไหมพรม ปั่นแป้งข้าวเหนียว

4.2 คริวเรือนมีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยในชุมชนมีศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.1 ชุมชนใช้วิถีชีวิตอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพโดยชุมชนมีการจัดประชาคมร่วมกันวางแผนการใช้วัสดุหรือทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและประหยัด ร่วมกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น มีการปลูกหญ้าแฝก อนุรักษ์ไม้ไผ่สีสุก และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5.2 ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านนำอยู่ โดยมีการปลูกต้นตาล ปลูกต้นไม้บริเวณที่สาธารณะ ถนนภายในหมู่บ้าน บริเวณบ้านมีการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง และได้ร่วมกันดูแลรักษาความสะอาดของชุมชน

5.3 ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านนำอยู่ โดยมีการปลูกต้นตาล ปลูกต้นไม้บริเวณที่สาธารณะ ถนนภายในหมู่บ้าน บริเวณบ้านมีการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง และได้ร่วมกันดูแลรักษาความสะอาดของชุมชน

6. ด้านการเอื้ออารีต่อกัน

6.1 ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา มีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คนชรา คนพิการ โดยใช้เงินจากผลกำไรของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกองทุนหมู่บ้าน

6.2 ชุมชน “รู้รักสามัคคี” มีการจัดทำแผนชุมชนและนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน และนำไปสู่ความเข้าใจกัน ความรัก ความสามัคคี ที่ยั่งยืน

บ้านกวย หมู่ที่ 2 ตำบลไร่โคก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี “แหล่งเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

อดีต โบราณคนจีนได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่บริเวณบ้านกวยโดยประกอบ อาชีพเกษตรกรรม ทำสวน ปลูกผัก และเลี้ยงสัตว์ ผู้ชายส่วนใหญ่จะไม่สวมเสื้อแต่จะนุ่งกางเกงตัวเดียวเรียกว่า “กางเกงขาก๊วย” ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “หมู่บ้านนุ่งกางเกงขาก๊วย” ต่อมาจึงกลายเป็น “หมู่บ้านกวย”

การดำรงชีวิตของชาวบ้านกวยเป็นแบบวิถีชนบทอย่างแท้จริง ใช้เตาดินเหนียว หม้อดิน ในการหุงหาอาหาร ใช้แสงสว่างจากตะเกียง บริโภคข้าวซ้อมมือ ใช้น้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะ น้ำฝน อาหารการกินได้จากการปลูกผักสวนครัว และเก็บผักตามธรรมชาติ เพื่อบริโภคในครัวเรือน

ปัจจุบัน ชาวบ้านกวยทำการเกษตร แต่เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงเพราะใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลง ชาวบ้านได้ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต และได้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้านให้ดีขึ้นและยั่งยืน อนาคต ชาวบ้านกวย จะไม่มีหนี้สิน อยู่อย่างพอเพียง ชาวบ้านมีสุขภาพแข็งแรง รู้รักสามัคคี

การดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บ้านกวย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดำรงชีวิตอาหารการกินส่วนใหญ่ได้จากการเพาะปลูก มีการหาอาหารจากธรรมชาติ อยู่แบบเครือญาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

การเรียนรู้สู่การปฏิบัติ การนำตัวชี้วัดมาเป็นแนวทางดำรงชีวิต

1. ด้านการลดรายจ่าย

1.1 ครัวเรือนทำสวนครัว ชาวบ้านกวยได้ปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริเวณหลังบ้านไปขาย เช่น ตะไคร้ พริก มะกรูด ข่า โหระพา กระเพรา แมงลัก ผักชนิดต่าง ๆ และนอกจากนี้ยังมีพืชผักที่หาได้ตามธรรมชาติ ได้แก่ ผักหวาน ผักบุ้งนา กระถิน

1.2 ชุมชนปลอดคอบายมุข มีการลด ละ เลิกจากการพนันทุกประเภทประพฤติดนอยู่ในศีลธรรมอันดี ทุกครัวเรือนมีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายประจำเดือน และพูดคุยเพื่อตัดทอนรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

2. ด้านการเพิ่มรายได้

2.1 ครัวเรือนมีอาชีพเสริม มีการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

2.2 ครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ทุกครัวเรือนมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีการรวมกลุ่มทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้ภายในหมู่บ้าน ใช้น้ำมันไบโอดีเซลกับเครื่องสูบน้ำแทนน้ำมันดีเซล มีมาตรการประหยัดไฟฟ้า น้ำประปา และน้ำมันเชื้อเพลิง

3. ด้านการประหยัด

3.1 ครัวเรือนมีการออมทรัพย์ มีการออมกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มเงินทุน เครดิตยูเนียน ธนาคาร และทำประกันชีวิตกับบริษัทประกันชีวิต

3.2 ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ มีการเชื่อมโยงเครือข่าย มีแหล่งเงินทุนเพื่อการออมและสวัสดิการ

4. ด้านการเรียนรู้

4.1 ชุมชนมีภูมิปัญญาสืบทอด และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการจักสาน การทอผ้าไทยทรงดำ การกวาดยาหอมเสนา หมอป่า หมอเรียกขวัญ หมอแคน การนวดแผนไทย และมีการสืบสานประเพณีไทยทรงดำ

4.2 คริวเรือ่นมีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านมีศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นศูนย์กลางการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นไปสู่ความเข้าใจกันในการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง (ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง)

เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง ตั้งอยู่เลขที่ 87 หมู่ 8 ตำบลวังจันทร์ อำเภอกำแพงกระเจาน จังหวัดเพชรบุรี

วิสัยทัศน์

เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง เป็นมืออาชีพในการควบคุมแก้ไขและพัฒนานิสัยของผู้ต้องขังโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

1. ควบคุมผู้ต้องขังอย่างมืออาชีพ ภายใต้หลักเมตตาธรรม ซึ่งนำสู่ความสัมฤทธิ์ผลต่อการบริหารงานขององค์กร
2. แก้ไขและฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้ต้องขังปรับคนเป็นพลเมืองดี และมีค่าของสังคมไทย

ค่านิยม

ความสำเร็จในการควบคุมแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังอยู่ที่ความพอเพียง

คำขวัญ

“ควบคุมด้วยใจ แก้ไขด้วยเมตตา มุ่งพัฒนาสู่สากล”

จำนวนบุคลากรของหน่วยงาน 76 คน

จำนวนบุคลากรที่รับผลกระทบ 200 คน

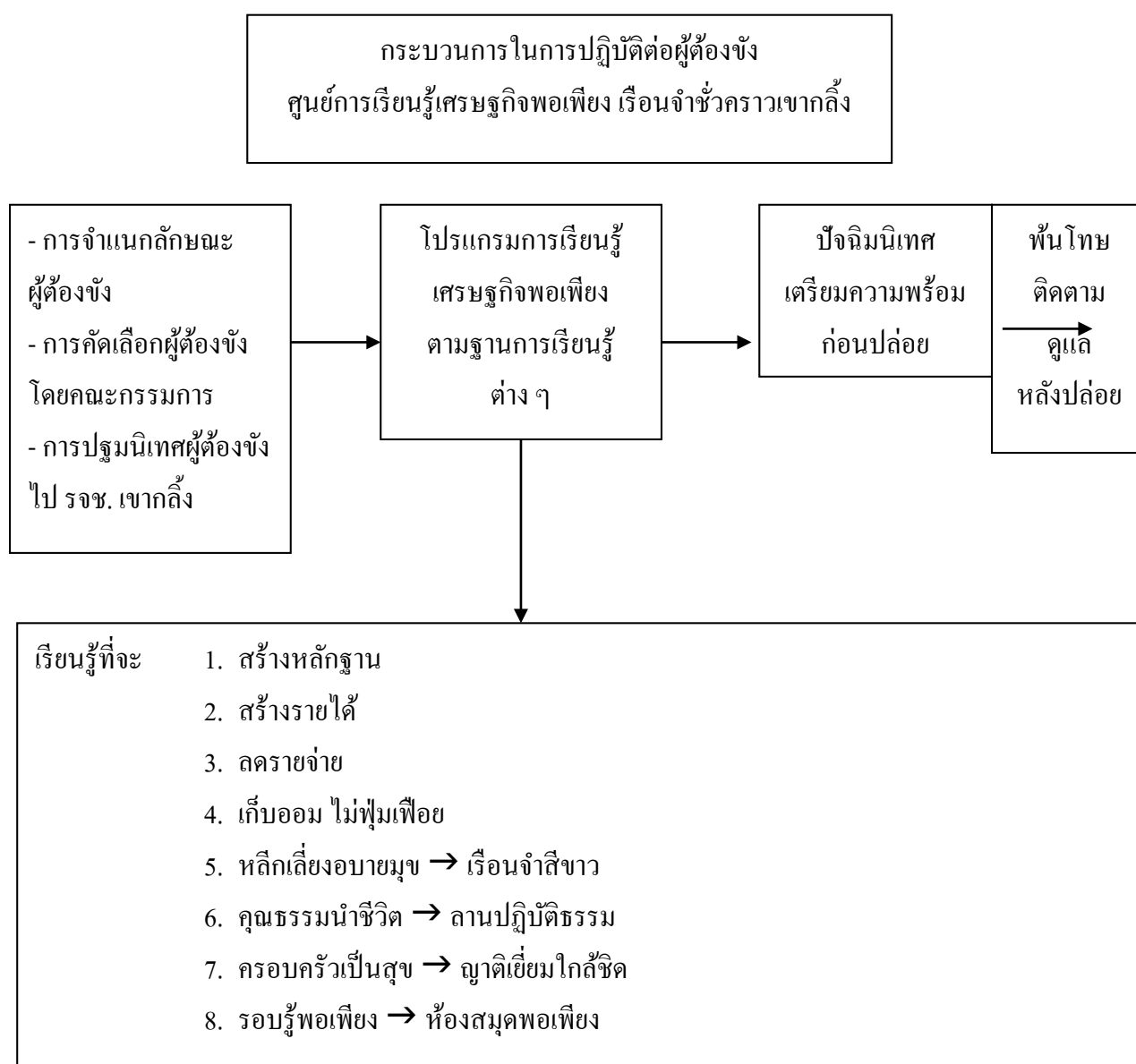
การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเริ่มดำเนินการในเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง ปี พ.ศ. 2550

เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง เป็นส่วนหนึ่งของเรือนจำกลางเพชรบุรี มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามภารกิจแผนงานและนโยบายของกรมราชทัณฑ์ โดยควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ อบรมและฝึกวิชาชีพ ทั้งภาคทฤษฎีใหม่และภาคปฏิบัติ ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสานหรือเกษตรชุมชนพึ่งตนเอง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยเน้นให้ผู้ต้องขังมีทักษะความรู้ความสามารถ ความชำนาญและมีศีลธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้เมื่อพ้นโทษ โดยไม่กลับมาต้องโทษซ้ำอีก ตามเจตนารมณ์ของกรมราชทัณฑ์ที่จะคืนคนดีสู่สังคมต่อไป

การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง สังกัดเรือนจำกลางเพชรบุรี เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตประจำวัน ภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปใช้ชีวิตอยู่ในสภาพสังคมที่มีการแข่งขันสูง ซึ่งเรือนจำกลางเพชรบุรีสังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง อย่างเป็นระบบ ดังนี้

กระบวนการใน การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง มีขั้นตอนดังนี้

1. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การคัดเลือกผู้ต้องขังโดยคณะกรรมการ และการปฐมนิเทศผู้ต้องขังไปเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง
2. ผู้ต้องขังเรียนรู้โปรแกรมเศรษฐกิจพอเพียงตามฐานการเรียนรู้ต่างๆ
3. ปัจฉิมนิเทศเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย
4. พ้นโทษ ติดตาม ดูแลหลังปล่อย

มีรายละเอียดแต่ละแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. สร้างหลักฐาน

ฐานการเรียนรู้ที่ 1 การทำอิฐดิน

ฐานการเรียนรู้ที่ 2 ขั้นตอนการสร้างบ้านดิน

ฐานการเรียนรู้ที่ 3 บ้านดินที่สร้างภายในเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง

2. สร้างรายได้

ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การปลูกผักปลอดสารพิษ

ฐานการเรียนรู้ที่ 5 การปลูกมะลิปลอดสารพิษ

ฐานการเรียนรู้ที่ 6 การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ

- ฐานการเรียนรู้ที่ 7 การเลี้ยงไก่พื้นเมือง
- ฐานการเรียนรู้ที่ 8 การเลี้ยงกระต่ายสวยงามและกระต่ายเนื้อ
- ฐานการเรียนรู้ที่ 9 การเลี้ยงหมูหลุม
- ฐานการเรียนรู้ที่ 10 การเลี้ยงสุกรขุนและสุกรแม่พันธุ์
- ฐานการเรียนรู้ที่ 11 การเลี้ยงแพะเนื้อ
- ฐานการเรียนรู้ที่ 12 การเลี้ยงโคพื้นเมือง
- ฐานการเรียนรู้ที่ 13 การเลี้ยงปลาอุกบึกอุย

3. ลดรายจ่าย

- ฐานการเรียนรู้ที่ 14 ปุ๋ยชีวภาพ
- ฐานการเรียนรู้ที่ 15 บ่อก๊าซชีวภาพและลานมูลสัตว์
- ฐานการเรียนรู้ที่ 16 การผลิตไบโอดีเซล
- ฐานการเรียนรู้ที่ 17 เตาถ่านน้ำส้มควันไม้
- ฐานการเรียนรู้ที่ 18 เตาตาลกลั่นสมุนไพรไล่แมลง
- ฐานการเรียนรู้ที่ 19 เตาประสิทธิภาพสูง
- ฐานการเรียนรู้ที่ 20 สวนครัวรั้วกินได้

4. เก็บออม ไม้พุ่มเฟื้อย

- ฐานการเรียนรู้ที่ 21 การอบรมทำบัญชีครัวเรือน

5. หลีกเลี้ยงอบายมุข

- ฐานการเรียนรู้ที่ 22 เรือนจำสีขาว (ชมรมงดสูบบุหรี่)

6. คุณธรรมนำชีวิต

- ฐานการเรียนรู้ที่ 23 ราชทัณฑ์ ราชธรรม (ลานปฏิบัติธรรม)

7. ครอบครัวเป็นสุข

- ฐานการเรียนรู้ที่ 24 ลานเยี่ยมญาติใกล้ชิด

8. รอบรู้พอเพียง

- ฐานการเรียนรู้ที่ 25 ห้องสมุดพอเพียง

ฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ให้ผู้ต้องขังมีโอกาสเรียนรู้ตามความสมัครใจ ความสนใจเพื่อการพัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ อาทิ ร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และอาชีพพื้นฐาน เพื่อการเป็นคนดีและพลเมืองที่ดีต่อไป

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการในเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง

เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานภายในเรือนจำ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ

ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันและเงื่อนไขของการมีความรู้และคุณธรรมมาใช้ในการบริหารหน่วยงาน ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ว่าเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้ดำเนินการมาแล้วและจะดำเนินการต่อไป มีดังนี้คือ

1. ความพอประมาณ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการใช้ชีวิตเหมาะสมตามฐานะของตนไม่ยึดติดวัตถุนิยม มีความเรียบง่าย สมถะและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ให้ผู้ต้องขังมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองโดยใช้ร่างกาย สมอง ความมานะอดทนในการใช้ชีวิต ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง ได้สอนเทคนิคด้านการเกษตรผสมผสาน เพื่อให้ทุกกิจกรรมสามารถเกื้อกูลกันเป็นการลดต้นทุนและใช้ทรัพยากรรอบตัวให้เป็นประโยชน์ เช่น เรื่องของการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์ การทำปุ๋ยจากมูลสัตว์ การทำก๊าซชีวภาพจากมูลสัตว์ การทำบ้านดิน ทุกสิ่งเพื่อให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่อยู่รอบตัว โดยเน้นในเรื่องของการเลี้ยงตนเอง หากสามารถผลิตได้เกินที่ตนเองหรือครอบครัวรับประทานก็จะแบ่งปัน หรือจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เป็นทุน ซึ่งในการดำเนินการต่าง ๆ ให้ทำเท่าที่กำลังของตนเองจะทำได้

2. ความมีเหตุผล ความมีเหตุผล หมายถึง หลักในการตัดสินใจในการดำรงชีวิต ให้มีเป้าหมายที่ชัดเจนสามารถตอบคำถามว่าทำอะไร เพราะอะไร หรือทำอะไร เพื่ออะไร ซึ่งจะทำให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมั่นคง หากมีเวลานั้น อารมณ์ ความรู้สึก อาจเข้ามาทำหน้าที่กำหนดการตัดสินใจแทน

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง มุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังใช้ชีวิตอย่างมีเหตุผลแยกแยะสิ่งที่จำเป็น กับสิ่งที่ไม่จำเป็น แยกแยะสิ่งที่มีคุณค่า กับสิ่งที่ไม่มียุคค่า ไม่ปล่อยให้ชีวิตเป็นตามกระแสบริโภคนิยม หรือความฟุ้งเฟ้อ ให้ผู้ต้องขังเห็นถึงคุณค่าของเวลา ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งที่มีอยู่รอบตัวเรา เช่น ต้นไม้ หิน ดิน ทราช สามารถนำมาประกอบขึ้นเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การสร้างบ้านจากดิน ซึ่งมีราคาถูก แต่อยู่อาศัยได้อย่างถาวร การปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก

3. การมีภูมิคุ้มกัน การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมการให้พร้อมรับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกลศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง ได้ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเตรียมตัวรับความเปลี่ยนแปลง เช่น กรณีปัญหาด้านราคาผลผลิตไม่แน่นอน ทางศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้สร้างภูมิคุ้มกันในเรื่องของการลดต้นทุนการผลิตโดยการทำให้ต้นทุนการผลิตน้อยที่สุดหรือแทบจะไม่มีต้นทุนเลย เช่น ลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยโดยหันกลับมาทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง เมื่อต้นทุนที่ใช้ในการผลิตต่ำ ราคาสินค้าจะแปรปรวนมากเท่าไรก็จะไม่มีผลกระทบ หรือกรณีก๊าซหุงต้มมีราคาแพง ศูนย์ฯ ก็ได้มีการสร้างภูมิคุ้มกันโดยการผลิตก๊าซชีวภาพขึ้นมาใช้เอง หรือน้ำมันมีราคาแพง ศูนย์ฯ ก็ได้มีการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลขึ้นมาใช้ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือสิ่งที่ศูนย์การ

เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง ได้ทำขึ้นเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันรองรับการเปลี่ยนแปลงของประเทศและของโลก เมื่อเกิดมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นมาจริง ๆ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็จะสามารถที่จะนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไปได้

4. ความรู้ ความรู้ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์กับบุคลากร โดยการแสวงหาแหล่งความรู้จากหลาย ๆ ทาง เช่น การส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม การส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานตามศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประสบความสำเร็จ ตลอดจนการเชิญวิทยากร ประชาชนชาวบ้านเข้ามาให้ความรู้กับบุคลากรภายในเรือนจำฯ เพื่อให้บุคลากรของเรือนจำมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถถ่ายทอดให้กับผู้ต้องขัง ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา และเกษตรกรได้

5. คุณธรรม คุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ และรู้จักแบ่งปัน ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรภายในศูนย์ได้มีการนั่งสมาธิและฟังธรรมจากพระภิกษุสงฆ์ทุกวันอาทิตย์ ส่งเสริมให้บุคลากรได้ตักบาตรพระทุกวัน ในช่วงเช้า ตั้งชมรมเลิกเหล้า งดเที่ยวกลางคืน ส่งเสริมบุคลากรให้แข่งขันกันทำความดี ปลูกฝังให้บุคลากรมีจริยธรรม คุณธรรม ประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัย

6. ปัญหาและอุปสรรค

1. การเปลี่ยนวิถีชีวิตของบุคลากรมากเกินไปอาจทำให้เกิดแรงต่อต้านเพราะธรรมชาติของมนุษย์ชอบความสะดวกสบาย
2. สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมไม่เหมาะสมที่จะใช้ในด้านเกษตรกรรม
3. การปลูกฝังบุคลากรให้เข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ทุกคนมองไปในทางเดียวกันเป็นเรื่องยาก
4. ด้านแหล่งน้ำที่นำมาใช้ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์

7. แนวทางแก้ไข

1. ให้ความรู้ความเข้าใจในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากรอย่างเต็มที่ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้นที่จะช่วยให้สังคมไทยอยู่รอดได้
2. นำความรู้ในเรื่องของจุลินทรีย์ EM และปุ๋ยชีวภาพมาใช้ในการปรับปรุงดิน เพิ่มอินทรีย์วัตถุลงไปในดินเพื่อให้ดินมีสภาพที่เหมาะสมแก่การทำการเกษตร ตลอดจนการใช้สมุนไพรในการไล่หนอนแมลงแทนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

3. หาประสบการณ์ให้กับบุคลากร โดยการให้ไปศึกษาดูงานและเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์

4. หาแหล่งน้ำเพิ่มเติมโดยการขุดสระน้ำ และขุดเจาะบ่อบาดาล

5. ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ในด้านการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ประโยชน์

ผลสัมฤทธิ์การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการในเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง

1. เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการในเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง ทำให้เกิดผลกระทบต่อหน่วยงานในทางที่ดีขึ้นคือ กรมราชทัณฑ์ได้ให้ความสำคัญในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการฝึกอบรมให้กับผู้ต้องขัง โดยให้เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง เป็นเรือนจำนำร่องในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และให้เรือนจำทั่วประเทศได้เข้ามาศึกษาดูงานเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงให้เหมือนกับเรือนจำนำร่อง ผลจากการดำเนินงานของเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งที่ได้ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการฝึกอบรมให้กับผู้ต้องขังทำให้ในปัจจุบันอำเภอแก่งกระจานได้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งเป็นศูนย์เครือข่ายของศูนย์พัฒนาตามแนวพระราชดำริฯ ห้วยทราย จังหวัดเพชรบุรี และทำให้เรือนจำชั่วคราวต่าง ๆ ได้มีการดำเนินงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกันอย่างถ้วนหน้า

2. บุคลากรเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในหน่วยงานทำให้บุคลากรได้มีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากยิ่งขึ้น ทำให้รู้จักการใช้ชีวิตอย่างมีแบบแผนมีเหตุผลขึ้น มีความพอประมาณกับชีวิตในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งได้มีความเข้าใจในคำว่า ความสุขในชีวิตไม่ได้อยู่ที่การมีเงินทองหรือทรัพย์สิน แต่ความสุขที่แท้จริงนั้นอยู่ที่การรู้จักพอ การมีครอบครัวที่อบอุ่น มีเพื่อนร่วมงานที่ดีทำให้ชีวิตเป็นสุข ปัจจุบันบุคลากรของเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในหลายมิติ ทั้งในด้านความพอประมาณ รู้จักใช้เงินทำให้มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายและมีเงินเหลือเก็บสามารถลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยได้ ใช้ชีวิตอย่างมีเหตุผลมากขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เหมือนกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักแบ่งปันและเอื้ออาทรต่อผู้อื่นรักษาผลประโยชน์ต่อส่วนรวม รักษาผลประโยชน์ของชาติ มีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถลดหรือเลิกยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข หันมาดูแลตัวเองในด้านสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย ส่งผลให้การบริหารงานของเรือนจำฯ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ผู้บริหาร/ประชาชน

หลังจากที่เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการฝึกอบรมให้กับผู้ต้องขังและได้จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนขึ้นภายในเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งทำให้ภายในศูนย์การเรียนรู้ของเรือนจำฯ กลายเป็นแหล่งรวบรวมอาชีพ มีการฝึกอาชีพที่

หลากหลาย โดยเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผลและความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยจัดให้มีฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วไปภายในศูนย์ การดำเนินงานเป็นระบบและเป็นรูปธรรมทำให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ นักเรียน นักศึกษา เกษตรกรและประชาชนทั่วไป ตลอดจนนักท่องเที่ยวต่างชาติ ได้เข้ามาศึกษาและเรียนรู้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ของเรือนจำฯ ได้เน้นในเรื่องการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ให้เข้ากับท้องถิ่นให้มากที่สุดโดยนำวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการฝึกวิชาชีพตามฐานการเรียนรู้ ก็จะเน้นถึงความพอเพียงด้านวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้ผู้เข้าศึกษาฐานสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยการใช้วัสดุที่เหลือใช้หรือมีอยู่ในท้องถิ่นนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถเลี้ยงตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมากมาย ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเรือนจำฯ ได้ใช้เป็นสถานที่อบรมอาชีพให้กับเกษตรกรและเป็นสถานที่ที่ใช้สำหรับการศึกษาดูงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง

โรงเรียนจุฬาภรณ์ราชวิทยาลัยเพชรบุรี

ตั้งอยู่เลขที่ 427 หมู่ 8 ถนนหุบกะพง-จุฬาภรณ์ ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
วิสัยทัศน์ของโรงเรียน

โรงเรียนจุฬาภรณ์ราชวิทยาลัย เพชรบุรี เป็นโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ มุ่งที่จะสร้างให้นักเรียนมี คุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ มีจิตวิญญาณของความเป็นนักวิจัย นักคิดค้น และนักพัฒนา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม เป็นพลเมืองที่มี คุณภาพ สามารถดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

พันธกิจ

1. สืบสานงานตามโครงการพระราชดำริ
2. มุ่งสร้างนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
3. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ มีจิตวิญญาณของความเป็นนักวิจัย นักคิดค้น และพัฒนา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
5. มีการบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าประสงค์ของโรงเรียน

1. สร้างผู้เรียนและบุคลากรที่มีคุณลักษณะของความเป็นผู้ที่มีหลักคิด หลักวิชาและหลักปฏิบัติ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. จัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
3. ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. เน้นคุณธรรม นำวิชาการ

กลยุทธ์โรงเรียน

ใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดีมีคุณภาพ มีศักยภาพความสามารถในการแข่งขัน และมีคุณธรรมสู่สังคมฐานความรู้

เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์โรงเรียน

นักเรียนมีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถที่จะเป็นผู้นำทางวิชาการและมีการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพให้ตนเองอย่างต่อเนื่อง และดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จำนวนบุคลากรของหน่วยงาน/องค์กรภาครัฐ 44 คน

จำนวนบุคลากรที่ได้รับผลกระทบมากกว่า 600 คน

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเริ่มดำเนินการในหน่วยงาน/องค์กรภาครัฐปีพ.ศ. 2548

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการในโรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย เพชรบุรี นั้นทางโรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย เพชรบุรี ได้ดำเนินการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปลูกฝัง และฝึกฝนนักเรียนดำเนินชีวิตแบบพอเพียงตามเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกำหนดให้ดำเนินการนำหลักคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงในกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ การบริหารจัดการ การให้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และการดำเนินชีวิตของนักเรียนหอพัก โดยตั้งชื่อรูปแบบของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย เพชรบุรี คือ “รูปแบบปัญญาสาขา จากห้าคู่หนึ่ง”

รูปแบบปัญญาสาขา จากหนึ่งคู่หนึ่ง เป็นรูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 5 กลุ่มงานด้วยกัน โดยที่ทุกกลุ่มงานจะสะท้อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่ตัวนักเรียน ความพอเพียงจะค่อย ๆ ซึมลงสู่นักเรียนโดยไม่รู้ตัว และทั้งห้ากลุ่มงานมีต้นกำเนิดมาจากวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ซึ่งเปรียบดั่งต้นน้ำ

ปัญญาสาขาจากหนึ่งคู่หนึ่ง เปรียบได้กับแม่น้ำ 5 สาย (ปิง วัง ยม น่าน และแม่น้ำป่าสัก) ที่ไหลลงสู่แม่น้ำสายหลักของประเทศ คือ เจ้าพระยา กลุ่มงานทั้ง 5 กลุ่มงาน คือ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดแหล่งเรียนรู้และวิถีชีวิตหอพัก ทั้งกลุ่มงานได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการแล้วหลักคิดของปรัชญาจะค่อย ๆ ไหลซึ่งลงสู่หนึ่งเดียวคือนักเรียนจึงเป็นที่มาของรูปแบบปัญญาสาขาหนึ่งคู่หนึ่ง

สาขาที่ 1 (แม่น้ำป่าสัก) : การนำหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารจัดการ จากวิสัยทัศน์ (เป้าหมาย) ของโรงเรียน โรงเรียนกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียนในการนำหลักคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในโรงเรียน โดยกำหนดให้บุคลากรในโรงเรียน นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน และการจัดทำแผนงาน / โครงการ/กิจกรรม ต่าง ๆ ให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาคิดวิเคราะห์ในการทำงาน โครงการต่าง ๆ ทุกโครงการ และแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน โดยมีผู้บริหารเป็นประธานในการขับเคลื่อน และมีคณะกรรมการ ขับเคลื่อนอีก 7 ชุด ซึ่งประธานแต่ละชุดของอนุกรรมการฯ คือตัวกรรมการขับเคลื่อนนั่นเอง

อนุกรรมการขับเคลื่อน 7 ชุด ประกอบด้วย

1. ชุดส่งเสริมพฤติกรรมใฝ่เรียนใฝ่รู้
2. ชุดส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. ชุดส่งเสริมการประหยัดและออม
4. ชุดส่งเสริมพฤติกรรมความรับผิดชอบ
5. ชุดให้ความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการแสดง
6. ชุดประชาสัมพันธ์ จัดทำเว็บไซต์
7. ชุดเลขานุการติดตามประเมินผล

ปัจจุบันได้ปรับปรุงคณะกรรมการให้สอดคล้องกับเป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการ 4 ชุด คือ

1. คณะกรรมการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมิติสังคม
2. คณะกรรมการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมิติเศรษฐกิจ (วัตถุ)
3. คณะกรรมการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมิติวัฒนธรรม
4. คณะกรรมการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมิติสิ่งแวดล้อม

สาขาที่ 2 (แม่น้ำป่าสัก) การนำหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

โดยให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ นำหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา ครูสร้างหลักคิดให้เกิดขึ้นกับนักเรียนให้ได้ แต่ละวิชาจะบูรณาการสอนอย่างไรขึ้นอยู่กับธรรมชาติวิชา และวิธีการของคุณครู ซึ่งคุณครูจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไรขึ้นอยู่กับธรรมชาติและวิธีการของคุณครู ซึ่งคุณครูจะมีวิธีการดำเนินการสอนใน 4 ขั้นตอน คือ

1. ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง
2. คุณครูฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับงานต่าง ๆ ได้

3. นักเรียนนำผลการวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติก่อนให้เกิดความตระหนัก เห็นประโยชน์ของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตตนเอง

4. นักเรียนนำลงสู่วิถีชีวิต ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

สาขาที่ 3 (แม่น้ำวัง) การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ สามารถให้ความรู้กับนักเรียนทั้งในแนวกว้างและแนวลึก มีความพร้อมในเรื่องสื่อและวัสดุอุปกรณ์ มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน จึงทำให้เห็นการนำหลักคิดของปรัชญาไปใช้ได้ อย่างเป็นรูปธรรม กลมกลืนกับเนื้อหาความรู้ในแหล่งเรียนรู้ นั้น ๆ

นอกจากนั้น คุณครูผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อต้องการให้เกิดความต่อเนื่อง และยั่งยืน ในขณะที่เดียวกันนักเรียนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าความรู้ และฝึกปฏิบัติ

สาขาที่ 4 (แม่น้ำยม) การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

นอกเหนือจากการเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่าง ๆ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนยังเป็นการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนได้พัฒนา และเติมเต็มศักยภาพของตนเอง ตามความสนใจของแต่ละบุคคล กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เนาะแนว และกิจกรรมชุมชนต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี เพราะกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจะฝึกให้นักเรียนได้ใช้หลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการวิเคราะห์การทำงานตามโครงการ และโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วนเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนได้ใช้หลักคิดในการวางแผนการทำงาน

สาขาที่ 5 (แม่น้ำน่าน) วิถีชีวิตชาวหอ การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหอพักนักเรียน

การดำเนินชีวิตของนักเรียนใน 24 ชั่วโมง ชีวิตนักเรียนจะอยู่ที่โรงเรียนกับที่บ้าน แต่โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย เพชรบุรี เป็นโรงเรียนประจำ ดังนั้นชีวิตของนักเรียนจึงอยู่ที่โรงเรียนตลอด 24 ชั่วโมง โรงเรียนจึงเป็นทั้งที่ศึกษาเล่าเรียน และที่อยู่อาศัย โรงเรียนได้แบ่งเวลาใน 24 ชั่วโมงของนักเรียนออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งใช้ในการศึกษาเล่าเรียนเหมือนกับนักเรียนในโรงเรียนปกติทั่วไป และอีกส่วนหนึ่งของนักเรียนจุฬาราชวิทยาลัย เพชรบุรี จะใช้ชีวิตอยู่ที่หอพัก โรงเรียนได้กำหนดเป็นเป้าหมายที่ให้แต่ละหอพักจัดทำกิจกรรมที่นักเรียนได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการ ซึ่งแต่ละหอพักจัดกิจกรรมตามแต่ละบริบทของหอพักตนเอง เมื่อนักเรียนต้องอยู่ประจำ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตหอพัก เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยนักเรียนได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ปัญญาสาขา จากหัวข้อหนึ่ง จึงเป็นรูปแบบของการดำเนินการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี ให้ห้ากลุ่มงาน ซึ่งแต่ละกลุ่มงานเปรียบเสมือนแม่น้ำแต่ละสาย ซึ่งแม่น้ำทั้งห้าสายที่ไหลมารวมกันเป็นหนึ่งเดียวเปรียบได้กับ แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน และป่าสัก ที่ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของประเทศ แม่น้ำเจ้าพระยาเปรียบเสมือนตัวนักเรียนทั้งโรงเรียน ที่มีความรู้ความเข้าใจ สามารถนำหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต และนักเรียนเหล่านี้จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพเป็นกำลังใจการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตต่อไป

จากรูปแบบการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี ดังกล่าวสามารถสรุปออกมาเป็น 3 ห่วง 2 เงื่อนไขดังนี้

1. หลักความพอประมาณ

- พอประมาณกับจำนวนและศักยภาพของครู และนักเรียนที่จะสามารถน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลงานที่เป็นรูปธรรมจนสามารถเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นหรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้

- พอประมาณกับเวลาที่ใช้ทำกิจกรรม ทั้งเรื่องการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน งานค่ายองค์ความรู้ต่าง ๆ รวมถึงการเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์สู่สาธารณชน

- พอประมาณกับงบประมาณ ทรัพยากรของโรงเรียนและงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม ทั้งกับบุคลากรของโรงเรียน และชุมชน

- พอประมาณกับสถานที่ที่ใช้ทำกิจกรรม โดยไม่กระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ

2. หลักความมีเหตุผล

เนื่องจากโรงเรียนมีภารกิจหลักด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพตามที่หลักสูตรต้องการ การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จึงเป็นการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติที่โรงเรียนได้ดำเนินการตามหลักสูตรอยู่แล้วให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างดี มีเหตุผลอื่น ๆ อีกได้แก่

2.1 เพื่อให้บุคลากรและนักเรียนมีหลักคิด หลักปฏิบัติที่จะนำไปใช้ได้กับทุกเรื่องในชีวิตประจำวัน

2.2 เพื่อให้การใช้ทรัพยากรมีความสมดุล มั่นคงและยั่งยืน เกิดประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด

2.3 เพื่อพัฒนาองค์กรให้เป็นแบบอย่างในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา และการประยุกต์ใช้ในระดับปัจเจกบุคคลของบุคลากรและนักเรียน

3. หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

3.1 มีการประชุมชี้แจงเรื่องการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนให้บุคลากรทราบตลอดเวลา

3.2 มีการให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรเรื่องการวิเคราะห์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำแผนจัดการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากที่สุด

3.4 ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.5 มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบและทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

3.6 ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดในการวางแผนการดำเนินงาน/กิจกรรมทุกกิจกรรม

4. เงื่อนไขความรู้

4.1 ความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 ความรู้เรื่องการจัดค่ายต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.3 ความรู้เรื่องการเผยแพร่ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 ความรู้เรื่องการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.5 ความรู้เรื่องการดำเนินกิจกรรม งาน โครงการต่าง ๆ

5. เงื่อนไขคุณธรรม

5.1 ความขยัน อดทนในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

5.2 ความเสียสละแรงกาย แรงใจที่จะขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่นักเรียน

ผู้ปกครอง ชุมชน

5.3 การใช้สติและปัญญาในการทำงาน

5.4 การประหยัด

5.5 ความซื่อสัตย์ สุจริต

5.6 การแบ่งปัน

6. ปัญหาและอุปสรรค

6.1 บุคลากรบางท่านยังไม่เข้าใจหลักปรัชญาอย่างลึกซึ้ง

6.2 บุคลากรบางท่านคิดว่ามีภาระงานมาก ทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

7. แนวทางแก้ไข

7.1 จัดอบรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้าร่วมประชุม สัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคลากรต่างสถาบัน

7.2 ส่งเสริมให้บุคลากรใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการวางแผนการทำงาน
ผลสัมฤทธิ์ของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี

1. โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย

โรงเรียนได้รับการยอมรับจากสถานศึกษาในท้องถิ่น จากผู้ประกอบการ ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ศึกษาเห็นว่า เป็นผู้นำเรื่องการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติจริง จนเกิดผลงานที่เป็นรูปธรรม ได้รับเชิญให้เข้าร่วมแสดงผลงานหลายครั้ง เป็นแหล่งศึกษาดูงานและแหล่งเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

2. บุคลากรของโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย

2.1 ผลที่เกิดกับครู/บุคลากร

2.1.1 ครูและศึกษานิเทศก์สามารถวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับงานที่นักเรียนต้องเรียนรู้หรือปฏิบัติได้

2.1.2 ครูและศึกษานิเทศก์สามารถนำความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันและบูรณาการกับการเรียนการสอนได้

2.1.3 ครูและศึกษานิเทศก์มีความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนและผู้สนใจได้อย่างถูกต้อง ได้รับการยอมรับในฐานะผู้นำทางวิชาการทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

2.2 ผลที่เกิดกับผู้บริหาร

ผู้บริหารได้รับการยอมรับจากผู้บริหารจากสถานศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งสื่อ ชุมชน สามารถนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา จนเกิดผลงานที่มีประโยชน์ทั้งกับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน รวมถึงสถานศึกษาอื่น ๆ และผู้สนใจทั่วไป

3. ผู้บริการ/ ประชาชน

3.1 ผลที่เกิดกับนักเรียน โดยตรงในปัจจุบัน

3.1.1 นักเรียนมีความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเห็นแนวทางการนำความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3.1.2 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการวางแผนการทำงาน วางแผนการเรียน การศึกษาต่อ และสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

3.1.3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการทำงานต่าง ๆ เป็นการปูพื้นฐานด้านการประกอบอาชีพในอนาคตที่มั่นคง และยั่งยืน

3.1.4 นักเรียนเป็นผู้ที่มีหลักคิด มีกระบวนการคิดที่ดี มีเหตุผลในการคิด การกระทำที่ดี

3.1.5 นักเรียนเกิดความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

3.2 ผลที่เกิดกับชุมชน/ ท้องถิ่น/ ครอบครัว

3.2.1 ชุมชนได้เห็นถึงวิธีการคิดของโรงเรียนในการนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการทำงานทุกส่วน ชุมชนนำไปปฏิบัติตามเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในครัวเรือนและชุมชน

3.2.2 นักเรียนกลับไปสู่ครอบครัวและชุมชนของตน ขยายความรู้ แนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ครอบครัวและชุมชน ทำให้เกิดความสุขในการดำเนินชีวิต

3.2.3 ชุมชนใช้โรงเรียนเป็นแหล่งศึกษาดูงานเรื่องการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

4.1 นักเรียน ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครอง ชุมชนนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จริงทั้งในชีวิตประจำวัน ที่โรงเรียนและชุมชน มีการขยายผลอย่างเป็นรูปธรรม เกิดผลงานที่สามารถนำเสนอให้ผู้อื่นได้รับรู้และเห็นความสำคัญที่จะนำไปปฏิบัติตาม

4.2 โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย เพชรบุรี จะทำการวิจัยถึงความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันกับบุคลากรและนักเรียน ซึ่งจะได้นำผลการวางแผนการจัดการส่งเสริมความรู้เรื่องนี้ให้กับนักเรียนต่อไป

4.3 โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย เพชรบุรี คาดว่าครู นักเรียนที่ได้มีโอกาสได้ศึกษาและดำเนินกิจกรรมตามที่โรงเรียนได้จัดขึ้น รวมทั้งผู้สนใจทั่วไปที่ได้มาศึกษาดูงานจะน้อมเกล้าฯ รับเอาแนวทางการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้ในชีวิตและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นสุข

4.4 โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย เพชรบุรี เป็นแบบอย่างในการปลูกฝังให้เด็กเยาวชนให้มีหลักคิด อันจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

รูปแบบการวิจัย มี 2 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อนแผนการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์บุคคลตามแบบสัมภาษณ์ จำนวน 400 คน และวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามตัวชี้วัด 6×2 เก็บรวบรวมโดยใช้การสัมภาษณ์ ผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าที่ ชั้นที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ปัญหาอุปสรรคและการแก้ปัญหา จากผลการขับเคลื่อนในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง หัวหน้าครัวเรือน หัวหน้าชุมชน นายองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้าสถานศึกษา และประชาชน ซึ่งสามารถสรุปอภิปรายผลการวิจัย และมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ประกอบด้วยสรุปและอภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณและสรุปและอภิปรายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. สรุปและอภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการขับเคลื่อนและการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ลักษณะทางประชากร ตามเพศ และกลุ่มอายุ พบว่าเป็นเพศหญิงเท่ากับ ร้อยละ 59 เพศชายเท่ากับร้อยละ 41 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี รองลงมาอายุระหว่าง 20 – 30 ปี และ 41 – 50 ปี เท่ากับ ร้อยละ 31 ร้อยละ 28 และ ร้อยละ 25.50 ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะว่ากลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เป็นผู้อยู่ในครัวเรือนซึ่งมีความรู้และมีประสบการณ์ สามารถให้สัมภาษณ์ได้ และอยู่ในวัยทำงาน

1.2 ลักษณะทางสังคม จำแนกตามสถานภาพสมรสและระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่คือผู้สมรสแล้ว รองลงมาเป็น โสด เท่ากับร้อยละ 64.25 และ ร้อยละ 25 ส่วนเป็นหม้ายและหย่าร้างเท่ากับร้อยละ 10.75 กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นลักษณะของเกษตรกร โดยทั่วไป

1.3 ลักษณะทางครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 6 คน รองลงมา 1 – 3 คน เท่ากับร้อยละ 61.50 และร้อยละ 24.75 ส่วนใหญ่ร้อยละ 75 ต้องอุปการะเลี้ยงดูสมาชิก จำนวน 1 – 3 คน ลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะทั่วไปสอดคล้องกับลักษณะทั่วไปของครอบครัวและสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่

1.4 ลักษณะทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา ทำไร่ ทำสวน หรือเรียกว่า เกษตรกร และมีอาชีพรับจ้าง รองลงมา คือ อาชีพค้าขาย รับราชการ รัฐวิสาหกิจ ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักต่อปี 50,000 บาทขึ้นไป รองลงมามีรายได้เกิน 10,000 บาท และมีรายได้ 10,001 – 20,000 บาท ตามลำดับ

ลักษณะโดยรวมอาจกล่าวได้ว่า ส่วนใหญ่มีรายได้พออยู่ พอกิน ถ้าใช้จ่ายแบบประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย หรือไม่มีเหตุจำเป็นอื่นที่ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก เช่น การเจ็บป่วย การส่งบุตรหลานศึกษาต่อในระดับสูง เป็นต้น อีกทั้งควรมีการประกอบอาชีพเสริมด้วย

ผลการศึกษาการประกอบอาชีพเสริม พบว่า มีการรับจ้างทั่วไป ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และเป็นผู้ช่วยเหลือบุตรหลาน ซึ่งมีรายได้ส่วนใหญ่มากกว่า 10,000 ต่อปี รองลงมามีรายได้จากอาชีพเสริมประมาณ 10,001 – 20,000 บาท ต่อปี และประมาณ 30,001 บาทต่อปี ตามลำดับ

ลักษณะโดยรวมอาจกล่าวได้ว่า อาชีพเสริมเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้ไม่มากนัก แต่ก็เพิ่มรายได้ที่จะเพิ่มให้ผู้ปฏิบัติมีรายได้เพิ่มขึ้นและเมื่อมีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงก็อาจพอกินพอใช้ และสำหรับบางครัวเรือนอาจมีเงินออมด้วย

ส่วนเรื่องประสบการณ์ของการได้รับการอบรมในการประกอบอาชีพ พบว่า เป็นผู้ไม่มีประสบการณ์ในการอบรมและเคยได้รับการอบรมในการประกอบอาชีพค่อนข้างใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 45.50 และร้อยละ 54.50 ตามลำดับ ทั้งนี้ส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการทำนา สวน ทำไร่ การเลี้ยงสัตว์ และอุตสาหกรรมในครัวเรือนตามลำดับ อาจเป็นเพราะว่าผู้ไม่เคยรับการอบรมมีอาชีพมั่นคงแล้วหรือไม่สนใจที่จะเข้ารับการอบรม ส่วนผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมอาจมีความสนใจอยากเพิ่มพูนความรู้ นำมาส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งปัจจุบันมีวิทยากรจากหน่วยงานพัฒนาต่างๆ ลงพื้นที่อบรมให้ความรู้ต่างๆ แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

อยู่บ้าง และจังหวัดเพชรบุรีมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาตามพระราชดำริห้วยทรายใต้ ที่มีโครงการฝึกอบรมเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนา อาชีพ และการขยายผลอยู่ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมได้ง่ายอีกด้วย

1.5 ลักษณะรายได้ รายจ่าย จำนวนหนี้สิน ค่าใช้จ่ายประจำวันในการซื้ออาหารเพื่อบริโภค ผลการศึกษาความพอเพียงของรายได้กับรายจ่าย พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 53 มีพอกินพอใช้ ไม่เหลือเก็บ ร้อยละ 27.75 ตอบว่ามีเหลือเก็บ ส่วนผู้ที่ระบุว่าไม่เพียงพอ ร้อยละ 18.75 อาจเป็นเพราะว่าจากผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 89.75 มีความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและน่าจะมีการดำเนินชีวิตแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงพอกินพอใช้และมีเงินเหลือเก็บ มีเพียงนร้อยละ 18.75 ระบุว่าไม่พอเพียง ร้อยละ 67.5 ระบุว่าหนี้สิน 20,001 – 40,000 บาท และมีหนี้สินต่ำกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 15.50 โดยร้อยละ 34 – 39 มีแหล่งกู้ยืมเงินจากญาติพี่น้อง รองลงมากู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ หรือกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน ส่วนมีผู้ที่กู้ยืมเงินจากนายทุนซึ่งเป็นกลุ่มเงินกู้นอกระบบ มีร้อยละ 11

ทั้งนี้จากผลการศึกษาที่ระบุว่ารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และมีหนี้สินอาจเป็นเพราะว่า มีปัจจัยหลายอย่างที่อยู่นอกอำนาจควบคุมของระดับปัจเจก เช่น น้ำมันแพง ข้าวของพืชผักราคาแพง สินค้าขึ้นราคา ภาวะเงินเฟ้อ อีกทั้งบางคนมีรายได้พอสมควร หรือบางคนมีรายได้ไม่เพียงพอ แต่หลงคิดในลัทธิวัตถุนิยม อยู่ในกระแสบริโภคนิยม ใช้จ่ายเกินตัว มีนิสัยสุรุ่ยสุร่ายฟุ้งเฟ้อ จึงต้องพยายามปรับแนวคิด และปรับพฤติกรรมให้ก้าวสู่การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำแนวคิดและปรับพฤติกรรมให้ก้าวสู่การดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในวิถีประจำวัน สอดคล้องกับศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 7 (2550 : 12) ได้เสนอแนวปฏิบัติดังนี้ คือ ลดรายจ่ายไม่ใช้เกินฐานะ ประหยัดและอดออม ขยันอดทน ลดละเลิกอบายมุข จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ปลูกพืชผักสวนครัวเมื่อเหลือก็ขาย เพิ่มรายได้ด้วยการประกอบอาชีพเสริม ทำเกษตรกรรมแบบผสมผสาน ทำปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้เองไม่ใช้สารเคมี แปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ ใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ใช้น้ำ ไฟฟ้า พลังงานต่างๆ อย่างประหยัด ปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

1.6 ลักษณะสุขภาพ ผลการศึกษาลักษณะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 86.75 มีสุขภาพแข็งแรง มีเจ็บป่วยเพียงบางครั้ง แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่มีสุขภาพดี และในบางกรณีเจ็บป่วยส่วนใหญ่ไม่พบแพทย์ แต่มีการซื้อยามารับประทานเองอยู่บ้าง ซึ่งอาจเป็นเพราะว่ามีอาการเจ็บป่วยไม่มาก และโดยปกติถ้าไม่ถึงขนาดล้มหมอนนอนเสื่อแล้ว คนไทยมักไม่ชอบไปหาหมอ อีกทั้งสังคมไทยมีร้านขายยาแผนปัจจุบันอยู่มากและเชื่อว่ามีเภสัชกรหรือคนขายยาเป็นที่ปรึกษาในการขายยาให้มารับประทานได้ โดยการซื้อยามารับประทานเอง มีความสะดวก รวดเร็ว

และไม่แพง อีกทั้งในปัจจุบันมีโรงพยาบาลชุมชนตำบลต่างๆ อยู่ในพื้นที่ทุกตำบล ทำให้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการบำบัดรักษาเบื้องต้นดีขึ้น

ส่วนการไปพบแพทย์ ส่วนใหญ่ใช้หลักประกันสุขภาพ กรณีที่ต้องจ่ายเงินเพิ่ม ส่วนใหญ่ใช้เงินจ่ายในการรักษาพยาบาลต่ำกว่า 5,000 บาท

จากข้อค้นพบผลการศึกษาลักษณะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว แสดงว่ามีการบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนครอบคลุมด้านสาธารณสุข และประชาชนส่วนใหญ่เข้าถึงบริการนั้นได้

แต่อย่างไรก็ตาม มีปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบทำให้ไม่พอเพียงด้านสุขภาพ ซึ่งสมนึก ชัชวาลย์ และคณะ (2552 : 125) ได้ศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของภาวะสุขภาพและโรคภัยไข้เจ็บ โรคระบาด โรคเรื้อรัง ภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางลบ มีผลกระทบทำให้ค่าใช้จ่ายทางการรักษาพยาบาลของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะคนยากจน ค่าใช้จ่ายทางการรักษาพยาบาลมิใช่เฉพาะค่ายาและค่ารักษาเท่านั้น ยังรวมถึงค่าเดินทางไป-กลับ เพื่อไปยังสถานพยาบาล ค่ากินอยู่และที่พักอาศัยขณะพาคนเจ็บ ไปรับการรักษาพยาบาล ซึ่งเป็นภาระค่อนข้างมากสำหรับชาวชนบทที่อยู่ห่างไกลจากสถานบริการสาธารณสุข

1.7 ลักษณะการรับรู้และการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเท่ากับร้อยละ 89.75 มีผู้ไม่ทราบเรื่องดังกล่าวเพียงร้อยละ 10.25 ทั้งนี้ส่วนใหญ่ได้รับความรู้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากโทรทัศน์มากที่สุด และผลการศึกษาคั้งนี้พบว่าประชาชนยังมีการรับข่าวสารจากสื่ออื่นๆ ที่ทำให้การรับรู้ข่าวสารต่างๆ รวมถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความชัดเจนขึ้น สื่ออื่นๆ ได้แก่หนังสือพิมพ์ วิทยุ การประชุมชาวบ้าน การอบรม ศึกษาดูงาน และการแนะนำจากหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับสมนึก ชัชวาลย์และคณะ ได้วิจัยเรื่องความพอใจและการปรับตัวของประชาชนในเขตภาคเหนือตอนบนต่อนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ช่องทางการรับรู้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อหลายๆ แหล่งประกอบกัน อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ผู้นำชุมชน เสียงตามสาย หรือหอกระจายข่าว เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาอบรม หรือเคยไปอบรมศึกษาดูงาน และสอดคล้องกับผลการศึกษาสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุขภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2550 : ข) จากรายงานการศึกษาดังกล่าวพบว่า มีสัดส่วนร้อยละจากสูงไปต่ำ ของแหล่งรับรู้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ คือ จากโทรทัศน์ ร้อยละ 90.8 วิทยุ ร้อยละ 30.4 เจ้าหน้าที่รัฐ 25.2 หนังสือพิมพ์ 23.4 หอกระจายข่าว ร้อยละ 22.7 ญาติ เพื่อน คนรู้จัก ร้อยละ 14.5 จากหนังสือ เอกสารเผยแพร่ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 6.7 จากอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 1.0 และจากแหล่งอื่นๆ ร้อยละ 2.1

ส่วนการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงถึงร้อยละ 77.25 โดยส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ระยะ 1 – 5 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การรณรงค์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยงานภาครัฐได้กระทำอย่างต่อเนื่อง และมีการรณรงค์อย่างมากและจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา ผ่านสื่อต่างๆ ส่งผลอย่างกว้างขวางในการกระจายแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง และนำไปสู่การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญและประโยชน์จากการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับการได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น และจากผลการวิจัยพบว่า มีผู้เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ถึงร้อยละ 55 โดยเคยดูงานเกี่ยวกับการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการระบุว่าเคยดูงานด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ ด้านการทำปุ๋ยชีวภาพ การอนุรักษ์ พัฒนาสิ่งแวดล้อม เคยไปศึกษาดูงานที่สวนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาห้วยทราย ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี และมีผู้ระบุว่า เคยดูงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในที่ต่างๆ อีกด้วย

1.8 ความรู้และระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59) มีความรู้เรื่องในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 33 มีความรู้ในระดับปานกลาง และร้อยละ 7.80 มีความรู้ในระดับน้อย ผลการศึกษาความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 97.25 ลงไปถึงร้อยละ 61.75 ตามลำดับ คือ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น (ร้อยละ 97.25) คุณธรรม คือ การมีความซื่อสัตย์สุจริต มีสติปัญญา ขยัน อดทน รู้จักแบ่งปัน (ร้อยละ 96.50) ความมีเหตุผล คือ การพิจารณาถึงเหตุและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ (ร้อยละ 92.25) เศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี (ร้อยละ 91.50) ความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง (ร้อยละ 89.75) บุคคลที่ปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงได้ประสบความสำเร็จต้องมีความรู้คู่คุณธรรม (ร้อยละ 84.25) การมีภูมิคุ้มกัน คือ ความไม่ประมาทรู้เท่าทันสถานการณ์ต่างๆ (ร้อยละ 83.75) ผู้ที่จะดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงถ้ามีอิทธิบาท 4 ย่อมประสบความสำเร็จในชีวิต (ร้อยละ 79.22) และ การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ใช้ในการเกษตรทฤษฎีใหม่เท่านั้น (ร้อยละ 61.75)

1.9 การปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09) ผลการศึกษารายข้อพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากจำนวน 7 ข้อ ระดับปานกลาง 10 ข้อ และระดับน้อย จำนวน 3 ข้อ ข้อที่มีการปฏิบัติในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย

สามลำดับแรก ได้แก่ ชื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีคุณธรรมจริยธรรม การมีความขยันประหยัดอดทนเพื่อพอกินพอใช้ การยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ อาจเป็นเพราะว่า ข้อปฏิบัติต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการปรับแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีพื้นฐานสอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของประชาชนให้สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นเรื่องการพัฒนาจิตใจ หรือปรับจิตใจ เมื่อมีการปรับแนวคิดและจิตใจก็จะเชื่อมั่นและพึงพอใจในการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก ดังมีคำกล่าวที่ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงโดยลำพังไม่อาจยั่งยืน ถ้าไม่มีการอบรมจิตใจให้พอเพียง เพราะเรื่องความพอเพียงเป็นเรื่องของจิตใจ ไม่ใช่การสอนเรื่องพอเพียงเท่านั้น ถ้าใจคนไม่พอเพียงก็ยากที่จะลดฟุ้งเฟ้อ และลดการบริโภคสิ่งฟุ่มเฟือย” (ดวงเดือน พันธุนาวิณ, 2550 : 2-4)

ข้อที่มีการปฏิบัติระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยสามลำดับแรก ได้แก่ การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ลดรายจ่าย การลดละเลิกอบายมุข ไม่ก่อหนี้เพิ่ม อาจเป็นเพราะว่า ไม่ว่าจะเป็นการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ลดรายจ่ายและการไม่ก่อหนี้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว แต่บางครั้งอาจมีปัจจัยภายนอกกระทบความไม่พอเพียงได้ โดยสมนึก ชัชวาลย์ และคณะ (2552 : 126-127) ได้ศึกษาพบว่าปัจจุบันครอบครัวทั้งในเขตชนบทและเมืองต้องการส่งบุตรหลานของตนให้ได้รับการศึกษาสูงขึ้นเพื่อให้มีความรู้มากขึ้นเพื่อเป็นช่องทางในการประกอบอาชีพที่ดีขึ้น นับว่าเป็นการสร้างภาระค่อนข้างมากแก่ครัวเรือนยากจน เป็นภาระต่อการเพิ่มรายจ่ายของครอบครัว ทั้งค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าธรรมเนียมการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น หรือเด็กในชนบทบ้านเช่าหอพักในเขตเมือง ค่าอาหาร และค่าอุปโภคบริโภคอื่นๆ ทำให้มีการเพิ่มรายจ่ายบางครั้งรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ก็ต้องก่อหนี้เพิ่ม ประกอบกับปัจจุบันค่าครองชีพสูงขึ้น นอกจากนั้นทุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง น้ำมัน แรงงานก็สูงขึ้น ดังนั้นการลดรายจ่ายจึงกระทำได้ยากเมื่อรายจ่ายต่างๆ สูงขึ้นบางครั้งจำเป็นต้องก่อหนี้เพิ่ม

ส่วนการ ลดละเลิกอบายมุข บางครั้งก็ทำได้ยากสำหรับคนระดับล่าง กล่าวคือเกษตรกร กรรมกรต้องทำงานหนัก เหนื่อยในแต่ละวัน บางครั้งก็ผ่อนคลายด้วยการเที่ยวเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ หรือดื่มสุราเป็นการสังสรรค์กับเพื่อนๆ หรือเมื่อรายจ่ายมากไม่เพียงพอก็หันเข้าหาการเล่นหวยใต้ดิน และการเล่นการพนันด้วยหวังรวยเร็ว

อีกทั้งการทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ได้มีการรณรงค์จากหน่วยราชการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เช่น พัฒนาการ เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ เข้าไปส่งเสริมการเลี้ยงวัว การเลี้ยงปลา การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงกบ ฯลฯ การปลูกผักสวนครัว การเพาะเห็ด การปลูกพืชแบบผสมผสาน เป็นต้น แต่การกระทำมีลักษณะชั่วคราวชั่วคราวตามงบประมาณที่มีมา จึงทำเป็นพักๆ ไม่มีความ

ยั่งยืน อีกทั้งหากทำได้ผลผลิตออกมามากๆ ส่วนใหญ่ไม่มีการส่งเสริมการตลาด สินค้าจึงขายไม่ออกก็เลิกทำกันไปเอง

ข้อที่มีการปฏิบัติระดับน้อย คือ การปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายครัวเรือน และการทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ไม่ใช่สารเคมี อาจเป็นเพราะว่า การปลูกพืชผักสวนครัว แม้ปลูกได้ง่ายแต่ก็ต้องใช้เวลาดูแลรักษา และแม้เป็นการลดรายจ่าย แต่ทำรายได้ได้น้อย อีกทั้งตลาดอาจอยู่ไกลจึงไม่ได้ขายเป็นกอบเป็นกำ

ส่วนการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย บางคนเคยทำซึ่งต้องจดทุกวัน ทุกเรื่อง บางครั้งลืมจดบันทึก ทำให้จดไม่ถูก อีกทั้งส่วนใหญ่มีแต่รายการจ่ายหลายรายการต่อวัน แต่ไม่มีรายได้ ด้วยรายได้ส่วนใหญ่มีรายได้เป็นรายเดือน หรือมีรายได้ตามฤดูกาลและเมื่อได้ทำบัญชีแล้ว แม้จะรู้รายรับ รายจ่ายของตัวเอง แต่ยังมีหนี้สินซึ่งยากจะแก้ไขได้ จึงท้อใจไม่อยากจะจดบันทึก อีกทั้งบางคนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ต้องให้ลูกหลานจดบันทึกให้ ถือเป็นเรื่องยุ่งยาก บางคนจึงเลิกจดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่ายในที่สุด

เรื่องการทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ไม่ใช่สารเคมี มีการทำระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการทำปุ๋ยชีวภาพต้องศึกษาหาความรู้ ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ต้องทำเป็น ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ถือว่ายุ่งยาก ทำให้ช้าและให้ผลผลิตช้า เกษตรกรส่วนใหญ่จึงยังไม่นิยมทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง และใช้แต่สารเคมีซึ่งหาซื้อได้ง่าย ให้ผลผลิตเร็ว

อย่างไรก็ตาม ฉัฐพงษ์ ทองภักดี (2550 : 18) ได้ให้ข้อคิดว่า การใช้ปุ๋ยเคมีโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนต่อสุขภาพ ไม่คำนึงถึงผลต่อทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว เป็นความไม่พอเพียง เพราะสุดโต่ง ขาดความมีเหตุผล ในทางกลับกันการที่จะเลิกใช้สารเคมี เลือกลงใช้สารชีวภาพเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีความเข้าใจเหตุผลว่าประโยชน์เป็นอย่างไร ต้นทุนเปลี่ยนแปลงอย่างไร อาจมีการใช้ที่ไม่เหมาะสมไม่ยั่งยืนได้ หากมีการวิเคราะห์ตามหลักปรัชญา อาจพบว่าสามารถใช้ปุ๋ยทั้งสองแบบในสัดส่วนที่เหมาะสมได้

1.10 ความคิดเห็นที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า มีความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27) ผลการศึกษาตามรายข้อ พบว่า การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดผลในประเด็นต่างๆ ในระดับมาก จำนวน 10 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสามลำดับแรก ได้แก่ ทำให้รู้จักคิดรอบคอบ มีเหตุผล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45) ทำให้มีการวางแผนการใช้ชีวิต (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45) และทำให้รู้สถานการณ์ของตนเองและครอบครัว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42) ข้อที่มีผลต่อการปฏิบัติในระดับปานกลาง มีจำนวน 7 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสามลำดับแรก ได้แก่ ทำให้ไม่มีหนี้สิน หรือหนี้สินลดลง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ

3.20) ทำให้ช่วยเหลือบุคคลอื่นได้ด้วยเมตตา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19) ทำให้ชุมชนอยู่ดีมีสุข (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18)

1.11 สาเหตุที่ไม่ปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อสาเหตุที่ทำให้ไม่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90) ผลการศึกษารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสามลำดับแรก คือ บุคคลส่วนใหญ่มีความโลภ อยากได้ อยากรวยเร็ว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19) ต้องการมีชีวิต สุข สะดวกสบายในปัจจุบันตามสังคมและบุคคลเป็นเชื้อ โฆษณาในสังคม โลกาภิวัตน์ วัตถุนิยม บริโภคนิยม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12)

1.12 สาเหตุที่มีผู้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นในปัจจุบัน ผลการศึกษา พบว่า ลำดับที่ 1 คือ รักในหลวง ปฏิบัติตามพระราชดำรัส ลำดับที่ 2 คือ เป็นที่ยอมรับกันว่าการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ ลำดับที่ 3 คือ ปฏิบัติแล้วได้ผลดี ลำดับที่ 4 คือ การเรียนรู้ทางภูมิปัญญาชาวบ้าน และลำดับที่ 5 คือ ปฏิบัติตามๆ กันมาตามกระแสสังคม จากผลการศึกษาอาจเป็นเพราะว่า ผู้ให้สัมภาษณ์หรือกลุ่มตัวอย่างมีการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้น จากการรณรงค์อย่างมากและจริงจังของหน่วยงานภาครัฐ มีการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์พระราชทานพระบรมราโชวาทที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวโรกาสต่างๆ เป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง กระแสพระราชดำรัสตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้รับความสนใจจากบุคคลหรือคณะบุคคลต่างๆ นำกระแสพระราชดำรัสไปตีความแล้วได้ร่วมกันประมวลและตีความเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำออกเผยแพร่เพื่อเป็นกรอบแนวทางการเตรียมแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 -2549) และเป็นแนวทางการปฏิบัติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งประชาชนทั่วไป ประชาชนทั่วไปจึงซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วปฏิบัติตามพระราชดำรัส สอดคล้องกับสมนึก ชัชวาลย์และคณะ (2552 : 107) ได้วิจัยพบว่า แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพระราชดำริที่เกิดจากการริเริ่มของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน จึงมีส่วนทำให้เกิดการยอมรับและรู้สึกพึงพอใจกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แล้วปฏิบัติตาม

เมื่อบุคคลหรือชุมชนได้ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วประสบความสำเร็จ ก็จะมีการทำตามแบบอย่างสอดคล้องกับ นิรุฒ ถึงนาค (2550 : 182) ที่วิจัยพบว่า การสร้างตัวอย่างของความสำเร็จ หากมีคนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแบบเกษตรพอเพียงประสบความสำเร็จแล้ว ก็จะทำให้คนในชุมชนทำตามแบบอย่าง มีตัวอย่างที่จะคอยชี้แนะแนวทางเกิดกระบวนการ อีกทั้งประชาชนอาจเห็นประสพการณ์ความสำเร็จของบุคคลพอเพียง หรือหมู่บ้านชุมชนพอเพียง จึงยอมรับว่าการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาได้ และได้ปฏิบัติ

แล้วได้ผลดีประกอบกับโดยพื้นฐานสภาพวัฒนธรรมสังคมไทยในอดีต มีการดำเนินชีวิตพออยู่พอกินไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักประมาณตน จัดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ เกลียว บุรีภักดี (2551 : 3) กล่าวว่า การประพุดิปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้มีการกระทำอยู่แล้วในครัวเรือนบางอย่างที่สืบทอดกันมาในวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การประหยัด การร่าอคอม การเอื้ออาทร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การอยู่อย่างผสมผสานกับธรรมชาติ การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

1.13 ผลการให้กลุ่มตัวอย่างประเมินว่า ตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศมีการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในระดับใด โดยให้คะแนนเต็ม 10 คะแนน

ในระดับตนเอง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 46.25 ตอบว่ามีการปฏิบัติในระดับมาก รองลงมา ร้อยละ 26.50 ประเมินว่าอยู่ในระดับปานกลางและ ร้อยละ 19.25 ประเมินว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ในระดับครอบครัว ก็เช่นเดียวกันส่วนใหญ่ร้อยละ 47.74 ประเมินว่ามีการปฏิบัติในระดับมาก รองมาที่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง และระดับมากที่สุดเท่ากับร้อยละ 29 และร้อยละ 15.75 ตามลำดับ

ในระดับชุมชน ร้อยละ 37.50 ประเมินว่ามีการปฏิบัติในระดับมาก ร้อยละ 32.75 ประเมินว่าปฏิบัติในระดับปานกลาง และร้อยละ 18.50 มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

สำหรับในระดับประเทศส่วนใหญ่ ร้อยละ 36 มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 27.75 มีการปฏิบัติในระดับมาก และร้อยละ 20.25 มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

จากผลการศึกษาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ระดับตนเอง ระดับครอบครัว พบว่าส่วนใหญ่ประเมินว่าอยู่ในระดับมาก ส่วนระดับชุมชน และระดับประเทศส่วนใหญ่ประเมินว่ามีการปฏิบัติในระดับมากถึงปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตนเองรู้ตัวเองและครอบครัวว่าได้ปฏิบัติสิ่งใดบ้างที่สอดคล้องกับการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่ในระดับชุมชนผู้ประเมินอาจมองภาพชุมชนต่างๆ แบบผิวเผิน โดยเฉพาะในระดับประเทศอาจมองในภาพกว้างๆ จึงให้คะแนนมากน้อยตามที่ตนเองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและรู้อย่างชัดเจน

1.14 ผลการเปรียบเทียบระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างผู้ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (จำนวน 309 คน) และผู้ไม่ปฏิบัติ (จำนวน 91 คน) โดยรวมผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติมีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีระดับความรู้สูงกว่าผู้ไม่ปฏิบัติ

ผลการศึกษาตามรายข้อพบว่า ข้อที่ผู้ปฏิบัติและไม่ปฏิบัติมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีจำนวน 4 ข้อ โดยข้อที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.01 ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน ส่วนข้อที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ความพอประมาณ ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีระดับความรู้สูงกว่าผู้ไม่ปฏิบัติ ส่วนข้ออื่นๆ พบว่า ผู้ปฏิบัติและไม่ปฏิบัติมีระดับความรู้ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่าผู้มีความรู้สูง มีความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง จะตระหนักในความสำคัญ ความจำเป็นและความศรัทธาในการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง แล้วปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนผู้ที่ไม่ปฏิบัติอาจเป็นเพราะว่าไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง จึงไม่เห็นความสำคัญไม่ปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับสมนึก ชัชวาลย์ และคณะ (2552 : 140) ได้วิจัยว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความรู้ ความเข้าใจในแต่ละองค์ประกอบแตกต่างกันค่อนข้างมากดังนี้ ความพอประมาณ กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจดี (ร้อยละ 84) ความเป็นเหตุผล มีความเข้าใจดี (ร้อยละ 99.16) การมีภูมิคุ้มกัน มีความเข้าใจดี (ร้อยละ 65) เงื่อนไขความรู้ มีความเข้าใจดี (ร้อยละ 71.4) เงื่อนไขคุณธรรม มีความเข้าใจดี (ร้อยละ 71.7) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งทำให้เกิดความศรัทธาเชื่อมั่นและความพึงพอใจในการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

1.15 ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติ พบว่า มีระดับการปฏิบัติโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้ปฏิบัติมีระดับการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าผู้ไม่ปฏิบัติ

ผลการศึกษารายข้อพบว่า ผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติมีระดับการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 จำนวน 10 ข้อ ไม่แตกต่างกันจำนวน 4 ข้อ ข้อที่มีระดับการปฏิบัติแตกต่างกัน ได้แก่ การรู้จักความพอดี ความพอประมาณ ไม่โลภ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล การพึ่งตนเองได้ การมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย มีการออมทรัพย์ ขยัน ประหยัด อุดหนุน มีความสามัคคีในชุมชนยึดหลักพอกินพอใช้ ใช้ทรัพยากรต่างๆ คุ้มค่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำบุญชिरายรับ-รายจ่าย คราวเรือน ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น และรู้จักการให้แบ่งปันผู้อื่น ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีระดับการปฏิบัติสูงกว่าผู้ไม่ปฏิบัติ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกันมีจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ การกินอยู่อย่างประหยัดเหมาะสมกับฐานะ การไม่ก่อหนี้เพิ่ม การใช้น้ำ ไฟฟ้า อย่างประหยัด และการลดละเลิกอบายมุข ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันมีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความเชื่อทางศาสนาที่ประชาชนทั่วไปถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เช่น เรื่อง สมถะ ทางสายกลาง ความพอดี การพอประมาณ การมีเหตุผล การลดละเลิกอบายมุข ขยัน อุดหนุน การพึ่งตนเอง การประหยัด

และอดออม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐานที่สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ (2525) ได้วิจัยและประกาศเป็นแนวพื้นฐานในการประพฤติปฏิบัติ ได้แก่ ขยัน พึ่งตนเอง และมีความรับผิดชอบ ประหยัดและอดออม ปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา เป็นต้น ความเชื่อดังกล่าวมีอิทธิพลต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีการรณรงค์ในยุคปัจจุบัน อีกทั้งการรณรงค์ในช่วงที่ผ่านมาของหน่วยงานพัฒนาต่างๆ เช่น การปลูกผักสวนครัว รั้วกินได้ การสร้างอาชีพเสริม การรวมกลุ่มส่งเสริมอาชีพ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ การทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ครัวเรือน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า การไม่ก่อหนี้เพิ่ม การใช้น้ำ ไฟฟ้า และพลังงานอย่างประหยัด เป็นต้น อีกทั้งปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น น้ำมันขึ้นราคาทำให้คนเดินทางน้อยลง สินค้าขึ้นราคา เงินเฟ้อ ส่งผลให้คนประหยัดอดออม หหาอาชีพเป็นรายได้เสริม ซึ่งปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวมีผลกระทบต่อการปรับตัวของประชาชนให้สอดคล้องกับการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยผู้ปฏิบัติมีระดับการปฏิบัติสูงกว่าผู้ไม่ปฏิบัติ

1.16 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อผลของการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติ พบว่า ผู้ปฏิบัติมีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีผลให้เกิดประเด็นต่างๆ สูงกว่าผู้ไม่ปฏิบัติทั้งโดยรวมและรายข้อ กล่าวคือ ทำให้ผู้ปฏิบัติรู้สถานการณ์ของตนเอง ครอบครัว รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีการประหยัดและอดออม ครัวเป็นสุข ภาคภูมิใจในตัวเอง เป็นครอบครัวตัวอย่าง ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น สุขภาพกายและใจดีขึ้น ชุมชนอยู่ดีมีสุข เป็นแหล่งศึกษาดูงาน ช่วยเหลือบุคคลได้ด้วยเมตตา รู้จักใช้สติปัญญา ตัดสินใจต่างๆ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตลอดจนมีการวางแผนการใช้ชีวิต มีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เพิ่มรายได้ความเป็นอยู่คุณภาพชีวิตดีขึ้น และไม่มีหนี้หรือหนี้สินลดลง ซึ่งสอดคล้องกับศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการ พัฒนาชุมชนเขต 7 (2550 : 19) ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครัวเรือนที่มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงจาก 7 จังหวัด คือ จังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงครามและสมุทรสาคร ได้สรุปผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลที่เกิดจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้มีดังนี้ คือ ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ มีการประหยัดและเก็บออม มีการวางแผนการใช้ชีวิต รู้จักคิด มีความรอบคอบขึ้น มีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ครัวเรือน ทำให้รู้สภาพของตนเองและครอบครัว มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีสุขภาพร่างกายและจิตใจดีขึ้น เกิดครอบครัวตัวอย่างในชุมชน มีการขยายผลไปสู่ครัวเรือนอื่นในชุมชน ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาดูงานและชุมชนอยู่ดีมีสุข

นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จะได้รับผลการปฏิบัติสอดคล้องกับจุดหมายชีวิตตามหลักพุทธศาสนา คือ ประโยชน์ปัจจุบัน หรือประโยชน์ที่ตามองเห็น คือ 1) มีสุขภาพดี มีร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย เป็นอยู่สบาย 2) มีทรัพย์สินเงินทอง มีการงานอาชีพเป็น

หลักฐาน หรือพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ 3) มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ หรือมีสถานะในสังคม เช่น ยศศักดิ์ ตำแหน่งฐานะ ความมีเกียรติมีชื่อเสียง และ 4) มีครอบครัวที่ดีมีความสุข (พระธรรมปิฎก, 2535 : 36 - 37) ประกอบด้วย

1. ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน
2. ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ไม่ให้เสียหาย
3. คบหาคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักเสวนาคบหาคน ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณธรรม ผู้มีความสามารถ ผู้นำการนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลต่ออาชีพการงาน
4. เลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้รายจ่าย อยู่พอดีสมรายได้มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีการเก็บออม

อีกทั้งผู้ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พึงจะบรรลุตามทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ ของอับราฮัม มาสโลว์ (Graham Maslow) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ มีลำดับความต้องการ 5 ชั้น เรียงลำดับ ดังนี้

- ขั้นที่ 1 ความต้องการทางกาย คือ ความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต
- ขั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย คือ ความต้องการที่จะมีชีวิตที่มีชีวิตที่มั่นคงปลอดภัย
- ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม
- ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจตนเอง
- ขั้นที่ 5 ความต้องการในการเข้าใจและรู้จักตนเอง เป็นความต้องการขั้นสูงของมนุษย์

ความต้องการของมนุษย์ เมื่อได้รับการตอบสนองหรือไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้มนุษย์มีความรู้สึก “พอเพียง” หรือ “ไม่พอเพียง” อีกด้วย ถ้ารู้สึกพอเพียงจะมีความพึงพอใจและเป็นสุข แต่ถ้ารู้สึกไม่พอเพียงจะไม่พึงพอใจและเป็นทุกข์

1.17 ผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อสาเหตุการไม่ปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้ไม่ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าผู้ปฏิบัติมีระดับความคิดเห็นต่อสาเหตุการการไม่ปฏิบัติตามประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้แตกต่างกัน ได้แก่ บุคคลเป็นเหยื่อโฆษณาในสังคมโลกาภิวัตน์ วัตถุนิยม บริโภคนิยม อาจเป็นเพราะว่า โลกยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์มีการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารออกไปถึงกันอย่างรวดเร็ว อีกทั้งเป็นโลกแห่งยุควัตถุ หรือวัตถุนิยม มีการผลิตวัตถุหลากหลายและมีการโฆษณาอย่างกว้างขวาง กระตุ้นความโลภ

ความอยากได้ ความอยากมี ความอยากเป็น เกิดการไฟเสพบริ โภคหรือกระตุ้นบริ โภคนิยม ทำให้ต้องมีการจับจ่ายใช้สอยจากรายได้ที่หามาได้ มีการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น โทรศัพท์มือถือราคาแพง ชื่อของยี่ห้อดัง ชื่อรถยนต์ หรือมอเตอร์ไซด์คันหนึ่งที่ยังไม่พร้อม ต้องซื้อสินค้าเงินผ่อน หรือใช้บัตรเครดิต ทำให้ต้องเสียเงินพร้อมดอกเบี้ย ทำให้มีหนี้สินมาก ซึ่งต้องการปลดปล่อยหนี้สินโดยเร็ว อีกทั้งปัจจุบันภาระค่าครองชีพสูง บางครอบครัวมีภาระเรื่องการศึกษาของบุตร และค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น ทำให้มีค่าใช้จ่ายอย่างมาก จึงต้องการหาเงินให้มากโดยเร็ว เพื่อจะได้ปลดปล่อยหนี้สินและภาระค่าครองชีพ

ส่วนบุคคลส่วนใหญ่มีความโลภ อยากได้ อยากรวยเร็ว อาจเป็นเพราะว่าความโลภอยากได้ อยากรวยเร็ว เป็นความอยากได้เงินทองและสินทรัพย์มากๆ เพื่อเป็นการสนองความต้องการของมนุษย์ชั้นแรก คือ ความต้องการทางกายของมนุษย์

นอกจากนั้น สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การไม่เข้าใจแนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง เป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อาจเป็นเพราะว่า ผู้ไม่ปฏิบัติยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับสมนึก ชัชวาลย์ (2550 : 116) และคณะ ได้ศึกษาภาพรวมความเข้าใจปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง มีผลใกล้เคียงกับผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2550 : ข) ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุขภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง มีข้อบ่งชี้ที่ดีกว่าการรณรงค์เกี่ยวกับแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่กระทำโดยหน่วยงานรัฐและเอกชน โดยมีสื่อต่างๆ ช่วยกระจายข่าวสารและเนื้อหาของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงออกไป ส่งผลให้ประชาชนโดยทั่วไปมีความเข้าใจแนวคิดในภาพรวม และจะมีการปรับตัวมากขึ้นบ้างน้อยบ้างตามความพึงพอใจ ความเข้าใจและการรับรู้เศรษฐกิจพอเพียง

เหตุผลอีกประการหนึ่งของผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง น่าจะมาจากความต้องการใช้ชีวิตสะดวกสบายตามสังคม การขาดศรัทธาในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำไม่ได้ปฏิบัติเป็นตัวอย่างจริงจัง ขาดความขยัน อดทนและความเพียร ขาดการรับรู้การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างกว้างขวางต่อเนื่อง อาจเป็นเพราะว่าผู้ไม่ปฏิบัติคงเคยชินกับประเพณีปฏิบัติแบบเดิมๆ แบบตามใจตัวเองด้วยความสุข สนุก สะดวกสบายตามกระแสสังคม ขาดการใช้เหตุผล ประชาชนบางกลุ่มมีความเป็นอยู่ที่ดีแต่ดำเนินชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยและคล้อยไปตามกระแสโลกาภิวัตน์และบริ โภคนิยมจนเกินพอดี อีกทั้งกลุ่มวัยรุ่นก็ทำตามกระแสสังคมโดยปราศจากความขังคิด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขาดความรู้อย่างแท้จริงไม่สนใจ มีผลให้ขาดศรัทธาในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับผู้นำและหรือผู้ใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติเป็นตัวอย่างจริงจัง จึงทำให้ขาดแบบอย่างที่ดีให้ปฏิบัติตาม และการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจ

พอเพียงต้องมีความขยัน อดทน และมีความเพียร แต่ในสังคมปัจจุบันมีพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามไม่
 เป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยต้องการความสุขสบายในปัจจุบันไม่ต้องรอคอยมากกว่า

2. ผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้าน/ชุมชนพอเพียงตามตัวชี้วัด 6×2

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นผู้นำครอบครัวเท่ากับร้อยละ 67.8 ส่วนใหญ่คือเพศชายเท่ากับ
 ร้อยละ 69.6 เพศหญิงเท่ากับร้อยละ 30.3 ทั้งนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 38.6 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา
 ระดับมัธยมศึกษาเท่ากับร้อยละ 30.6 ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปีเท่ากับร้อยละ 42.4
 รองลงมาคือผู้มีอายุ 40 ปีลงไปเท่ากับร้อยละ 31 และผู้มีอายุมากกว่า 50 ปีเท่ากับร้อยละ 26.4
 ตามลำดับ ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 36.7 คือเกษตรกร รองลงมาร้อยละ 25.0 ประกอบ
 อาชีพรับจ้าง และส่วนใหญ่ร้อยละ 14.7 อาชีพรองคือเกษตรกร

ส่วนที่ 2 ลักษณะของหมู่บ้าน

2.1 ด้านปัญหาของหมู่บ้าน

ผลการสัมภาษณ์ปัญหาของหมู่บ้าน โดยสรุปมีดังนี้

2.1.1 ปัญหาการเสี่ยงโชค เช่น ซื้อสลากกินแบ่ง หวยใต้ดิน เล่นการพนัน พบว่าส่วน
 ใหญ่ร้อยละ 84.8 ระบุว่า มีการเสี่ยงโชคในเรื่องดังกล่าว โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 35.6 มีความถี่ในการ
 เสี่ยงโชคในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด รองลงมาร้อยละ 32.6 มีความถี่ในการเสี่ยงโชคในระดับปาน
 กลาง ทั้งนี้เงินที่ใช้ในการเสี่ยงโชคแต่ละเดือนนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 31.4 ระบุว่าอยู่ระหว่าง 201 –
 500 บาท รองลงมาร้อยละ 28 ใช้เงินในการเสี่ยงโชคต่ำกว่า 200 บาทต่อเดือน

2.1.2 ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.3 กล่าวว่าในชุมชนมีปัญหาการ
 ลักเล็กขโมยน้อย โดยส่วนใหญ่ระบุว่ามีปัญหาดังกล่าวในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดเท่ากับร้อยละ 51.9

2.1.3 ปัญหาหาเสพติด หรือคดีผิดกฎหมายอื่นๆ ส่วนใหญ่ให้สัมภาษณ์ว่ามีปัญหา
 เท่ากับร้อยละ 68.9 ทั้งนี้มีปัญหาดังกล่าวในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดเท่ากับร้อยละ 46.6 รองลงมา
 ระบุว่ามีปัญหาในระดับปานกลาง และมีปัญหาในระดับมากถึงมากที่สุดตามลำดับ

2.1.4 ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างเพื่อนบ้านหรือกลุ่มต่างๆ ส่วนใหญ่ร้อยละ
 63.6 ระบุว่าปัญหาดังกล่าวโดยส่วนใหญ่ระบุว่ามีปัญหาดังกล่าวในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดเท่ากับ
 ร้อยละ 50.8

การศึกษาลักษณะสภาพทางสังคมของประชาชนในหมู่บ้านนับว่ามีสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งที่จะทำให้การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะหากในหมู่บ้านชุมชนมีปัญหาคาระเลียง โศก ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย มีปัญหาหาเสพติด มั่วเมาหลุ่มหลงในอบายมุข ประชาชนขาดความสามัคคีปรองดอง ทะเลาะเบาะแว้งกัน จะทำให้การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่สผลสำเร็จ แต่จากการศึกษาปัญหาของหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา พบว่ามีปัญหาในการเลียง โศก ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย มีปัญหาหาเสพติดหรือ คดีผิดกฎหมายและปัญหาการทะเลาะระหว่างเพื่อนบ้านหรือกลุ่มต่างๆ ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ซึ่งถือเป็นเรื่องธรรมดาของชุมชน ย่อมมีปัญหายู่บ้าง ซึ่งไม่เป็นปัญหาสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ด้านศักยภาพพื้นที่

2.2.1 สภาพพื้นที่ในการทำการเกษตร ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่าในชุมชนมีสภาพพื้นที่ในการทำการเกษตรเท่ากับร้อยละ 91.0 โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 40.1 ระบุว่าสภาพพื้นที่ดังกล่าวสามารถทำการปลูกพืชได้ทุกประเภท รองลงมาร้อยละ 30.6 ระบุว่าใช้ปลูกข้าวได้ทุกชนิด และร้อยละ 28.7 ระบุว่าสามารถปลูกพืชอายุสั้นตามฤดูกาลได้

2.2.2 สภาพพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 91.3 กล่าวว่าสภาพพื้นที่ในชุมชนสามารถใช้เลี้ยงสัตว์ได้ ร้อยละ 38.6 ระบุว่าสภาพพื้นที่สามารถใช้เลี้ยงสัตว์ได้ทุกชนิด ร้อยละ 37.8 ระบุว่าใช้เลี้ยงสัตว์ประเภท เป็ด ไก่ ปลา และใช้เลี้ยงวัว ควาย เท่ากับร้อยละ 35.8 ตามลำดับ

2.2.3 ความเพียงพอของพื้นที่ในการทำการเกษตรส่วนใหญ่ร้อยละ 83.3 กล่าวว่าในหมู่บ้านมีพื้นที่เพื่อทำการเกษตรเพียงพอในการดำรงชีวิต

2.2.4 การเช่าพื้นที่เพื่อทำการเกษตร ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.3 กล่าวว่าในชุมชนมีพื้นที่สำหรับเช่าเพื่อทำการเกษตรได้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.8 ระบุว่าในชุมชนมีตลาดรองรับการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชุมชนได้

จะเห็นได้ว่า ในหมู่บ้านชุมชนสามารถทำการเกษตร ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ได้ทุกชนิดอย่างเหมาะสม มีพื้นที่ทำการเกษตรเพียงพอในการดำรงชีพ มีพื้นที่สำหรับเช่าเพื่อทำเกษตรได้ และในชุมชนมีตลาดรองรับการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชุมชนได้ ลักษณะดังกล่าวทำให้ภาพรวมด้านศักยภาพพื้นที่ในหมู่บ้านชุมชน สามารถขับเคลื่อนเป็นหมู่บ้านชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงได้

2.3 ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการสัมภาษณ์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่าส่วนใหญ่มีการจัดงานประเพณีท้องถิ่น (ร้อยละ 99.2) การให้ความร่วมมือของประชาชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ (ร้อยละ 99.6) การให้ความเคารพในผู้อาวุโสในหมู่บ้านของเยาวชน (ร้อยละ 98.9) ค่านิยมในการทำบุญตักบาตร (ร้อยละ 99.2) และการมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด และต้องการพัฒนาให้ชุมชนเจริญก้าวหน้า (ร้อยละ 98.21) ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ การเคารพผู้อาวุโส การทำบุญตักบาตรในระดับมากถึงมากที่สุด คุณลักษณะต่างๆ ดังกล่าวส่งเสริมการพัฒนาจิตใจเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพของการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

ผลการสัมภาษณ์ชุมชนในเรื่องประสิทธิภาพของการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสรุปมีดังนี้

1. ด้านการลดรายจ่าย เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปัจจุบันกับรอบปีที่ผ่านมา พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 50.4 โดยรวมครอบครัวมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น รองลงมามีรายจ่ายคลที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เป็นผลจากภาวะเศรษฐกิจของสังคมที่ตกต่ำลง สินค้าราคาแพงขึ้น และเงินเฟ้อที่เพิ่มสูงขึ้นค่าเงินตกต่ำลง ครอบครัวมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น

ผลการสัมภาษณ์เรื่องการลดรายจ่ายในการซื้อของบริโภค พบว่าส่วนใหญ่มีการซื้อพืชผักสวนครัวเพื่อการบริโภคและส่วนใหญ่มีการซื้อเนื้อสัตว์เพื่อการบริโภค

สำหรับการลดรายจ่ายโดยการไม่ซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และงดเลี้ยงโชคต่างๆ นั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 59.8 ระบุว่าในชุมชนยังมีการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่อยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ทั้งนี้ในสังคมทั้งเกษตรกรหรือกรรมกรที่รับจ้างในเมือง อาจไม่สนใจติดตามแนวคิดใหม่ๆ รวมทั้งแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากนัก และเพราะต้องทำงานหลักและเหนื่อยเวลาพักไม่ค่อยมี อีกทั้งคนบางคนมักไปนิยมการพบปะสังสรรค์ ดังนั้นเมื่อเลิกงานมักอยากพักผ่อนหรือหันเข้าหาเหล้าและบุหรี่เป็นส่วนใหญ่

ในเรื่องการเลี้ยงโชค ส่วนใหญ่ยังคงมีการเลี้ยงโชคต่างๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในสังคมปัจจุบันคนบางคนเป็นคนยากจนและหรืออยากรวยทางลัด จึงนิยมการเลี้ยงโชค ทั้งการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล เล่นหวยใต้ดิน และเล่นการพนัน เป็นต้น

2. ด้านการเพิ่มรายได้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.9 มีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และนำไปจำหน่าย ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.9 มีอาชีพเสริมเพื่อหารายได้เพิ่มจากอาชีพประจำ มีการใช้เทคโนโลยีการทำ การเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น เท่ากับร้อยละ 59 อีกทั้งผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความสนใจ

ในการเรียนรู้ฝึกริชาชีพเพื่อหารายได้เสริม และได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสินค้าพื้นเมืองเพื่อหารายได้เสริม การลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ดังกล่าวจะทำให้เศรษฐกิจ สังคม มีความสมดุลยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับนโยบายขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านการประหยัด เศรษฐกิจพอเพียง พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.7 มีบัญชีออมทรัพย์ แสดงว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีเงินออม เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเอง แต่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.3 ไม่มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย อาจเป็นเพราะว่า ภาวะค่าครองชีพสูงขึ้นจากสินค้าราคาแพง และราคาผลผลิตหรือรายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์ตกต่ำ การแสวงหารายได้มักไม่ทันกับรายจ่ายที่มีสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ความพอเพียงในการดำเนินชีวิตจึงบังเกิดได้ยาก เมื่อมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เมื่อรู้ความจริงจะเครียดและท้อใจ สอดคล้องกับสมนึก ชัชวาลย์ และคณะ (2550 : 127) ได้ศึกษาพบว่าชาวบ้านรู้สึกท้อใจที่จะลงบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพราะมีแต่รายจ่ายเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ส่วนรายรับนานๆ จึงจะมีเข้ามาในครัวเรือนสักครั้งหนึ่ง ความท้อใจดังกล่าวจึงทำให้ชาวบ้านค่อยๆ เลิกล้มการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของครัวเรือนเพื่อควบคุมการใช้จ่ายของครัวเรือนให้น้อยลงไปในที่สุด

ในเรื่องการซื้อสินค้าโดยวิธีการผ่อนชำระ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.3 มีการซื้อโครงการผ่อนชำระ โดยมีการผ่อนชำระระดับน้อยถึงน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันสินค้าต่างๆ มีราคาสูง เช่น บ้าน ที่ดิน เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานพาหนะ อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้มีราคาแพง คนบางส่วนไม่มีเงินซื้อด้วยเงินสด แต่สินค้าหลายอย่างมีความจำเป็นในการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพ จึงต้องเช่าซื้อในระบบเงินผ่อนแต่ทั้งนี้ต้องระมัดระวังด้วยความมีเหตุผล รอบครอบ ระมัดระวัง และมีภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งสมนึก ชัชวาลย์ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการปรับตัว คือ การลดการซื้อของเงินผ่อนให้น้อยลง

4. ด้านการเรียนรู้ ผู้ให้สัมภาษณ์ ร้อยละ 61.8 ระบุว่าในหมู่บ้านเคยมีส่วนราชการหรือหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ มาศึกษาดูงานเกี่ยวกับการปลูกพืชสัตว์เลี้ยงผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 94.7 ระบุว่าในหมู่บ้านมีการเรียนรู้ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันทั้งนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 47.7 กล่าวว่ามีการใช้ในระดับปานกลาง นอกจากนั้นส่วนใหญ่ร้อยละ 69.0 กล่าวว่าในหมู่บ้านเคยไปทัศนศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมู่บ้านอื่นและส่วนใหญ่ร้อยละ 71.6 ระบุว่าในหมู่บ้านมีปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประชาชนได้

5. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมีร่วมกัน (ร้อยละ 81.1) ในหมู่บ้านเคยมีการณรงค์ให้ร่วมกันปลูกต้นไม้ใหญ่ (ร้อยละ 80.3) ส่วนใหญ่มีการทำปุ๋ยหมักใช้เองในหมู่บ้าน (ร้อยละ 70.8) มีการรณรงค์ให้ร่วมกันประหยัดพลังงาน (ร้อยละ 85.2) ทั้งนี้ยังคงมีการใช้สารเคมีทำลาย

สิ่งแวดล้อมอยู่ข้างแค่อนข้างน้อยที่เป็นลักษณะนี้อาจเป็นเพราะว่า ในหมู่บ้านมีบุคคลากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรต้องทำการเกษตรซึ่งในที่ดินเดิมอย่างต่อเนื่องทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้เกษตรกรต้องใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อให้พืชที่ตนเองปลูกให้ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น เพื่อให้รายได้มากขึ้น ปุ๋ยเคมีสามารถให้ผลดีในเวลาอันรวดเร็ว และใช้ได้ปริมาณน้อยสะดวกอีกทั้งเหมาะกับแรงงานของเกษตรกรซึ่งมีกำลังแรงงานน้อย ผนวกกับเกษตรกรต้องเร่งผลผลิตพืชผลหลายชนิด ต่อเนื่องเพื่อให้มีรายได้มากขึ้น ทำให้เกษตรกรเร่งรีบส่วนการใช้ปุ๋ยหมักเพียงอย่างเดียวยังมีการใช้น้อย อีกทั้งยากำจัดวัชพืช กำจัดศัตรูพืช โดยใช้สมุนไพรมีโอกาสใช้ได้น้อยเช่นเดียวกัน เพราะกรรมวิธีการผลิตปุ๋ยหมักหรือสารสกัดชีวภาพใช้เวลาค่อนข้างมากและให้ผลช้า จึงมีการใช้ปุ๋ยเคมีและยาหรือสารเคมีฆ่าแมลงหรือกำจัดศัตรูพืชที่ใช้สารเคมี เป็นส่วนประกอบที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมค่อนข้างสูง แต่ให้ผลผลิตสูงและรวดเร็ว ใช้เวลาและแรงงานน้อย มีค่าต้นทุนการผลิตสูงอีกทั้งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสูง ซึ่งไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หรือมีการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนน้อยหรือน้อยที่สุด ดังนั้นในหมู่บ้านหรือชุมชน ควรมีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมุกดาหาร (2550) ได้ศึกษาการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านภู จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ได้ดำเนินการตามตัวชี้วัด 6X2 อาทิ ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) กิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) กิจกรรมรณรงค์ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร 3) ส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลอย่างถูกวิธี 4) การดูแลรักษาแหล่งน้ำโดยองค์กรประชาชนทุกภาคส่วน

6. ด้านการเอื้ออารีต่อกัน ผลการศึกษาด้านการเอื้ออารีต่อกัน ประกอบด้วย การเข้าร่วมงานประเพณีงานบุญในหมู่บ้าน การช่วยเหลือคนพิการ คนด้อยโอกาส คนชรา การจัดกิจกรรมร่วมกันในหมู่บ้าน ความรักใคร่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และการขอความร่วมมือจากประชาชนในหมู่บ้านพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98.1) มีการเข้าร่วมประเพณีงานบุญในหมู่บ้านมีการช่วยเหลือคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและคนในหมู่บ้าน (ร้อยละ 91.7) มีการจัดกิจกรรมร่วมกันในหมู่บ้าน อาทิ การแข่งขันกีฬาหมู่บ้าน กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น (ร้อยละ 86.8) และส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98.9) มีความรักใคร่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน อีกทั้งมีการให้ความร่วมมือร่วมแรงจากประชาชนในหมู่บ้าน (ร้อยละ 92.5) ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าคนในชนบทมีคุณธรรมจริยธรรม เอื้ออารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตากรุณา มีจิตอาสา เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย ซึ่งเอื้อต่อการปรับตัวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง เมื่อนักพัฒนาชุมชนหรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งผู้นำท้องถิ่นขอความร่วมมือทำกิจกรรมหรือรณรงค์เรื่องต่างๆ ชาวบ้านมักให้ความร่วมมือทำกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี

ปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ผลการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 85.2 ระบุว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว โดยระบุปัญหาสามลำดับแรกคือ ขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร และขาดหลักการบริหารจัดการที่ดี

3. สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม และอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การได้รับความรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ กล่าวว่า ได้รับความรู้จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานพระราชดำริและแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยโดยตลอดนานกว่า 30 ปี บางรายระบุว่าได้รับรู้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มีเพียงส่วนน้อยระบุได้รับความรู้จากการปฏิบัติตนของบิดา มารดา นอกจากนั้นผลการสัมภาษณ์บางรายระบุว่า ได้รับความรู้และเห็นประสบการณ์จากศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ทำให้อยากปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้จากผลการสัมภาษณ์จำเอนเขียน สร้อยสม เกษตรกรดีเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศของจังหวัดเพชรบุรี จากผลการวิจัยครั้งนี้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ได้รับความรู้และแรงบันดาลใจจากความซาบซึ้งในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ใช้เป็นนโยบายและวิธีการในการดำรงประเทศ สังคม ชุมชนและครอบครัว และชีวิตของแต่ละบุคคล อีกทั้งพระองค์ได้ปฏิบัติให้เห็นแบบอย่าง ประกอบกับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จนเกิดการเรียนรู้และเห็นความสำคัญในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับชีวิตของนายแสนหมื่น อินทรไชยา เกษตรและผู้นำชุมชนวัย 52 ปี จากชุมชนบ้านก่อนพาลัม อำเภอบ้านตอง จังหวัดอุดรธานี เคยทำนาต่อมาเกิดนาลุ่มจากอุทกภัย จึงเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ทำงานรับจ้างเป็นเวลากว่า 2 ปี เมื่อใช้หนี้หมดจึงตัดสินใจเดินทางกลับบ้านเกิด และเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยทำเกษตรผสมผสาน ใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้รับแรงบันดาลใจจากการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงตระเวนไปเยี่ยมพสกนิกรทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทยโดยไม่ทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ด้วยความอดุสาหะ พากเพียรเรียนรู้ และทดลองนำมาปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ทำให้นายแสนหมื่นได้รับรางวัลชนะเลิศด้านประชาชนทั่วไปจากคณะกรรมการตัดสินการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2. แหล่งความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และสาเหตุของการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า ได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ ได้แก่ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ อินเทอร์เน็ต มีบางรายระบุว่า ได้รับความรู้จากการศึกษาคุณงานโครงการตามพระราชดำริ มีส่วนน้อยระบุว่า ได้รับความรู้จากจากผู้ประสบความสำเร็จในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ส่วนใหญ่กล่าวว่า ได้รับแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพราะพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมนึก ชัชวาลย์ (2551 : 110-111) ได้วิจัยเรื่อง ความเข้าใจ ความพึงพอใจ และการปรับตัวของประชาชนในเขตภาคเหนือตอนบน เรื่อง นโยบายเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าส่วนใหญ่ได้รับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระยะ 3 – 4 ปีที่ผ่านมา รองลงมาได้รับทราบเมื่อ 1 – 2 ปี และทราบมากกว่า 5 ปี ตามลำดับ แหล่งความรู้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ รับรู้จากสื่อหลายๆ แหล่งประกอบกัน คือ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ผู้นำชุมชน เสียงตามสาย เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐมาอบรม เคยไปอบรมดูงาน ทั้งนี้โทรทัศน์และวิทยุเป็นสื่อหลัก และสอดคล้องกับงานวิจัยของทิจิตา เพชรรัตน์ (2551 : 121) ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ชาวบ้านหมู่ 10 ตำบลแม่กา อำเภอมะนัง จังหวัดตาก ได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ รวมทั้งการเข้าไปอบรมกับหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชุมพล ภัทร์ คงชนาจารย์ (2551 : 48) และ สรีนุช เกตุแก้ว (2553 : 78) และเจลิยว บุรีภักดี (2551 : 3) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ การประชุมสัมมนา ฯลฯ เช่นกัน

3. กิจกรรมที่แสดงถึงความพอเพียง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า กิจกรรมความพอเพียงที่ปฏิบัติ คือ ใช้จ่ายอย่างประหยัดตามความจำเป็น ดัดก่อนจ่าย ลดรายจ่ายไม่จำเป็น รองลงมาระบุว่า คือการปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ มีบางรายระบุว่า ได้มีการทำบัญชีรับ-จ่าย เพื่อตรวจสอบด้วย ส่วนน้อยระบุว่า ใช้น้ำ ไฟ อย่างประหยัด ทั้งนี้สอดคล้องกับการสนทนากลุ่มจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มระบุว่า คือ หลักการพึ่งตนเอง รู้จักประมาณการเรื่องรายจ่าย และจากผลการวิจัยของดิเรก ก้อนกลีบ (2552 : บทคัดย่อ) พบว่ากิจกรรมแสดงความพอเพียงของครัวเรือน คือ การประหยัด การปลูกพืชผักสวนครัว มีอาชีพเสริม มีการออมทรัพย์ มีการสืบทอด และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน และครัวเรือนใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

4. การปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของครัวเรือนผู้ให้สัมภาษณ์บางรายระบุว่า บุคคลในครัวเรือนมีการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงพอสมควร มีส่วนน้อยระบุว่ามีการปฏิบัติในระดับมาก และบางรายระบุว่ามีการปฏิบัติบ้างเป็นครั้งคราว ซึ่งผลการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้

พบว่า ร้อยละ 47.74 ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่าครอบครัวมีการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก รองลงมาคือในระดับปานกลาง ทั้งนี้เจเลียว บุรีภักดีและคณะ (2551) เสนอไว้ในงานวิจัยและพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงว่า ประชาชนมีความนิยมศรัทธาต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่สูงมากและมีแนวโน้มว่า จะมีการประพฤติปฏิบัติมากขึ้น

5. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า มีปัญหาและอุปสรรคในระยะแรกของการปฏิบัติ เนื่องจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวการใช้ระยะเวลาปฏิบัติค่อนข้างนานกว่าจะเห็นผลในทางปฏิบัติ วิธีการแก้ปัญหา/อุปสรรคคือ การปรึกษาร่วมกันในครัวเรือน ตามผู้รู้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนน้อยระบุว่ามีปัญหาการขาดเงินทุน ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของเจเลียว บุรีภักดี และคณะ(2551 : 3-5) ที่ระบุว่า ประชาชนยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยอะไรบ้าง และจะนำมาประพฤติปฏิบัติอย่างไร นอกจากนี้ผลการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 60 ยังมีความเข้าใจว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงใช้กับอาชีพเกษตรกรเท่านั้น อย่างไรก็ตามผลจากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เกษตรกรในการวิจัยครั้งนี้ พบว่ามีปัญหาและอุปสรรค คือ ยังมีหนี้สินต้องชำระ ขาดแคลนแหล่งน้ำ เงินทุน (ผลการสัมภาษณ์จำเอกเขียน สร้อยสม นายณรงค์ บัวเยี่ยม นายสว่าง พันธวงศ์) ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิรุศ ถึงนาค และชมพูนุช เมฆเมืองทอง ( ) วิจัยและพัฒนาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัญหาหลักของเกษตรกรในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีภาระหนี้สินจำนวนมาก ทำให้ต้องดิ้นรนขวนขวายในการประกอบอาชีพภาคอุตสาหกรรมเนื่องจากต้องการมีรายได้ในการใช้จ่ายและใช้หนี้ ทั้งนี้การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบพอเพียงจำเป็นต้องมีแหล่งน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ยากจนไม่มีเงินลงทุนในการขุดสระน้ำ และพื้นที่ส่วนใหญ่แห้งแล้ง

ตัวอย่างพอจันทร์ที่ ประทุมภา เกษตรกรจังหวัดนครราชสีมา ได้รับรางวัลภูมิปัญญาไทย รางวัลครอบครัวที่พัฒนาดีเด่น รางวัลไร่นาสวนผสมดีเด่น รางวัลชนะเลิศบุคคลด้านทฤษฎีใหม่ ฯลฯ เดิมทำเกษตรเชิงเดี่ยว ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก ทำไปทำมาก็ถึงทางตัน จึงหันมาสนใจทำเกษตรผสมผสานหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ช่วยให้พึ่งตนเองได้อย่างแน่นอน ไม่เป็นหนี้เป็นสิน เริ่มจากหาแหล่งน้ำโดยร่วมมือกับครอบครัว ขุดสระ แล้วทำเกษตรแบบผสมผสานแทนปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป เริ่มจากเนื้อที่ 2 งาน ปลูกผักทุกอย่างที่กิน ปีต่อมาขยายเพิ่มขึ้นเป็น 2 ไร่ และขยายมากขึ้นเป็น 5 ไร่ 12 ไร่ และ 22 ไร่ในปีที่ 3 ปีที่ 4 และปีที่ 5 ตามลำดับ ทำให้รายจ่ายลดลงอย่างเห็นได้ชัด และยังมีเงินออมเพิ่มขึ้น สามารถปลดหนี้ทั้งหมดได้ภายใน 5 ปี จะเห็นได้ว่า การดำเนินชีวิตในลักษณะเกษตร

พอเพียงเห็นผลผลิตที่เกิดขึ้นช้า ต้องอาศัยความขยันอดทน ทำให้เกษตรกรเกิดความท้อหากมีการส่งเสริมอาชีพเสริมในระยะแรกของการทำเกษตรแบบพอเพียงตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะทำให้เกษตรกรมีกำลังใจ

6. ผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่าประสบผลสำเร็จพอสมควร ทำให้รู้จักการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ไม่สร้างหนี้ บางรายระบุว่าทำให้หนี้สินลดลง คุณภาพชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม บางรายระบุว่าทำให้สามารถช่วยเหลือญาติพี่น้องและผู้อื่นได้ด้วย มีส่วนน้อยระบุว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากค่าครองชีพสูง ยังมีหนี้ค้างชำระและยังมีความอยากได้อะไรมีสิ่งต่างๆ

ทั้งนี้ผลการสัมภาษณ์จากเอกเขียน สร้อยสม ระบุว่า “เศรษฐกิจพอเพียง หล่อเลี้ยงด้วยคุณธรรม นำชีวิตให้รอด ปลอดภัย มีกำไร ใจเป็นสุข” และจากการสัมภาษณ์นายสว่าง พันธวงศ์ ระบุว่า การดำเนินชีวิต การทำเกษตร ทั้งการเลี้ยงวัวเลี้ยงปลา และปลูกพืช ประสบผลสำเร็จในทุกเรื่องเป็นตัวอย่างได้ให้กับลูกหลาน และคนในชุมชนและเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่ดีอีกแห่งหนึ่งด้วย

7. การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากการใช้ชีวิตจากเดิม ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า ทำให้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในทางที่ดีขึ้นมาก บางรายระบุว่าค่อยๆ ดีขึ้นไปตามลำดับอย่างช้าๆ สอดคล้องกับผลการสนทนากลุ่มบ้านศาลาเขื่อน อำเภอบ้านลาด สรุปว่า “การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในการดำเนินชีวิต พบว่าเราสามารถพึ่งตนเองได้ ขึ้นอยู่กับกระบวนการคิดที่มีแบบแผน และรู้จักนำมาปรับใช้กับตัวเราอย่างเหมาะสม โดยอาศัยเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรมมากำกับในที่สุดชีวิตจะประสบความสำเร็จ วันนี้อาจไม่ร่ำรวยมากนัก แต่ก็มีความสุขสบายใจ (สัมภาษณ์คุณเสน่ห์ จิมเพชร) และผลการสัมภาษณ์นักวิชาการท่านหนึ่งระบุว่า ก่อนปี พ.ศ. 2540 ทุกคนยังยึดถือในเรื่องวัตถุนิยมอยู่มาก แต่เมื่อมีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ทำให้เรารู้ว่าเรามีความสุขได้โดยไม่ต้องมีทรัพย์สินเงินทองมากมาย อยู่อย่างพอเพียงก็เพียงพอ”

8. การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีผลต่อชีวิตของตนเองและครอบครัว ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า ทำให้ตนเองและครอบครัวรู้จักกิน รู้จักใช้ ประหยัด ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น บางรายระบุว่า ทำให้ครอบครัวอบอุ่น มีความสุข มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และบางรายระบุว่าทำให้ตนเอง/ครอบครัวรู้จักวางแผนชีวิต ใช้ชีวิตอย่างมีสติ ไม่ประมาท ดังข้อความให้สัมภาษณ์ของคุณสว่าง มาเอี่ยม ประชาชนกลุ่มข้าวซ้อมมือ บ้านศาลาเขื่อนว่า “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือหลักที่ป้าคิดว่าเป็นการทำให้คนเราอยู่และใช้ชีวิตอย่างมีสติ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ความฟุ้งเฟ้อจะนำไปสู่ความยากจน และที่สุดก็กลายเป็นหนี้ ต้องมานั่งปวดใจกับหนี้สินที่ไร้ความสามารถที่จะปลดหนี้ให้กับ

ตนเอง” และผลการสัมภาษณ์คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท่านหนึ่งระบุว่า “ทำให้ครอบครัวมีความสุขได้อยู่ร่วมกับพ่อแม่ลูก พี่พาดตนเอง ไม่กู้ยืมเงินใครไม่ทำอะไรเกินตัว ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การมีครอบครัวอบอุ่นเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของเรา”

9. การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ของเพื่อนบ้าน/บุคคลรอบข้างผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่าเพื่อนบ้าน/บุคคลรอบข้างมีการใช้ชีวิตดังกล่าวบ้างพอสมควรส่วนใหญ่ปฏิบัติเรื่องค่าใช้จ่าย การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ไร่บริโภคเอง ทั้งนี้ผลการศึกษาของเมฉินทร์ เมธาวิกุล (2551) พบว่า การใช้ชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนภาคเหนือตอนบน ทำให้มีลักษณะการพึ่งพาตนเองมากขึ้น กล่าวคือ รู้จักออมมากขึ้น รู้จักการทำบัญชีครัวเรือน หันมาประกอบอาชีพเสริมและปลูกพืชผักสวนครัวและพืชผักต่างๆ ไว้ในบริเวณบ้าน เพื่อไม่ต้องจ่ายหาซื้อจากตลาดเหมือนแต่ก่อน และอธิบายว่าเป็นปัจจัย “การเลียนแบบ” กล่าวคือ หากครอบครัวหนึ่งมีการปลูกพืชผักสวนครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในบ้านแล้วมีผลผลิตเหลือแจกจ่ายแก่เพื่อนบ้าน แต่เพื่อนบ้านก็มักจะเกรงใจที่จะไปคยขอพืชผักสวนครัวจากเพื่อนบ้านที่ปลูก ตนเองจึงต้องปลูกพืชผักสวนครัวตาม

10. การที่บุคคล/ครอบครัว ไม่ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า เป็นเพราะการไม่รู้จักรักพอการยึดติดวัตถุนิยม กระแสโฆษณา ชอบความสะดวกสบาย ขาดสติในการใช้จ่าย บางรายระบุว่า เป็นเพราะขาดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง บางรายไม่มีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติ ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อเสนอในการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เครือญาติและลูกหลานติดนิสัยฟุ่มเฟือย หรือติดอบายมุขรายจ่ายต่างๆ ที่เป็นสิ่งจำเป็นไม่สามารถลดลงได้ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าอาหาร เป็นต้น ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากข้าวของราคาแพง คนรวยที่มีเงินซื้อทำให้ของกินของใช้ราคาแพง มีหนี้สินเก่าต้องชำระ และการไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

11. ผลของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม ความทันสมัย เทคโนโลยีต่างๆ ที่มีต่อการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อการใช้ชีวิตค่อนข้างมาก ทำให้บุคคลเคยชินกับความความสะดวกสบาย รับค่านิยมตะวันตก เกิดระบบแข่งขัน ค่านิยมความทันสมัย ความอยากมีอยากได้ตามกระแสสังคม บางรายระบุว่าเทคโนโลยีสื่อสารทันสมัยเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมไทยได้เปิดรับวัฒนธรรมตะวันตกใหม่ๆ ที่หลั่งไหลเข้ามาตามกระแสยุคโลกาภิวัตน์ จนให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม หลงใหลฟุ้งเฟ้อไปกับสิ่งบำเรอความสุขชั่วคราวที่ไม่ยั่งยืน (สำนักงานปลัดกระทรวง, 2550) นอกจากนั้นเยาวชนเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะการซื้อโทรศัพท์มือถือ การเที่ยวเตร่ในสถานที่บันเทิงต่างๆ (เมฉินทร์ เมธาวิกุล, 2551) ทั้งนี้จุดหมาย

ของเศรษฐกิจพอเพียง ตามการสังเคราะห์ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยความสมดุล การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และการก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ จะเห็นได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง มีได้ปฏิเสศกระแสโลกาภิวัตน์ ตรงกันข้ามการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความหมายเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์อีกด้วย (พิพัฒน์ยอดพฤตติการณ, 2550 : 95) อย่างไรก็ตามด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า โลกาภิวัตน์นั้นก่อให้เกิดผลกระทบได้ทั้งในแง่ดีและแง่ร้าย คือมิได้ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในแง่เดียว แต่ในอีกแง่หนึ่งยังทำให้เกิดความเสื่อมถอยตกต่ำทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง

12. ความพึงพอใจต่อการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่ามีความพึงพอใจในการใช้ชีวิตดังกล่าวมาก โดยส่วนใหญ่ให้คะแนนในระดับมาก (8-10 คะแนน) ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจเท่ากับ 7.42 คะแนน ทั้งนี้จากผลการศึกษาของชมพลภัทร์ คงชนาจา รอนันต์ (2551 : 48) พบว่าเกษตรกรตัวอย่างมีความพึงพอใจการใช้ชีวิต ความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียง และมีความภาคภูมิใจในการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด

13. ศาสนามีส่วนส่งเสริมการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า คำสั่งสอนและการปฏิบัติตามหลักศาสนาในเรื่องต่อไปนี้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวคือการเป็นคนมีคุณธรรม ศีลธรรมการมีอิทธิบาทสี่ การรู้จักพอประมาณ การเดินทางสายกลาง การรู้จักเหตุรู้จักผล ความมีเมตตา การมีสติตลอดจนการพึ่งตนเอง สอดคล้องกับผลการศึกษานิรุฒ ถึงขนาด และชมพูนุช เมฆเมืองทอง ( ) พบว่า คุณธรรมเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการยึดถือหลักทางพุทธศาสนาที่ว่าด้วยความพอดีเกษตรกรที่คัดเลือกการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงทุกคนมีคุณธรรม เป็นพุทธศาสนิกชนอย่างแท้จริง ไม่ขาดการงานบุญและงานพิธีศาสนา รวมถึงยึด 12 คล่อง 14 ตามแบบชาวอีสาน

พระเทพเวทีกล่าวว่า ผู้จะดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียงถ้ามีอิทธิบาท 4 แล้วย่อมประสบผลสำเร็จในชีวิตอย่างแน่นอน อิทธิบาทคือหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการที่ทำ ได้แก่ ฉันทะ มีใจรัก คือ พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก วิริยะหากเพียรทำ คือ ขยันหมั่นประกอบหมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน จิตตะ เอาจิตฝึกฝึ คือตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดและวิมังสาใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล ผู้ทำงานทุกๆ ไปอาจจำสั้นๆ ว่า รักงาน สู้งาน ใฝ่ใจงานและทำงานด้วยปัญญา

นอกจากนั้นในการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง ต้องงดเว้นอบายมุข 6 ประการ ได้แก่ ดินสุราและของมีนเมา ท่องเที่ยวกลางคืน ชอบเที่ยวดูการละเล่น ดิการพนัน คบคนชั่ว เกียจ

คร้านการงาน จึงจะเกิดการ “ลดรายจ่าย” และ “เพิ่มรายได้” (พระเทพเวที : ประยุทธ์ ปยุตโต, 2535 : 178) และท่านได้ให้ข้อคิดว่า ความพระประมาณในหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความหมายอย่างหนึ่งว่า ความพอดี ไม่สุดโต่ง และการยืนบนขาของตัวเองได้ เป็นการดำเนินชีวิตอย่างทางสายกลาง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปในมิติต่างๆ เช่น การบริโภค การผลิต อยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่ายการออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเอง เป็นสิ่งที่ทำให้เราทำอะไรเต็มตามศักยภาพไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นการยืนได้ด้วยลำแข้งตนเอง (พระเทพเวที)

14. ความแตกต่างของการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า เข้าใจคำว่าพอเพียงมากขึ้น รู้จักคิดวิเคราะห์ การวางแผนชีวิตมากขึ้น เข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้กับบุคคลทุกอาชีพ ทุกฐานะ มีหลายวิธีการ ไม่ใช่ใช้ได้กับหลักการเท่านั้น ดังตัวอย่างของพ่อจันทร์ที ประทุมมา เกษตรกรจังหวัดนครราชสีมา ผู้ใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความขยัน ลงมือปฏิบัติ รู้จักคิด สำนวจวิเคราะห์ ใฝ่หาความรู้ มีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย อย่างละเอียด คือ ปัญหาครัวเรือน จัดข้อมูลทุกอย่างว่าจ่ายเงินไปทางใดบ้าง รวมทั้งเก็บข้อมูลการใช้แรงงาน และปัจจัยการผลิต (ปุ๋ยคอก) และรายรับได้น้ำหนักก็กรัม ก็ขีด จะชั่งและจดบันทึกทุกอย่าง เหลือเงินเท่าไร เพื่อให้รู้ว่าที่คืนทั้งแปลงได้กำไรประมาณ 50,000 กว่าบาท

15. ปัจจัยที่ทำให้ชีวิตมีความมั่นคง และมีความสุข ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น มีสุขภาพแข็งแรง การมีปัจจัยสี่ที่พอเพียง ไม่มีหนี้สิน การมีคุณธรรม เป็นต้น ทั้งนี้เฉลียว บุรีภักดี (2551) เสนอในงานวิจัย การวิจัยและทักษะวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ว่า การประพฤติปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเท่าที่ได้กระทำแล้วนั้น ก่อให้เกิดผลดีในการดำเนินชีวิตหลายประการ เช่น ทำให้ไม่มีหนี้สิน มีเงินออมเพิ่มขึ้น พึ่งตนเองได้ ต้นทุนการทำงานลดลง มีความสุขในการทำงาน มีความสงบทางจิตใจ ครอบครัวมีความสุข ไม่เดือดร้อน เป็นผลดีต่อการอบรมบุตรหลานและเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตต่อส่วนรวม

16. แนวทางการขับเคลื่อน ส่งเสริม สนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากในการใช้คุณธรรมนำความพอเพียง การปรับใช้ชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตตนเอง ครอบครัว สถานศึกษา การเสริมสร้างผู้นำแห่งความพอเพียง การให้ความรู้ และการประชาสัมพันธ์รณรงค์ประกอบเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในระดับชุมชน สังคม และประเทศ

การใช้คุณธรรมนำความพอเพียงมีความสำคัญ ถ้าคนเรามีคุณธรรมจะทำให้เข้าใจเรื่องความพอเพียงได้ดีขึ้น และสามารถนำคุณธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ ดังนั้น

ควรส่งเสริมให้บุคคลตระหนักในความสำคัญของพุทธศาสนา และนำหลักศาสนา เช่น การมีเหตุผล ทางสายกลาง การพึ่งตนเอง ความขยัน ความเพียร ความซื่อสัตย์สุจริต อิทธิบาท 4 มรรค เป็นต้น มาพัฒนาบุคคลให้มีคุณธรรมนำความพอเพียง

17. ปัญหาการดำเนินงานของบุคคล/หน่วยงาน ที่ได้รับมอบหมายให้ส่งเสริม สนับสนุน การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า บุคคล/หน่วยงานดังกล่าวมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่สามารถถ่ายทอด สื่อสารให้ประชาชนรับทราบและเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการนำไปประยุกต์ใช้ในอาชีพต่างๆ ได้ นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายระบุว่า หน่วยงานมีปัญหาเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ ระบบการทำงาน ทั้งนี้สอดคล้องกับการติดตามผลการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2550) พบปัญหาส่วนใหญ่ของการนำนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับพื้นที่เกิดจากสาเหตุต่อไปนี้ เช่น 1) ไม่มีงบประมาณในการจัดประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ทักษะคติของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนบางส่วนไม่เห็นด้วยกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากมองว่าไม่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ไม่สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง 3) ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ และ 4) ปัญหาระบบระบบราชการ ฯลฯ

18. ประเด็นสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน กลุ่มองค์กร หน่วยงานต่างๆ ตลอดจนประชาชนต้องร่วมมือร่วมใจในการส่งเสริม สนับสนุนการขับเคลื่อน ไปพร้อมๆ กันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และประยุกต์ใช้กับทุกอาชีพ ทั้งนี้ผลการวิจัยของเมฆินทร์ เมฆาวิกุล (2551 : 149-160) ซึ่งศึกษาทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการนำนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน พบว่ามีหลายประการ เช่น ความชัดเจนของนโยบายที่สามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติ ความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ การเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น งบประมาณในการดำเนินการ ความพอเพียงและทันสมัยของวัสดุ-อุปกรณ์ เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ฯลฯ เป็นต้น

19. การส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดเพชรบุรี ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า จังหวัดเพชรบุรีควรจัดให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ศึกษาดูงานหรือจัดอบรมสัมมนา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และ/หรือตัวอย่างหน่วยงาน บุคคลที่ประสบผลสำเร็จ ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ครอบคลุมและ

หน่วยงาน จังหวัดควรสนับสนุนบุคลากร งบประมาณและสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ทั้งนี้ในจังหวัดเพชรบุรี มีตัวอย่างผลงานของผู้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทางภาคเกษตรกร เช่น จำเอกเขียน สร้อยสม นายณรงค์ บัวเยี่ยม นายสว่าง พันธวงศ์ เป็นต้น ภาคธุรกิจ เช่นนายสุรพล ทวีเลิศนิธิ มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น บ้านตอละอ่อม หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแลง อำเภอท่ายาง บ้านกวย หมู่ที่ 2 ตำบลไร่โคก อำเภอบ้านลาด มีหน่วยงานที่ปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัยเพชรบุรี เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง (ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง) และที่สำคัญมีโครงการตามพระราชประสงค์หุบกะพง สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี มูลนิธิชัยพัฒนา โครงการศูนย์การศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งผลการสนทนากลุ่มผู้เข้าร่วมระบุว่าได้รับความรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาดูงานและอบรมในสถานที่ดังกล่าว ทั้งนี้จากข้อค้นพบจากการวิจัยของนิรุฒ ถึงนาถ และชุมชนพน เหมเมืองทอง พบว่า ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จ คือ การมีตัวอย่างของความสำเร็จ หากมีคนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประสบความสำเร็จแล้ว ก็จะทำให้คนในชุมชนทำตามแบบอย่าง มีตัวอย่างที่คอยชี้แนะให้ความรู้ แนวทางเกิดกระบวนการ และการได้รับความกำลังใจจากหน่วยงานรัฐ โดยหน่วยงานรัฐไปเยี่ยมชม ไปชมเชยในสิ่งที่เขาทำ ทำให้เขาได้รับความกำลังใจ และได้แนวทางในการแก้ไขปัญหา

20. ประโยชน์ของการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นพ้องต้องกันว่า การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยแก้ปัญหาความยากจน การว่างงาน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มสามัคคีกัน รู้จักแบ่งปันซึ่งกันและกัน สภาพชีวิตของครอบครัวดีขึ้น และช่วยให้สังคมอยู่รอดมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้ตัวอย่าง ผลการศึกษาของไพโรจน์ ศรีแก้ว (2550 : บทคัดย่อ) ได้ประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสังฆวิถิ มีกิจกรรมกลุ่มคือ กิจกรรมทำปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักโดยสอนวิธีการทำปุ๋ยให้กับสมาชิกเกิดการเรียนรู้แบ่งผลผลิตให้สมาชิกนำไปใช้ในครัวเรือน ปลูกพืชผักสวนครัว (ถั่วฝักยาว ข้าวโพด) ทั้งนี้ดำเนินการในลักษณะแปลงสาธิต แปลงรวมของกลุ่มระดับครัวเรือนได้นำปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในการทำนา และปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ โดยในปีแรกใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมีและต่อมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทั้งหมด ทำให้สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้แก่ครอบครัว เมื่อชาวบ้านเห็นความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงแลกเปลี่ยนความรู้กันและเข้าเป็นสมาชิกมากขึ้น เป็นผลให้ทุกครัวเรือนปลูกผักสวนครัว ทำปุ๋ยชีวภาพทั้งหมู่บ้านผลผลิตจำหน่ายทั้งในชุมชนและตลาดสดของอำเภอ ทำให้ลดรายจ่าย มีรายได้เพิ่มขึ้น มีงานทำตลอดปี และมีกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้นตามมา

เช่น กลุ่มปลูกพริก กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนข้าวเปลือก และศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

21. การขยายผลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้มแข็งเกิดผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า ต้องมีการณรงค์ ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่องในทุกรูปแบบ สร้างเครือข่ายระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล จังหวัด และประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม มีการสร้างแผนการบริหารงานการขับเคลื่อนอย่างครบวงจร ปลูกจิตสำนึกให้เด็ก เยาวชน ประชาชนดำเนินชีวิตตามรอยพระยุคลบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สร้างผู้นำในระดับต่างๆ ยกย่องบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่ดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นศูนย์เรียนรู้

ผลการสนทนากลุ่มจำนวนสามกลุ่ม คือ บ้านศาลาเขื่อน ตำบลบ้านลาด อำเภอบ้านลาด บ้านสามพระยา ตำบลชะอำ อำเภอชะอำ และบ้านวังนางนวล อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม กลุ่มละ 11 – 12 คน รวม 35 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ปรากฏผลโดยสรุป คือ

สมาชิกกลุ่มได้รับความรู้เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง จากสื่อต่างๆ และจากการศึกษาดูงาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย ภายหลังได้เรียนรู้เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง สมาชิกกลุ่มสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้กับทุกอาชีพ เช่น เกษตรกรบ้านศาลาเขื่อน นำไปใช้ในการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรบ้านสามพระยานำไปใช้ในการโค มีการรวมกลุ่ม มีการชุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาคขาดแคลนน้ำ ปลูกพืชผักปลอดสารพิษไว้บริโภค กรณีมีผลผลิตมากนำไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน และจำหน่าย เช่น ที่บ้านวังนางนวลปลูกผักกูดไว้บริโภคในรีสอร์ทและจำหน่ายให้ร้านอาหารใกล้เคียง กับบุคคลทั่วไป สมาชิกกลุ่มมีการทำปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้เอง ทำน้ำส้มควันไม้กำจัดศัตรูพืช เป็นต้น สมาชิกกลุ่มรู้จักกิน รู้จักใช้ ใช้จ่ายอย่างมีสติ รู้จักฟังตนเอง รู้จักวางแผนดำเนินงาน มีการศึกษาความเสี่ยงกรณีการลงทุนส่วนใหญ่มีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ในการประกอบอาชีพ จะใช้หลักทดลองปฏิบัติจริง เมื่อได้ผลก็จะมีการขยายผลให้กับเพื่อนบ้าน และเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนทั้งสามหม่าบ้านการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง สมาชิกกลุ่มระบุว่าต้องขยัน ประหยัด อดทนในการปฏิบัติและรอผลจากการปฏิบัติ หลีกเลี่ยงอบายมุขต่างๆ สมาชิกกลุ่มต้องมีความสามัคคีมีน้ำใจแบ่งปันซึ่งกันและกัน มีผลทำให้ชีวิตตนเอง ครอบครัว ชุมชน มีความสุข คุณภาพชีวิตดีขึ้นกว่าเดิมมาก ทั้งนี้บ้านศาลาเขื่อนและบ้านสามพระยา ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการให้ความรู้ด้านวิชาการพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ การไปศึกษาดูงานสถานที่ นอกเหนือจากจังหวัดเพชรบุรี ส่วนที่บ้านวังนางนวล เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้กันเองในหมู่บ้านมากกว่าความรู้ที่ได้จากนักวิชาการ

อภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพโดยรวมได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างจังหวัดเพชรบุรีปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อันดับแรกคือ รักในหลวง ปฏิบัติตามพระราชดำรัส อันดับที่สอง เป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบันว่าการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ อันดับที่สาม คือ ปฏิบัติแล้วได้ผลดี และอันดับที่สี่ คือ การเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้ว่า สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่น “ได้รับแรงบันดาลใจจากในหลวงของเรา ทรงมีโครงการต่างๆ มากมาย ให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้” “เนื่องจากศรัทธาแนวคิดที่ในหลวงพระราชทานแก่พสกนิกร และเกิดแรงบันดาลใจว่าจะดำเนินชีวิตตามแนวทางนี้” “เพราะรักในหลวง” นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ กล่าวได้ว่า ความนิยมศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับที่สูงมาก จะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระบิดาแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประเทศไทยและของโลกด้วย โดยสหประชาชาติได้กล่าวสดุดีว่าพระองค์ทรงเป็นพระบิดาแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโลกเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2550 โครงการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาในระดับโลกแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (United Nations Development Programme, UNDP) ได้จัดทำรายงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทย ปี 2550 โดยศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้ระดมนักเศรษฐศาสตร์ไทยและต่างชาติมาร่วมวิเคราะห์ วิจัยความคิดทฤษฎีใหม่ไม่มีในตำรา เศรษฐศาสตร์ตลอดจนมีการติดตามผลการดำเนินงานตลอดปีที่ผ่านมาแล้ว สรุปว่าสามารถใช้ได้จริง ถือเป็นทฤษฎีสากล ซึ่ง UNDP ได้จัดทำเป็นรายงานมีรายละเอียด บอกถึงแนวทางการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้ผล และจะนำไปเผยแพร่ใน 166 ประเทศทั่วโลก ทั้งนี้ อดิศักดิ์ ภาชนะพงศ์ (2550) เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรียกล่าวว่า “ต่างชาติสนใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องจาก” 1) มาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงห่วงใยในราษฎรของพระองค์ 2) อยากรู้ว่าทำไมรัฐบาลไทยถึงน้อมนำรับเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นนโยบาย 3) ประเทศที่พัฒนาแล้วศึกษาพิจารณาเพื่อนำไปช่วยเหลือประเทศอื่นหรือประเทศด้อยพัฒนาอื่นๆ การที่นายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแสดงความชื่นชมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“เหนืออื่นใด ทุกประเทศยอมรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจประชาชนทรงเสียสละเวลาและกำลังพระวรกายเพื่อช่วยเหลือประชาชนไทย ซึ่งสิ่งนี้ทำให้ชาวต่างชาติทึ่งและชื่นชมอย่างมาก”

2. ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงค่อนข้างมาก คือ ร้อยละ 89.75 แต่ยังคงขาดความรู้เรื่ององค์ประกอบของหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ทั้งนี้มากกว่าร้อยละ 90 รู้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ความรู้พอประมาณ

ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้ว่าความพอประมาณ ความมีเหตุผลคืออะไร ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องภูมิคุ้มกัน รวมถึง 2 เงื่อนไข คือ ความรู้คุณธรรม ซึ่งความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวน่าจะเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมนึก ชัชวาลย์ และคณะ (2552) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจ องค์ประกอบ “การมีภูมิคุ้มกัน” ก่อนข้างต่ำที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคนไม่ค่อยเข้าใจจะพากันนึก ไปถึงเรื่องการฉีดยาหรือการรับวัคซีนเพื่อป้องกัน โรคภัยไข้เจ็บก็ได้ นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า 3 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนอีก 1 ใน 4 ระบุว่าไม่ได้ ปฏิบัติ โดยผู้ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีความรู้เรื่ององค์ประกอบหลักเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่า มีระดับการปฏิบัติมากกว่า และมีความคิดเห็นต่อผลการปฏิบัติมากกว่าไม่ปฏิบัติ ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของเฉลียว นูริภักดี และคณะ (2551) พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังขาดความเข้าใจ ที่ชัดเจนว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยอะไร และจะนำมาประยุกต์ปฏิบัติในชีวิตจริงได้ อย่างไร กับมีแนวโน้มว่าจะมีการประพฤติปฏิบัติเพิ่มขึ้น ถ้าแต่ละคนมีความเข้าใจว่าควรปฏิบัติ อะไรบ้างและปฏิบัติอย่างไร

นอกจากนั้นจากผลการวิจัย ยังพบว่าประชาชนบางกลุ่ม เช่น กลุ่มเยาวชน บุคลากร ของบางครัวเรือนไม่สนใจจะปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากขาดความเข้าใจ และมอง ว่าเป็นเรื่องล้าหลัง หลงใหลในวัฒนธรรมใหม่ ชอบความสะดวกสบาย เป็นเหยื่อของการโฆษณา มี ความอยากได้สิ่งของต่างๆ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่รุ่นใหม่ๆ คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นเกมส์ รถจักรยานยนต์ บุคคลเหล่านี้พยายามไขว่คว้าสิ่งที่จะมาบรรเทาความสุขของตน จึงสวนกระแสกับ แนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม เทคโนโลยีต่างๆ ปัจจุบันการกู้เงินทำได้ง่าย มีการใช้บัตรเครดิตอย่างพร่ำเพรื่อ ต้องเสียดอกเบี้ยมาก ทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดในอนาคต ขาดภูมิคุ้มกันที่ดี เยาวชนและกลุ่มบุคคลที่มีความไม่มั่นคง ทางการเงินจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ต้องทำให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

เป็นยอมรับกันว่า การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องอาศัยการจัดการ หลายฝ่าย หลายสาเหตุ แต่ที่สำคัญและควรเป็นจุดเริ่มต้นคือ การรณรงค์ระดับบุคคล ได้แก่ มิติด้าย จิตใจของบุคคลสำคัญ (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครอบคลุมมิติด้านสำคัญ 4 ด้าน คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และมิติด้านจิตใจ) ทั้งนี้ดวงเดือน พันธุพานิช (2550 : 3) ได้ให้ข้อ สังเกตว่า 3 มิติด้านแรกจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยมิติด้านจิตใจของบุคคลเป็นสำคัญ กล่าวคือ บุคคลต้อง รู้จัก “พอ” คือมีค่านิยมที่เห็นความสำคัญของความพอดี ความพอประมาณ ประหยัด และมุ่งมั่นที่จะ พึ่งตนเองให้มากขึ้น เมื่อบุคคลมีมิติด้านจิตใจดังกล่าว ก็จะใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายมากขึ้น และมี วัฒนธรรมด้านวัฒนธรรมน้อยลง จึงจะทำให้ครอบครัวและชุมชนของตนมีเศรษฐกิจแบบพออยู่พอ

กิน และฟุ้งภายในกลุ่มตนได้มากขึ้น อันจะทำให้ภายในสังคมมีความรับผิดชอบช่วยเหลือกันมากขึ้น ก่อให้เกิดความสุขในสังคมได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับที่สุเมธ ตันติเวชกุล (อ้างถึงในสุนทร กวพัฒน์วารพงศ์ 2544 : 180) ให้ข้อสังเกตว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องสร้าง ต้องธรรมาภิบาลให้เกิดที่จิตใจของบุคคลต่างๆ ให้ได้ กล่าวคือ ต้องย้ำในการ “ปรับเปลี่ยนปรัชญาในการดำรงชีวิต”

3. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 3 ใน 4 มีความรู้ ความเข้าใจว่า การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับประชากรทุกอาชีพ ทุกเพศ และทุกวัย แต่ยังมีกลุ่มตัวอย่าง 1 ใน 4 ยังมีความเข้าใจว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้เฉพาะกับเกษตรกรที่ทำตามทฤษฎีใหม่เท่านั้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะการยกตัวอย่างในการให้ความรู้ ความเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระยะแรก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการเกษตร ในระยะต่อมาจากการประชาสัมพันธ์การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง การเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ การยกตัวอย่างบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้เกิดความความเข้าใจว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ได้กับทุกอาชีพ ดังคำให้สัมภาษณ์ของนายเสน่ห์ นิยมเพชรว่า “ตอนแรกคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงคงใช้กับงานเกษตรอย่างเดียว แต่หลังที่ได้ดูงานบ่อยครั้ง จึงเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้กับคนทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพ”

4. การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จากผลการวิจัยไม่ว่าผู้ปฏิบัติจะประกอบอาชีพใดก็ตาม คือ ความพอเพียงได้แก่ การใช้จ่ายอย่างประหยัดตามความจำเป็นคิดก่อนจ่าย ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นการพึ่งตนเอง อดทน ขยัน อดออม ลด ละ เลิกอบายมุข เดินสายกลาง มีเหตุผล ทั้งนี้ยังมีกิจกรรมอีกหลายอย่าง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ยังมีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง การทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย หรือการทำบัญชีครัวเรือน และการทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ทั้งนี้การปลูกพืชผักสวนครัว หรือเลี้ยงสัตว์เพื่อไว้รับประทานในครัวเรือน มีเหลือได้นำไปแจกจ่ายให้เพื่อนบ้าน และนำไปขายได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ของนางสว่าง มาเยี่ยม ประธานกลุ่มข้าวหอมมือบ้านศาลาเขื่อน “ปลูกผักไว้ทานเอง นำไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน และนำไปขาย ลดรายจ่าย” และยังได้กินผักปลอดสารพิษ และกินผักที่หลากหลาย” นอกจากนั้นผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ให้ข้อเสนอแนะว่าสำหรับผู้เริ่มใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้ซื้อเมล็ดผักมาปลูกเอง กินเอง เหลือแบ่งเพื่อนบ้าน ได้กินผักปลอดสารพิษ และประหยัดด้วย ส่วนการทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง แทนการใช้ปุ๋ยเคมี จะเป็นการลดต้นทุนการเกษตรและยังมีผลให้สุขภาพของตนเองดีขึ้น

สำหรับกิจกรรมอีกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญและมีประโยชน์สำหรับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพ แต่จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีการทำค่อนข้างน้อย คือ การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย หรือบัญชีครัวเรือน ทั้งนี้ถ้าทุกบ้านสามารถทำบัญชีครัวเรือนได้จะดีมาก แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยจด เพราะพอมีรายจ่ายมากก็ไม่อยากจด ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้เข้าสนทนากลุ่มว่า “การทำ

บัญชีรายรับ-รายจ่าย ในแต่ละวัน เคยทำ ต่อมาเลิกทำ เพราะนานๆ จึงมีรายได้เข้าเป็นคราวๆ แต่ต้องบันทึกรายจ่ายทุกวัน บางทีลืมจด นานเข้าจึงไม่ได้จดบันทึก และเลิกরাไป在最สุด” อย่างไรก็ตาม นายเสน่ห์ นิมเพชร ได้เห็นคุณค่าจากการทำบัญชีครัวเรือน ได้กล่าวว่า “ได้จัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ในครอบครัวเป็นประจำ พบว่ามีรายจ่ายมากกว่ารายรับ หลังจากนั้นก็พยายามลดรายจ่ายลง โดยไม่ซื้อสิ่งของที่จำเป็น ที่เคยซื้อปุ๋ย ซื้อยา ก็เปลี่ยนมาทำน้ำหมักชีวภาพใช้เอง และพบว่าได้ผลดี ไม่แพ้สารเคมี และยังเป็นการรักษาสุขภาพตนเองและอนุรักษ์พื้นดินด้วย”

5. การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร จึงจะเกิดผลในการปฏิบัติ เช่น การทำเกษตรผสมผสานในระยะแรก จะยังไม่มีผลผลิตออกมาเป็นรายได้ ทั้งนี้ต้องอาศัยการลดรายจ่ายจากการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง แบ่งปันเพื่อนบ้าน ผู้ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจึงต้องมีความขยันและอดทน ดังที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 7 (2550) เสนอแนวทางปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การลดรายจ่าย ไม่ใช่จ่ายเกินฐานะ การประหยัดและออม ขยันและอดทน และการลด ละ เลิกอบายมุขต่างๆ ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ต้องอาศัยระยะเวลาในการปฏิบัติจึงจะเห็นผลที่ได้

6. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียง จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ขาดหลักการบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะขาดการสนับสนุนการขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ขาดการประเมินผลการดำเนินงานอย่างตรงวงจรร และเป็นรูปธรรม ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานในการขับเคลื่อน เช่น วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ หากไม่มีการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ก็เป็นการยากที่จะบรรลุผลสู่การปฏิบัติ ที่ผ่านมามีบางแห่งมีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงตามงบประมาณที่ได้ เมื่อไม่มีงบประมาณก็หยุดหรือชะลอการขับเคลื่อนออกไป ทำให้งานไม่ต่อเนื่อง ผู้นำในระดับต่างๆ ทั้งจังหวัด อำเภอ ตำบล ชุมชน บางคนไม่สนใจขาดความมุ่งมั่นในการดำเนินงาน ไม่เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินงาน ยังมีเจ้าหน้าที่บางคนยังขาดความรู้ และความเข้าใจ โดยเฉพาะการถ่ายทอดสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจง่ายอย่างเป็นรูปธรรม และการประยุกต์ใช้กับอาชีพต่างๆ ในด้านประชาชนผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในบางพื้นที่บางส่วนไม่สนใจ ขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่เห็นความสำคัญหรือไม่มีความตั้งใจจริงในการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง บางคนมีค่านิยมยกย่องวัตถุหลงไปตามกระแสโฆษณา ชอบความสะดวกสบาย นอกจากนั้นในการขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียงประสบปัญหา คือ ศักยภาพและสภาพพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน ไม่เอื้ออำนวย ทั้งนี้จากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้ จังหวัด อำเภอ ตำบล ควรมีนโยบาย แผนงาน โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง และจัดงบประมาณสนับสนุนให้ได้อย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ ควรให้มีผู้นำทางการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลเข้าร่วม และให้ความสำคัญอย่างจริงจัง มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ นอกจากนั้นควรส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรมทางศาสนาให้แก่ประชาชนในการลด ละ เลิก อบายมุข จัดให้มีการระดมสรรพกำลังบุคลากรในการดำเนินงานที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีจิตอาสาในการทำงานมีความพร้อมในด้านข้อมูล การวัดผลประเมินผล ติดตามผลการดำเนินงาน และรายงานผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ เช่น พัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ หรือไม่ก็ตาม เพื่อให้การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากหากต้องเรียนรู้ลักษณะพื้นที่ใหม่ ต้องใช้ระยะเวลาานพอสมควรกว่าจะเริ่มปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ นอกจากนั้นภาครัฐควรส่งเสริมและให้ความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสนับสนุนกระบวนการกลุ่ม การสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิต รวมทั้งการฝึกอบรม จะเป็นปัจจัยส่งผลกระทบต่อระดับของกิจกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน (ดิเรก ก้อนกลีบ, 2552 : 172) และควรมีการระดมสรรพกำลังในการที่จะปรับเปลี่ยนจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลในสังคมไทย ที่ปัจจุบันยังเป็นพวกวัตถุนิยมตามแนวตะวันตก ให้มีความคิด ความรู้สึก ความพอใจ คุณธรรม ค่านิยม จริยธรรม และความพร้อมที่จะทำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้นกว่าเดิม และกลายเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนไทยส่วนใหญ่

สอดคล้องกับกระทรวงมหาดไทย (2546) ที่เสนอว่า ประสิทธิภาพของการนำนโยบายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติมีส่วนประกอบหลัก ดังนี้

1. ต้องนำ (ภาวะผู้นำ) คือ แนวคิดแนวปฏิบัติเป็นที่น่าเลื่อมใส ศรัทธาของผู้ตาม มีวิสัยทัศน์ มีวิธีการทำงานหรือปฏิบัติที่เหมาะสม มีคุณธรรมที่แสดงถึงการเป็นคนดี ซื่อสัตย์ สุจริต มีหลักธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน

2. ความรู้ และความรอบรู้ อย่างละเอียดลึกซึ้งถึงนโยบายให้ชัดเจน เพื่อจะได้แปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ความรู้หรือความรอบรู้ได้จากการศึกษาหาความรู้ การประชุมรับฟังการชี้แจง เป็นต้น

3. หน่วยงานหรือองค์กร หรือสภาพพื้นที่ที่รองรับการเปลี่ยนแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (การดำเนินงาน) ต้องมีความพร้อมด้านศักยภาพทางกายภาพ ได้รับการสนับสนุน/ส่งเสริมเรื่องคน งบประมาณ วัสดุ-อุปกรณ์ วิธีการบริหารจัดการ รวมทั้งประชากรในหน่วยหรือพื้นที่หากไม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงก็ยากที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ได้ผลอย่างสมบูรณ์

4. การได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยเหนือหรือหน่วยปฏิบัติ หน่วยงานระดับต่างๆ ได้แก่ ราชการบริหาร ราชการส่วนกลางภูมิภาค และท้องถิ่น

ตลอดจนภาคเอกชน รวมทั้งผู้นำที่เป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งผู้นำตามธรรมชาติ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนา รวมทั้งประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ควรมีการขยายผลการประชาสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการใช้ชีวิตของประชาชนให้มากขึ้น เพราะยังมีประชาชนที่ขาดความรู้เรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง นอกจากนี้บางคนยังไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารด้านนี้โดยตรง ประกอบกับกระแสประชานิยมครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ มีผลให้บางคนสนใจเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงน้อย หรือบางคนไม่สนใจเลย ในการประชาสัมพันธ์ควรใช้หลายรูปแบบ ผ่านสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุชุมชน อินเทอร์เน็ต แผ่นพับ จัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประชาสัมพันธ์โดยเน้นว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการแก้ปัญหาประเทศอย่างถูกต้องและยั่งยืน

1.2 รัฐบาลควรสนับสนุนการขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในระดับจังหวัดควรมีการบูรณาการอย่างจริงจังของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อุตสาหกรรม เกษตร ศึกษา เป็นต้น ควรสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องและปฏิบัติด้วยใจ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทั้งกำลังคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ งบประมาณต้องจัดให้มีมากพอ และดำเนินการทันท่วงที อีกทั้งควรมีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรกำหนดเป็นแผนชุมชนด้วย และในการดำเนินงานควรมีการวัดผลประเมินผล ติดตามผลการดำเนินงาน และรายงานผลด้วย

1.3 ควรให้ความรู้ ความเข้าใจผู้นำท้องถิ่น และชักชวนประชาชนให้เข้าร่วมโครงการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบกันอย่างชัดเจน ทัวถึง ให้เห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ควรให้เขาเหล่านั้นได้วิเคราะห์ศักยภาพของตนเอง ปัญหาของตนเอง โดยเปิดเวทีชาวบ้านให้มีการพูดคุยกันอย่างเต็มที่ และควรมีการจัดทำเป็นแผนชุมชน เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง บุคลากรที่ลงไปขับเคลื่อนในพื้นที่ ควรเผยแพร่หลักการและแนวปฏิบัติให้ชัดเจน ควรใช้ภาษาเข้าใจง่ายๆ มีการอธิบายยกตัวอย่างให้ชัดเจนในเรื่อง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เช่น

“ปรัชญา” “เศรษฐกิจพอเพียง” “พอประมาณ” “มีเหตุผล” “มีภูมิคุ้มกัน” “ความรู้” “คุณธรรม” ภาครัฐและฝ่ายขับเคลื่อนควรสนับสนุนสิ่งต่างๆ เช่น งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ให้เกิดความเคยชิน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต

1.4 ควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ให้ทั่วทุกตำบล ไม่ว่าจะเป็ยศูนย์เรียนรู้ระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับหน่วยงาน ระดับองค์กรพอเพียง เป็นต้นแบบให้มากขึ้น ให้เป็นเครือข่ายศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด มีการยกย่องเชิดชูเกียรติ บุคคล ครัวเรือน หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหมั่นมาให้กำลังใจ เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ตัวอย่างที่สำหรัยให้ผู้อื่นมาศึกษาดูงาน สร้างความภูมิใจให้ท้องถิ่น ส่วนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่เดิมแล้ว ภาครัฐควรส่งเสริมและพัฒนาให้ดำรงอยู่ได้ดีขึ้น และเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างยั่งยืน ส่วนศูนย์การเรียนรู้ของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์นราธิวาส โรงเรียนจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เรือรบกลางเขากลิ้ง เป็นต้น ควรมีการประชาสัมพันธ์และให้การอบรมแก่เด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไปทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนขยายผลการดำเนินงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

1.5 ควรจัดการศึกษา โดยบรรจุเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับชั้น จัดการเรียนการสอนให้เกิดการกระหนักรู้และปฏิบัติให้เห็นจริง ทั้งนี้ควรใช้หลักสูตรท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีมีปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับภูมิสังคม การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษามีความสำคัญมาก เพราะเศรษฐกิจพอเพียง ควรเริ่มต้นศึกษาและปลูกฝังแต่เด็ก เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ เห็นความสำคัญ และปฏิบัติตามได้ถูกต้อง เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและจิตสำนึกที่ดีให้เด็กและเยาวชน

1.6 ควรมีการเสริมสร้างผู้นำแห่งความพอเพียง ซึ่งมีความสำคัญมาก ผู้นำที่จะเป็นแบบอย่างให้บุคคลต่างๆ เห็นเป็นตัวอย่างมีค่อนข้างน้อย หากสังคมขาดตัวอย่างที่ดี การขยายผลหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะทำได้น้อย ผู้บริหาร คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ ตำบล ชุมชน ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง มีความมุ่งมั่นน้อมนำพระราชดำริสตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง

1.7 ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมหมู่บ้านที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีพื้นฐานจากภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น หมู่บ้านที่มีการปลูกผักกูด สร้างรายได้ให้ครัวเรือน และหมู่บ้าน

ทั้งนี้จากผลการวิจัย ระบุว่า ชาวบ้านเรียนรู้จากชาวบ้านด้วยกันเองและทำมากกว่านักวิชาการที่เข้ามาส่งเสริม

1.8 ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ/เอกชน ซึ่งมีความสำคัญมาก เพราะปัจจุบันมีการลงทุนทำกิจกรรมต่างๆ ทำตามกระแสบางครั้งขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดคุณธรรม ทำให้กิจการพัฒนาได้ยากหรือไม่ประสบผลสำเร็จ จึงควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ ภาครัฐควรส่งเสริมในเบื้องต้น และควรมีเครือข่ายร่วมกันสนับสนุน ส่งเสริม ตลอดจนร่วมกันป้องกันแก้ไขปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยติดตามประเมินผล แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่มีการกำหนดไว้ในแผนต่างๆ ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ ชุมชน

2.2 ควรมีการวิจัยการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบอาชีพต่างๆ กัน เช่น ของภาคธุรกิจขนาดกลาง (SML) และขนาดย่อม (SME) โดยศึกษาจำแนกตามประเภทธุรกิจ และใช้วิธีศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย. (2549). **โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบกระทรวงมหาดไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กระทรวงมหาดไทย
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2549). **การขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียง : การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สยามพับลิชชิ่ง
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2549). **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร**. มปท.
- กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของปรัชญาเศรษฐกิจ. (2546). **กรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- เกษม วัฒนชัย. (2549). **คำอธิบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. เอกสารประกอบในการประชุม “นักวิจัยรุ่นใหม่...พบ...เมธีวิจัยอาวุโส สกว.”. ณ โรงแรมริเจนท์ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2547). **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- จังหวัดเพชรบุรี. (2551). **เอกสารสรุปผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเพชรบุรี ประจำปี 2550**. เพชรบุรี : เพชรภูมิการพิมพ์
- จักรมณท์ ภาสุกวิษ. (2547). **การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง**. วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 เดือน ตค. – ธค. 2547
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2550). **การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกระทรวงมหาดไทย**. กรุงเทพฯ : กองอาสารักษาดินแดน กรมการปกครอง
- จุฑามาศ บาระมีชัย. (2549). **ดัชนีความสุข...สร้างสุขได้อย่างไร : กรอบแนวคิดและการพัฒนา “ดัชนีวัดสังคมอยู่เห็นเป็นสุข”**. เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ระหว่างวันที่ 27-29 ตุลาคม 2549 ณ อิมแพ็คเมืองทองธานี.
- เจริญ ภักดีธนากุล. (2553). **ในคิดเพื่ออนาคต ถอดโจทย์ประเทศไทยคำตอบของทุกปัญหาที่ระดมทุกทางออกของประเทศ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กวีณ-ปัญญาชน
- เฉลิมศรี ชุมเทมียน. (2550). **การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับภาวะการเป็นหนี้สินของข้าราชการสังกัดกองทัพเรือ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร**. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- ชลิตา ลธดาวงศ์. (2551). **พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อ การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ**

- สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชุมพลภัทร์ คงธนาจารย์นันต์. (2551). การดำเนินชีวิต และคุณภาพชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในหมู่บ้านหนองมะจับ ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิฐิตา เพชรรัตน์. (2551). การพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านใหม่ริมเมย หมู่ที่ 10 ตำบลแม่กา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ณัฐพงศ์ ทองภักดี. (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : ความเป็นมาและความหมาย . วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ 47 ฉบับที่ 1/2550
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2541). รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (%Interactionism Model) เพื่อการวิจัยสาเหตุของพฤติกรรมและการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์. วารสารทันตภิบาล, 10(2), 105-108
- ดิเรกเกษ ภูณกัณโณ. (2552). บุพปัจจัยและผลลัพธ์ของการพัฒนาครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. คุษฎีนิพนธ์การบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- ธันวา จิตดีสงวน. (2550). การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกระแสไทย ในกระแสความเป็นสากล . เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ของนักเศรษฐศาสตร์ ครั้งที่ 3. 26 ตุลาคม 2550 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- นฤมล นิราทร อรรถศรี งามวิทยา ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ. (2550). เศรษฐกิจนอกภาคทางการในเขตเมือง เพื่อการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- นิรุต ถึงนาค และชมพูนุช เมฆเมืองทอง. (2551). วิจัยและพัฒนากรณีศึกษาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดมหาสารคาม. มปท.
- ปรียานุช พิมูลสรารุช. (2550). เศรษฐกิจพอเพียง. โครงการสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาและเยาวชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
- ประเวศ วะสี. (2547). เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางประชาคม : แนวพลิกฟื้นเศรษฐกิจ สังคม. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร. กรุงเทพฯ: วนิดาการพิมพ์
- พิพัฒน์ แสตนมะโน. (2551). บทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2554). อภิมหาอันตรายของประเทศไทยและของโลกกับปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (มพพ)
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต). (2535). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมปิฎก (ประยูร ปยุตโต). (2540). **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ส่วนท้องถิ่น.

พระธรรมปิฎก (ปอ. ปยุตโต). (2540). **ภาวะผู้นำความสำคัญต่ออนาคตไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2525). **คุณธรรม 4 ประการ**. พระราชดำรัสในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระ

พระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า 5 เมษายน 2555. กรุงเทพฯ

ภาคภูมิ ประทุมเจริญ. (2557). **บทสัมภาษณ์รายการคนค้นคน**. ไทยทีวีสีช่อง 9. กรมประชมสัมพันธ์

มบุญ มุกข์ประดิษฐ์. (2547). **การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับ**

หลักธรรมในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มาริสา ชาวพฤฒิพงศ์. (2552). **การบริหารทรัพยากรบุคคลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ :

สมาคมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย

เมฉินทร์ เมชาวิกุล. (2551). **ภาวะผู้นำของผู้ว่าราชการจังหวัดกับการนำนโยบายตามปรัชญาของเศรษฐกิจ**

พอเพียงไปสู่การปฏิบัติในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการ พัฒนาชุมชน เขต 7 (ศพม. เขต 7). (2550). **สรุปผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้**

ของครัวเรือนที่มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงตามโครงการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง และจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนที่มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาชุมชนเขต 7.

เพชรบุรี : พัฒนาชุมชนเขต 7

ศรีปริญญา รูปกระจ่าง. (2551). **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัส**. กรุงเทพฯ : กรมสอบสวน

คดีพิเศษ

ไสว บุญมา. (2543). **เศรษฐกิจพอเพียง : ภูมิปัญญาไทย**. กรุงเทพฯ : พีเอลิฟวิ่ง

สรินุช เกตุแก้ว. (2553). **ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารองค์การ**

บริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). **องค์ความรู้ในการขับเคลื่อน**

เศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมไทยอย่างเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2530). **วิทยาการกับการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยม.**

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา

สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบุรี. (2555). **รายงานสถิติจังหวัดเพชรบุรี พ.ศ.2555.** เพชรบุรี : สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบุรี

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2550). **การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุข ภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2550). **การติดตามผลการดำเนินงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย

องค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทย. (2550). **รายงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : โครงการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาในระดับโลกแห่งสหประชาชาติ องค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทย

อภิชัย พันธเสน. (2544). **เศรษฐกิจพอเพียงในฐานะรูปแบบที่พึงปรารถนาของระบบสวัสดิการสังคมไทย : เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจไทย.** กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2550). **รายงานการวิจัย โครงการสังเคราะห์งานวิจัย ข้อเสนอแนะ และบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.**

มปช. (2556). **แผนที่จังหวัดเพชรบุรี.** ค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2556, จาก

http://www.panteethai.com/province_show.php /Phetchaburi.jpg

Maslow, Abraham H. (1970). **Motivation and Personallity.** Newyork : Harper.